bojin pavlovski

IMPERIUM

ROMAN

BOJIN PAVLOVSKI

IPOCRITUL

БОЖИН ПАВЛОВСКИ
ЦРВЕНИОТ ХИПОКРИТ
МАКЕДОНСКА КНИГА
МИСЛА
СКОПЈЕ
1984

BOJIN PAVLOVSKI

IPOCRITUL

In românește de :
DUMITRU M. ION și CAROLINA ILICA

CARTEA ROMÂNEASCĂ
1986

Coperta de *Gh. Baltoc*

Cap. introductiv

1.

Casa de odihnă a Ivanovilor se afla în Santara. Iar Santara era oaza celor mai bogaţi inşi din Makedonia. Luxoasele clădiri se înşirau pe ţărmul lacului cu acelaşi nume, înconjurate de parcuri bine îngrijite. Aici, unii dintre gospodari se bucurau de plaje private unde se însoreau şi se îmbăiau. Palatul cumpărat de Alekso Ivanov era dintre cele mai frumoase, ridicat în stil de Ohrida, cu lucrături în lemn, mare şi somptuos, cu două intrări. La intrarea principală se întindea terasa cu cinci stîlpi ovali, îmbrăcaţi în marmoră de Prilep ; aici flutura şi steagul naţional. Faţada era împodobită cu plăci decorative ; în parc se vedeau o mulţime de coniferi, de banani minunaţi, în mari vase, de magnolii şi trandafiri roşii.

În dimineaţa aceea, în vreme ce păsările ciripeau pe ramurile cele mai înalte ale arborilor, în faţa intrării principale se opri noul inspector al primăriei din Santara. Se vedea că e tînăr : jurist, cam la treizeci de ani, cu părul lins, cu obraji fini şi bucălaţi, destul de scund, dar elegant. Un surîs ironic îi alergă dinspre buze către ochi, de cum citi pe uşă avertismentul dat tuturor celor care ar fi îndrăznit să săvîrşească vreo spargere şi să prădeze casa. Apăsă pe butonul soneriei şi, aşteptînd să i se deschidă, îşi închipui cum arăta sistemul electronic de alarmă. Dacă hoţii ar veni de afară, orice încercare ar fi zadarnică, îşi zise tînărul cel glumeţ, iar dacă ei se află instalaţi înlăuntru, atunci avertismentul de pe uşă e zadarnic. Începu să fluiere şi să bată cu piciorul stîng în

marmoră. Devenise nervos tot ținînd într-o mînă geanta neagră, iar în cealaltă legitimația deschisă, pe numele Rafail Burov, inspector superior al Santarei.

Cîteva păsări își luară zborul de pe crengi cînd, pe cărarea asfaltată, lăptarul se opri lîngă cutia poștală. Inspectorul privi spre poartă și văzu un țăran descheiat la cămașă și cu mînecile suflecate. Din vechiul căruț-bicicletă el scoase un bidon din care turnă laptele în trei sticle ce se aflau sub cutia de scrisori. Crezu că lăptarul își va continua molcolm drumul pe cărare pînă la casa cea mai apropiată. Bidoanele zăngăneau în căruț, iar păsările filfîiră din nou pe crengi.

— Te-ai cam grăbit ; doamna nu deschide niciodată înainte de nouă ! se auzi glasul răguşit al lăptarului.

— Nu ți se pare că oamenii ăștia dorm prea mult ? întrebă Rafail.

— Aici doar nu se vine la lucru, ci la odihnă !

— Și totuși mă mir ! începu să glumească Rafail.

— Ce te miră, că doar nu ești ca ăla de la poarta nouă, termină mustrător lăptarul.

— Dar de unde știi rînduiala casei, dacă și tu împarți laptele cu noaptea în cap ? întrebă inspectorul.

— Știu totul despre Ivanovi, dar îmi țin gura. Laptele și-l plătesc la timp, mai cumpără și cîte un miel ; ce-mi pasă mie dacă s-au îmbogățit sau nu pe căi cinstite ? Și divorțul e problema lor ! Știu totul, dar îmi țin gura ! mai zise lăptarul urcînd pe bicicletă.

— Știi totul și totuși taci ! chicoti Rafail.

— O dată am făcut și eu la fel ca și tine și am trezit-o pe doamna din cel mai dulce somn ! De-atunci m-am lecuit să mai sun înainte de nouă ! mormăi fistîcit lăptarul.

— Atît de rea e doamna ? îl provocă inspectorul.

— Nu e rea, dar e bolnavă ! Of, numai în pielea ei să nu fii ! oftă lăptarul.

— Deci mă sfătuiești să trec mai tîrziu ?

— Da' să suni mai puternic atunci cînd te hotărăști să-i scoli ! Crezi că eu nu știu ce învîrți ? Ce-ai rămas cu ochii la ziduri ? N-ai mai văzut acoperiș de aramă la case ? i-o trînti supărat lăptarul.

— Ce te-a necăjit atîta ? întrebă Rafail Burov.

— Mi s-a dus toată dimineața, uite, d-aia ! În timp ce tu, pîș-pîș, pe urma hoților, laptele din bidoane o s-ajungă urdă ! Și cine-o să-mi plătească mie paguba ? Vezi muntele ăla ? Acolo sînt oile ; de-acolo vin, iar tu, acuma, îmi mănînci timpul ! răspunse lăptarul și grăbi ca vîntul spre casa următoare.

— Stai să te lămuresc ! Și taică-meu a vîndut lapte ! strigă Rafail Burov întinzînd mîna.

Iana Ivanova, soția lui Alekso, auzise toată discuția, dar plănui să nu-i deschidă inspectorului ușa. O năpădise presimțirea că el n-ar veni cu gînduri curate. Se văită ținîndu-se de pîntec ; ulcerul îi mocnea în stomac ; uscată și istovită, se socotea dacă să-și trezească sau nu copiii. Rămase cîteva clipe în fața oglinzii din salon ; se sperie din pricina ochilor lăcrimoși ; își ciupi obrajii ridați, își mușcă buzele și iar auzi soneria la ușă. În juru-i domni liniștea pînă-n clipa cînd pendulul din perete prinse să bată orele. Își umflă puțin nările, își potrivi rochia de casă și, în cel din urmă, se hotărî să iasă pe terasă. Afară o lovi drept în față aerul curat al zorilor ; puțin lipsi să nu amețească.

— Bună dimineața ! strigă Rafail cu glas prietenos. Am fost nevoit să mă grăbesc ; am geanta plină de dispoziții de teren ! Pînă la amiază trebuie să vizitez toate casele de pe strada aceasta ! adăugă el, fluturîndu-și legitimația prin fața ochilor Ianei Ivanova.

— Vă ajut cu tot ce-am să pot ! se oferi cu glas tremurător femeia.

— Trebuie completat acest formular ! Nimic deosebit ! În privința provenienței averii ! și Rafail își scoase hîrtiile din geantă.

— Nu pot face nimic ! Dacă ar fi bărbatu-meu acasă, imediat ați termina treaba ! Veniți după-amiază ! roși Iana și prinse a da înapoi în spatele ușii.

— Nu mă cunoașteți ? întrebă Rafail cu surîsul pe buze, ca s-o binedispună pe femeia speriată.

— Casa e veche ; doar adaptația e nouă ! Bărbatu-meu are toate documentele ; treceți după-amiază ! El e acum la taică-său, în Posoki, dar a promis că se va-ntoarce la prînz.

Iana ridică din umeri şi se uită la motanul care adulmeca sticlele cu lapte.

— Chiar nu mă cunoaşteţi deloc ? Şi eu sînt tot din Posoki ! se lăudă Rafail, băgîndu-şi din nou formularele-n geantă.

— Noi locuim de fel în Podgorie ; aici venim numai vara, la odihnă !

Iana nu arătă nici un interes pentru consăteanul bărbatului ei ; agitată, dădu fuga spre sticlele cu lapte.

— Ştiu totul despre dumneavoastră ! şi Rafail îşi muşcă limba de cum îşi dădu seama că folosise tocmai cuvintele lăptarului. Dumneavoastră sînteţi un pic speriată ; o să mă-ntorc după-amiază. Vă cunosc încă din Posoki ! Dumneavoastră sînteţi mama lui Viktor ! mai adăugă şi se apucă să-şi închidă geanta.

— Să-l trezesc pe fiu-meu ? se oferi Iana Ivanova.

— Nu se face ! dădu înapoi Rafail. Dar soţul dumneavoastră lucrează la tipografie ?

— Mergeţi acolo, la *Doi mai ;* e cel mai sigur ! îl sfătui Iana ţinînd strîns în braţe sticlele cu lapte. Cu ce pot eu să vă ajut ? Eu mi-am muncit munca şi acum aştept pensia de invaliditate !

— Dar dumnevoastră sînteţi atît de tînără ! se miră cu prefăcătorie în glas Rafail, în timp ce cobora scările.

— Nu mai glumiţi ! Cine-o să vă creadă ? Patru copii, nu-i aşa, nu-i puţin lucru pentru o femeie, şi-n plus bolile m-au topit cu totul ! se plînse Iana Ivanova.

— Am să vă mai vizitez ; nu mi-o luaţi în nume de rău ; asta mi-e slujba ! Salutaţi-l pe soţul dumneavoastră ! mai zise Rafail deschizînd poarta şi strivindu-şi surîsul de pe buze.

— Şi el o să vrea să vă cunoască, dacă sînteţi tot din Posoki ! îl salută Iana de sub steagul ce flutura în adierea zorilor.

Neliniştită deja, ea îi urmări paşii tăcuţi pînă la casa vecină, căindu-se că-i spusese tot soiul de lucruri despre familie. De cum dispăru din raza privirilor sale, iar păsările se liniştiră pe ramuri, îi fu şi mai clar că avusese de a face cu un vulpoi. Speriată, privi spre lacul albastru pe care plutea o pînză albă şi se întrebă ce-o fi putînd să ştie inspectorul acela despre familia ei. Să-şi fi vîrît

Alekso mîna în averea statului ? Să fi făcut vreo greşeală politică ? Îşi dori ca bărbatu-său să se întoarcă mai iute, să-l întrebe despre acestea, s-o ia sub aripa lui.

Alergă în bucătărie, turnă laptele dintr-o sticlă într-o oală, căută iute ceva muzică la radio, îşi luă un capot şi se apucă să pregătească nişte sandvişuri pentru copii. Durerile parcă i se domoliseră-n stomac ; începu chiar să cînte. În timp ce punea masa pentru cinci inşi, mireasma laptelui din ceşti o îmbătă ; alergă prin casă chemîndu-şi copiii la masă. Ce-ar putea să ştie inspectorul ăla despre ea ? Că bărbatu-său o părăsise şi se dedulcea în îmbrăţişările altei femei mai tinere ? Pesemne că o fi auzit unele vorbe prin Posoki.

Casa i se păru ca un muzeu de raritäţi în care îşi găsiseră locul numai lucruri fără viaţă. De atîtea ori îşi dorise să trăiască fie şi într-o peşteră, numai fericită să fie. Îi fusese indiferentă această casă pe care o cumpăraseră de la un negustor ce se strămutase în America. În loc să se bucure, Iana se întristă. În vreme ce-şi aştepta copiii la micul dejun, se apucă să şteargă praful de pe mobile. În camera de zi se repezi spre cămin, în preajma căruia spînzurau doi Isuşi sculptaţi adînc în lemn de cireş. Şterse cu dispreţ sofraua pentru prînzurile şi cinele festive, sculptată şi ea, apoi masa de lucru din nuc sculptat, ceva mai veche de două veacuri, lucrată în vreo provincie turcească. Ce-o fi căutînd aici coşciugul ăsta sculptat, aflat cîndva în stăpînirea vizirului din Stambul, se întrebă ea nervoasă. Într-o peşteră de-ar trăi, numai să fie fericită ! Aici figurinele de porţelan, tapiseriile mai vechi de-o sută de ani, poliţele cu cărţi rare, globul pămîntesc din timpuriile perioade ale cuceririlor, apoi vasele pentru mîncare ce aparţinuseră vestiţilor revoluţionari makedoneni îi aduceau aminte de moartea care nu era departe. Sufletul i se topi de jale şi de amar. Era oare prea mult ceea ce avea împreună cu Alekso Ivanov ? Întrebarea o făcu să tresară, iar gîndul că inspectorul acela se va întoarce îi spori din nou durerile din stomac. Atunci auzi şi uşile trîntindu-se la dormitoare, iar băiatul şi cele trei fete coborînd la masă. Iana Ivanova îşi apăsă partea stîngă a stomacului, îşi dădu jos halatul şi-n vaporoasa-i rochie de casă se-ndreptă către masa deja pusă.

Dar în bucătărie nu o găsi decît pe Aniţa, fiica mai mică. Obrajii ei rumeni, părul blond, pieptănat în două cozi, fusta curată, în carouri, şi dulcele ei surîs pe clipă îi aduseră mamei o nemăsurată mulţumire. Şi din nou uită de inspector şi de durerile de stomac. În timp ce la radio se emitea programul de muzică uşoară din zori, întreţăiat de strigătele reclamelor, îi veni poftă să bea o cafea. Dădu iute drumul la aragaz, şi-n trecere îşi sărută fiica pe păr.

— Unde sînt ceilalţi ? se miră luînd o linguriţă de cafea.

— Viktor înoată în lac, iar Solza îşi pune lentilele de contact ! răspunse Aniţa între două înghiţituri.

— Dar Vida ?

— Chiar nu auzi ? E-n baie, se masează şi cîntă ! zise Aniţa.

— Doar n-o invidiezi ! Ea e mare, vrea să arate bine, explică maică-sa.

— Toţi profită de ea ! mormăi Aniţa.

— Ce tot inventezi acolo ? ! se supără Iana Ivanova.

— Nimic ! Uite că Viktor se-ntoarce ! răspunse fără chef Aniţa privindu-şi fratele care-şi ştergea umerii goi.

Soarele pătrunse printre storuri şi-n bucătărie ; Iana degusta cafeaua interzisă de doctor şi, prin uşa larg deschisă, privea pielea înfrigurată a fiului care se-mbrăca. Glasul Videi se auzi şi mai tare din baie, aproape isteric. Orologiul măsură din nou timpul în acea zi minunată de vară. Pînă ce Viktor se încălţă, sună şi telefonul. Un glas de femeie îl căuta pe Alekso.

— Iar o să-mi sari peste micul dejun ? întrebă din bucătărie Iana.

— Vreau numai laptele, de altceva nu mai am timp ! răspunse Viktor nervos, pieptănîndu-şi părul umed.

— Ai nevoie de energie ! De ce te superi ? întrebă Iana aproape şoptit.

— Pe tata îl caută femeile, iar pe soră-mea bărbaţii ! Cum să nu mă supăr ? Asta nu e casă de toleranţă ! strigă enervat Viktor, apoi, din cîţiva paşi, ajunse în bucătărie şi, fără să se aşeze, îşi bău laptele.

— Stai jos, ca să-ţi stea şi peţitoarele ! zise în bătaie de joc Aniţa, ducîndu-şi tacîmul la chiuvetă.

— Vrei să-ţi smulg cozile ? o ameninţă fratele.

— Așa zice bunicul ! se sperie Anița.

— Ce-ți veni, fiule ? întrebă Iana, apăsîndu-și stomacul cu palmele. Doar știi cît de mult te iubește Anița ! mai adăugă ea.

— În casa noastră deja nimeni nu mai iubește pe nimeni ! Mamă, de ce te prefaci că nu vezi ? strigă Viktor îmbrăcînd un tricou cu emblema brigăzilor de tineret.

— Dar unde te grăbești ? strigă neputincioasă Iana, uitîndu-se după fiul ei care ieși din casă plin de energie și de nervi.

— Se duce acolo unde se călesc unitatea și frăția ! În cartierul brigăzilor muncitorești de tineret, răspunse Vida, coborînd scările destul de goală, în rochia-i de flotir scurtată.

— Haide, mai iute, voi astea două, jivine ce sînteți ! E deja amiază și vi se răcește micul dejun ! țipă Iana Ivanova, recunoscînd în sinea-i că fata asta avea într-adevăr un trup să pici jos.

— Mamă, cine a fost ăla care a sunat de dimineață ? întrebă pe negîndite Anița, ștergîndu-și mîinile cu prosopul de lîngă chiuvetă.

— Un prieten de-al lui taică-tău, din Posoki ! răspunse Iana, și, apăsîndu-și stomacul, ieși pe balcon.

Deodată capul prinse să-i vîjîie, de parcă i s-ar fi desprins carnea de pe oase. Privirile i se împăienjenirâ, ca după o lovitură în moalele capului, urechile îi asurziră. Parcă ar fi plutit în spațiu, în timp ce, deasupra ei, abia adia steagul național. Ameți, își descheie rochia, își pierdu cunoștința, căzu. Ultimele imagini clare fuseseră legate de soțul ei, la Posoki, soțul ei care o disprețuia.

— Ce-i cu tine, mamă ? Știi că a murit ? șopti tulburată Vida, aplecată deasupra Ianei, cu sînii ei pieptoși ieșiți din rochița de flotir.

— Multe probleme au rămas nerezolvate ! Noi ne ducem la fund, fetițo. Dar s-a întors taică-tău ? se interesă Iana printre sorbiturile de aer, adunîndu-și puterile ca să se ridice. Și de ce oare n-o fi strîns încă steagul ?

— Sărbătorile de Ilinden [1], mamă, doar știi și tu atîta lucru !

[1] Sărbătoarea de Sf. Ilie, zi cînd, în anul 1903, a fost proclamată Republica din Krusevo (n. t.).

— Taică-tău nu s-a întors ? repetă Iana Ivanova.

Vida înălță din umeri. În clipa aceea Alekso era încă în Posoki. Bătea Via Egnatia, de-a lungul zidurilor unor case dărîmate. Îl însoțea Simon Ivanov, cocoșat, chel și neputincios. Abia-l mai țineau puterile și se ajuta de baston. Trecuse de șaptezeci și opt de ani și deja nu-i mai erau de ajutor nici aerul curat, nici apa rece și limpede, de munte. Și fiul său Alekso mușcase din cel de al patruzeci și cincilea an, dar era sănătos tun, iar părul brumat de la tîmple îl făcea și mai frumos.

— Ai avut o copilărie grea ! Acuma Domnul ți-a dat tot ceea ce ți-a poftit sufletul ! filozofa Simon, petrecîndu-și fiul. Trăiește cu măsură, să nu faci abuzuri, iar familia să ți-o păzești ca pe-o cetate.

— Te rog încă o dată, hai, mută-te la noi ! Iarna în Podgorie, iar vara pe malul lacului ! Primăverile poți să ți le petreci aici, dacă tot ești legat de stîncile asta ! și Alekso își cuprinse tatăl pe după umerii costelivi care-i tremurau.

— Nu pot, fiule ! Omul bătrîn cere îngrijire, nu glumă. De ce să vă clocesc eu casa ? Și apoi cine să mai vadă și de mormîntul maică-ti ?

Alekso își aduse aminte de casa în care-și petrecuse noaptea : scundă, acoperită cu paie. Două uși, față-n față ; cea principală, către uliță, pe unde intrai în casă ; cealaltă, mai mică, să ai pe unde să fugi de tăietorii de capete. În loc de geamuri, ferestre cu obloane de lemn. Pe zidul din spate se afla vatra în care se aprindea focul ; spicele de grîu se sprijineau de prichici. Deasupra vetrei atîrna un lanț pînă deasupra jăratecului, iar de el ședea încă agățat vechiul ceaun de aramă în care maică-sa făcea odinioară mămăliga. Mergînd așa, Alekso făcea comparații tot măsurîndu-și reușita, de parcă n-ar fi știut cît adevăr încăpea aici și cîtă închipuire. Avere în Podgorie, avere în Santara, și coliba în Posoki. Reușita i se părea incomparabilă, totuși, în ochi i se cuibări o tristețe ciudată. Simțea că în această reușită se împletise și ceva necurat.

Dincolo de chipul plin de zbîrcituri al tatălui său văzu pustiul. De ce oare acest sat fusese înălțat pe patru coline, pe înălțimi întretăiate de văi și de surpături ? Nu putea

înțelege de ce strămoșii săi nu avuseseră și ei vreo cîmpie roditoare ; vru să-l întrebe pe taică-său, dar nu îndrăzni. Ca să nu arate că-i un fiu prost și neinstruit al acestui sat sărac ? Continuă să păsească pe vechiul drum roman, pe Via Egnatia, pe lîngă alte case în ruină. Satul se învecina cu moșiile turcești de odinioară, dar ele erau acum părăsite și pline de spini și de jnepeni. Cîndva goalele coline erau lucrate aidoma cîmpurilor, dar în amintirea lui rămăseseră tot pajiști pentru animale. Deodată se întrebă dacă micile izvoare secaseră în timpul verii și dacă pîraiele se umpluseră de părăluțe.

— Pîrîiașul de lîngă casa noastră susura ! izbucni Alekso.

— Ce-ți veni acum ? se miră bătrînul. Ce bine mai ții minte totul. Da, nu seca niciodată, adăugă el și, uimit, clătină din cap.

— Cum să nu țin minte ? Pîrîul izvora de sub zidurile bisericii Sfînta Vineri. Slujbele se făceau lîngă pîrîiaș, în spatele bisericii, la cimitir, în fața curții noastre. Așa-i sau nu-i așa ?

Alekso se uita la hăurile din preajmă.

— Slujbele acum nu se mai țin ; popa nu mai vine ! Dar bine-ți mai aduci aminte ; așa a fost cîndva ! Dar o să-ți aduci oare aminte de o dorință de-a mea pe care trebuie s-o împlinești ? întrebă bătrînul gîrbovit și se opri.

— Pentru tine o să fac totul, tată ! răspunse Alekso.

— Aș vrea să mă îngropi în același mormînt cu maică-ta. Dacă n-o să uiți. Ai să ridici numai piatra, o să jelești un pic și o să mă așezi lîngă ea. Așa i-am promis Iaglikăi, și așa trebuie să fie ! O să uiți dorința mea ? întrebă din nou bătrînul.

— O să mai treacă încă multă vreme, tată, pînă se va împlini dorința asta ! Oho, cîtă apă va mai curge pe pîrîul nostru ! rîse îndurerat Alekso Ivanov.

— N-are decît să curgă, nu mă grăbesc ! intră în joc Simon. Dar aici nu se mai naște nimeni. Doar se moare ! Au mai rămas doar cinci suflete în Posoki ! Nu știu dacă voi fi ultimul, dar dorința mea ți-am spus-o ! I-am promis maică-ti ; n-ai voie să uiți ! termină calm bătrînul.

În gîndurile lui Alekso își făcu loc o ciudată veselie. Bărbații din Posoki, dintotdeauna, au fost niște șmecheri,

își zise în timp ce mergea. Într-adevăr, unii ajunseseră proletari și populaseră pentru totdeauna orașele, dar cei ce rămăseseră în sat nu se schimbaseră. Ce înseamnă asta, să putrezești lîngă propria-ți nevastă ? Adorație, supușenie, iubire, slugărnicie ? Își privi propriul tată albit și-i veni să rîdă ; făcu un mare efort ca să se abțină. Dar cum erau femeile din Posoki ? se întrebă. Adevărat, ele nu purtau chiloți nici vara, nici iarna, și, după fiecare aplecare, barza aducea un copil ! Dar aici deja nu se mai naște nimeni, tresări el. Amintirile din copilărie din nou îl năpădiră și-l întristară. Femeile n-aveau voie să taie drumul bărbatului cu urcioarele goale fiindcă s-ar fi dus pe apa sîmbetei toată truda cîmpului. Superstițiile domneau de veacuri. Aici norii aducători de grindină erau alungați de babe cu secerele-n mîini. Nici cucul nu trebuia ascultat pe inima goală, fiindcă lucrul acesta ar fi adus seceta, foametea și molima printre animale.

Ivanovii, continuă să-și aducă aminte Alekso, dormeau pe rogojină de paie peste care puneau cerga din păr de capră, iar deasupra velința cu care se înveleau. Înainte de a se culca mîncau pîine de secară, ardei pisat, iar uneori și lapte bătut. Hrana le era sărăcăcioasă și numai de sărbători adăugau la ea miere și carne. Maică-sa, Iaglika, fie-i țărîna ușoară, știa să facă plăcinte cu verdeață, colțunași, și o papară minunată din pîine fărîmițată, amestecată cu brînză, ouă și unt. De lăsata secului pregătea o halva pe cinste. Tocmai în lunile de iarnă tata Simon tăia cîte un grăsun sau vreun porc de mai an ori găini bătrîne care uitaseră să mai ouă. În casa lor erau mîncate cele mai rele fructe ; cele bune luau drumul pieții. Aveau o masă rotundă, întărită cu stinghii ; mîncau cu linguri de lemn, din vase de pămînt și din tăvi de aramă. Toți Ivanovii ședeau pe scăunele triunghiulare, cioplite din buturi de lemn, înalte de-un cot. Părinții, Simon și Iaglika, dormeau pe perini umplute cu paie și, uite așa, muiau pîinea în strachină, sorbăcăiau din cenac și mestecau în tăcere. Ivanovii trăiau în sărăcie, dar cu cinste. Așa trăiau, se gîndi Alekso cu durere. Jumătate din casă era folosită de familie, iar în celelalte încăperi trăiau animalele. Găinile iernau pe grinzi. Între oameni și animale se ridica o poartă de stejar, iar mirosul balegilor pătrundea pretutin-

deni. În spatele casei, în colibă, se afla războiul de țesut alături fînarul, iar ceva mai încolo coteţul porcilor. Vara Simon şi Iaglika dormeau în fînar ; acolo, la lumina lunii erau încropiţi copiii. Primul s-a născut Iordan, care mai tîrziu şi-a întemeiat familia în savana din Western Australia, după el s-a născut Petar care a murit pe front, în Srem, apoi Temiara, care acum trăieşte la ferma ei din Arkansas, după ea Ivan pe care l-au mîncat lupii în munţi Izvorinka a murit de tuberculoză ; după ea a văzut lumina Ghiorghi, căruia acum i se zise Iorgo şi ţine o prăvălie cu aur în regiunea Salonikului, în Vardaria. Abia după ei a venit pe lume şi Alekso. În fiecare an Iaglika năştea cîte un copil şi, tot aşa, pînă au prins-o necazurile muiereşti.

— De dormit tot odată cu găinile dormi ? întrebă pe negîndite Aleksò Ivanov.

— Picotesc eu şi-naintea lor ! rîse Simon. Mă folosesc tot de lampa cu gaz, aia adusă de Ghiorghi de la Salonik, dar gaz se găseşte din ce în ce mai rar ! mai zise el cu glas tremurat.

— Şi chiar nu vrei să te muţi la mine ? mai întrebă Alekso şi, apropiindu-se de taică-său, îl strînse pe după mijloc. Uite-aşa o să te iau pe sus şi drept acasă o să te duc ! Sîntem bogaţi, tată, foarte bogaţi ! Vino să trăieşti cu nepoţii !

— Nu mă strînge aşa tare, că mi s-a dus puterea !

— Hai, mută-te la noi şi trăieşte-ţi traiul !

Alekso îi întinse bastonul care-i căzuse pe pietre.

— Nu-mi vine uşor să pun lacăt la casa în care mi-au crescut copiii ! Ţi-am zis şi de mormîntul maică-ti ! O să uiţi ce mi-ai promis cînd am să mor ? întrebă din nou, gîfîind, bătrînul.

— Mai lasă moda asta veche ! Trebuie să trăieşti cum se trăieşte. Ce importanţă mai are unde-o să putrezeşti mai apoi ? glumi Alekso Ivanov.

— După urmă ne dăm de gol ! Asta-i important !

Privea în jos, spre satele de cîmpie, unde de multă vreme fusese băgată lumina electrică. Dar Posoki e un sat cu totul sărac, gîndi bătrînul, de-aceea a şi rămas un pic tăiat de lume. Nu mai are nici şcoală, nici prăvălie, viitorul îi e pecetluit. Ce pot face cinci oameni ca să schimbe

viața acestui sat ? Se așezară sub ramurile unui prun. Alekso își privi din nou tatăl : simțurile scăpătate, trupul părăginit. Și acum, ca și-n urmă cu decenii, el mai purta pantaloni de șiac și vestă lucrată cu fir și fără mîneci, chimir de culoarea vișinei, obiele și opinci. Îmbrăcămintea lui nu se încheia cu nasturi, ci cu șnururi sau copci. Cum ședeau, deodată Alekso își aduse aminte și chipul Iaglikăi. Mai tînără, ea purta cămașă lungă, brodată pe poale, și bete din păr de capră. Mai înainte de a naște îmbrăca o giubea din șiac, roșie, fără mîneci, lungă pînă la genunchi, care semăna un pic a samar. Era o femeie tare frumoasă, cu toate că născuse atîția copii ; pe Simon îl pizmuiau parcă i-ar fi fost securea îngropată în miere.

— Chiar acum mi-am amintit de chipul mamei ! zise tulburat Alekso, după ce se ridicară și porniră la drum.

— Ea va ști că ai fost la mormîntul ei, fiule ! De la ea ați moștenit, tu și surorile tale, firea asta blîndă. Frații tăi îmi seamănă mie : tari ca o cremene, toți la fel, chiar și Ivan pe care l-au mîncat lupii ! Of, ce mamă ai avut tu, Alekso ! oftă Simon.

— Au trecut zece ani de cînd a murit ?

— Numai opt și două luni, răspunse bătrînul. Închipuie-ți, Alekso, ea era sigură că tu ai să ajungi mai departe decît toți ceilalți copii ! Biata de ea, a prevăzut asta ! Ti-a fost grea copilăria, dar, pe urmă, ți-ai terminat toate școlile ! Iar Dumnezeu ți-a dat tot ce ți-a poftit sufletul ! Păzește-te, nu te-nfrăți cu Necuratul ! mai spuse bătrînul.

— Aici o să ne despărțim ; la vale e povîrniș ; nu mai coborî ! îi propuse Alekso la răscruce. Am să vin din nou înainte de căderea zăpezii ! Vrei să-ți aduc ceva ! Cizme de pănură, vreun cojocel sau vreo șubă ? Un tranzistor cu baterii ? Sau te hotărăști poate să-ți petreci iarna la noi, în Podgorie ? își termină întrebările fiul.

— Ehe, cît mai e pînă la vremea zăpezii ! Mai întîi să se strîngă roadele. Salută-mi nora și nepoții, mergi sănătos și nu uita dorința mea în privința mormîntului maică-ti ! Așa i-am promis, așa și trebuie să fie ! oftă Simon întinzîndu-i mîna-i uscată și tremurătoare.

Chiar după primul deal Alekso uită de taică-său. Păși pe vechiul drum comunal plin de hîrtoape fără a în-

tîlni pe nimeni. Un vînt adia dinspre apus-miazăzi, foşnind prin crengi. Trecu de cîmpurile cu varză, apoi se ivi o mică aşezare de grădinari. Un tren tîra după el, spre răsărit, o mulţime de vagoane. În piaţă, negustorii vindeau fructe şi verdeţuri. Bău o cafea la restaurantul *Simpatia*, alături de nişte bătrîni care moţăiau. Restaurantul murdar, ceşti galbene, muşte roind printre clienţi.

În cele din urmă drumul îl purtă în clisură. În jur păştea o turmă de oi tunse, costelive, care se chinuiau să smulgă iarba. Drumurile erau pline de colb ; nişte tractoare trăgeau după ele remorci. Întîlni şi o fată înaltă, cu ochi mari, care aştepta autobuzul local. Vru s-o ia cu el, să-i dea un servici la tipografie şi să-i ceară ceva din tinereţea şi din frumuseţea ei, dar ea îl privi bătoasă, rămînînd să-şi aştepte autobuzul. Alekso îşi continuă drumul în jos şi simţi mireasma florilor de cîmp. Pe coamele îngălbenite se vedeau vaci tărcate. Trecu peste pîrîul care se pierdea în vale şi, în cele din urmă, se opri în faţa motelului *Madona ;* lîngă un camion vechi zări şi mercedesul întreprinderii.

Pero, şoferul, trăgea un pui de somn în maşină, iar consilierul directorului, Andrei Pagiov, îşi bea cafeaua şi coca în restaurant, ascultînd discuţia dintre un pădurar şi stăpînul restaurantului, ins întors cu cheag din Belgia. Aici, în vremile de demult, poposise un timp o înaltă misiune, la dorinţa comună a bisericii şi ţarului bulgar. După spusele gazdei, aproape de hotel se-nălţa o cetate ; într-o aripă se afla biserica, bogat pictată, iar cealaltă aripă devenise muzeul antichităţilor din ţinut.

— Ştii ce e nou la tipografie ? întrebă Andrei care era pus la patru ace, în timp ce-i turna directorului său coca în pahar.

Dar directorul îl urmărea cu interes pe pădurar, aşa că răspunse distrat :

— O să-mi spui pe drum. Mai că nu-mi vine să cred că aici ar fi tras vreo misiune.

— Să nu întîrziem la şedinţă ! îi aduse aminte Andrei.

— Ce ţi-e atît de teamă ? se-ncruntă Alekso Ivanov.

— Mai bine să fim la timp ! Meşterul ăla, Virgil Piseski, are limba cam lungă ! Ştie s-amestece minciuna cu adevărul, cum ai amesteca apa cu vinul ! răspunse Andrei.

— N-o să-mi ceară el iar să-l ajut ? bombăni mulțumit Alekso.

— Crezi că dacă o să muște o să și turbeze ? ! chicoti Andrei. Dar cum mai e acolo sus, în Posoki ?

— Ca-n basme ! Timpul s-a oprit în loc : viață pe cei de vîrste matusalemice ! Nici taică-meu nu stă prea rău cu sănătatea ! dădu din mînă Alekso și iarăși ascultă atent ce spune pădurarul.

Își sorbiră iute băutura comandată și se duseră în cetate să vadă biserica și muzeul. Pădurarul nu minți se : într-adevăr acolo poposise o misiune duhovnicească. Alekso Ivanov, împătimit colecționar de antichități, se încredință cu propriii săi ochi că biserica-i fusese închinată doamnei Anghelina, o misionară, nebună la început, apoi mamă, apoi văduvă, și în cele din urmă, călugăriță. Dar pentru el cu mult mai interesantă se dovedi cealaltă parte a cetății, muzeul de antichități cu mica sa prăvălie de cărți religioase și suveniruri. Andrei glumi în timp ce Alesko cumpără niște cruciulițe aurite pentru ele trei fice. Nerăbător, propuse să pornească mai iute la drum, dar directorul era cu totul furat de exponate, de parcă un magnet îl ținea în loc.

— De care comună o fi ținînd ? se interesă el cu lăcomie. Mi-ar putea dărui cîte ceva !

— O să-ntrebăm, dar acum să ne grăbim ! repetă Andrei Pagiov.

Alekso Ivanov continuă să privească obiectele casnice, o veche colecție de veselă, unelte de lucru de mai bine de trei veacuri, cîteva arme arhaice, mobilier din timpul robiei turcești. Văzu paturi de lemn răzbite de carii, vase pentru spălatul îmbrăcămințiî, puști vechi cu cremene, apoi veșmintele propovăduitorilor, străvechi cărți bisericești, hărți geografice rupte și inexacte, fotografii ale revoluționarilor de la începutul veacului. Cît de mult și-ar fi dorit să aibă toate aceste lucruri în palatul din Santara ! Mai aruncă o privire marilor clopote bisericești aduse de la Petersburg și apoi chipurilor de sfinți. Și totuși viața i-a jucat pe degete pe toți, gîndi la ieșire Alekso. În casa lui toate aceste puști cu cremene și-ar fi dobîndit vechea lor strălucire ! De ce să se distrugă în muțenia acestei

clădiri ? Chiar o să-ntrebe în grija cărei comune cad toate vechiturile astea.

— De cîtă vreme lucrăm împreună şi nu te-ai învrednicit să mă cadorisești cu nimic mai de Doamne-ajută ! îi zise Alekso consilierului său.

— Vechituri, aşa-i, nu ţi-am adus, dar ştii, pentru fete n-ar merita să mă dojeneşti, răspunse Andrei.

— Eu am conştiinţa curat'ă ! i-o reteză Alekso.

— Prea mult te frămînţi ! ridică tonul consilierul.

— Mă tem să nu mă-mbăt ! i se plînse Alekso.

— Chiar şi cînd eşti beat tu nu încalci legea ! îl îmbărbătă făţarnic Andrei.

— Spune cinstit, chiar gîndeşti aşa ?

— Să-mi moară Isac şi Natalia ! se jură Andrei.

Alekso privi cerul şi decise că e vremea de plecare. Apoi mercedesul coti spre un rîuleţ, dincolo de care, spre răsărit, se întindeau nişte ferme cu iarba în pîrgă, unde turme mari de vite păşteau pe sub coroanele copacilor. Urmă o casă părăsită, o casă în ruină, cu gardul dărăpănat, dincolo de care înfloriseră mărăcinii. Radioul maşinii anunţa tot soiul de greve şi de revolte, apoi mai pomeni şi de catastrofa unui avion în Marea Nordului şi, în sfîrşit, se auzi şi o muzică plină de viaţă.

— O problemă nu-mi dă pace ! îi scăpă lui Alekso care scrîşni din dinţi.

— Îmi închipui ! Te întrebi dacă nu cumva fecioru-tău o să te părăsească şi-o să te dispreţuiască ! se grăbi Andrei Pagiov.

— Da' Viktor e ca aurul strecurat ! se amestecă stîngaci şi Pero, şoferul.

— Ce timpuri au venit ! Cum să-mi salvez obrazul faţă de propriii mei copii ? Aştia dispreţuiesc totul ! Ştii că Viktor nici nu vorbeşte cu mine ? mai rosti resemnat Alekso Ivanov.

— Mi-a spus aseară ! zise Andrei Pagiov. Nu le cînta în strună ăstora tineri ! Şi nu te mira că sînt puşi pe surparea faptelor noastre !

— Da' ce-am surpat noi, ăştia mai bătrîni ? se amestecă şi şoferul.

— Cum ce-am surpat ? Şi te amesteci neîntrebat în vorbă ? Ce, nu mai credem nici în propria operă ? Am sur-

pat exploatarea din punctul de vedere al claselor, apoi am micşorat diferenţele de trai în această epocă de tranziţie de la clasele sociale spre o societate fără clase ! Am făcut schimbări structurale în problemele economiei şi ale demografiei ; am pus bazele unui viitor mai luminos ! încheie Andrei.

— Aş vrea ca Viktor să mă-nţeleagă ! mai oftă Alekso şi se crăcănă pe canapea.

— Ei, prietene, da' multe mai vrei ! Dar tu îl înţelegi pe Simon ?

— Aseară l-am rugat să se mute la mine ! Azi dimineaţă i-am zis din nou ; pe braţe l-aş fi adus, dar el a rămas în colibă ! Dar ultima dorinţă am să i-o împlinesc ! oftă din nou Alekso.

În faţa lor un pîrîiaş leneş se mistuia într-altul mai mare. Cerul era ca sticla, iar soarele după-amiezii ardea. Jur împrejur coame pline de stînci fulgerate ; ici şi colo se zărea cîte un tufiş ; era secetă, iar depărtările fumegau aducînd miros de mirişte arsă. Se apropiară de o duzină de case vechi ; o tăbliţă indica, la marginea drumului, numărul locuitorilor. La o răscruce, cîţiva inşi cu nişte cealmale albe pe creştet, nebărbieriţi şi cu chipuri soioase, aşteptau să-i ia careva. Nu departe păştea o turmă de oi.

— Ţi-aduci aminte de bătaia de la *Vechea Europă* ? întrebă deodată Andrei.

— Parcă numai o dată ne-am bătut ? Puţin îmi pasă mie de ea ! De ce mi-aş aminti ? întrebă în cele din urmă Alekso.

— Iar o să fiţi laolaltă ! Ha, ha ! Bătăuşul şi cel bătut ! strigă Pero şi izbucni în rîs.

— Tu vezi-ţi acolo de volan ! Nu vezi cît am întîrziat ? îl certă Andrei.

— Am înţeles ! răspunse Pero speriat, aranjîndu-şi şapca. Chiar dacă am rîs, eu nu vă urăsc ! adăugă el mai apoi, slugarnic.

— La bătaia aia au luat parte toţi cei din generaţia noastră ! Ţi-e clar ? i se adresă Andrei lui Alekso. Toţi craii şi divorţaţii, ştii ? Dintre toţi numai tu n-ai divorţat ! E-adevărat că în curînd te desparţi şi tu ? întrebă consilierul întorcîndu-se cu spatele la şofer.

— Și dacă divorțăm crezi că noi sîntem oameni de două parale ? întrebă tulburat și Alekso Ivanov.

— Nici vorbă ! Nu sîntem străini de nimic ce-i omenesc ! Noi sîntem o generație aparte, trimisă de providență. Faptul că noi avem în mînă puterea, nu-i deloc întîmplător ! O să vezi cît de sus vom urca ! se făli, radiind de bucurie, Andrei.

— Ești un demagog ! Dintotdeauna te-am bănuit ! țipă la el Alekso Ivanov.

— Așa l-au născut ! zise Pero, scărpinîndu-și un pic gîtul.

— Cine te-a-ntrebat pe tine ceva ? strigă Andrei amenințător la șofer.

Soarele se revărsase peste munți. Imediat se ivi o rezervație cu păsări de baltă, apoi un motel cu un parcaj enorm. Alekso zări o turmă de cai păscînd buimăciți iarba pîrlită a fermelor. Niște zilieri își lăsaseră uneltele și mîncau pe pietre harbuji.

Alekso tremura din tot trupul : drumul acela, pînă-n Posoki, îl istovise. Deodată îl cuprinse disperarea. Norocul meu e plin de păduchi, se gîndi el în mașină. Și viața mea pute a mucegai, iar ideile mele nu fac nici doi bani. Într-o bună zi am să-nghit și scorușa, ca micii burgheji, lucrînd împotriva dorințelor mele. Conștiința îi spunea că-și trădase ideile de tinerețe și lucrul acesta reuși să-l sperie. Ura ședințele la care lua parte ; îl disprețuia și pe poponarul de lîngă el. Îl iubea pe Viktor, pe curajosul său fiu, își diviniza toate cele trei fete. Descoperi unele asemănări între caracterele lui Simon și Viktor. Și totuși planurile de viitor îl legau de cei pe care-i ura : Andrei Pagiov și Tanas Saveski. Se mințea singur că ei îi vor înlesni succesul. Și de aceea se înfricoșă că viitorul îi va fi plin de păduchi, iar norocul ca un dinte știrb. Blestemate ambiții : aștepta ziua în care să-i latre ciinii în cap și să-i țipe fazanii, iar bucuria să-i fie împlinită. Dar ce putere îl tîrîse spre acești oameni pe care-i disprețuia ? Dacă nu cumva se înșela, la prima-i tinerețe și el fusese aidoma lui Viktor : nu-l interesase nici puterea, nu jinduise nici după bogăție.

În timp ce treceau de casele unei mahalale, își aduse aminte de-un vis pe care-l avusese în urmă cu patru luni. Lucrurile se petreceau într-un oraș de pe țărmul Mării Negre, acolo unde era născută maică-sa, Iaglika. Parcă toate femeile se prefăcuseră în fiare ; tîrîte de forțe supranaturale își căsăpeau în pripă și fără să le pese bărbații. În vis Alekso le ruga să arunce cuțitele și să se-ndure de atîtea țipete, dar ele erau în culmea nebuniei, cu spume la gură și alergau să pună mîna și pe el ca să-l taie. Era atît de înfricoșat încît se urcase într-un cireș bătrîn și, de sus, le lămurea că nu-i bine să-și ucidă bărbații, fiindcă vor rămîne fără urmași. Ele își ascuțeau cuțitele și răspundeau că așa e porunca de la Dumnezeu. O mare forță de sub pămînturi le dădea ghes și acum trebuiau să-l omoare și pe el. O fată frumoasă deja se urcase-n cireș. Alekso o rugă să-și vină în fire, dar ea se apropia cu un cuțit între dinți. El căzu din cireș și aici se termină și visul. Acum, în mașină, se întreba din nou ce-o fi fost cu aiureala aceea de la țărmul Mării Negre și dacă în oameni există, într-adevăr, puteri care nu pot fi îmblînzite. Poate că de aceea adeseori oamenii făptuiesc lucruri pe care nici cu gîndul nu le gîndesc și nici n-ar dori să le făptuiască ! Deodată îl fulgeră un gînd, dar el nu văzuse sînge, așa că toată povestea nu putea să însemne nicidecum vreo nenorocire. În aceeași lună se certase cu Iana Ivanova care, furioasă, blestemase tot neamul bărbătesc. „Să dea Domnul nici sămînță să nu mai rămînă", zisese la ceartă nevastă-sa, dar mai mult ca sigur că nu gîndea așa.

— Nu cumva încurci lucrurile cu bătaia ? Eu cred că asta a fost la *Armonia !* strigă Alekso de cum își uită de vis.

— Ba la *Vechea Europă !* Îmi aduc aminte ca și cînd ar fi fost ieri ! Chiar am să-l întreb la ședință pe Tanas Saveski ! se grăbi Andrei să răspundă.

— La ce ședință mergem ? De ce-oi fi atît de uituc ? se miră Alekso Ivanov.

— Sînt multe pe ordinea de zi ; chiar ai uitat ? Formarea fondurilor fluide în societate, urmările pozitive și negative ale reformelor, apoi îmbogățirea indivizilor, justificarea diferențelor sociale, urmările părăsirii satelor, fenomenul muncitorilor plecați temporar peste mări și țări ! În-

tr-adevăr, ordinea de zi a şedinţei de după-amiază întrece măsura ! Se va îndruga şi despre manipularea fondurilor în interes personal, apoi despre corupţie în formele clasice şi-n alte forme, despre favoritism ca evidentă pricină a diferenţierilor sociale ; va fi vorba şi despre sursele neprevăzute de îmbogăţire, cum ar fi loteria, despre diferitele abuzuri în servicii şi despre planificarea familiilor musulmane ! termină Andrei pieptănîndu-şi părul moale şi bine îngrijit.

— O să se aducă oare vorba şi despre micile noastre venituri ? se interesă şoferul.

— Ordinea de zi mai poate fi schimbată şi în ultima clipă ! Ştii doar că Tanas e bun de surprize ! continuă Andrei să i se adreseze lui Alekso. Fac pariu că se vor căuta ţapi ispăşitori în urma feluritelor abuzuri în serviciu ca şi pentru pagubele masive înregistrate în economie.

— Dar veniturile noastre ? se amestecă şoferul.

— Întoarce maşina-ndărăt ! porunci deodată Alekso şi se întinse din nou pe banchetă.

— Încotro ? întrebă surprins şoferul.

— Spre Santara, să frigem un miel ! răspunse Alekso.

— Aşa m-am gîndit şi eu ! se însufleţi Andrei Pagiov.

— Cunosc un ins care ne aduce lapte ; o să ne-aducă iute şi-un miel, născut acuma, vara ! Ia-o îndărăt ! porunci şi mai tare Alekso.

— O să vină cu noi şi şoferul ? întrebă în bătaie de joc Andrei.

— N-am spus nimic ! N-am auzit nimic ! se apără Pero.

— Gura ! Te cunosc după cum respiri ! îl mustră Andrei.

— N-ai dat niciodată nici doi bani pe mine, şi cîte treburi personale nu ţi-am dus eu la bun sfîrşit ! Să intru eu în pămînt dacă bîrfesc ! se jură Pero ridicîndu-şi şapca.

— Tu eşti plătit tocmai ca să conduci ! Nu cumva te mai doare capul şi de altceva ? Pînă acum te-am înghiţit cu sforăriile pe care le tot tragi, dar, ori îţi bagi minţile-n cap ori o să treci la tractor ! Maşina asta are nevoie de-un şofer discret ! Vrei să te pun portar de noapte ?

— Nu, tovarăşe Andrei, se sperie şoferul.

— Ce-l tot înspăimînţi ? Termină odată ! urlă Alekso.

— Știi tu ce vorbește ăsta despre noi ? C-am fi cei mai depravați inși din lume ! țipă și consilierul.

— Ai martori ? Scoate-i, să văd și eu cine mă sapă ! se supără șoferul.

Pe drum se vorbiră ce să facă la moșia din Santara. Pînă va sosi de la munte omul cu mielul, Alekso îi va arăta lui Andrei dormitoarele, pe care le pusese la punct în vara asta, baia și robinetele aurite, apoi căruțul din onix, pentru servit la masă, pe care i-l dăruise frate-său Iorgo din Vardaria Salonikului. Dacă va fi cald vor înota un pic în lac. Îi vor telefona lui Tanas Saveski să grăbească plictisitoarea aia de ședință și, spre miezul nopții, să se arate în Santara.

— Poate că dealurile astea ascund petrol ! zise Andrei, uitîndu-se la niște arbori ce semănau a cedri.

— Pur și simplu rămîi cu gura căscată ce poate face natura ! încuviință Alekso.

— Bogată e țara asta a noastră !

— Crezi că duce o politică bună ?

— Nu mai vorbi așa de față cu șoferul !

În curînd mașina se și afla parcată în apropierea balconului, sub steagul unduit de o briză ușoară. Acasă îi aștepta Anița. Iana Ivanova și Solza erau pe plajă, iar Viktor telefonă din cartierul brigăzilor de tineret. Frumoasa zi se apropia de asfințit ; Alekso și Andrei sorbeau un scoci cu gheață în fața televizorului. Telefonul sună de două ori ; niște glasuri bărbătești o căutau pe Vida. Ornicul de perete bătu orele șapte din seară. Obosit de șederea în Posoki, Alekso se chinuia să se țină treaz. Privi cu dispreț hainele consilierului său. Pesemne că le are de la gingașii săi frățiori, se gîndi înghițind lichidul din pahar.

De ce s-o fi lăudînd că e ca o nucă pe care n-o poți sparge ușor ? Păi e plăpînd ca un stînjenel, meditâ încruntat Alekso. Mîna stîngă a lui Andrei era împodobită cu un ceas de mare preț, bătut pe margine în diamante și legat cu brățară de aur. Purta inele de opalin, iar la gît îi spînzura un lanț de aur. Nu prea arăta a fi îmbrăcat ca pentru ședința comitetului industriei poligrafice, ci ca pentru o întîlnire în prag de seară : despre asta vorbeau și cămașa sa de mătase cu găurele și pantalonii albi, și cureaua în-

zorzonată. Mersese atîta cu mercedesul și, uite, abia acum simți parfumurile în care Andrei își scăldase trupul. Da, și ochii îi luceau de mulțumire. Fin, cu un aer feminin în îmbrăcăminte, trup îmbăiat în pomezi, miros aproape brutal. Lui Alekso i se făcu teamă de consilierul său. Își șterse sudoarea de sub bluza tip helancă și abia aștepta să se ivească lăptarul cu mielul.

— Ai făcut jar pentru grătar ? îl întrebă în curte, întinzîndu-i banii.

— Asta mi-e în sînge ! Cel mai mult pe lume îmi place să fac focul ! răspunse țăranul care umbla descheiat la cămașă.

— O să vedem ce știi ! se îndoi Alekso.

— Dă-mi niște haine vechi ! ceru lăptarul.

— Mai vechi decît ale tale ? se miră Alekso.

— O să fie nevoie de vin alb și de bere ! adăugă lăptarul.

În timp ce focul se întețea, Iana și Solza se întoarseră și ele. Lumina stelelor prinse să se reverse peste munții din jurul lacului care fremăta. Alekso, împreună cu fetele, servi băutura ; Andrei tăie mielul în bucăți ; Pero, șoferul, luă cîteva îmbucături și se duse la mașină să se odihnească. Carnea îi atrase și pe vecinii mai apropiați. Pahar după pahar, pe neștiute, se încropiră și cîntecele ; Solza dădea tonul ; ea era membră a ansamblului *Hora*, așa că nimeni nu putea s-o întreacă.

Pe moment Iana Ivanova se bucură din nou. Uitase de durerile de stomac și de toate certurile cu soțul ei. Cîntă nebunește, uitînd să-i mai amintească și de inspectorul care-i vizitase dis-de-dimineață. Alekso își învinse repulsia pe care i-o trezea propria-i nevastă, ciuguli cîte puțin, dar bău zdravăn din vinul alb pus la gheață. Cîntă și el din vîrful buzelor, dar gîndurile deja îi rătăceau la îmbrățișările amantei. Cu totul furat de gînduri, sub cerul înstelat, se trezi mîngîind-o pe Iana ; cînd își dădu seama îi aruncă o privire sălbatecă, retrăgîndu-și mîna de parcă ar fi atins o urzică.

Spre miezul nopții se întoarse și Viktor. Era istovit de munca la ziarul brigăzii, așa că tiptil urcă spre balconul de sub steagul ce se unduia. Ochii tatălui său se aprindeau în lucirea razelor de lună ; băutura deja îl ajunsese ; limba

i se împleticea din pricina vinului. Îl zări pe Viktor șezînd sub steag și-l chemă lîngă foc. Dacă ar fi fost singuri în curte, Viktor, neîndoielnic, i-ar fi întors spatele. Se apropie fără nici o plăcere, zvelt și tăcut și rămase mut, cu cărțile-n brațe. La început Alekso se interesă de examenele din toamnă, la jurnalistică. Andrei Pagiov îi întinse o bucată de miel, pe care Viktor o refuză. Solza îi umplu un pahar cu vin, iar el îl sorbi însetat. Oaspeții cîntau un cîntec despre nu știu care eroină din vremea ultimului război. Suflă o boare mai răcoroasă care făcu crengile să se legene și păsările adormite să forfotească.

Alekso Ivanov, ca ieșit din minți, sări, abia ținîndu-se pe picioare, și prinse să-și lovească fiul. Palmele i se lipeau de gîtul, de obrajii, de umerii lui Viktor care rămăsese ca o statuie, strîngînd din dinți și îndurînd. Iana Ivanova dădu fuga și sări între ei ; Solza izbucni în plîns și-și îmbrățișă fratele, apoi o luară spre casă. Andrei Pagiov se apropie de Alekso și-l întrebă ce se întîmplase. Alekso tremura ca un mesteacăn în ploaie și înjura :

— Fiu de cățea ! Auzi, să-mi zică burghez roșu ! Averea asta e adunată numai din sudoarea mea curată ! Da' ce. o s-o duc cu mine în groapă ? mormăi el în noapte.

2.

A doua zi la tipografia *Doi mai* nu-i servi nimeni cafeaua. Mai întîi culegătorii refuzară colaborarea, apoi îi întoarseră spatele şi ceilalţi. Pînă şi femeile de serviciu se ascundeau prin closete, ca să nu dea ochii cu el pe coridoare. Adjunctul său Eţo Paskov nu venise la lucru din pricina vechii sale spondiloze, iar consilierul Andrei Pagiov se vîntură prin secţii, văitîndu-se de urmările beţiei din noaptea trecută şi apoi intră într-o şedinţă de sindicat. Alekso Ivanov se simţi ca un conducător nedorit, cu toate că încă nu-l părăsise curajul. Într-adevăr azi noapte se-mbătase mai-mai să-şi piardă minţile, dar fizic îşi revenise destul de iute. Iana Ivanova îi făcuse pînă după miezul nopţii limonade cu ierburi chinezeşti ; vomitase în cadă şi adormise pe la trei către ziuă, fiindcă ştia că în zori îl aşteptau la lucru. Care o mai fi uneltit ca să-i distrugă cariera ? Într-adevăr firma înota în datorii, dar n-avea de gînd să-şi ia pe umeri toate ipotecile. Numărul sabotorilor cine să-l ştie, hoţii nu fuseseră prinşi, iar în actele legale era prevăzută răspunderea colectivă.

Sună la cabinetul lui Tanas Saveski, să-ntrebe de ce nu venise ieri noapte în Santara. I se răspunse că preşedintele Comitetului industriei poligrafice e undeva, pe teren, pentru scurtă vreme. Privi pe fereastră, afară, în curte ; şi trandafirii erau singuri. Se apropia vremea micului dejun, dar semnalul încă nu se auzise. Ce i-o mai fi apucat şi pe tipografii ăştia, se întrebă ; doar n-or fi hotărît nimicirea lui. Să nu fi ştiut nici consilierul, nici şoferul ceea ce i se pregătea la tipografie ?

Tulburat, ascultă vechile mașini cum scîrțîiau de parcă ar fi plîns. Se tipăreau cărți, ziare, formulare, necroloage și ambalaje. Nu se mai aștepta de la nimeni să-i mai întindă o mînă prietenească ; în față parcă i se căscase o prăpastie, dar simțea că va trece și peste acest hop. Ultimii zece ani și-i petrecuse cu acești oameni și, chiar dacă firma aproape dăduse faliment, partidul avea încă, despre el, aprecieri pozitive. În primăvară, de sărbătoarea muncii, i se decernase pînă și ordinul cu eșarfă, iar aceasta era cea mai înaltă distincție. Așa că, deși în toiul a cinci decenii de viață, avea încă destulă energie ca să-și ia asupră-i și riscuri. Deja știa ce avea de făcut.

Îi trecură prin minte ideile unor inovații tehnologice. Înainte de orice, să se termine cu duhoarea din barăci. Să se înnoiască parcul de mașini, să se cumpere matrițe și aliaje de plumb. Să se ridice standardul de viață al tipografilor, în cîteva cuvinte : trai bun pentru toți. Odată cu motivația unor norme mai mari, *Doi mai* va putea concura cele mai bune firme din oraș. Se va promova și autoconducerea : fiecare să participe la împărțirea beneficiului. Atunci muncitorii nu vor mai da pe gît băuturi ieftine și nu vor mai mînca brînză viermănoasă și varză stricată la restaurantul *Armonia*. În ateliere vor primi lapte proaspăt, bogat în grăsimi ; nu vor mai avea cum să se plîngă de boli profesionale, de hemoroizi și de otrăvirea sîngelui. Alekso se jură că va angaja chiar și un medic și-și pironi privirile pe zid, la portretul unui revoluționar. În cabinetul său va putea să intre oricine după un sfat ; va îmbunătăți relațiile interumane, acum stricate rău de tot. Va garanta fericirea și progresul, dar mai întîi va trebui să-i descopere și să-i pedepsească pe purtătorii microbului acestui climat nesănătos din întreprindere. Natural că trebuiau smulse din rădăcină rămășițele vechii mentalități. Trebuie să înțeleagă fiecare că numai prin muncă își clădește propriul viitor. Și astea nu-s vorbe goale, rostite de vreun demagog, se îmbărbătă Alekso Ivanov, ci cuvinte rupte din experiența unui încercat conducător comunist.

Dar curajul i se preschimbă iute în teamă. Tipografii erau deja revoltați, nu mai credeau în nimeni, își căutau alinarea în alcool. De cîte ori nu dăduseră foc barăcilor datorită nepăsării lor ; sabotau oare producția din pricina măruntelor incorectitudini ? Într-adevăr, acum se hotărîseră să-i găsească nod în papură, gîndi el, învîrtindu-se de colo-colo prin cabinet. Își aduse aminte de cei șase colegi, din industria chimică, aflați deja în închisoare datorită speculațiilor cu avuția țării. Ieri lăudați, astăzi uitați, își spuse Alekso. La proces depuseseră mărturie și secretarii lor personali, așa că fîntîna se dovedi și mai adîncă. Ferească Dumnezeu să nu-l închidă și pe el ! tresări în mers. De partea cui ar fi atunci Maia Arsova ? De ce și această credincioasă colaboratoare a sa nu venise astăzi la lucru ? Unde sînt devotamentul și fidelitatea ei ? Ce crede fata asta ? Dacă începe ghemul să se deșire, dacă-l vor priva de libertate, Maia, neîndoios, o să-și salveze obrazul. Își trosni degetele și se holbă la portretul revoluționarului, de parcă l-ar fi rugat să-l ajute. Aseară, după ce se întorsese din Posoki, fusese atît de sigur de puterea lui, iar acum simțea că se unelțește împotriva sa ; cabinetul nu-l mai încăpea. În cele din urmă sună și acasă la adjunctul său Ețo Paskov. Fiică-sa, Nevena, îi dădu știrea că bătrînul, din păcate, se află la doctor ; avusese o noapte de groază, cu mari dureri de mijloc și de șira spinării. Către amiază își va face obișnuita-i plimbare prin Pădurea Roșie, se auzi Nevena în telefon, și abia după aceea se va întoarce să prînzească. Glasul ei era calm, dar Alekso se neliniști și mai tare ; alergă în hol și-l strigă pe șofer :

— Ce prăpădenie oi fi făcut azi noapte ? îl întrebă în șoaptă, dar cu o mînie care-i urcă tot sîngele în obraji.

— Nimic ; pe copiii mei ! Mielul l-ați plătit din buzunarul dumneavoastră ! răspunse Pero cu glas de slugă fricoasă.

— Dar ce-i cu liniștea asta ?

— Sînt în ședință ; nu știu ce vor hotărî !

— Cine să hotărască ?

— Culegătorii ! Virgil Piseski. Toți sînt în ședință ! ridică Pero din umeri.

Ei, iar întorsul ăsta din Australia, tresări Alekso Ivanov. Ce tot o fi vrînd Virgil ? Or fi încetat lucrul ? Metode apusene, capitaliste, în apărarea drepturilor ? Îi porunci şoferului să-l cheme la el. Şi, în timp ce aştepta în cabinetul său, puse la cale să se răzbune. O să-i roage pe prietenii săi de la sindicate să-i găsească lui Virgil vreun loc în vreo cancelarie, numai să nu mai dea de el la tipografie. Culegătorul cel grăsun bătu imediat la uşă şi intră; pe faţă i se citea batjocura ; parcă jubila.

— Ce se-ntîmplă cu noi ? întrebă Alekso împăciuitor, cu un tremur în glas.

— Miroase a primeneală ! Pregătiri de despărţire ! răspunse guralivul Virgil şi, nepoftit, se aşeză în fotoliu.

— Ce primeneală ?

— N-o să ne mai vedem la faţă ! Aşa vom fi ca nişte noi născuţi ! răspunse, foarte sigur pe el, culegătorul.

— O să pleci ? Ai găsit altceva mai bun? întrebă Alekso.

— Eu cred că tu ai să pleci !

— Nu fi atît de sigur ! Misiunea mea aici nu s-a terminat încă.

— Glumesc, ce te superi aşa iute ? rîse Virgil.

De vreme ce-i făcuse cunoscut faptul că organele autoconducerii plănuiesc o şedinţă în care îşi vor exprima neîncrederea în director şi în colaboratorii săi apropiaţi, înseamnă că el, totuşi, nu glumise, ci-l sfătuise să părăsească tipografia şi să-şi caute leacuri legale pe la avocaţi. Alekso îl mustrului pentru obrăznicie şi-i atrase atenţia că problema votului de neîncredere trebuie pusă în Comitetul industriei poligrafice. Culegătorul îl informă că totul fusese făcut acolo unde trebuia şi cînd trebuia. Aminti şi de nu ştiu ce cuţit pînă la os şi de nu ştiu ce apă pînă-n buză. Alekso întrebă cum de şi-au permis să fixeze şedinţa fără să-l invite şi pe el. Culegătorul rise din nou cu cinism, răspunzîndu-i că lucrul acesta era cel mai neînsemnat pe care şi-l permiseseră muncitorii. Îl ameninţă că ei îşi vor permite cu mult mai multe dacă el va continua să rămînă în acel cabinet. Nişte inşi supăraţi îl vor întreba de ce *Doi mai* înregistrează în ultimii şapte ani numai pierderi, iar veniturile personale nu pot hrăni nici ciinii. Unde se topiseră marile credite luate pentru înnoiri şi extinderi, de vreme ce încă se lucrează cu maşini uzate ? În cele din

urmă culegătorul îi aduse la cunoştinţă că tovarăşii săi vor examina şi notele de plată pentru petrecerile de la *Vechea Europă*, apoi călătoriile fără nici un rezultat în străinătate şi aşa mai departe.

— Îţi ordon să-ncetezi ! strigă Alekso.

— Atunci de ce m-ai chemat ?

— Pînă acum n-aţi luat cunoştinţă de notele de plată ? întrebă Alekso tremurînd de furie.

— De ce ţi-e teamă, dacă nu eşti vinovat ? se miră Virgil.

— Te consideram prieten !

— Pe tine nici fiul tău nu te-nghite ! sări peste cal culegătorul.

— Marş afară !

Tipografii îşi îngăduiseră să ţină şedinţa fără încuviinţarea lui, şi faptul acesta nu mai putea fi schimbat. N-au decît să decidă ce vor, dar, ca să le iasă pasenţa, era nevoie de majoritate de voturi. Cu mîna pe clanţa uşii, culegătorul îl sfătui să nu incite şi mai mult spiritele, fiindcă maşiniştii se pregăteau de ceva şi mai rău. De ce să fie aruncate toate mizeriile în capul directorului, de ce să se despartă ca nişte duşmani ? N-are decît să ia exemplu de la fiul său, de la Viktor care lucrează la ziarul tineretului şi pe care-l divinizează toţi tipografii fiindcă iubeşte dreptatea şi ştie să pună preţ pe muncă. Dacă el crede că e nedreptăţit, n-are decît să i se adreseze juristului primăriei cu problemele autoconducerii, tribunalelor, parlamentului sau primului ministru. Acolo există avocaţi mai ceva decît el, iar dreptatea, oricum, va învinge. De ce s-a speriat dacă nu-i vinovat ? Astfel, mulţumit de faptul ca-l făcuse de două parale, Virgil Piseski se-ntoarse în secţia sa. Potolim noi revolta asta, gîndi Alekso, încredinţat că va ieşi învingător ca de-atîtea ori pînă acum.

Dar vedea negru în faţa ochilor, aşa că nu mai vru să rămînă în cabinet. Revoltă — respiră el din greu —, încercare de schimbare ! Îl durea mai mult faptul că Virgil, atacîndu-l pe el, îi lăudase fiul. Trînti uşa în urma lui şi deja grăbea pe hol. Şoferul îl pofti în mercedes, dar Alekso Ivanov urcă în mustangul său şi plecă s-o caute pe Maia Arsova. De ce oare n-o fi venit la serviciu ? Dacă Tanas Saveski s-ar afla în oraş poate că i-ar da nişte sfaturi folo-

sitoare. Ce-i debandada asta, se întrebă în timp ce grăbi cu mașina fără să-și poată aduce aminte care ar putea să fie acel prieten adevărat în stare să-l mîngîie. Cei doi adjuncți, ia-i de unde nu-s : unul bolnav, celălalt la ședință. Totuși îi mai rămăsese s-o caute pe Maia Arsova în acel apartament comun, la al nouălea etaj al blocului turn din fața hotelului *Kontinental*. Conducînd, parcă se mai liniști puțin, mîngîindu-se la gîndul că întreruperea lucrului la tipografie nu era un fenomen nou, și totdeauna se aflase o rezolvare de ultim moment. Și alții traversează aceeași criză, conchise el laconic în holul blocului turn.

Apartamentul era pus la punct, dar acasă nimeni. Citi biletul de pe măsuță și înțelese că Maia plecase la masă la un restaurant din apropiere. «Ieri n-ai venit tu la lucru, azi e rîndul meu», scria în post-scriptum-ul biletului. Căteaua, după cum îi e interesul ! Cîtă lipsă de morală la o fată ca ea : nici un respect pentru serviciu, se gîndi Alekso și decise s-o caute. Neîndoios, ea nu-i amestecată în intriga asta împotriva lui ; așa i-a dictat încăpățînarea ei muierească. În curînd ea trebuie să-și schimbe locul de muncă. O să-i facă un copil și o să rîvnească o viață liniștită cu un bărbat cinstit. Nimic ciudat în toată povestea, gîndi el, cîte secretare nu s-au măritat cu șefii lor ! Și poate că ea nici nu-i femeia interesului, se autoliniști în timp ce-o căuta. Își vor împărtăși totul și pînă la sfîrșit se vor bucura. Acum avea nevoie de un prieten căruia să i se destăinuiască. Voia să fie încredințat că revolta de la tipografie se va stinge, iar tipografii vor renunța la votul de neîncredere. Cu cine să se sfătuiască în clipa asta ? Să-și caute fiul în cartierul brigăzilor de tineret ? Azi noapte îl bătuse, iar acum cum să ceară să-i întindă o mînă prietenească ?

Era aproape amiază cînd intră în barul de la *Kontinental* și comandă un pahar de vin negru. Îl răci cu gheață și-l sorbi pînă la ultima picătură. Barmanul chel, care-l cunoștea, îi aduse ouă bine prăjite și o farfurioară cu mușchi afumat, întrebîndu-l, cu un surîs, dacă nu-i cumva prea devreme pentru vin. Alekso ridică din umeri neavînd de gînd să i se spovedească. Cu greu își înghițea îmbucăturile. Îl speria gîndul că nu are și el un prieten cu care să-și împartă chinurile. Îl neliniștea și cele petrecute azi noapte

cu Viktor. Se simți singur ; în subconștient își promitea să înceapă o nouă viață, mai plină de căldură și de cinste. Numai să-l ajute Dumnezeu să-și găsească amanta. Pe nevastă-sa, care se afla în Santara, o uitase cu totul, de parcă nici n-ar fi existat.

Afară se înnorase ; se făcuse un pic mai răcoare cînd porni din nou cu mașina. Nervos, se strecură prin aglomerația traficului, cu ochii în patru la trecători, rîvnind să descopere chipul Maiei. În cele din urmă, parcă într-un pasaj subteran și ieși iute în stradă. Căută, în gînd, de altfel cu destulă superficialitate, să descopere neajunsurile muncii sale, dar de găsit nu-și găsi nici o vină. Chiar așa : ce păcat e să ai o amantă ? Fără îndoială, de greșit mai greșise, conducător perfect nu există, dar avusese și bune rezultate ! Ordin cu eșarfă nu i decernează orișicui ! Așa că, în tainițele sufletului, spera ca, totuși, comitetul muncitorilor să nu-și aplece urechea la presiunile culegătorilor. Dar chiar și dacă s-ar întîmpla ce e mai rău, tribunalul tot va respinge decizia. Dacă acum s-ar fi aflat lîngă el amanta, pe dată i-ar fi vorbit despre planurile sale și ar fi împărțit cu ea supărarea. Împreună ar fi fost mai puternici ; întocmai ca la serviciu.

Ce caut eu în cartierul studențesc ? se întrebă el tulburat. Și iute îi trecu prin minte că numai subconștientul îl mînase acolo. Maia Arsova era studentă la fără frecvență la științele naturii, la fel ca și fiica sa, Vida. Iar răzvrătitul ăla de Viktor studia jurnalistica. Încă nu era vremea examenelor, cu toate că în jur roiau o mulțime de oameni tineri și frumoși. Of, dacă și-ar întîlni aici și iubita ! Se simțea ca săgeata în arc ; și îi înjură pe toți : pe Tanas Saveski, manechinul ăla închipuit, pe Andrei Pagiov, demagogul ăla și tot comitetul muncitoresc de la *Doi mai*. Ieri, Simon Ivanov recunoscuse că avusese o copilărie plină de greutăți și-i urase ca Dumnezeu să-i dea și pe viitor tot cea ce-i poftea inima. Nu cumva toată povestea asta o fi vreo magie a bătrînei țestoase din Posoki ? Îl cuprinse teama că totul nu-i nimic altceva decît un complot împotriva fericirii sale. Acum bat alte vînturi, uite, o mulțime din colegii mei sînt deja la închisoare ; vina iese tot deauna

la suprafață ! Dar din punctul acesta de vedere nu vedea nici un motiv de teamă.

Șezînd în grădina restaurantului studențesc și, în timp ce bea un suc de căpșuni, lua aminte la acea lume tînără din juru-i. Îi veni din senin să vomite, imediat ce sucul i se amestecase în stomac cu vinul, dar strînse din dinți și se holbă prostit. Văzuse o tînără care-și sorbea leneș limonada, mușcînd din cînd în cînd dintr-o plăcintă. Avea gîtul prelung și frumos, ca al iubitei lui. Prin fusta răscroită i se zăreau chiloții albi și fini, în timp ce-și sucea trupul ; iar trupul îi clocotea de tinerețe și farmec. Avea buzele bine conturate, ochii îi scînteiau deasupra nasului drept, iar sînii, ca niște jivine, i se jucau sub rochie. Mînca și surîdea ; pentru o clipă reușise să-i alunge grijile. Uitase și de problemele de la tipografie ; fata îi amintise de fiică-sa, de Vida. S-o fi dedînd și ea la plăcerile iubirilor pasagere, se trezi Alekso întrebîndu-se, luînd în rîs moralitatea tineretului.

Un timp, soarele străluci la apus. Alekso se încălzise preumblîndu-se în parc printre studenți. Dar în piept îi rămăsese totuși un bulgăre de gheață. Ca prins într-o capcană, se tot socotea ce avea să-l aștepte : căderea sau succesul ? Pe cine-o fi căutînd aici : fiica, fiul, sau, totuși, amanta ? Chipuri și caractere felurite : bărboase, golașe pînă la scîrbă ; tot soiul de tineri forfotînd pe alei. De vreun prieten nici vorbă. Oare se va putea vreodată înțelege cu această lume vijelioasă ? se întrebă scuturîndu-se la amintirea bătăii de azi noapte. Dar unde s-o fi aflînd acum revoltatul său fiu ? se tîngui Alekso și-l cuprinse disperarea. L-ar strînge în brațe și i-ar demonstra că, practic, nu poate să existe o burghezie roșie. Dacă-i e un prieten adevărat, atunci Viktor îl va înțelege. În locul fiului, pe lîngă el trecu un negru în costum albastru, cu o cravată vișinie ; cămașa îi era veche, dar curată ; mîinile și le ținea în buzunar. Ochii îi erau întredeschiși, părea căzut pe gînduri, trist și rătăcit. Mai mult ca sigur și el o fi avînd niscaiva griji ascunse, se gîndi Alekso și acum nu i-o fi arzînd de prieteni. Imediat mai apoi întîlni o tînără cu niște sîni cu totul uriași, cu buze cărnoase, ca ale Videi, dar brunetă și cu părul scurt, îmbrăcată într-o bluză de

mătase fumurie ; ținea în mînă o farfurie plină și căuta o bancă liberă unde să se așeze. Eh, suspină Alekso, cîtă deosebire între anii ăștia și anii lui de studenție ! Cît de modest și cît de decent era, cum umbla el încopciat pînă-n gît, ce educație patriotică și cît curaj avea ! Numai Tanas Saveski făcea notă aparte, fiind mai extravagant și mai avut ; zilnic își schimba costumul ; toți ceilalți din generația sa erau exemplu pentru tineretul proletar. Dar acum veniseră alte vremuri pentru tineri ; libertățile în universități sînt neîngrădite ; ce-o fi în mintea lor ? se întrebă plin de invidie. Ăștia și-ar vinde pînă și țara pentru o distracție pe cinste. Prinse să-i judece pe acești tineri atrăgători și plini de voioșie, uitînd că, de fapt, tocmai printre ei ar fi vrut să-și găsească un prieten.

Dădu fuga pînă la primul telefon public și sună din nou acasă la Tanas Saveski. Glasul destul de neprietenos al văduvei Sintia răspunse că nu știe nimic de fratele ei. «Cine sînteți dumneavoastră ?» întrebă tărăgănat Sintia. «Alekso Ivanov, oare m-ați uitat ?» răspunse el mirat, dar discuția se întrerupse. Și acum ce să facă ; unde să-și găsească un prieten căruia să-i împărtășească grijile ? Ieși din cabina telefonică și privi cerul. Îi trecu prin cap să telefoneze în Santara să vadă ce-i face familia. Iana, sigur, gătea ceva la bucătărie și-l aștepta cu cina, iar Solza și Anița, mai încape vorbă, o ajutau, ca totdeauna. Ideea de a-i pune și pe ai casei pe gînduri nu-i plăcu, așa că renunță. Dacă o să sune, o să audă cine mai știe ce, neplăcut, despre Vida, și bulevardista asta o să-l aducă într-o stare și mai disperată.

Se hotărî să grăbească spre Pădurea Roșie ; poate că, acolo, îl va întîlni pe adjunctul său, pe Ețo Paskov. Lîngă fîntîna arteziană se jucau niște copii, iar o fată murdară își curăța părul de insecte. Nu-i mare lucru să fie plină de păduchi, mizerabila, sudui el disprețuitor. Aici, în apropiere, zări un tînăr ras în cap, îmbrăcat ca sectanții, într-o cămașă lungă și albă. Lumea se duce de rîpă ; fără ordine nu există nici sistem social, gîndi scîrbit Alekso. Fanaticul ăsta ar ucide cu sînge rece pentru bani, iar după crimă ar cînta la ghitară și ar medita, drogat, mai mult ca sigur. Într-însul nu întrezări un prieten tocmai bun să i se plîngă de culegătorii de la *Doi mai*. Nu-și dădu seama

nici cînd își scosese mașina din parking pentru a se îndrepta spre Pădurea Roșie. Prinse a se îndoi de toată lumea și-i veni să plîngă. Amanta nu și-o va pierde pentru totdeauna, atîta timp cît putea să-și recîștige funcția pe calea legii, asta în caz că va fi destituit. Și dacă îi este scris să aibă parte de o soartă și mai neagră, precum a colegilor săi din industria chimică ? Un fior îi trecu prin tot trupul ; privea înfricoșat. Trecu pe lîngă ferme, cafenele, pe lîngă reclamele de pe tablele de pe marginea autostrăzii, iar la radio se auzea un cîntec despre un brav gaucio. Din cînd în cînd, la ultimele știri, vești despre războaiele de pe mapamond, ultima afacere cu devize libere, un hoge din Makedonia plătit pentru activități ilegale, anunța spikerul, iar acum un grup de nouă parlamentari îi cercetează faptele. Îl vor închide oare, se întrebă Alekso ținînd strîns volanul, oare îl vor condamna ? Dar ce-i pasă lui de hogea ăla ; își alungă gîndul Alekso, cu toate că ar fi plătit mult mai mult decît paralele acelea libiene, numai să dea de un prieten adevărat. Unde o fi acum Maia Arsova ? Și-ar fi vîndut pînă și palatul din Santara pentru fetița asta plăcută. Îi venea să înnebunească.

Drumul făcu o cotitură și mașina intră în Pădurea Roșie. Dar pe cine căuta acolo : pe Maia, amanta, sau pe Viktor, propriul său fiu ? se întrebă uitîndu-se la arbori. Poate că sub un arbore mai înalt îl va întîlni pe adjunctul său Ețo Paskov, își zise. O adiere mai răcoroasă venea dinspre munți, curată și numai bună pentru odihnă, dar lui Alekso i se făcuse silă de toate. Ce căuta el printre acești sequoia cu vîrfurile nevăzute ? Citi despre originea lor pe tăblițele de pe trunchiuri, dar toată povestea aceasta îl enervă și mai tare. Acum îi era gîndul la amantă sau la un prieten, fie el și de rînd dar cinstit. La întoarcere, luă un prospect din care află că sequoia se înmulțește numai și numai pe bază de sămînță, iar arborele roșu din lăstarii iviți din rădăcini. De cîtă răbdare e nevoie ca să trăiești o mie de ani ! se miră el, gîndindu-se cine știe unde. Un paznic îl rugă să nu calce pe lîngă potecă, fiindcă ar putea frînge mlădițele abia răsărite. Arborele sequoia rezistă la foc, începu să-i explice paznicul, nu-l năpădesc insectele și ciupercile, conține multă apă, crește și dăinu-

ieşte cu veacurile. Îi spunea toate aceste lucruri de parcă Alekso atît ar fi aşteptat să afle, că e vorba de cel mai înalt şi mai vechi vieţuitor al planetei. Dar paznicul se lipise de el şi prinse a se lăuda că acolo trăiesc cele mai frumoase animale, de departe cel mai cunoscut fiind cerbul cu coadă roşie, apoi micul călugăr de care-i plină iarba, veverița, rakumul şi bursucul şi atîtea păsări care cîntă pe ramuri. Alekso fu nevoit să afle că, dintre toate jivinele pădurii, salamandra e cea mai de preţ. Nervos, îl îndepărtă puţin pe paznic, fiindcă pe sub arborii de sequoia zări apropiindu-se un grup de tineri cu însemnele de brigadieri. Ar fi jertfit totul pentru o discuţie prietenească, atît de greu îi venea în după amiaza aceea. Ochii îi luciră şi se apropie grăbit de grupul de tineri :

— Ce noroc, Viktore, să te întîlnesc aici ! se bucură Alekso revenindu-şi ca dintr-un şoc.

— Colegii mei n-au călcat niciodată în pădurea asta, răspunse Viktor, despărţindu-se de grupul de prieteni. Sînt din diferite părţi ale ţării, iar parcul le-a plăcut la nebunie!

— Cred şi eu ! răspunse Alekso sunîndu-şi cheile maşinii în palmă şi amintindu-şi de întîmplările din noaptea trecută de la Santara. Te-ai supărat ? îndrăzni el în cele din urmă.

— De ce-aş fi supărat ?

— Pentru azi-noapte ! Cred că am întrecut măsura, se justifică tatăl.

— Am şi uitat ! Şi mie, ieri, mi-a mers rău ! zise Viktor cu privirile aplecate în pămînt. În loc să te întreb ce mai face bunicul din Posoki, te-am învinuit ! Aşa că am primit ceea ce am şi căutat !

— Vrei să ne întoarcem împreună acasă ? Să înotăm în lac ca odinioară ? Să-i facem maică-ti o surpriză ? propuse Alekso.

— Astă seară trebuie să rămîn pînă mai tîrziu în cartierul nostru. Mai bine, totuşi, să nu mă aşteptţi. O să vin eu şi cu autobuzul ! răspunse Viktor.

— Te pregăteşti probabil de examen ?! Se apropie sesiunea !

— Cine mai are timp să se gîndească şi la asta ? ! rîse Viktor şi privirile îi fugiră spre o fată din grupul de brigadieri.

— Așa-i, facultatea n-o s-o ia la picior. Văd că ți se duc colegii. Numai ea a rămas să te-aștepte, zise Alekso căruia îi plăcuse brigadiera.

— Ce-i cu voi ? Mai adineauri și nenea Ețo Paskov mi-a pus aceeași întrebare ! Iar acum, hop și tu ! se zburli Viktor, și plecă spre fata care-l aștepta.

— Unde e Ețo ? strigă Alekso.

— Acolo, la marginea parcului ! arătă cu mîna Viktor. Totu-i în regulă cu tine ? întrebă el oprindu-se-n loc.

— Ce-mi poate lipsi ? se supără tatăl. Am obosit tot căutîndu-l pe nebunul ăsta de adjunct. Firma e în găleată, toți sînt la lucru, iar el prin parc ! Unde e, că-i arăt eu lui ? și Alekso o și porni în direcția arătată de fiul său.

Îl căută îndelung și tot nu dădu de el. Obosit și mîhnit, se așeză din nou la volan, luînd-o spre oraș. Prînzi la restaurantul pensionarilor : un soi de biftek suedez și piure de cartofi. Întîlnirea cu Viktor îi trezi și mai multe bănuieli. De ce-l întrebase dacă totul e-n regulă cu el ? Poate că el o fi știind mult mai multe lucruri despre ce se petrece la *Doi mai ;* fără-ndoială șezuse de vorbă cu maiștri care tipăreau ziarul tineretului. Nici povestea de azi noapte din Santara nu-i întîmplătoare, îi trecu deodată prin minte lui Alekso, în timp ce-și înghițea în silă biftekul. Cu toții sînt puși pe uneltit împotriva mea, pînă și bătrînii ăștia din restaurant, care mă invidiază. Păi sigur, tot eu sînt vinovat și pentru că n-au strîns și ei un pic de cheag, fiindcă norocul nu le-a surîs și lor și pentru că viața și-o termină ca niște accidente sociale, cu un mic ajutor din fondurile de stat. Adevărat că și ei sînt constructori ai țării, cu merite în progresele obținute pînă acum, dar, din păcate, cu ce-ar putea el să-i ajute ? Și, la urma urmelor, ce-i pasă de ei ; cum veniseră pe lume, n-au decît s-o și ia din loc. Sigur, soarta lor era tristă și te putea înfiora, dar și el era rupt în șapte de problemele lui personale. De ce n-or fi stînd și ei pe creste ca și taică-său, să le vadă lumea sărăcia ? Ieși din restaurantul pensionarilor, cumpără cîțiva ciorchini de struguri, acri ; pășea pe ulițele-n pantă și rupea cîte-o boabă. Trecu de Muzeul recordurilor, ascultînd hodorogeala tramvaiului. Prostituatele, pe la colțurile străzilor, te îmbiau la amor și masaj, promi-

teau neuitate clipe de dragoste. Minciuni pentru naivi și bogătașii din sudul Makedoniei, își zise Alekso scîrbit.

Avea de ales una dintre următoarele patru direcții : să se întoarcă la tipografie și să vadă ce hotărîseră tipografii, să urce la etajul nouă al blocului unde locuia amanta, să se îndrepte spre casa din Podgorie și se să culce scăpînd de ziua asta groaznică ori să alerge cu mașina spre Santara și apoi să cineze împreună cu Iana Ivanova.

Soarele trăgea să moară deasupra zgîrîie-norilor cînd Alekso se hotărî să se întoarcă la blocul turn. Încă din vremea studenției știa că în preajma Bit-Bazarului găseai femei frumoase și ieftine, dar el acum avea nevoie de amanta lui. Întîmplările de la *Doi mai* păreau uitate, iar la Iana Ivanova nici nu se mai gîndi. Grăbit, aruncă o privire la vitrina magazinului *Fantezie în roșu*, în fața căruia se aflau niște bărbați cu căciulițe. Pe acolo tăiau frunză la ciini și adolescenți curioși, doritori să se deprindă mai repede cu o astfel de viață. Scenele ce i se perindau prin fața ochilor i se arătară respingătoare ; numai soiul acela de femei care trăiesc în felul pisicilor, tolănite în pat.

De cum trecu de prăvăliile aurarilor, se trezi deja în zona drogurilor, care i se păru ca o vale înceţoşată, unde hălăduiau tineri veseli, plină cu tot soiul de localuri în care înfloreau perversiunile. Ce lucruri umilitoare, gîndi Alekso uitîndu-se la un marinar care tocmai vîra o fată îmbrăcată în galben într-un combi. Deodată se înroși ca un rac, și rămase prostit de ceea ce văzuse.

— Vida ! Ce cauți aici, Vida ! strigă și o durere îl fulgeră în piept.

— Dama nu se numește Vida, domnule, ci Vanesa ! îi răspunse o femeie care făcea trotuarul.

— Te omor, Vida ! urlă Alekso Ivanov.

Combi-ul dispăru iute înspre port. Alekso deja nu mai era sigur dacă-și văzuse sau nu chiar propria-i fiică. Istovit, vroi să-și astîmpere setea cu un pahar de vin ; își roti privirile, mîngîindu-se cu gîndul că fata aceea nu era Vida. În subconștient, din cauza acelei blestemate gelozii i se neliniști întregul trup, de parcă se trezise într-o capcană. Nesigur, se întrebă dacă nu l-ar ucide pe even-

tualul iubit al Maiei. Fără-ndoială, amanta i-a fost răpită din apartamentul de peste drum de *Kontinental*, îi trecu lui prin minte în timp ce mergea. Să nu-şi fi vîrît coada negustorii ăia din Bit-Bazar ! Carnea albă încă mai e la mare preţ, mai cu seamă în Orient, socoti Alekso Ivanov.

Uliţa pe care se întoarse spre maşină era veche, murdară, hidoasă. Întîlni un tînăr cu pălărie gen Texas pe capu-i ras, cu un şirag de mărgele roşii la gît ; avea în mînă un casetofon şi îşi unduia trupul după ritmul muzicii. Lîngă el un alt tînăr cu obrajii şi buzele rujate, cu mici cercei de fildeş la urechi, cu pantofi colorați ţipător, ridicaţi pe tocuri, se fiţîia mîndru, elegant îmbrăcat, ca să atragă luarea aminte ; purta o pereche de ochelari negri de soare ca să-şi dea şi mai multă importanţă.

Zăpuşeală, zgomot, forfotă, muzică. Dar totul nu-i decît o născocire pentru turiştii străini, se mîngîia în gînd Alekso. Oraşul are nevoie de dolari, de importuri fără vamă, îşi zise şi mai tulburat. De la cel mai apropiat telefon public sună în Santara. Glasul Ianei Ivanova îi insufla linişte, cu toate că venea ca din nori.

— Fetele sînt acasă ? întrebă cu suflarea tăiată Alekso.

— Solza şi Aniţa sînt pe terasă. Brodează o faţă de masă ! răspunse Iana.

— Vida e-acasă ? grăbi cu întrebarea Alekso.

— N-a venit nici azi-noapte. A uitat să mai se-ntoarcă ! răspunse ironic Iana.

— Cască bine ochii şi ai grijă de copii ! Pe străzi e o golănie groaznică ! o sfătui Alekso la telefon.

— Ce trebuie să fac ? se miră Iana.

— Fetele să rămînă acasă ! Moralitatea străzii e foarte scăzută ! răspunse tăios Alekso trîntind telefonul.

Grăbea spre blocul turn cu gîndul să tragă un pui de somn. Îşi găsise destul de greu mustangul şi la fel de greu se strecură pe străzile cu sens unic. Privea din nou femeile acelea despuiate şi pudrate care rămîneau în urma maşinii. Maia, sigur, nu bate străzile astea şi nu se expune privirilor acestor negustori pisălogi, se socotea el la volan. Dar înţelese destul de iute că se amăgeşte singur şi trase adînc aer în piept. Ce zi scîrboasă ! îşi zise în clipa cînd zări firma hotelului. Conducea cu capul în nori şi puţin lipsi să nu calce un copil care alerga neatent.

Își pusese în gînd s-o mai sune încă o dată pe văduva Sintia, în Mantovo, ca să-ntrebe dacă fratele ei sosise acasă. Apoi își va înfrînge rușinea și-i va face o vizită Persei Arsova ; nu era exclus ca Maia să se afle la maică-sa. Seara îl va căuta pe Virgil Piseski la *Hora*, poate că se va nimeri să-l găsească. Mai mult nici Dumnezeu nu avea cum să facă ! Cum va trăi el fără tipografie și fără amantă ? Ajunse în grabă în fața blocului turn, vizavi de *Kontinental*, parcă pe trotuar și dădu fuga spre lift. O, de-ar fi acum Maia Arsova acasă, își zise, plin de dorințe, ascultînd zgomotul unei mașini de făcut gheață ; i-ar împlini toate poftele, i-ar dărui tot ce și-ar visa o femeie tînără ca ea. Ar plimba-o să vadă cele mai frumoase țări din lume, ar adora-o ca pe un înger. S-ar despărți de Iana Ivanova cît ar putea mai iute, se jură el în timp ce aștepta liftul. Atunci, cine știe de unde, se ivi șoferul său, gîfîind, dar cu surîsul pe buze.

— Gata, v-au dat din nou votul de încredere ! Dracii împielițați ; nici ei nu știu ce vor ! se hlizea Pero cu șapca în mînă.

— Ce încredere ? Care draci ? se miră Alekso.

— S-a ales praful de uneltirile lor ! răspunse bucuros șoferul și prinse a imita glasul pițigăiat al lui Virgil Piseski.

— Ia, bea și tu în seara asta ! zise Alekso mototolindu-i în palmă o bancnotă.

— Mîine dimineață viu să vă iau ! mulțumi servil Pero, urmărind liftul care urca.

Tare ciudat șoferul ăsta, își zise Alekso Ivanov în drum spre cel de al nouălea etaj. Se înșeală dacă i-o fi trecînd cumva prin minte că-l cred. Toți subalternii ăștia sînt niște prefăcuți ; te slujesc numai cînd te simt stăpîn și puternic, apoi sînt primii care dau din clanță. Alergă spre ușa apartamentului, plin de dispreț față de această ciudată loialitate a șoferului, jurîndu-se ca, de acum înainte, să nu mai aibă încredere în nimeni. Dar teama că în apartament nu va fi, din nou, nimeni, îl înnebunea. Pentru el nici bogăția adunată în Podgorie și Santara, nici cei patru copii, nu mai însemnau nimic. Parcă-i luase Dumnezeu mințile.

Trebuie să încep o viață nouă, să schimb totul din rădăcini, își zise el cu disperare. De vreme ce mi-au dat iarăși votul de încredere la tipografie, acum voi introduce un regim dur ; să vedem noi dacă îndrăznește sindicatul să spună că sînt un dictator ! În afara adevăraților prieteni, pentru ceilalți oameni voi fi inaccesibil. Doar o dată în viață trăiești ! De femeia aceea din Santara nu mai am nici o trebuință. Adevărat, mi-a educat și crescut copiii, gătește mîncăruri gustoase, dar în pat mă ia cu friguri lîngă ea. A îmbătrînit prea iute și seamănă cu o babă, pe cînd tinerețea mea încă mai atrage luarea aminte puștoaicelor.

Deja de cîțiva ani viața împreună cu Iana devenise un infern, o prefăcătorie ; se îndepărtaseră tot mai mult și mai mult de ceea ce se putea numi dragoste. Păi așa ceva nu mai e de suportat, își plînse Alekso de milă, frînt de oboseală, atingînd clanța ușii. Divorțul e rezolvat pentru amîndoi, iar dacă ea se va împotrivi, va trebui s-o înghită întunericul.

3.

Era un amurg plăcut, cu toate că pe ceruri grăbeau nori greoi, iar vînturile îşi umflau pînzele. Alekso Ivanov aţipise puţin, dar Arsova îl trezise din somnul în care căzuse — şi acum părea întors dintr-o luptă grea. Simţise cînd îl mîngîiase prin păr, pe lîngă urechi, cînd îşi trecuse, lin, degetele lungi peste pieptul său. Căţeaua asta cu trup frumos, gîndi Alekso şi se răsuci în pat, fără s-o întrebe pe unde bătuse cîmpii de dimineaţă.

— Trezeşte-te, lupule ! La noapte iar o să numeri oile! Uită-te pe fereastră, norii sînt ca nişte scame de vată ! şopti Maia aplecată peste trupul său obosit.

Oricît era de frînt, Alekso simţi totuşi sînii atingîndu-i pielea, cum şi mireasma de trandafiri a fetişcanei. Acum ea voia să se alinte, era fericită de parcă şedea în grădina raiului.

— Ce vrei de la mine ? întrebă bărbatul frecîndu-se la ochi.

— Putere, lupule, energie ! Mă întreb dacă vom ajunge să trăim în bună înţelegere ! răspunse Arsova şi, înduioşată, se întinse lîngă el.

O tulburase vestea despărţirii lui Alekso de Iana. Uneori se simţea ca vrăjită, tremura de emoţie, dar nu mai puţin o şi speria acest gînd. Diferenţa de vîrstă dintre ei era de netăgăduit pentru viaţa lor intimă. Ea era de vîrsta lui Viktor ; mai mult, şcoala elementară o terminaseră împreună. Cu toate că el avea energia unui tînăr, era doar cu puţin mai tînăr decît mama ei. Cînd făceau dragoste, adeseori ea îi spunea că e un lup pornit după pradă, iar apoi îl lua în rîs şi uita de sufletul lui blînd.

— Pe unde ai cules de dimineaţă miere ? nu se mai abţinu Alekso Ivanov foindu-se în pat.

— Nu cumva eşti gelos, lupule ? Abia am aşteptat să te întorci acasă ! minţi Maia Arsova şi-l strînse dulce în braţe.

Reuşi destul de iute să-i trezească simţurile, să-l înaripeze, să-l înflăcăreze ca la primele zvîcnituri ale tinereţii. Apoi el capitulă cu totul, iar discuţia continuă plăcută şi neserioasă. La întrebarea dacă era mulţumită şi fericită, răspunsul veni afirmativ. Iar fetişcana chiar arăta o neobişnuită bucurie. Sigur îi plăcea faptul că el avea grijă de ea, împlinindu-i pînă şi cele mai mărunte dorinţi. Ea îi şopti că-i pare rău de cele întîmplate la tipografie. Simţise că se pune ceva la cale împotriva conducerii, dar nu credea că, pînă la urmă, culegătorii vor cere un referendum. Îi jură lui Alekso că niciodată nu-l va mai lăsa singur şi că nu va mai lipsi de la serviciu fără voia lui.

Afară se înteţi o furtună care ţinu cam o jumătate de oră. Ploaia se prefăcuse în potop şi picăturile grele loveau în fereastră. Din timp în timp norii erau brăzdaţi de fulgere, o lumină lăptoasă strălumina cerul.

— Apă pentru lacuri şi cîmpuri ! zise Maia uitîndu-se cînd la bărbat, cînd la ploaie.

— Prea era mare seceta ; potopul ăsta e cu noroc ! o întrerupse Alekso dînd din mîini.

— De ce eşti trist ? Culegătorilor de la tipografie nu le-a reuşit nimic ! Ţi-a spus şoferul ? Dar de ce eşti trist ? Îţi pare rău că ai spus că divorţezi ? Ce-i cu tine ? se încăpăţîna Maia Arsova, speriindu-se la fiecare fulgerătură.

— Am problemele mele, dar le dau eu iute de cap ! Aş vrea să uit ziua asta ! răspunse Alekso oftînd din rărunchi.

— Nu vrei să le-mpărţim ?

— Ce anume ?

— Problemele, lupule !

— Uită chestia asta ! Ia stai ! O să ţi se ia de atîta-mpărţit ! şopti el cuprinzînd-o cu amîndouă mîinile.

— Nu crezi că ar trebui să aerisim ? întrebă ea, ocolind un răspuns şi scăpîndu-i printre degete.

— Aş mai trage un pui de somn ! zise Alekso şi din nou se trînti în aşternut.

— Promite-mi că ne vom plimba pe malul fluviului !

— Mai pe seară, promit ! zise Alekso prinzînd-o de poalele combinezonului.

— O să mi-l rupi ! ţipă Maia.

— De mult ţi l-a rupt cine ştie cine ! Acum vii sau nu vii lîngă mine ? întrebă tragînd-o de-un picior sub cearceaf.

— Ce eşti atît de repezit ? Aşteaptă să mă spăl ! ţipă Maia şi, încetul cu încetul, i se furişă din braţele lungi şi butucănoase.

— Am uitat că nu-mi eşti încă nevastă ! răspunse Alekso cu ochii la chiloţii pe care şi-i dezbrăca.

— Eşti un necioplit ! Uită o dată de culegătorii aceia ! Linişteşte-te ! îl sfătui Maia cînd se întoarse în aşternut.

— Ce frumos miroşi ! Ai închis uşa ?

— Ţi-e teamă în propria ta casă ? rîse Maia Arsova. Gustă încă un pic ! Hi, hi, hi !

— Poftim ?

— O să-ţi pofteşti tu copilul ! Cît eşti de necioplit. Oh, mîinile astea ca de gorilă ! Hi, hi !

Cu gura deschisă, cu toată căldura, îl strînse puternic pe după gît. Astfel fericită, gîfîia pe pernă desfăcîndu-şi larg picioarele şi un dulce, transparent surîs îi juca în ochi. Acum lui Alekso îi veni la îndemînă să se arate puternic şi dur, să se răzbune pe toate necazurile dimineţii ; îi muşcă sînii, dar Maia nu se văicări de durere. Căţea pentru plăceri, îşi zise Alekso, e atît de frumoasă încît ar trezi şi un mort în aşternutul ei. Din îmbrăţişările cui s-o fi întors acasă ? Era nemulţumit şi, din răzbunare, o muşca de umerii goi. Acum n-o să mai aibă cum să i se strecoare ca o anghilă printre mîini, îşi zise înduioşat ; de cum se vor căsători, ea va trebui să ţină cont de toate. Şi poate că nu va fi ca-n poveşti, fiindcă, sigur, căţeaua iar va rîvni să se ducă la măcelărie, dar el va şti cum să-i bage minţile-n cap. Îi va oferi ce-i va trebui unei femei tinere, dar de încredere nici pomeneală. Alekso Ivanov se umplu de transpiraţie, dar tot nu era sigur dacă e fericit sau numai se răzbună. Jocul în aşternut poate că nu dură mult, dar cînd se-mbrăcară, Maia Arsova se simţi înfometată şi însetată.

Ieşiră din apartament şi se-ndreptară spre cheiul fluviului. Fetişcanei aerul îi mirosi a reziduuri de petrol ; ochii

îi ardeau de-o arşiţă ciudată. I se făcu silă văzînd cît de murdare erau trotuarele. Pungile cu gunoaie şedeau încă neridicate ; pretutindeni plutea o miasmă de rămăşiţe de mîncare şi de fecale, iar pisicile cotrobăiau prin pungile de nailon, sfîşiindu-le. Mai întîi se plimbară pe bulevardul Oktombrie, apoi cotiră pe Evreiască, o stradă care venea dinspre nord-vest şi se ducea spre sud-est. Celelalte străzi erau drepte, tăiau de la nord, de la chei, către sud, în direcţia Expoziţiei ; acolo se încrucişau cu Industriska şi se terminau în vreo mahala.

În seara aceasta Alekso vroi să se răzbune. O conduse pe Maia pe uliţele negustoreşti din Bit-Bazar, unde avusese parte să vadă toate umilinţele. Se rugă la Dumnezeu să nu dea din nou peste Vanesa, fata aceea cu combi-ul, şi ocoliră prăvăliile cu mărfuri erotice. Prostituatele se postaseră pe la colţuri. Pe toţi i-aş închide, gîndi Alekso dezgustat, şi i-aş trimite pe cîmp, la muncă ! Deodată îşi aduse aminte una dintre discuţiile avute cu Andrei Pagiov, consilierul său, cum că Persa Arsova, mama fetişcanei de lîngă el, curvăsărise şi ea ca şi maimuţele astea, sulemenite, numai piele şi os de cît erau de muncite. Dar minţise, demagogul. Alekso îşi alungă aducerea aminte şi se uită la un tînăr ras în cap care vindea amorul în odăi à la sultani.

Intrară într-un magazin cu aparatură electronică. Lîngă vînzător, un tînăr negru ; Arsova recunoscu un prieten. Un ins cu părul lins, cu obraji fini şi bucălaţi, destul de scund şi foarte elegant, cu toate că era îmbrăcat sportiv. În timp ce vînzătorul îi pălăvrăgea şi-i arăta lui Alekso ultimele tipuri de dighitroane, propunîndu-i mari reduceri de preţ, Maia şi cel cu părul lins purtară o discuţie destul de ciudată.

— Rafail, ce cauţi tu aici ? surîse fetişcana, întinzîndu-i mîna.

— I-am făcut o vizită fratelui meu ; nu-l mai văzusem de-o vară întreagă ! răspunse insul şi salută călduros.

— Ai fost pe la mama ? Vezi că o să se supere pe tine !

— Am sunat de m-am săturat, dar poarta era încuiată ! ridică el din umeri.

— Am auzit că te-ai angajat ! Ei, cum ai reuşit, Rafail ?

— Oho, îmi ajunsese cuţitul la os ! răspunse Rafail în în timp ce un surîs ironic îi porni de pe buze spre ochi.

— Îţi mai rămîne doar să te-nsori, îl provocă Arsova.

— Şi cine crezi că o să mă ia ?

— Oho, doar să mişti un deget ! zise Maia, roşind.

Alekso Ivanov nu putu să-şi ascundă curiozitatea şi fetişcana trebui să-i povestească totul. Faptul că prietenul ei se numea Rafail Burov, inspector superior. Făcuse dreptul vreo şapte ani, cu toate că toţi cei de vîrsta lui terminaseră studiile doar în patru. Şi, ceea ce era mai important, Maia recunoscu faptul că Rafail îşi petrecuse toţi cei şapte ani în casa maică-si. Plătea o chirie de nimic ; e dintr-o familie de ciobani, mai adăugă Maia păşind lîngă Alekso. Apoi povesti cum Persa îşi făcuse planuri s-o mărite cu el şi să şi-l ia de ginere.

— Dar eu am crescut cu un cap mai înaltă ca el ! Ce mai puteai face ? se destăinui Maia dînd din umeri.

— Domnul e sodomit ! zise Alekso cînd se depărtară de magazin.

— Cine, Rafail ? o apucă rîsul pe Maia.

— Nu el, fratele său ! răspunse Alekso.

— Dar nu-i este frate adevărat ! zise Maia.

— Tu te uitai la dighitroane, cînd el mă pipăia ! Dar ia stai, de ce a minţit ?

— Vrei să ne întoarcem ? propuse Arsova.

Caldarîmul îi purtă, printre vechile hanuri, pînă la clubul *Concordia* care era deschis, ca de altfel tot timpul. Maia se uita uimită la afişele cu femei frumoase şi cam golaşe. «Deschis» tot timpul, dar numai pentru maturi», scria pe tăbliţe. Peste drum de *Hanul vizirului*, pe o străduţă luminată ca ziua, ţi se oferea o exotică bucăţică din Tahiti.

Alekso deja se enervase : toată această strălucire mincinoasă era etalată la fiecare pas pe afişe şi-n fotografiile revoltătoare de pe ziduri. Deci aşa, muieruşca

să te alinte, să te slujească precum o roabă, şi tu să uiţi de viaţa asta plină de plictis, în timp ce la *Doi mai* se pun la cale revolte împotriva şefului care cu trei luni în urmă fusese decorat cu un ordin pentru merite excepţionale, în timp ce în Santara o bătrînică aşteaptă, o bătrînică în al cărei aşternut e rece ca dracu.

— Ofertă a tot ce e intim ! scuipă scîrbit pe trotuar Alekso Ivanov.

— N-ai intrat în prăvăliile astea pînă acum ? îl întrebă deodată Maia. Poate că Vida ţi-a povestit cum e !

— Ce să caute fiică-mea aici ? întrebă tulburat Alekso.

— Dar de ce mă porţi pe mine aici ? Ca să mă umileşti ?

— Să te umilesc ? se văzu Alekso prins în laţ.

— Ascultă, lupule ! Viaţa maică-mi a fost destul de grea ! Ea fost nevoită să pupe opincile tuturor. Într-adevăr ea s-a tîrît pe uliţele astea ; nişte tîlhari au dus-o chiar şi pe Bosfor ! Dar asta n-are nici o legătură cu mine, pricepi ? strigă Maia Arsova şi-o luă cu cîţiva paşi înaintea bărbatului.

— Mă jur pe Solza : nu ştiu nimic despre maică-ta ! Dar de ce ai amintit de Vida ?

— Nici eu nu ştiu nimic de fiică-ta ! Scoate-mă mai iute din porcăria asta ! Mi s-a făcut foame ! se supără Maia.

— *Vechea Europă* e-aproape ! O să cinăm acolo !

Alekso o îmbrăţişă mîngîios şi prinse a-i explica pe-ndelete cum stau treburile cu toată negustoria asta cretină care nu-i pentru oameni normali şi sănătoşi, ci pentru cei care nu mai ştiu cum să-şi cheltuiască banii.

— Vreau să cinăm undeva unde să fim numai noi doi ! ceru Maia.

— Poate că va trece pe acolo consilierul meu, Andrei Pagiov ! Noi ne întîlnim adeseori acolo ! O să ne spună care mai e politichia oraşului. Condamnări, închişi, afaceri ; el e la curent cu totul ; mormăi Alekso Ivanov.

— Cît sînt de flămîndă ! Hai să ne grăbim ! Dar Andrei nu ţi-e prieten, lupule ! i-o tăie Arsova.

— N-are importanță. Cei ca mine nici nu au prieteni ! E acolo o orchestră de jazz care cîntă minunat, iar de bucătărie, ce să mai vorbim ! zise Alekso.

Restaurantul *Vechea Europă* se afla la răscruce. între Epirska și Bulevardul Soarelui. Partea aceasta a orașului avea case minunate, construite în stil colonial. Pretutindeni cîntau orchestre de jazz ; programe pe bandă rulantă se derulau în înserare. Imediat lîngă *Vechea Europă*, vreo zece restaurante cu scenă pentru orchestră ocupau și o parte din stradă, astfel că, vara, muzicanții puteau să improvizeze, cu trompetele lor, la vedere și să atragă înlăuntru trecătorii. Pretutindeni strigăte și forfotă. Vor păcăli vreun țăran cu cheag și țăranul va plăti și, apoi, pe cîmp se va gîndi cît de minunat petrecuse. Dar Maia nu avea chef să asculte toate perversitățile de pe lume, îi era foame și-l îndemna să se grăbească. Cine nu se teme de vreo boală mai de Doamne-ajută se culcă, prostul, cu ele, se gîndi Alekso Ivanov, cu ochii la casele vechi, pline de podoabe. Era aproape sigur că iubita lui știe ceva mai mult decît el despre viața de noapte. Dar nu cumva și Vida s-o fi vînturînd pe străzile astea ? tresări el ca ars.

La *Vechea Europă* li se oferi o masă lîngă orchestră și astfel, în timp ce așteptau cina comandată, se apărară de zgomot cu mîinile la urechi. Restaurantul era plin de fum ; aerul mirosea a băutură și a droguri, a tutun și a transpirație. Cînta o negresă grasă al cărei glas răsuna în ton cu sunetele orchestrei. Oaspeții aplaudau frenetic, unii căzuseră în transă, fluierau înnebuniți cerînd să se repete cîntecul. Cei mai zgomotoși erau marinarii unui vapor pripășit în rada portului Salonik, care ședeau la două mese lipite una de cealaltă, în apropierea lor. Ei cunoșteau și numele cîntăreței și, în repetate rînduri, aruncară pentru ea bani pe tăvile chelnerițelor. Iar chelnerițele în fuste mini, cu șorțuri albe și mici, legate peste mijloc, abia se strecurau să servească. Marinarii le ciupeau și le plesneau veseli peste fund ; ele se uitau galeș, apoi grăbeau spre tejghea, cu tăvile-n mîini. La o masă, lîngă ieșire, se iscă o bătaie. Doi inși beți se legaseră de fețișcana unui marinar care plătea consumația.

— Vida ! sări înnebunit Alekso Ivanov.

— Ce ţi-e, omule ? Păi aia nu e Vida ! zise Maia şi încercă să-l domolească.

— Am să-ţi frîng gîtul ca la o pisică !

Lui Alekso i se urcase sîngele în obraji ; se ridică furios de la masă.

— Stai jos ! porunci glasul gros al unui marinar cherchelit de la masa vecină. Şi cumpără-ţi ochelari ! Aia nu e Vida, ci Vanesa ! adăugă şi izbucni într-un hohot de rîs.

— Ştiţi cine e fata de care trag ăia ? îl întrebă întărîtat Alekso Ivanov.

— Ha, ha, ha ! Ţi-e greu s-o recunoşti pe Vanesa ? i-o întoarse marinarul rîzînd în hohote.

Oameni tocmiţi pentru ordine săriră între bătăuşi şi rezolvară totul pe dată. Marinarul îşi plăti nota, apoi ieşi cu fetişcana. Cîntăreaţa se ivi în faţa orchestrei, luă microfonul în mîna dreaptă şi stîrni iute aplauzele în restaurant. Glasul ei îi cucerise pe toţi ; marinarii de la cele două mese lipite, la fel ca şi ceilalţi, amuţiră.

Alekso înţelese că negresa cîntase pentru marinari, iar în cîntec era vorba despre un vapor care plutea pe mări, despre oamenii frînţi de oboseală, în căutarea unui port unde să arunce ancora. Ei se luptau cu uraganul care-i tîra în largurile apelor, dar ei totuşi reuşeau să se apropie de ţărmuri. Cîntăreaţa punea toată pasiunea, fiind sigură că în cîntecul ei marinarii vor învinge uraganul. Deci aşa, în cele din urmă, ei sînt mai puternici decît toate vînturile care bîntuie mările ; nu se tem nici măcar de musoni ; uite, de-aceea femeilor le plac marinarii. Terminînd de cîntat, aşeză microfonul la loc pe suportul de metal şi făcu o reverenţă. Marinarii se ridicară cu paharele-n mînă, tulburaţi, trimiţîndu-i bezele, bătînd cu linguriile şi cuţitele în farfurii, chemînd-o pe nume şi rugînd-o să cînte din nou. Orchestra continuă cu muzică de dans şi zgomotul se înteţi. Atunci, Maiei şi lui Alekso le aduseră cina : muşchi în sînge făcut pe jar, şi răcuşori bine copţi, două salate de fasole, un bocal cu vin negru şi o sticlă de pepsi cola. Chelneriţa cu şorţuleţ făcu pe loc nota de plată, scuzîndu-se că nu va putea veni încă o dată. Cineva, în apropiere, sparse un pahar, apoi izbucniră aplauze ; parcă un cazan dăduse în clocot.

— Ce ne-o fi trebuit să intrăm aici ? surîse Maia.
— Vrei să dansăm ? şopti Alekso şi îşi încordă auzul.
— Marinarii s-au îmbătat ! zise Maia şi arătă în jurul lor.
— Vrei să-i caftesc ?
— Cum aşa ? Mai bine taci ! îl sfătui, veselă, Maia.
— Simt o putere nebună care nu mă mai încape ! Aş frînge totul în mîini ! se lăudă Alekso strîngîndu-şi pumnii.
— Iute te-ai mai afumat ! E bun vinul ?
Maia întinse mîna peste masă.
— Gustă un pic ! zise el oferindu-i paharul.
— Vinul e prea tare pentru tine ! trase concluzia Maia, strîmbîndu-se, de cum gustă din pahar. De ce n-ai comandat berea aceea din rădăcini ?
— Ce rădăcini ? Te gîndeşti la tipografii ăia care s-au revoltat ? O să-i pun pe toţi cu botul pe labe ! Smulg eu totul din rădăcină ; urmă n-o să mai rămînă ! Pe mine m-au decorat sau pe culegătorul ăla ?
Alekso Ivanov făcuse spume la gură.
— Mai bine să ne întoarcem acasă. De acord ? îl rugă Maia Arsova.
— Ştii că simt cum îmi cresc aripi cînd sîntem împreună ? insistă Alekso golind pe fugă încă un bocal cu vin. De nimic altceva n-am nevoie ! De ce să mă încred în oameni cînd răul zace în ei ? Mă simt atît de bine cu tine ! Hi ! Hi !
Abia ceva mai tîrziu prinse să i se amestece totul în cap. Dar era bine dispus şi nu mai vroi să se ridice de la masă şi să plece de la *Vechea Europă*. Mai comandă încă două bocale cu vin şi începu s-o convingă pe Maia că oraşul se duce de rîpă. Nu numai că oamenii se vor hăitui între ei, hi, hi, dar în curînd îşi vor lua şi pielea unii altora. Hi, hi ! Cei cinstiţi vor înfunda puşcăriile, hi, hi, iar tîlharii vor da banchete. Grădinile zoologice vor fi pline de animale domestice, iar afară vor rămîne fiarele ! Hi, hi ! Nu mai poate fi nici o surpriză, hi, hi !
Parcă nişte mîini bărbăteşti îl ridicaseră în slăvi ; Maia Arsova îl rugă să se întoarcă spre casă, dar el se simţea ca un emir drogat şi nu dădea semne că ar vrea să părăsească masa. Generaţia lui are acum hăţurile-n mîini, hi, hi !

Cîntăreața nu mai apăru, iar orchestra cîntă în surdină muzică de dans. Consumatorii prinseră să se răreească, îndrăgostiții dansau încă, iar marinarii povesteau în gura mare ceva despre siluirea unei femei. Alekso era cu totul în alt șaptelea cer, beat turtă ; începuse s-o ia razna, gura îi duhnea acru, rîgîia de ți se făcea greață. În privirile sale se clătina întregul restaurant, iar urechile îi zumzăiau ca un stup. Nu-și putu aduce aminte dacă doar cu puțin mai înainte vorbise cu demagogul de Andrei Pagiov sau nu și nici ale cui brațe de bărbat îl ajutaseră să se ridice-n picioare. Frînturi de imagini ale întîmplărilor din zilele trecute prinseră să-i treacă prin fața ochilor. Mai întîi de la nunta fiicei lui Paskov, la *Kontinental*, nunta fostei lui amante, Nevena. Apoi hoinăreala aceea pe stîncile din Posoki, noaptea petrecută în coliba tatălui său, cînd se temuse să nu-l năpădească păduchii, cearta cu Virgil Piseski în cabinetul său, cînd culegătorul îi pomenise cuvîntul înnoire. În cele din urmă un glas îl chemă în apa tulbure a Lacului Lung. În curînd orașul se va duce de rîpă, hi, hi ! Nevinovații prunci vor pătimi ! Hi, hi ! Sări pe masă ca o gorilă dresată ; trupul îi tremura, năclăit de sudoare. Doar mai tîrziu, cînd își recăpătă luciditatea, îl cuprinse disperarea. Se trezi lîngă marinarii care-și băteau joc de el.

— Știi că Vanesa n-are părinți ? îi strigă careva. Nici mamă, nici tată ! Mai mare rușinea ! Om în toată firea să mintă.

— Dar unde a dispărut Maia ? sări ca mușcat de șarpe Alekso.

— Ia nu mai răcni, că am niște urechi gingașe nevoie mare ! îl amenință un marinar care cînta tînguios.

— Care Maia ? S-a prefăcut în maiá ! Ha, ha, ha !

La *Vechea Europă* se așezase la masă împreună cu Maia Arsova și mîncase carne de vacă. Și atunci cum de apăruse la mesele acelea lipite-ntre ele, laolaltă cu marinarii ? Fiarele pe stradă, hi, iar animalele domestice în cuști ! Hi, hi, ! Ce se-ntîmplase azi noapte cu el ? Era speriat, rătăcit, îl durea capul of, ceafa, se zgîia în juru-i ca nebunii ; întrebă de iubita lui. Un marinar îi smulse fire albe din păr.

— Maia s-a cărat de aseară ! îi strigă cel care lălăise.

— Cum şi-a permis ? Cu cine ? tresări Alekso.

— Dacă vrei să ştii, cu doi poponari ! îi răspunse lălăitorul şi ridică paharul să toasteze.

— N-ai văzut cînd ţi-au furat muierea ? îl împinse careva din grup.

— Cît e ceasul acum ? întrebă speriat Alekso.

— Ehe, de mult e trecut de miezul nopţii ! glumi lălăitorul.

— Zori de aur ! Bună dimineaţa !

— Deja au dat drumul fiarelor din cuşti, ha, ha, ha ! Să rîzi să mori de babacul ! izbucni altcineva în rîs.

— Ce ştiţi voi, hi ! mormăi Alekso !

Apoi se sprijini în coate şi, istovit, ascultă povestea cu femeia siluită, învăţătoare, mamă a doi copii. « Unde s-a mai întîmplător şi asta ?» şopti cu gura căscată. «În blestematul ăla de Salonik !» răspunse lălăitorul şi prinse să-i turuie în amănunt. « Lasă înfloriturile şi treci la fapte !» îl îndemnă careva din grup, pe care muzica începuse să-l deranjeze.

— Nu pricep încotro a luat-o lumea ! continuă lălăitorul. Îţi laşi nevasta, singură, acasă, şi străbaţi mările, şi vine un mucos şi ţi-o siluieşte ! Într-adevăr, încotro a luat-o lumea ? repetă el, dînd pe gît încă un pahar.

— Vrei să-ţi spun încotro ? Hi, hi ! Spre război, ascultă-mă pe mine ! De rîpă se duce ! sări Alekso Ivanov.

— Ce război, bre, moşulică ! Cui îi arde să se războiască ? se supără lălăitorul.

— Popoarele sărace, uite cine ! răspunse sigur pe sine Alekso. Şi culegătorii nemulţumiţi s-ar război ! Hi, hi !

— Cine e deşteptu ăsta ? De ce l-aţi adunat la masa noastră ? se înfurie lălăitorul.

— De unde să ştiu cine e ? Cît a fost beat s-a tot lăudat că e tatăl Vanesei ! Poate că a minţit ca să-i plătim vinul ! Zicea că ăi de-un leat cu el au puterea în mînă în oraşul ăsta ! Pe cuvînt de onoare, habar n-am cine e pisălogul ăsta, se apără un marinar chel.

— Fie el oricine-ar fi, da' conştiinţa nu-i e fără pată ! rîse unul de la masă.

— Hai, fă-i vînt de la masa noastră ! D-alde ăştia ne siluiesc femeile ! ţipă lălăitorul.

— N-o fi cumva căpitan de vapor ?

— Vezi ce-nseamnă mintea limpede ? Păi el voia să se războiască ! se potoli lălăitorul și-l plesni pe Alekso peste frunte.

— Voi habar n-aveți de nimic ! Hi, hi !

Rupt de oboseală, beat, buimăcit, își plimba privirile cînd spre orchestră, cînd spre mese, cînd pe fețele marinarilor care-și băteau joc de el. Încă nu pricepea cum ajunsese în compania lor și nu putea să-i lămurească de faptul că s-ar fi luptat cu toate armatele. Și din nou îl cuprinse teama, iar trupul i se-nfrigură. Ce-or fi făcut hoții ăștia de marinari cu amanta lui ? Nu cumva pe ea or fi siluit-o azi noapte ? Dacă ar fi avut un pistol, pe loc i-ar fi cosit la masă.

— Noaptea asta ți-ai petrecut-o cu noi, de ce te miri ? Deja se crapă de ziuă ! Iar dama aia a ta doarme în pat, numai că nu știu cu cine ! A șters-o de cum te-ai îmbătat ! zise lălăitorul.

— Vrei să fii mai clar ? îi ceru Alekso.

— Nu mai ții minte ce cuvîntare ai ținut ? Țipai cît te ținea gura împotriva statului și a sistemului ! Cine e ăla care vrea să te bage la zdup ? glumi chelul.

— Vrei să fii și tu mai clar ? i se adresă Alekso și lui.

— Pe dracu mai clar ! Dacă nu te luam noi de pe masă, te lua miliția ! Știi ce-ai spus ! Hi, hi, hi ! Mi-e și frică să repet ! Ședeai acolo singur ca un corb la ananghie și ni s-a făcut milă ; erai beat mort ! Acum ai putea să ne cînți ceva, okei ? zise chelul și-l îmbrățișă cu mîna-i osoasă.

— Să povestească mai bine despre războaie !

— Despre Vanesa ! Despre popoarele sărace ! Despre tipografi !

— Mai duceți-vă dracului ! le aruncă Alekso supărat și se ridică iute-n picioare. Voi sînteți ca niște căpuși, hi, hi ! le zise, băgîndu-și cămașa în pantaloni și luînd-o, pe două cărări, spre ieșire.

— Ei ! încotro ai de gînd s-o iei ? Încă nu s-a deschis nici un restaurant ! Întoarce-te, frățioare, că aici e cel mai bine ! îl rugă lălăitorul.

— Te-ngrijim ca pe copilul nostru, iar tu fugi cînd ne e mai greu ! Hi, hi hi ! se puse chelul pe rîs.

— Crezi că ţi-ai plătit ce-ai băut ? întrebă un alt marinar.

— Dama te-a părăsit, dar noi o să-ţi purtăm de grijă ! Of, cît eşti de nerecunoscător ! îi strigă chelul, printre hohotele de rîs.

— Hai, povesteşte despre războaie, povesteşte ! auzi Alekso glasul lălăitorului.

Porni ca săgeata şi în curînd se şi trezi în blocul turn, la etajul al nouălea. Camerele erau goale, patul neatins. Căută pe masă vreun mesaj, ca şi ieri, dar acum nu găsi nimic. Unde o fi dispărut fata, se întrebă el, şi capul şedea să-i plesnească. Să n-o fi luat-o pe urmele maică-si ! Şi, urcîndu-se iar în lift, ajunse iute pe trotuar. Intră în barul de la *Kontinental,* şi chelnerul îl servi cu o cafea expres. Apoi ieşi s-o caute pe Maia prin oraş. Era transpirat şi istovit ; bătu străzile pînă nu mai putu. Se opri şi mîncă, la restaurantul *Kukuş,* papanaşi cu zahăr şi o cană cu lapte. Îi veni să vomite, în timp ce deasupra creştetului transpirat i se-nvîrtea un enorm ventilator care abia aducea o picătură de răcoare. Chelneriţa servea cu un surîs blînd care i se citea şi în ochi şi pe buze. Dar în dimineaţa aceasta îi era silă de tot şi de toate ; îl cuprinsese greaţa pînă şi de fetişcanele astea. Îi trecu prin cap să se-ndrepte spre tipografia *Doi mai* ca să-şi intre în pielea de director. Va urmări producţia, se va lupta pentru un venit mai bun, pentru ca firma, în sfîrşit, să poată ieşi din noroi. Îi veni să vomite. Femeile sînt necredincioase şi de-aceea omul nu trebuie să sufere prea mult după ele, hrana e rea şi otrăvită, şi însăşi viaţa e scîrboasă, îşi zise ameţit. Ce-ar fi dacă s-ar întoarce în sînul familiei, în Santara, să se răcorească un pic în lac ? Uite, acum şi stomacul i se-ntorsese pe dos, plin de aciditate, din pricina vinului, iar în ochi simţea o mie de împunsături care-i înceţoşau privirea. Şi-ar fi desprins capul cu un satîr, atît de tare îl durea şi-i vuia. Aşa-i, într-adevăr femeile sînt necredincioase, iar viaţa nu-i decît o blestemată de suferinţă, gîndea el plin de amar. Maia e cu două feţe, la fel ca şi Iana ; mai mult ca sigur, s-a dus cu primul bărbat care i-a ieşit în cale. Neîndoios, duce o viaţă dublă, ca şi maică-sa ; face dragoste cu cel puţin doi inşi. Aşa că gîndul la o căsătorie fericită s-a dus pe apa sîm-

betei : visuri de neîmplinit ; nălucire, nebunie curată. Cine a reuşit vreodată să fie fericit cu o femeie imorală ? Afurisita asta de Maia, îşi zise, înghiţindu-şi ultima îmbucătură ; îţi azvîrle cenuşă în ochi şi nimic altceva. Te duce de nas cum vrea ea ; îţi dă cîteva clipe de fericire şi zile întregi de chinuri. De s-ar arăta acum, la *Kukuş*, i-ar frînge gîtul cu mîinile lui, aici, de faţă cu lumea. Îndîrjit, îşi privi degetele lungi, şi le împreună ca nişte cleşti şi doar atunci îl apucă frica. Ar fi ucis toate femeile, pînă şi pe fiică-sa, pe Vida, gîndi pătimaş.

Dus pe gînduri o luă pe cheiu, amintindu-şi de anii de studenţie. În parc ai fi zis că aceiaşi porumbei din vremurile acelea romantice îşi văd de vînzoleala lor, iar prin magazine parcă lucrau aceiaşi vînzători de la care odinioară cumpăra pateuri, lapte la pachet şi haine ieftine. Hoinărea la întîmplare, fără nici un ţel, ca toţi oamenii fără căpătîi ai oraşului. Bău nişte bere din rădăcini pentru a-şi potoli setea, dar durerea de cap i se înteţi. Femeile sînt necredincioase, repeta el ca un papagal. Începu să numere femeile ce lucrau la *Doi mai* şi care îşi înşelaseră bărbaţii. Astea fac amor chiar lîngă maşini, prin closete, prin barăci, îşi zise cu scîrbă şi scuipă pe trotuar. Nici Maia Arsova nu-i mai brează ca ele. Fără-ndoială că şi Iana Ivanova duce o viaţă dublă, poate cu măcelarul ăla pieptos din Santara sau cu lăptarul. De ce ar merita ăia jertfa ei ? Le dăruise celor două femei ultimii ani ai tinereţii ca să le asigure existenţa materială.

Vroi să-şi mai aerisească mintea, să se odihnească un pic. Se apropie de port. Vasul *Morfoza* tocmai pleca ; Alekso Ivanov urcă, iar vasul porni pe fluviu spre Lacul cel Lung. Sus, pe a doua palubă, cînta un soi de armonică dublă, un instrument ciudat botezat *caliop*. Muzica îl linişti, cu toate că era prea tare. Vasul ducea vreo trei sute de călători ; se tîra încet pe fluviu, pentru a nu se lovi de stînci, în timp ce sirenele îi vesteau prezenţa. Apa murdară mirosea a peşte stricat. Cînd, în cele din urmă, după vreun ceas de mers pătrunseră în Lacul cel Lung, întîlniră vapoare care aşteptau să fie încărcate sau descărcate. Greva docherilor din delta Salonikului semănase peste tot dezordinea. Ceea ce vedea acum nu mai avea nimic comun cu lacul ; aici era un port împuţit pentru vapoarele care

cărau minereuri. Crapi și cleni amețiți se zbăteau la suprafața apei.

Trecură pe lîngă o uriașă fabrică de zahăr. Din ceea ce rămîne de la fabricația zahărului se face mai apoi rachiul acela vestit, îi trecu prin gînd lui Alekso. Și totuși materia primă este adusă din străinătate, rîse în sine, în timp ce plutiră prin dreptul cimitirului ce se înălța pe mal. Armonica de pe palubă cînta încă, iar vîntul fierbinte risipea sunetele peste Lacul cel Lung. O mică ambarcațiune cu motor purta marinarii pînă la vapoarele ancorate la țărm. Alekso îi recunoscu pe glumeții de la *Vechea Europă* și, rușinat, își plecă privirile. De cum dispărură, se apucă să citească numele vapoarelor ; spera ca, în felul acesta, în cele din urmă, să-i treacă durerea de cap. Pe țărm zări o stradă, plină de magazine, care se pierdea în pădurea luxuriantă. În depărtare se zărea clădirea înaltă a hotelului *Mavrovo,* unde, în vremurile fericite, dădea cocteluri pentru partenerii de afaceri ai tipografiei. Acolo orașul se lărgea, înfășurat într-o ceață cenușie, pe cînd aici, lîngă lac, se vedeau numai casele părăginite ale foștilor țărani.

Simțea că-l doboară oboseala. Transpirat tot, se retrase în barul de pe puntea de sus. Comandă o sticlă de bere și se mai răcori puțin. Pe un balansoar, lîngă el, ședea un bătrîn zdrențăros și murdar care cînta la vioară și strîngea ceea ce i se dădea de pomană. Alături un călător gras, încălțat cu sandale, îmbrăcat într-o cămașă înflorată și pantaloni de catifea, mînca pepene galben și struguri dintr-o farfurie ; nădușise tot în timp ce înfuleca. Alekso își dădu seama că vagabondul care cînta lucrase cîndva la *Doi mai,* dar îl dăduse afară fiindcă furase. Tapaj lung la tribunal ; hoțul vroia să dovedească faptul că la tipografie toată lumea fura, dar tribunalul nu l-a crezut.

Fugi cît mai departe de el și se așeză lîngă două femei frumoase. Sută în sută sînt suedeze, se gîndi Alekso. Cea mai în vîrstă ținea un prunc în brațe și-l tot săruta ; cea mai tînără își rotea privirile pe lac într-ascuns și, de ochii lumii se extazia în fața dărniciei naturii. Ei nu-i păsa nici de greve, nici de războaie ; se distra și, mai mult ca sigur, ar fi vrut să fie atacată de tîlhari așa cum i se întîmplase și misionarei Mis Stone, sau să dea nas în nas

cu cine știe ce semisălbatec trib euroasiatic. Dar vremurile s-au schimbat pentru totdeauna, gîndi Alekso, n-au rămas decît legendele. Iar legendele sînt pentru țînci, rîse apoi prostește, golind sticla. Amîndouă femeile îl priviră cu compătimire. Acum există tîlhari ce se plimbă în limuzine de lux și fură poporul pe față, își zise Alekso. Păi, nu-i așa, celor două doamne nomade nu le mai rămaseră decît să se fotografieze pentru a avea o amintire din vechea Makedonie. N-au decît să se gîndească la vremurile misterioase de demult ! Dar vremurile acelea or fi fost ele mai frumoase decît cele moderne, se întrebă Alekso, cu ochii la zdrențărosul care cînta la vioară. Îl luă cu frig la gîndul că s-ar fi putut întîmpla să fi trăit în alte vremuri, de robie. Uf, poate, că măcar atunci femeile le-or fi fost credincioase bărbaților, își zise cu îndoială, uitîndu-se urît la barman. Acum nu mai există credință, fiindcă în dragoste totu-i minciună. De ce să se încreadă el în Maia Arsova cînd nu se deosebește cu nimic de celelalte femei. Cîți bărbați n-o fi avut ea pînă acum și de cîte ori i-o fi căzut în păcat, aidoma maicăsi, pe vremea cînd își cîștiga pîinea în Bit-Bazar. Și cine i-ar putea garanta că ea poartă în pîntec copilul lui ? Cine să se încreadă în jurămintele ei, de vreme ce dispărea cînd îi venea cheful și se întorcea cînd avea poftă. Se înțolea bătător la ochi ca să placă hoților ; îi zicea că-l iubește și prin asta îl mințea și mai cu nerușinare. De ce o fi închizînd ochii cînd se culcă împreună ? Nu, nici vorbă să creadă minciunile ei.

Fără îndoială e o ființă cu două fețe, continuă să se amărască în bar. Trăia cu el, dar și cu alți bărbați. Mai mult ca sigur că în curînd o să se și care de la tipografie. Aseară îl lăsase la *Vechea Europă* cu mizerabilii ăia de marinari, ca să-și facă mendrele cu vreunii mai tineri. Își poate oare permite o adevărată femeie să facă una ca asta ? În sfîrșit i se deschiseseră ochii și nu mai avea de gînd, în ruptul capului, să mai plutească în ceturile acelei iubiri. Acum îl mai chinuia numai întrebarea : cu cine o fi fugit de la *Vechea Europă* ? Fără să vrea își aduse aminte de Andrei Pagiov, și nu numai de el ci și de cumătrul acela al lui, Rafail Burov, pe care-l întîlnise în

magazinul de aparate electronice. Dar cine mai știe, poate că greșesc, își zise.

Încet-încet, se îmbătă din pricina berii calde și căzu în tristețe ca într-un puț adînc. Nu mai auzea nici cîntecul armonicii fiindcă prin cap începură să i se perinde imagini din copilărie. Ce-o fi făcînd acum Simon în Posoki ? Ori o fi stînd lîngă pîrîiașul murmurător ori o fi curățind piatra de pe mormîntul Iaglikăi, ori l-o fi prins moțăiala amiezii și o fi stînd în colibă. Cînd era copil, Alekso bătea dealurile, răsturna cuiburile de prepeliță sau prindea mrene în Posocița. «Dar acum acolo nu se mai naște nimeni !» își aminti vorbele tatălui său. Atunci de ce, el, Alekso Ivanov, nu s-ar întoarce pe stîncile acelea ? Ce idee minunată, se entuziasmă cu berea în mînă. Toate ziarelor ar scrie despre fapta sa. Ce gest, hi, hi ! Mai întîi s-ar duce la șeful partidului, i-ar preda cheile casei din Podgorie și ale palatului din Santara și, apoi, mîndru, cu fruntea sus, s-ar întoarce în ținutul natal. Atunci fiul său, Viktor, n-ar mai avea de ce-l învinui că face parte din burghezia roșie, în plus, și conștiința i-ar fi curată. Gîndul e absolut excelent, hi, hi. La cea dintîi ocazie favorabilă, hotărî Alekso Ivanov, am să-l duc la împlinire ! Apoi se întoarse iar cu picioarele pe vapor ; în jurul său roiau copii și femei parfumate care comandau cîte ceva barmanului, pe punte. Îi ura pe toți, nu fiindcă în Posoki nu mai existau copii, ci din pricina tristeții că Maia e o femeie necinstită. «N-am noroc în dragoste», își zise căinîndu-se de unul singur. Și chiar ar fi plîns dacă nu și-ar fi adus aminte de un popă dintr-unul din satele de pe lîngă Posoki. «Cine are muiere frumoasă, pe ăla o să-l doară mai tare capul», zisese popa atunci. Hîtru ins și într-adevăr avea dreptate, se convingea singur Alekso, stînd în barul de pe puntea vaporului.

Bere după bere, se îmbătă din nou. În spatele tejghelei, în barul de pe puntea de sus, televizorul transmitea cuvîntarea unui lider sindical. «Cine nu-i în stare, n-are decît să părăsească prima linie de bătaie !» zicea glasul din cutie. Dar aparatul avea pesemne vreun defect fiindcă ecranul deforma chipul vorbitorului, iar călătorii din fața tejghelei rîdeau în hohote de plăcere. Liderul asudase pe ecran ; crispat îi amenința pe oportuniști și pe toți cei

care puneau interesul propriu mai presus de cel al obștei ; declară că, în sfîrșit, stabilizarea economică trebuie să reușească și, în cele din urmă, pomeni de un viitor mai luminos pentru noile generații. După ce termină, își șterse fruntea cu o batistă albă și, alături de el apărură și trei ziariști. Acum liderul aștepta întrebările lor. Cel mai tînăr dintre ei se ridică un pic nervos, apoi se întoarse în fotoliu, se apropie de microfon și-l întrebă pe lider : «De unde putem ști că de data asta nu minți ?» Așadar, mai mințise și pînă atunci, gîndi Alekso în aburii beției și se arătă încîntat de ziaristul care dovedise curaj. În bar se iscară aplauze și aprobări, dar tocmai atunci emisiunea fu întreruptă de o reclamă făcută unor sucuri naturale și a unor săpunuri parfumate. Apoi Alekso văzu așezîndu-se lîngă el un tip beat și bărbos care înghiți niște whisky cu apă și mormăi ceva, neclar, ca și cînd ar fi vorbit cu propria-i barbă ; cenzura, spuse el, e o treabă scîrboasă. E supărat pe cineva care l-a păcălit ; pesemne că acum se gîndește la răzbunare, presupuse Alekso. Într-adevăr, uite pe cineva asemeni lui ; încă un om păcălit, încă unul care pune la cale o mare răzbunare. Îl mai privi încă o dată pe insul cel beat și hotărî, totuși, să nu aibă de a face nimic cu el.

Imediat i se adresă barmanului, rugîndu-l să-i dea o cabină, dacă exista ceva liber pe vas. Barmanul ridică din umeri, chipurile îi părea rău că toate cabinele erau ocupate. Atunci îi mai ceru încă o bere rece și, astfel, mîhnit, se îndepărtă de tejghea. În semiîntuneric, în spatele violonistului care strîngea banii dați de pomană, îi zări din nou pe marinarul și pe fata care stîrniseră incidentul de la *Vechea Europă*. Sîngele i se sui la cap : care Vanesa, cînd vedea bine că fata nu era alta decît fiică-sa ? Văzu negru înaintea ochilor.

— Vida, ce cauți tu aici ? țipă și dădu fuga spre ușă.

— Pe mine mă strigi ? întrebă marinarul, ciufulit și înfoiat ca un păun, de cum fata dispăru pe ușă.

— Nu, pe fiică-mea, pe Vida ! răspunse Alekso strîngînd în mîna care-i tremura sticla de bere.

— Nu cunosc nici o femeie cu numele ăsta ! i-o tăie marinarul și porni decis către ușă.

— Dar pe Vanesa ? întrebă neputincios Alekso, ținîndu-se cu greu să nu cadă pe podea.

— Nici pe Vanesa, nici pe Venera ! Bea-ți tu berea aia și cară-te cît mai departe de mine ! îi aruncă marinarul cel încrezut și pe-aci ți-e drumul în căutarea fetei.

— Pînă unde mergi ? se interesă barmanul care urmărise totul.

— Pînă-n Santara, hi, hi ! Ce-ți pasă ție de mine ? Hi, hi ! răspunse Alekso și se întoarse legănîndu-se la tejghea.

— Păi Santara e la apus, iar noi plutim spre mare ! îi strigă barmanul. La ce-ți trebuie cabină ! Să mor dacă pricep ! Că așa cum arăți nici măcar o curcă chioară nu s-ar culca cu tine ! rîse el.

— Pot să dau și eu un telefon, îl rugă Alekso, frînt și copleșit de durerea de cap și de stomac.

— Cabină fără femeie ! Ciudat tip mai ești ! Ascultă, îți dau o cheie de la o cabină de clasa întîi. Dar îți trece prin minte de ce ? îl întrebă în șoaptă, batjocoritor, barmanul.

— Hi, hi ! izbucni Alekso Ivanov. Păi sigur, ți-e milă de mine ! Hi, hi !

— Ai niște fete frumoase, uite, d-aia ! Ha, ha, ha ! îl luă peste picior barmanul și se aplecă peste tejghea.

— Și ce dacă am ? Hi, hi ! Cine mai ești și tu ? Dracu ? se interesă Alekso, fixîndu-și privirile în părul său cenușiu.

— Sînt și eu acolo un marinar obișnuit, un barman. Dar nu pot să-ți explic acum ! Ia cheia, odihnește-te un pic, în cabină ai televizor, baie, telefon și frigider. Ai s-o duci domnește ! Fă ce ai de făcut, da' ține-ți gura ! Mai dăm noi ochii ! încheie barmanul și, surîzînd, îi vîrî cheia în mînă.

Vasul se lăgăna pe valuri și din nou pe Alekso îl luă cu ameteli, în timp ce căuta, prin strîmtul coridor, ușa cabinei. Întîlni și alți călători care-o feșteliseră ca și el, dar se petrecu și cu marinarul acela ce se umfla în pene. O vreme domni tăcerea ; se afla deja într-o odaie care semăna cu apartamentele de la *Kontinental*. Scoase o bere rece de la frigider, dădu drumul televizorului și se așeză într-un fotoliu adînc. Prinse să urmărească un film despre

viața fermierilor. Așadar, în curtea unei case dărăpănate, ședea gîrbovit un bătrînel ca și taică-său ; arunca grăunțe găinilor și le chema. Se iviră grohăind cîțiva grăsuni, un bou zbiera pe deal, un cocoș cînta pe gard, iar pe drumul plin de noroi grăbea o căruță trasă de cai. La fel ca în satul meu, ca-n Posoki, gîndi Alekso Ivanov. Chiar atunci îi atrase atenția un țipăt de femeie din cabina vecină. Dădu mai încet televizorul și se apropie de perete ca să priceapă mai bine ce se-ntîmplă la vecin. Și din nou domni tăcerea. Dar nu după multă vreme, în aceeași cabină, auzi suspinele unei femei. Dar suspinele acelea erau dulci suspine, iar gîfîielile, fără-ndoială, de plăcere ; femeia se afla sub trupul unui bărbat puternic. Deodată îi trecu prin cap că bărbatul nu putea fi decît marinarul acela înfoiat, iar femeia nimeni alta decît acea ciudată Vanesa. Dar capul îi crăpa de durere, iar stomacul îl ardea de atîta aciditate. Femeia continuă să țipe isteric și apoi se domoli. De ce trebuise să facă marinarul ăla chestia asta pe vas, se întrebă enervat Alekso. Și ce zid o mai fi și ăsta care desparte cabinele ? N-o fi făcut cumva din hîrtie tipografică : și din pricina asta oaspeții pot fi deranjați pînă și de cele mai mici zgomote ? Totul îl enerva aici ; voi să-i strige ceva femeii care își făcuse mendrele : «De ce dracu nu faceți chestia asta acasă ?» urlă el în cele din urmă, bătînd cu pumnii în perete.

Se întoarse în fotoliu, în fața televizorului, după ce mai luă încă o bere din frigider. Se chinui să nu mai ia în seamă țipetele acelei femei înnebunite de plăcere și începu să urmărească pe ecran o emisiune despre cosmos. Alte planete, lumi necunoscute, fantezii, galaxii mult mai civilizate și mai umane decît pămîntul. O fi oare posibilă în viitor cunoașterea lor ? se întrebă stingîndu-și setea cu o înghițitură de bere. Apoi se ridică și se apropie cu pași de pisică de pat. Smulse telefonul și după o îndelungă apăsare pe buton, rugă să i se dea legătura cu consilierul său, Andrei Pagiov, la tipografia *Doi mai*. La început telefonista nu-i recunoscu glasul și nu voi să-i dea legătura, dar mai apoi, slugarnic, strigă : «Rămîneți pe fir încă un pic, vă rog !»

Demagogul nu se așteptase să fie chemat și se mîră. Îl întrebă pe Alekso de ce nu venise la lucru, povesti ceva

şi despre tipografi care aveau de gînd să ceară scuze conducerii. Apoi îi aminti şi de cîteva probleme ce nu puteau fi rezolvate fără el. Controlul financiar de stat va face iarăşi o trecere în revistă a felului cum fuseseră întrebuinţaţi banii. Banca naţională deja investighează destinaţia folosirii creditelor. Alekso Ivanov fu nevoit să asculte şi faptul că nu le ajungea hîrtia tipografică, şi problema şoferilor care se plîngeau că nu mai au piese de schimb. De şapte ori pînă acum am avut parte de restricţia de curent, i se jelui Andrei ; treaba nu merge, au izbucnit noi certuri între tipografi «Ce să fac în viesparul ăsta ?» striga înfricoşat Demagogul. „Să te...» oftă Alekso din greu. «Poftim ? De ce nu eşti mai clar ?» întrebă în şoaptă consilierul.

— Cu ce aş putea să vă fiu de ajutor ? strigă Alekso.

— Vino încoace, să ţinem o şedinţă, să ne sfătuim ! propuse Andrei Pagiov.

— Nu mai vreau să mai aud nimic despre voi, hi, hi ! Mîine o să-mi dau demisia, hi, hi, nu ajunge hîrtia, hi, hi, piese de schimb, păi ce, nervii mei cît crezi că mai pot fi întinşi ! Hi, hi !

Lui Alekso îi veni să vomite.

— Da' de ce nu eşti mai clar, Furnicarule ? Cum o să se descurce *Doi mai* fără tine ? întrebă, făţarnic, Andrei.

— Hai, gata cu linguşelile ! Hi, hi ! Spune-mi ceva de Maia ! Hi, hi ! N-a venit la lucru ? sări în sus Alekso.

— Da' ce, nu sînteţi împreună ? Ha, ha ! triumfă Andrei Pagiov. Nici Maia n-a venit la lucru. Ea crede că *Doi mai* e propria ei prăvălie şi că tu eşti la comanda ei ! Ha, ha ! Şi-o fi răcorind trupşorul pe undeva ! încheie cu cinism Demagogul.

— Vezi că prea îţi iei nasul la purtare, hi, hi ! Ascultă, Demagogule ! Dacă-mi bagi intrigi, să ştii că te rad ! Eşti sigur că Arsova nu-i acolo ?

— Mă jur pe Isac şi pe Natalia, pe cuvînt de onoare ! Pun mîna în foc că e acasă la maică-sa ! răspunse cu glas potolit Andrei.

— Să ştii că am să verific dacă nu cumva ai minţit, hi, hi ! şopti istovit Alekso Ivanov.

— Hei, Furnicarule, aşteaptă ! De unde suni ? N-ai nevoie de maşină ? Ai cumva de gînd să vii încoace ?

— Du-te dracului, hi, hi ! îi răspunse Alekso mort de beat.

— Stai, nu închide ! Casiera, Tania, vrea să te întrebe ceva ! Contul ne e gol, lovele ioc ; au să ne lichideze ! urlă Andrei Pagiov.

— Eu am nevoie acum de Maia, nu de Tania ! Bou încălțat, hi, hi ! se enervă Alekso urlînd în microfon.

— Ți-am spus doar, caut-o acasă ! La maică-sa ! Ha, ha ! Cuiburi de îndrăgostiți, inimi frînte, păi fiecare fuge de malul care se surpă ! se semeți din nou Demagogul cu un hohot de rîs care-i aprinse urechile lui Alekso Ivanov.

— Ce știi tu despre dragoste ? Crezi că aia se poate cumpăra cu bani ? țipă Alekso, gata, cu prețul ultimelor puteri, să-l facă zob la telefon.

— Nu se cumpără, ci se vinde ! Ha, ha ! Ascultă, trebuie să ne vedem ! Ți se pune ceva negru la cale ! Diseară Comitetul industriei poligrafice se întîlnește iar în ședință ! Trebuie să mergem acolo ! Dacă nu reușim să obținem amînarea creditelor, fă-ți crucea pe frunte ! Culegătorii au să ne spînzure, mă auzi ? întrebă glasul panicat al Demagogului.

— Crezi că așa se moare ? oftă Alekso Ivanov. Fiul se va întoarce în Posoki, hi, hi, înapoi nu mai calc !

Microfonul îi căzu pe pernă, continuînd să șușotească înfundat. Atunci o durere amarnică îi cuprinse capul, ca și cînd cineva i-ar fi frînt coastele. Privirea i se încețoșă, simți un fulger în creier, apoi un șuierat ucigător în urechi. Parcă plutea într-o încăpere unde nu mai exista gravitație ; se topi, își pierdu și puterea și cunoștința, leșină.

Spre amiază, cineva îl luă din portul Lacului cel Lung și-l duse în Santara, la ai săi.

4.

Peste noapte, cînd se trezi, capul îi plesnea de durere ; în stomac îl ardea ceva ca o cocleală, privirea-i era încă înceţoşată, dar îşi dădu seama că afară ploua. Iana Ivanova şedea lîngă el şi-i punea batiste umede pe frunte, în timp ce afară tunetele bubuiau căzînd în lac. Cum o fi ajuns în Santara şi cine l-o fi culcat în aşternut ?

— De ce plîngi ? A murit cineva ? îşi întrebă nevasta.

— Praful s-a ales de casa noastră ; nimic n-a mai rămas ! răspunse Iana intinzîndu-i un pahar cu apă.

— Copiii dorm ? se interesă el în şoaptă.

— Vida tot nu s-a întors ! Iar Viktor a sunat din Podgorie. Solza şi Aniţa sînt neliniştite ; nu ştiu ce-i cu ele în noaptea asta ! zise Iana schimbîndu-i batista de pe frunte. Nici Aniţa nu mai e de acum un copil, Alekso ! pricepe totul ! adăugă plîngăreaţă.

— Vida mai are şi alt nume ?

— Cum adică alt nume ?

— Nici un cum adică ! se supără bărbatul. Dar cum am ajuns acasă ?

— Doi bărbaţi au sunat la poartă şi s-au făcut iute nevăzuţi în întuneric ! Cum să-i vezi ? era furtună şi, cînd am ieşit în verandă, te-am găsit doar pe tine, azvîrlit ca o zdreanţă ! Ai vomitat, m-ai înjurat şi turbai împotriva uneia, Vanesa ! Solza şi Aniţa plîngeau, bietele fetiţe : cîte n-au auzit de la tatăl lor ! spuse Iana oftînd şi iar se puse pe bocit.

— Despre copil ?

— Despre care copil ? Vorbeai de niște fete care fac trotuarul, le ziceai boarfe și te jurai că ai să omori nu știu ce marinar ! răspunse Iana îngrijorată.

— Ce fel de marinar ? Unu bățos ?

— De unde să știu cum ? Unul de pe vasul *Morfoza*, izbucni din nou în plîns Iana.

Blînd îi prinse palma stîngă, cu privirile pierdute la fulgerele de afară. Prin ochii înroșiți, îi pluteau fărîme de imagini din ziua trecută. Întîmplările, mai mult ca sigur, îl tulburaseră atît de tare și îndeosebi acele întîlniri cu Vida. Ceea ce nu mai știa era dacă nu cumva apucase să strîngă, în cele din urmă, de gît pe cineva cu degetele acelea lungi și osoase. Iana Ivanova își puse capul pe pieptul său și suspină adînc ; se folosea de ultima-i șansă ca să-și mențină căsnicia.

— Nu ți se pare că ne-am dus de rîpă ? întrebă în șoaptă, așteptînd ca Alekso să răspundă ceva contrar.

— Ia nu mai cobi, femeie ! o amenință el.

— Și Vida a luat-o pe urmele tale ! îndrăzni Iana.

— Ce urme ?

— Spre beznă ! se puse Iana Ivanova din nou pe plîns.

Ei îi era teamă de orice : de viața destrăbălată dusă de Alekso prin cafenele, de divorțul anunțat de două ori, de inspectorii care cercetau rapida lor îmbogățire și, mai mult decît de orice, de greșelile în care puteau să cadă copiii ei. Se perpelise de grija Videi, care nu se mai întorsese acasă de două nopți. Se rugase la Dumnezeu să dăruiască liniște și noroc familiei sale. Acum nici nu se mai gîndea prea mult la boala care o rodea. Adusese pe lume patru copii, îi făcuse mari și-i educase atît cît putuse. Dar acum totul îi zburase din mîini. Știa că și bărbatul și-l pierduse în îmbrățișările unei femei mai tinere și mai frumoase, dar se străduia ca pierderea s-o suporte cu fruntea sus. Suferea nu numai din pricina ulcerului stomacal, ci și din cauza infecției renale, a măririi tensiunii arteriale, și a unor chisturi ; își aștepta pensia de invaliditate și, cu ultimele puteri, se străduia să-și mențină familia. Trupul ei era ros de boli, pe cînd el, Alekso Ivanov, cu toate că păsise în al patruzeci și cincilea an, rămăsese cu o înfățișare cumva tinerească, foarte atrăgător pentru

femei. Şi poziţia în societate îi înlesnea să întîlnească fetişcane frumoase. Nu-l invidia ; se temea numai.

Alekso o mîngîie pe păr şi aţipi din nou. Se visă cerînd ajutor fiindcă toţi creditorii, fără nici o milă, îi hărtăneau averea ca să acopere datoriile care trecuseră de termen. Mai apoi, în vis, se făcea cum că-i luaseră şi casa din Santara. Deodată se văzu şezînd pe hotarul grădinii, cu capul sprijinit în mîini. Avea sufletul amar fiindcă nimeni nu-i întindea o mînă de ajutor. Recunoscu în cele din urmă că, pe drumul îmbogăţirii personale, făcuse destule greşeli ; din lăcomie, făcuse pesemne uz de funcţia sa, dar promise să îndrepte totul. «Voi plăti, voi înapoia, daţi-mi încă un mic răgaz !» mormăia disperat prin somn. Îi era teamă s-o ia de la capăt.

Îl trezi o bubuială în apropiere ; se ridică din pat şi privi afară. Ploaia se oprise ; Iana nu se mai afla în odaie, iar în depărtare lătra un ciine. Gura îi era uscată şi-amară ; abia se tîrî pînă în bucătărie, după apă.

— De ce te-ai ridicat ? Îţi aduceam eu la pat ! îl dojeni Iana care făcea cafea.

— Nu vreau nimic de la tine ! îi răspunse tăios Alekso şi dădu pe gît o cană plină cu apă.

— Iar cauţi ceartă, ca să pleci de acasă ? întrebă femeia, închizînd fereastra de la bucătărie.

— Să-mi spui cinstit : ai avut amanţi ?

Alekso începu cearta umplînd o nouă cană cu apă.

— Pînă cînd ai să-mi mănînci tu ficaţii ? Ţi-e teamă ca nu cumva să te învinuiesc eu de imoralitate ? De-aia ataci ?

— Ai uitat ce mi-ai promis înainte de căsătorie ? Că te voi găsi totdeauna acasă neatinsă de alte mîini bărbăteşti ! Ce femeie credincioasă ! Ia zi-i ; cu măcelarul sau cu lăptarul ? N-oi fi luat-o şi tu pe urmele fiică-ti, pe urmele Vanesei ! urlă Alekso deschizînd uşa bucătăriei.

— Care Vanesa ? se miră Iana Ivanova.

— Curviştină sub acoperişul meu !

— Doamne Dumnezeule, salvează-mă de fiara asta ! Sîngele mi l-a supt fără să fiu vinovată ! Priveşte ce face din casa asta ! strigă Iana după ce puse ceainicul pe aragaz.

— După faptă și răsplată ! răspunse Alekso și trînti ușa după el.

— Dar ce-s de vină copiii ? țipă Iana în urma lui.

— Sînt vinovați, vinovați ! Du-te în Bit-Bazar și caută-ți preferata acolo !

Vîntul de nord se umfla în foale ; pe verandă era frig și deodată brațele lungi și goale prinseră să-i tremure. Ca și cînd cineva îi luase toată puterea, se clătină și dori să iasă soarele. Diminețile în Santara erau de obicei răcoroase datorită lacului și munților din apropiere. În minunea aerului transparent, în timp ce pasările se foiau pe crengile cele mai înalte, frînte de trăsnete, iar niște vaci mugeau în depărtare, îl cuprinse din nou moțăiala care se dovedi mai puternică decît dorința de a porni la lucru. Pe poteca umedă îl zări pe lăptar, leoarcă de ploaie. Își opri căruciorul în curte, iar bidoanele se loviră cu zgomot între ele ; își urară «bună dimineața.» Lăptarul umplu sticlele și, cu priviri piezișe se uită spre steagul care flutura. Rareori avea prilejul să-l vadă pe stăpîn la ceasurile dimineții, dar auzise atîtea despre el prin vecini de-i venea și lui să creadă că știe totul. Pesemne că nu mai are mult pînă cînd va fi închis. Impozitele îl hăituiesc fiindcă nu are cum justifica averea pe care a adunat-o ; agenții fiscali îl string cu ușa din pricina pagubelor aduse statului, ce mai încolo și-ncoace, prinse să-l deplîngă lăptarul. Ce i-o fi trebuit să-și părăsească femeia pe care și-o luase pe vecie și să se lase amăgit de puștoaice, se miră cu bidoanele-n mînă. Cîndva plănuise să-l roage să-i facă un mic hatîr ; fata mai mare îi ședea acasă, în sat, fără serviciu. Lasă să facă și el un bine pînă nu intră la pîrnaie, își zise lăptarul legînd bidoanele la loc, iar apoi nici el nu-i va rămîne dator. Pentru faptă bună se ridică troiță.

— Ziua o să fie acum ca spălată la față ! glumi Alekso.

— Sus, la tîrlă, s-a frînt cerul, nu alta ! Trăsnetul mi-a ucis trei oi ! se plînse lăptarul.

— Nu le-aveai asigurate ? întrebă Alekso Ivanov.

— Pă dracu ! se prinse lăptarul în joc.

— Și pielea le-ai belit-o ?

— Le-am îngropat, ce era să fac ! Abia am coborît, domnule, să mă ia viiturile cu bidoane cu tot, nu alta ! zise lăptarul urcîndu-se pe bicicletă.

— Sfîntul Ilie și-a făcut plimbarea azi noapte ! surîse în silă Alekso.

— Nu te-am întrebat de miel, domnule !

— Se topea în gură ! Păi nu l-ai fript tu ? se miră el.

— L-am fript, dar nu l-am gustat ! ridică lăptarul din umeri.

— Vrei să guști o bucățică ? îi propuse Alekso Ivanov.

— Să-ți dea domnul sănătate ! blagoslovi lăptarul, plecînd.

— Nu cumva te chinuie vreo problemă ? îi citi Alekso gîndurile.

— Eh, problemă ! se opri lăptarul. Întreabă-mă de vreo bucurie, nu de probleme ! O puicuță, acasă, îmi stă fără lucru. Rochie, pantofi, palton ; cere ca o fată de la oraș ! Iar impozitele sînt mari. Aluia care o să mi-o ia de pe cap, la fiecare sărbătoare națională, o să-i aduc în dar cîte un miel ! zise el, ștergîndu-și gîtul cu o batistă mototolită.

— Nu-i nevoie de nici un miel ! adu-o tu doar pe fică-ta ! îl îndemnă Alekso.

— Gura să-ți fie aurită ! mulțumi lăptarul și apoi dispăru spre casa vecină.

Alekso Ivanov se dezmorți și oasele îi pocniră. Îl așteptau drumul spre metropolă și discuții importante cu partenerii de afaceri, o ședință extraordinară a Comitetului pentru industria poligrafică, vizite la bănci și alte probleme, dar de grăbit nu-i venea să se grăbească. Începu să facă vreo cîteva exerciții ca să-și pună sîngele în mișcare, dar amintirile din ziua trecută îl obsedară din nou. De ce nu-și vedea el de drumul său de conducător bine apreciat ? Nu-și va păta oare astfel ordinul care i se decernase ? Un roi de întrebări îi bîzîia în cap, în timp ce asculta zgomotul depărtat al automobilelor. Vecinul își arase o parte din grădină cu motocultivatorul și, în urma sa lăsase brazdele proaspete care se întindeau pînă-n ceturile orizontului. Văzu un cîrd de ciori care scormoneau prin pămîntul afînat din care ieșeau aburi. De ce n-o fi așteptat oare vecinul să se usuce pămîntul, se miră Alekso, gîndindu-se la potopul de azi-noapte.

Soarele se alese dintre ceturi și, încetul cu încetul, reuși să învingă puterea vîntului de miazănoapte. Pe lac

se iviră primele bărci, iar prin apropiere trecu un elicopter. Alekso își privi nervos ceasul de la mînă și grăbi spre baie să se radă. Și, în timp ce se bărbierea, prin ușa întredeschisă auzi muzica unui aparat de radio pe care-l deschisese cineva la bucătărie. Deodată cîntecul fu întrerupt de o reclamă, chipurile leacul pentru reumatism se prepară din frunzele galbene ale unei plante ciudate care mai crește numai în Makedonia. Spikerul zise că planta era de mare viitor pentru medicină. «Cu cît o calci mai tare, cu atît crește mai mare !» rîse cu gura pînă la urechi Alekso, iar rîsul său se amestecă pe clipă cu acordurile care continuară. Și Iana ar fi vrut să rîdă, dar nu știu pricina ; își pusese șorțul și pregătea ceva pe aragaz.

— Cînd să te aștept acasă ? întrebă ea.

— Cum o să mă mai eliberez puțin, cum vin acasă ! răspunse cu jumătate de gură Alekso.

— Deja și copiii suferă ! se plînse Iana Ivanova.

— Dacă apare Vida, sună-mă la lucru !

— Pe ea am și pierdut-o ! oftă Iana. Dar mi-e teamă pentru Solza.

— Ce-i cu ea ? întrebă grăbit Alekso.

— Suferă de inimă rea, biata fetiță. Ieri a auzit că au să te condamne și a crezut ! A plîns toată ziua, zise îngrijorată Iana.

— Pe mine să mă condamne ? se trezi Alekso.

— Solza crede orice cleveteală, știi și singur ! Vino la prînz și vorbește-i și tu ca un tată.

— Pînă peste cap sînt de ocupat astăzi ! se plînse Alekso.

— Mă tem, tare mă tem ! Și copilul ăsta o să ne scape din mînă ! oftă îndurerată Iana Ivanova.

— Dacă am să pot, am să vin ! răspunse rece Alekso.

Astfel, îngrijorat și tulburat de clevetelile auzite de fiica sa, se îmbrăcă, urcă în mustang și plecă. Pe drum se bucură de brazdele lăsate în urmă de motocultivatorul vecinului. Se întreba cine i-o fi adus acasă mașina și privea la urmele pe care le lăsa automobilul. În oglinda retrovizoare o zări pe Iana Ivanova, cum ședea înciudată lîngă stîlpul deasupra căruia flutura steagul. Sigur, ea așteptase să ia împreună micul dejun, dar el nu-și luase nici măcar

rămas bun. N-are decît să aştepte vreo cîteva zile, îşi zise ţinînd strîns volanul : cum să rezolv în acelaşi timp toate problemele ? Ce femeie ciudată ! Toată căldura şi-o revărsase asupra copiilor, iar ei îi fugeau din mînă. Nimic nu-i mai rămăsese pentru aşternut. Într-adevăr e cea mai bună gospodină din Santara ; toate femeile îi recunosc priceperea, dar asta nu e de ajuns pentru fericirea lor. Ce să facă el cu o femeie cu atîtea boli, pe care n-o poate scoate în lume, la banchete şi întîlniri ? Cîndva era mort după mîncarea pe care i-o pregătea, cum era mort şi după trupul ei ce mirosea a mesteacăn tînăr. Dar Iana îmbătrînise iute, în timp ce lui îi rămăsese şi tinereţea şi puterea. De aceea azi dimineaţă trecuse prin casă ca printr-un cimitir ; îl lovise drept în faţă mirosul cărnii fripte de miel care mai rămăsese, iar din cauza tortului de fructe lăsat la vedere, îi venise să vomite. Acum trupul său puţea a transpiraţie şi a bătrîneţe şi-l îmboldea să grăbească spre tipografie sau spre blocul turn. Maia Arsova deja face cafeaua de dimineaţă cu frişcă, iar în cabinet se răspîndeşte mireasma trandafirilor. Alekso, zi de zi, descoperea frumuseţile tinereţii şi nu avea de gînd să se întoarcă la o viaţă mai potolită. Dar la întrebarea : cum să se dezlege din laţul celor două femei, trebuia să găsească, pe cît mai iute posibil, un răspuns. Ceea ce auzise Solza, cum că îl vor condamna, n-are nici în clin, nici în mînecă, se ştie, cu adevărul, îşi zise îndreptînd volanul maşinii. Ca să fie condamnat trebuie mai întîi să fie învinuit. Acum, mai important decît orice, era să-şi găsească amanta şi să pună cap la cap întîmplările.

Deodată, în timp ce-l urmărea ca pe o pată ce dispărea din raza vederii sale, pe Iana Ivanova o cuprinse o nelinişte ciudată. Ulcerul o fulgeră mai tare şi, cum ducea sticlele cu lapte la piept, îşi aduse aminte cum îi dăruise fecioria. Prima oară făcuseră dragoste în mansarda unde locuia Alekso, care pe atunci era student. De întîmplarea aceasta o despărţea aproape o veşnicie, dar amintirea se dovedi, în clipa aceea, mai puternică decît timpul. Atunci Alekso o umpluse de-o nemăsurată fericire, iar ea parcă plutea prin grădinile raiului. Mult mai tîrziu, cînd copiii crescuseră, el îi întorsese spatele. Nici nu-şi mai aducea aminte cînd o îmbrăţişase ultima oară în pat, şi lucrul

acesta o supără cel mai tare. Adesea, fără să-şi dea seama, cînd îşi dorise să fie mîngîiată, se temuse pînă şi la gîndul că trebuie să-l invite pe măcelarul din Santara măcar la o cafea.

Amintirile o asaltau în valuri. Era o iarnă timpurie cînd se întîmplase să facă dragoste pentru prima oară. Nu-i părea rău : aceasta fusese cea mai mare fericire a ei şi, atunci, se jurase să i se dedice pînă la capăt în această viaţă pămîntească. Pentru ea, lucrul acesta fusese o nemaicunoscută şi nemaivisată trăire ; o fericire atît de mare nu mai simţi niciodată, cu toate că-i născuse şi patru copii sănătoşi. Şi uite, de-atunci cursese destulă vreme ! îşi zise Iana punînd laptele la fiert. Astfel, pregătind micul dejun pentru Solza şi Aniţa îşi alungă amintirile, de parcă ar fi vrut să le şteargă cu un burete umed. În faţa ei se afla realitatea : avere cu carul şi fericire pe sponci ; un bărbat care îşi face de cap cu femeile din lumea largă, o fată dedată desfrîului. O oarecare mîngîiere îi era fiul, Viktor, dar şi el începuse să se înstrăineze de ea. Acum îşi petrecea concediul în casa aceasta cufundată în verdeaţă ; lacul i se vălurea la doi paşi şi, cu toate acestea, din nou îi veni ideea să găsească o frînghie şi să se spînzure de sculptura aceea de lîngă cămin care-l înfăţişa pe Isus. Liniştea bucătăriei fu tulburată de nişte zgomote surde, de nişte bocănituri ce veneau din şantierul de pe riviera. Grea zi va mai avea de îndurat şi nu doar din pricina bolilor trupeşti, ci şi din cauză că nu mai voia să lupte. O cuprinsese neputinţa.

Bolile, care n-aveau de gînd să se lecuiască, le-ar fi dus ea cum le-ar fi dus, dar la ce bun cînd nu mai era nicicum respectată ? Ar fi oare posibil, se întrebă, ca Alekso să-şi schimbe firea ? O lacrimă îi alunecă în oala cu lapte. Deznădăjduită îşi scutură capul şi aruncă laptele în chiuvetă ; luă o altă sticlă. Unde o fi blestemata aia de Vida, ca să-i smulgă părul din cap, ameninţă ea ştergîndu-şi lacrimile. Totul i se amestecă în gînd. Îşi aduse aminte o discuţie avută cu socru-său în Posoki, în vara aceea cînd se născuse Aniţa. «Viaţa e un lung chin !» zisese Simon atunci. De parcă ar trebui să ne scîrbim şi noi de viaţă. Şi Ianei îi licăriră lacrimile-n ochi ; ieşi din bucătărie pe verandă şi privi cenuşa ceţii de pe lac.

Se înnorase din nou. Se auzeau bubuiturile valurilor care se spărgeau de țărm : aidoma vieții ei frămîntate. Așteptînd să se pornească din nou ploaia, o cuprinse o teamă ciudată ; simți că alunecă într-o prăpastie. Solza și Anița încă mai dormeau cînd Iana se hotărî să spele mai întîi vasele din bucătărie, iar apoi ori să se ducă să se înece în lac ori să se spînzure de sculptura de lîngă cămin. O măcina deznădejdea ; rămase ca împietrită în balcon. Dacă i-ar răsări acum Alekso în față și i-ar surîde, fericirea i-ar cuprinde din nou întregul trup. Frumusețea divină a grădinii și-ar recăpăta din nou întreaga-i valoare, iar bătrîna vegetație a țărmului ar cînta. Închipuita privire pătimașă a lui Alekso îi cutremură întregu-i trup și-i dărui o nesperată putere. De unde știe Simon că viața e un lung chin ? De ce să se scîrbească omul de el însuși ? Viața e o mare fericire ! Îi devenise mult mai clar acest lucru. Alekso știe să trăiască ! Pe verandă amintirile izvorau mai vii din uitare. Iana se închipui la anii tinereții, cînd se pregătea să ajungă învățătoare și cînd îi dăruise lui Alekso, în mansarda aceea, fecioria.

Totul se întîmplase într-o zi ploioasă, rece, ca toate zilele de iarnă. Îl căutase pe Alekso în amfiteatru și atunci făcuse cunoștință și cu prietenii lui : Tanas Saveski, poreclit Manechinul și cu Andrei Pagiov, poreclit Demagogul. Toți viitorii juriști aveau porecle. Alekso fusese botezat Furnicarul. Știa ca nimeni altul să se lingușească, uite, parcă acum îi șoptea că chipul ei, atît de gingaș și de fără ajutor, are nevoie de un bărbat care să i-l apere. Iar Iana îl iubea nebunește. Parcă în transă, Alekso își adunase hîrtiile de pe banchetă și împreună, ca niște zmintiți, o luaseră la fugă pe scări. Afară cădea o ploaie amestecată cu lapoviță ; el îi mîngîia fruntea umedă și țopăia de fericire. Ținîndu-se așa de mînă, puțin mai tîrziu o luară pe ulița întunecoasă, către odăița strîmtă de la mansardă. Ei îi era teamă ca nu cumva, pe drum, vreun ins cu inima rea, să citească fericirea din ochii ei și s-o blesteme, pentru că aceea era ultima ei zi de feciorie. Tremurînd ca firul ierbii în vînt, se ascundea sub paltonul lui.

Poarta micii curți era deschisă ; gazda și soția lui, amîndoi ucrainieni, priveau cu invidie prin fereastra udă. Ori îi invidiau ori îi urau. Un student atît de sărac, care

face foamea și care abia își putea plăti chiria, să închidă în odăița lui o fată atît de frumoasă ! Cei doi n-aveau de unde să știe că ea era nebună după Alekso. Ușor, ca într-un ritual, Alekso o trecu pragul. O botează *ruaha*, ceea ce în arabă însemna *suflet*, iar Iana îi mulțumi cu un : *eșnuruh*. Începuse s-o cuprindă frica ; cum va fi împreunarea aceea ? Oare nu va durea ? Părinții o crescuseră în severitate, în duhul vechilor obiceiuri makedonene : să i se dăruiască numai mirelui, iar nu iubitului. Dar în suflet i se învîrtejeau propriile-i sentimente, așa că atunci venise rîndul și pierderii fecioriei și învățăturilor în frica de Dumnezeu. Se grăbise să se topească în brațele bărbătușului, așa cum ar fi zis tovarășii din Palestina, și să mîngîie trupul studentului. El o ridicase în brațele-i lungi și osoase, și în cîteva clipe o și făcuse fericită. O dorise cu nesaț, cu toate că era speriat de atîta bucurie care-l năpădise ca un pîrîu. Ședea lîngă ea tulburat, o îmbrățișa, apoi își puse capul pe pieptul ei. Iana uitase de sine, iar Alekso, cu o mînă îi mîngîia părul, iar cu cealaltă îi descheia flanelul. Îi cunoștea prea bine acei sîni durdulii și, fericit de cît erau de țanțoși, îi mușca. Ochii îi scînteiau, îi ardeau în timp ce o adulmeca. Iana tremura ca o ciută în mîinile sale, temîndu-se parcă de apropierea bărbatului, dar dorința de a i se dărui era mai puternică decît frica. Degetele lui alunecau mîngîioase. Îmbujorați de emoție, acum își trăiau clipa, fără să le mai pese nici de gazdele din Ucraina, nici de larma de pe uliță. El era vrăjit de trupul ei bine-mplinit, de albeața lui, de gîtu-i mîndru și lung, tupilat printre zulufii aurii ; o mușca înnebunit. Doar chiloții negri stricau albeața trupului. O ridică numai atît cît să-i dea la o parte cosițele-i lungi și prinse din nou s-o sărute.

Era goală-goluță și tremura de rușine, speriată de ceea ce avea să urmeze. Nici nu simți cînd Alesko își lepădă cămașa transpirată de pe trupul său păros. O mușca în continuare, nebunește, lăsîndu-și urmele dinților. «Tanas Saveski n-o să aibă în viața lui parte de o asemenea plăcere !» îi șopti încrezut. Îi îndoi mijlocul și ridicîndu-i șoldurile o acoperi cu trupul său. Și ea îl sorbea din priviri, și se simțea în al nouălea cer. Auzi cînd îi

spuse : «Vei fi a mea acum și în veci !» îi răspunse iute : «*Habibi, saufa bahaibek !*», ceea ce după cum o învățase o palestiniancă însemna : «Iubitule, cît te voi iubi !» Apoi adăugase : „*Daşmek*", ceea ce însemna : «Pe totdeauna». O cuprinse lin și Iana nici nu știu cînd îi pătrunse în pîntec. Fusese un pic cam brutal cînd îi înlănțuise mijlocul, dar ea tremura îmbătată în brațele sale. Extazul li se-ngemănase ; el reușise s-o facă întru totul fericită, iar ea atinsese culmea desfătării. Se purtase cu blîndețe pînă cînd îi luase fecioria, străduindu-se ca să nu se simtă bruscată. Transpirat, lăsîndu-se în voia trupului de fecioară, se încredință de nevinovăția iubitei sale. Doar cu puțin înainte crezuse că în oraș nu mai exista nici o fată mare, că toate femeile sînt niște curviștine. Cu mîna pe inimă, Alekso recunoscu faptul că pentru prima dată în viață avusese un asemenea noroc. De aceea i se jură că va fi a lui și numai a lui, la bine și la rău, și că va trăi numai ca s-o vadă fericită.

Pesemne că amintirile îi erau naive, dar atunci totul i se păruse minunat. Plînseseră unul în brațele celuilalt din cauza fericirii care dăduse peste ei. Cînd Alekso se ridică, urma sîngelui îl înebuni. Poate că nu pricepuse întru totul bucuria lui, dar fiindcă fusese primul ei bărbat, Iana îi jură că va fi și unicul care îi va mai ține vreodată trupul în brațe. Ea îi promise că-l va desfăta totdeauna. Alekso își aduse aminte apoi de unele ritualuri : își pătă cu sînge batista albă, de mătase și se jură că o va păstra pînă la moarte. Se îmbrățișară, în timp ce gazdele din Ucraina ciuleau urechile la hîrjonelile lor. Vremea trecea, iar Ianei nu-i mai venea să se ridice din pat. Alekso se ruga lui Dumnezeu ca totul să țină o veșnicie. Dar în el se trezi destul de iute gelozia. Cu adevărat, ea îi jura o dragoste veșnică, și l-ar fi urmat și în moarte, dar el oare ar fi urmat-o pe ea ? Oare și moartea i-ar fi fost tot atît de dulce împreună cu el. Cu toate că în odăița fruguroasă ea îi adusese focul, el tot n-o credea. Ciudată gelozie ; adevărată boală ! Poate că unii îl urau, îl disprețuiau, alții, fără îndoială, îl invidiau, dar Iana îl iubea ca-n povești. Se va ține pe urmele sale și va trece toate rîurile și toți munții și-i va încălzi trupul. De ce ura să nu fie mai slabă decît dragostea, se întrebă sfîșiată de gînduri

stînd pe verandă şi privind vasul cu pînze care tăia valurile lacului.

O pasăre ţipă deodată pe una dintre crengile mai joase ale arborilor atrăgîndu-i privirile rătăcite. Dar pe poteca asfaltată dădu cu ochii de insul acela cu părul lins care-o vizitase nu de mult ; cu geanta în mînă, el îi surîdea, dar ea se sperie. Ceea ce îi spusese Solza despre Alekso nu-i mai ieşise din cap. În oricine s-ar fi apropiat de palatul din Santara, ea vedea un duşman. Rafail Burov făcea semne stăruitoare cu mîna, în timp ce Iana Ivanova voia să fugă în casă.

— Pînă la amiază soarele va învinge totul ! Şi norii şi vîntul ! Vom avea din nou o zi călduroasă ! strigă Rafail surîzînd.

— Aşa e, vara încă ne ţine partea ! răspunse Iana.

— Viktor doarme ?

— Fiul meu nu-i acasă ! Să-i transmit ceva ?

— Nu ! În curînd o să merg în Posoki ; aş fi vrut să-mi ţină companie. Dar, dumneavoastră, doamnă, nu vă mai aduceţi aminte de mine ? întrebă Rafail apărîndu-se cu mîna de razele nesperate de soare.

— Creşteţi atît de repede ! Cine să vă mai poată recunoaşte ! ridică Iana din umeri şi îşi întinse gîtul spre curte.

— Dar eu nu prea am crescut ; poate că glumiţi !

— Intraţi, am să vă fac o cafea ! îl pofti, fără nici un chef, Iana.

— Am să trec altădată, să mă văd cu Viktor ! răspunse Rafail şi continuă discuţia cu vecinul care-şi ara grădina.

Ce s-o fi punînd la cale ? se întrebă Iana, uitîndu-se după Rafail. Nu vroia să i se întîmple nimic rău soţului ei. El e atît de cinstit şi de drăguţ ! Amintirile din mansardă îi roiră din nou prin minte. Oftă adînc şi se depărtă iarăşi de realitate. Îşi aduse aminte de-o întîmplare din tinereţe. Ploaia şiroia, vîntul şfichiuia ; Alekso o însoţea în autobuz spre casa părintească. Intraseră în zona industrială a oraşului, cînd el i se plînse că nişte derbedei îl ameninţaseră că-l vor bate măr cînd îi va fi lumea mai dragă. Nu se urcase cumva în autobuz vreo namilă de bărbat ? Era gata să-şi dea viaţa pentru ea, dar totuşi de unde să

aibă Alekso putere s-o salveze ? Lîngă ei ședea o femeie și se uita dispreţuitoare la Alekso, de parcă el ar fi fost vinovat de faptul că Iana avea buzele umflate de atîta sărutat, iar obrajii rumeni de zbenguială.

Se nimerise a fi o iarnă geroasă, continuă să-şi aducă aminte, cu plăcere, Iana Ivanova ; îngheţase pînă şi lacul din Santara. Serile îndeosebi erau tare friguroase, dar, nu ştiu cum se făcea, că ei îi era totdeauna cald. Şi acestea nu erau semnele vreunei boli, ci naturale fierbinţeli femeieşti. Bunda scurtă şi-o purta descheiată, iar sub ea numai bluza fină, de mătase. Alekso murea de plăcere cînd mătasea bluzii îi foşnea în mîini trezindu-i bărbăţia. Dar adeseori era gelos şi-i cerea să nu se mai umfle atîta în pene cu sînii ei, ca să nu-i aţîţe pe bărbaţi. Dar ei îi era cu adevărat cald. Se opreau la fiecare colţ întunecos de stradă, pe chei, în spatele Muzeului recordurilor, sub streşini, pe lîngă chioşcuri. Sărutări, mîngîieri, plăcerea de a-l şti gata, cu orice prilej, s-o facă să i se dăruiască. Se opreau printre blocurile întunecoase şi el îşi vedea visul împlinit pe furate, iute, puternic, minunat. Îi venea greu numai cînd se furişau pe sub poduri, fiindcă era terorizat că-i urmărit de derbedeii aceia, care puteau să-l stîlcească-n bătaie şi să-l arunce în apele tulburi. În zadar îl îmbărbăta Iana ; Alekso era într-adevăr speriat. Iar iarna nici nu era prea plăcut să stai pe sub poduri.

În parc intrau adeseori. Pe lîngă cei care făceau glume pe seama Ianei, erau şi destui care-o plăceau ; vorbele vulgare aruncate lui Alekso o dureau, dar dragostea ei neschimbată îi lecuia rănile. Batjocura colegilor lui îi era însă cel mai greu de suportat ; căţeii ăia erau cei mai răi. Chipurile ea îşi alesese un băiat care îşi va face poftele cu ea, un fătarnic care o să-i dea papucii. Timpul era preţios, zilele prea mici pentru dragostea lor. Strîmta odăiţă de la mansardă le devenise cuibul cald şi intim. Din Liban îi sosise blana pe care i-o comandase Alekso. Într-însa Iana arăta ca o tînără doamnă de-o vrăjită frumuseţe. Iarna îşi vedea de drumul ei cu zile ploioase, înnorate şi ceţoase, care-i aduceau dureri de cap, dar aceste dureri Alekso parcă i le lua cu mîna. Prin aceeaşi supapă prin care i se goleau emoţiile, i se şi întorcea sănătatea în trup. Se lăsau în chip şi fel furaţi de dulceţile amorului, iar în aşternut

nu mai existau nici interdicții, nici stinghereală. Ianei îi era un pic teamă doar de iuțeala cu care creștea în el gelozia. «Nu cumva s-a dedulcit pe sub poalele tale careva?» o întreba adesea.

Pe amîndoi îi cuprinsese dorința unei căsătorii din dragoste. Iana se întreba numai cum să facă să capete și încuviințarea părinților ei. Într-o bună zi își luă inima-n dinți și-l duse acasă, în zona industrială. Alekso radia de fericire, dar inima îi era cît un purice. Se salută cu părinții ei, cu maică-sa, Elena, cu taică-său, Ilia, le sărută mîna după vechiul obicei, dar ei la început se arătară cam neliniștiți. Îi arătară toată ospitalitatea lor simplă, puseră pe masă tot ceea ce aveau, apoi, cu vorbe măsurate, îi dădură de înțeles că Iana e unica lor bucurie, și că n-ar vrea să aibă parte de un viitor nefericit. După toate socotelile sale păreau că-i făcuse să creadă că aveau de a face cu un tînăr la locul lui care, fără tăgadă, o va iubi totdeauna pe Iana lor. El rămase pînă seara tîrziu și, după ce cinară se și înțeleseră asupra viitorului. După o lună, făcură iute logodna, dar de nuntă încă nici pomeneală. Părinții Ianei, cu toate că trăiau la oraș, erau mult mai săraci chiar decît părinții lui Alekso în Posoki ; de aceea se și amînară cheltuielile.

Dragostea, oricît era ea de puternică, lumea reuși să le-o tulbure. Niște curviștine îl minții pe Alekso cum că Iana ar iubi un alt bărbat, astfel că deveni insuportabil de gelos. Chiar și Ianei îi scriau în bătaie de joc, cum că va trăi ca în deșert, iar distracția ei va fi aceea că Alekso o va purta pe măgar prin Posoki, iar viitorul îi va fi plin de stînci și de secete care-i vor acoperi chip și trup. Încetul cu încetul, Iana se obișnui cu clevetelile, dăruindu-i, așa cum se juraseră, toată dragostea ei. Tîrziu, în primăvară, după ce se căsătoriră, dragostea ei deveni și mai tare, ca de granit. Mi-am luat un flăcău ca-n povești, își cînta fericită. Bărbățelul meu poate fi mai dulce ca smochina, se amăgea ea. În curînd, cum în capul lui Alekso gelozia tot stăruia, un cariu începu să le roadă căsnicia. Alekso ura orice bărbat care-și arunca privirile spre Iana lui și prinse să-și facă de cap, alergînd după alte femei. La serviciu îi înfloreau trandafirii : generația lui se strecurase la conducere și avea mînă liberă să facă tot ceea ce voia. Și cu cît

averea lor creştea, cu atît mai neagră era viaţa Ianei. Se născuseră copiii şi, după ce-i puse cît de cît pe picioare, începu să se şi ofilească, iar bolile să-i macine trupul ; acum îi mai rămăseseră doar acele frumoase amintiri din tinereţe. De dimineaţă, pe verandă, şi le răscoli încă o dată, ca totdeauna cînd îi era mai greu.

Aşa, bolnavă şi obosită, Iana era totuşi însetată după dragoste ca un pustiu după apă. Îi dăruise lui Alekso din toată inima tinereţa ei, iar el o răsplătise cu dispreţ, întorcîndu-i spatele. Ultimii doi ani fuseseră plini de certuri ; în acelaşi timp Alekso era şi gelos şi-şi făcea şi de cap. Iana rîvnea ca Alekso să facă dragoste cu ea, s-o aducă în pragul exaltării, să suspine şi să geamă de plăcere, trupul să-i dogorească în flăcări. Chiar şi azi noapte, cînd se desfăcuse din beţie, ea dorise s-o facă fericită, cu toate că el puţea a băutură. În zadar îl mîngîiase, în zadar îl rugase ; în cele din urmă o apucase disperarea. Îl alintase din nou, îi pusese batise umede pe frunte, îl mîngîiase pe păr, îl sărutase pe urechi şi pe gît, îi amintise de mansarda tinereţii lor. Dar Alekso Ivanov era ca o stană de piatră : nici nu dăruia nimic, nici nu primea. Poate că Iana i-ar fi iertat toate aventurile azi-noapte, în timp ce fulgerele spintecau valurile lacului. Dar el nu voise să-i dea atenţie nici cît unui obiect. În zori el plecase lăsînd-o să caute alţi bărbaţi în Santara. Măcelarul, uite, cu plăcere i-ar fi făcut hatîrul acela atît de mărunt. Şi de ce n-ar proceda aşa, se întrebă ea trezindu-se, îndîrjită, la realitate. Şi aşa bolile ei erau fără leac ! Căsnicia îi ajunsese chin şi povară, dar totuşi trebuia să-şi trăiască în vreun fel şi ultimele zile. Trupul ei încă nu era de azvîrlit ; încă mai putea lua minţile unui bărbat zdravăn. Îşi va pune cea mai frumoasă rochie de vară, va lua două doze din pastilele pentru ulcer, se va parfuma ca un mesteacăn în floare şi se va duce să cumpere carne. Spera ca măcar pe stăpînul satîrului să-l vrăjească şi să-l atragă în împărăţia ei. Se va dărui acelui ins musculos şi mustăcios ; astfel jură să se răzbune.

— Mamă, laptele dă-n foc ! strigă Aniţa din bucătărie.

— Of, ce soartă pe capul meu ! gemu Iana alungîndu-şi din cap amintirile.

— Nu-ţi fă griji, mămicuţo ! Vida a şi pus apa de ceai! Nu te necăji, o să punem din ceaiul de la bunicu ! o linişti Solza pieptănîndu-şi părul.

— Vida ! Unde e făptura asta care bîntuie trotuarele, ca s-o văd şi eu ? strigă Iana şi se-ntoarse în casă.

— Stai, mămicuţo, hai, iart-o de data asta ! o rugă Solza apărînd-o pe Vida care pregătea sendvişurile pentru micul dejun.

— Cînd te-ai întors, neruşinato ? întrebă ca turbată Iana.

— Cu primul autobuz de dimineaţă ! — N-am putut ajunge mai iute ! se apără Vida ascunzîndu-şi vînătăile de pe gît.

— Cîte zile te-am căutat, nenorocito ! Unde umbli şi de ce nu suni ? întrebă mai potolită Iana cu ochii la vînătăi.

— N-am putut să sun ! Aşa au stat treburile ! Mă jur că n-am putut ! ridică din umeri Vida, aşezînd sendvişurile pe masă.

— Şi cine ţi-a făcut rănile-acelea pe gît ?

— Nu pot să-ţi spun ! Scuză-mă dar multe mai vrei să ştii ! răspunse Vida prinzînd curaj.

— Neagră o să-ţi fie soarta, fetiţo ! Ai luat-o pe-un drum greşit ! se enervă din nou Iana Ivanova.

— N-o să-mi fie mai neagră decît a ta ! îi aruncă Vida şi se aşeză la masă.

— O să-ţi pară rău, fata mea, o să-ţi smulgi tu şi părul din cap ! înghiţi Iana.

— Nu mai ţipa ! Măcar tu ai putea să mă înţelegi ! Atîta poţi face şi tu pentru fosta ta preferată, zise Vida printre înghiţituri.

— Cu cîţi bărbaţi te tîrăşti, amărîto ? Cine crezi că o să te ia de nevastă ?

— Nu s-a născut ăla care să mă aleagă pe mine ! De ce te alarmezi, mamă ?

— O cunoşti cumva pe una Vanesa ? întrebă Iana cu glas îndoit.

— Cum să n-o cunosc ? răspunse Vida în bătaie de joc. O să se mărite peste două săptămîni. O să facă o nuntă ca-n poveşti în salonul alb de la *Kontinental*. Veţi fi invitaţi cu toţii, în frunte cu tata, iar cununiţa va fi dusă de Aniţa. Oaspeţii or să mănînce numai trufandale, muzica va cînta în draci, zece marinari vor juca mireasa! Or să moară toţi duşmanii cînd vor vedea acel lux! O să le rămînă osul în gît, şi-or să pomenească nunta ei ! Vechile obiceiuri se vor îmbina cu cele noi !

— Încetează odată, Vida, mama a îngălbenit ! ţipă Solza.

— Aşa, să ştiţi cu toţii ! Vechile obiceiuri se vor amesteca, da, cu cele noi, iar tortul, tortul va avea patru caturi ! După ce se vor sătura, oaspeţii vor dormi ca godăceii ! termină batjocoritoare Vida şi o îmbrăţişă pe Aniţa care se afla mai aproape de ea.

— Avea dreptate taică-tău ! Deci tu eşti Vanesa ! Măiculiţă, fetiţo, cît eşti de stricată ! gîfîi speriată Iana şi prinse să se închine şi să se întindă spre masă.

— Nuntă lux a-ntîia ! Şi asta chiar c-o să fie !

— Încetează, Vida, nu vezi că mama moare ? o rugă, deznădăjduită, Solza.

— Se preface, nu moare ! Să-i spun numărul rujului pe care-l foloseşte amanta lui tata ? Sau numărul de la chilot ? întrebă provocatoare Vida, cu ultima îmbucătură-n gură.

— Ce-nseamnă tăcerea asta de mormînt, Doamne, să nu fi surzit cumva !? şopti extenuată Iana Ivanova şi căzu jos.

— Dă iute apă, mamei i s-a făcut rău ! Vida, umple-un pahar ! ţipă Solza speriată, sărind s-o ajute.

— Viktor unde e ? Frăţioare !

Vida se speriase şi mîinile îi tremurau în timp ce umplea paharul cu apă.

— Să-l sunăm pe tata ! propuse Aniţa plîngînd.

Chiar în clipa aceea Alekso Ivanov se întorsese de la palatul de justiţie, după ce întrebase ce se întîmplase cu cererea lui de divorţ. Deja se îndoia că făcuse tocmai ceea ce trebuia să facă. Îşi presimţi graba cu care mergea

spre pierzanie. Multe probleme rămîneau nerezolvate atît la lucru cît şi în particular. Era conştient că el conducea o firmă falimentară, al cărei cont bancar era gol, şi că se apropia cu paşi repezi şi timpul să se caute vinovatul. Investiţiile de stat parcă fuseseră supte de nisip, fondurile se evaporaseră. Tipografii erau cu totul împotriva conducerii tipografiei *Doi mai ;* sindicatul nu-l mai sprijinea nici el şi, colac peste pupăză, veniseră astfel de timpuri că nimeni nu mai avea încredere în nimeni. Ca să fim drepţi, el nu mai avea încredere nici în colaboratorii mai apropiaţi. Simţea o ruptură în eul său, pe drum vorbise de unul singur ; îl apucase o stare depresivă. Şi-n timp ce grăbea pe uliţele strîmte, bătute de un vînt tare dar fierbinte, se gîndi la noua sa situaţie. Averea din Santara i-o va lăsa Ianei Ivanova, îşi zise, iar el va rămîne cu ceea ce avea în Podgorie. Sau poate că asta nu-i cea mai bună rezolvare în cazul că şi copiii ar rămîne cu Iana. Unde vor locui ei pînă-şi vor termina şcoala şi studiile universitare ? În vreo mansardă ca şi el ? Nu ! Să le propună apartamentul în care se instalase cu Maia Arsova, în blocul turn de peste drum de *Kontinental ?* Ori să-l roage pe Tanas Saveski pentru încă un apartament ? Îşi poate permite oare aşa ceva ? În acele momente nu putea cîntări dacă aşa ceva intră sau nu în limitele bunei cuviinţe, dacă nu va bate prea tare la ochi. Situaţia lui devenise disperată doar în ultimele luni, de cînd fusese decorat. Hotărî să încerce dacă ţinea cu Manechinul ; dacă nu-i va reuşi, va vedea el ce are de făcut. Bulevardul care ducea pînă la Comitetul industriei poligrafice se întindea în faţa lui.

O să stau eu de vorbă cu Tanas Saveski, îşi zise în cele din urmă, el cunoaşte cursul tuturor lucrurilor în ţară. Astfel, grăbind pe trotuar, se strădui să nu-l cuprindă cu totul deznădejdea. De dimineaţă culegătorii îl jigniseră zicîndu-i : egoist, imoral, obosit, neputincios, făţarnic, duşman al orînduirii, iar el nu putea să rămînă nepăsător la toate astea. Deja se simţea ca un măgar prea împovărat şi plin de rîie.

Bulevardul care ducea spre cabinetul lui Tanas făcea parte din zona lumii politice şi culturale şi era flancat de frumoasele clădiri ale companiilor şi de hoteluri.

Acum de pe aleile strîmte şi îndreptate spre rîu, sufla un vînt cald care se-nvîrtejea aducînd tot soiul de resturi şi gunoaie. În spatele său veneau doi inşi care vorbeau despre acţiunea tipografilor din faţa *Noii democraţii*. «Dacă ai curaj, ai să lupţi pentru adevăr !» zise unul. «Cine ar vrea să fie tratat ca un cîine ?» întrebă celălalt. «Vor trebui să le dea norme mai mari, dar şi venitul personal va fi mai bun !» conchise primul. «Nu numai asta ! Pariez că se vor decide pentru o adevărată autoconducere ! Sindicatul va fi de partea lor !» zise şi-al doilea.

Alekso mergea în faţa lor ; era căzut pe gînduri şi trist de parcă el ar fi fost cel dispreţuit, dar, ciudat lucru, adînc în sinea sa se bucura de revendicările celor care lăsaseră lucrul. Încetă să se mai grăbească ; din cînd în cînd se opri în faţa vitrinelor magazinelor în care abia vedeai cîte un cumpărător. Maldăre de rămăşiţe în pungi negre, ferfeniţate de pisici, aşteptau să fie luate de gunoieri, dar ei nu dădeau nici un semn că s-ar învrednici să facă aşa ceva. Bulevardul era plin de mirosuri dezgustătoare : resturi de mîncare stricată, fecale, otrăvuri. Oraşul parcă murise în zăpuşeala de vară.

Într-o vitrină îi atrase atenţia o bluză. Tare drăguţă, îi trecu fulgerător prin minte ; aş putea să-mi permit o mică cheltuială, ziua de naştere a Solzei se apropie. Se răzgîndi iute ; păi el se întorcea de la palatul de justiţie unde se interesase de divorţ. Un timp Solza nici nu va mai vroi să-l vadă. Dar deja se trezise în faţa clădirii pe care o căuta.

— Cum aş putea să intru la cabinetul lui Tanas Saveski ? îl întrebă pe miliţianul de serviciu.

— Pe picioare ! Anunţă-te la poartă ! i se răspunse.

Speriat, se opri la coada din faţa clădirii de marmură, cu toate că în buzunar avea carnetul de liberă trecere. Lîngă el se aflau doi inşi bărboşi ; povesteau despre tot soiul de călătorii nebuneşti prin Orient. Cel mai înalt se lăuda că vrea să strîngă ceva parale şi să zboare peste ocean, dar că mai întîi va traduce două cărţi, una din sanscrită, alta din suedeză. «Lenea nu duce niciodată la bine ! Dacă eşti leneş cu propriu-ţi ogor, cum să poţi să-l

ari şi pe-al altuia ? !» răspunse cel mai scund. «Dar eu nu vreau să scot din asta o capodoperă ! Eu nu, nu mă amăgesc !» răspunse cel înalt. «Dintotdeauna te-a caracterizat modestia ! Dar nici eu nu sînt un exaltat !» rîse cel scund. Vorbeau călduros, ca nişte oameni de mare cultură şi astfel, stînd la coadă, cîte nu discutară ! Cel mai scund începu să spună ceva despre imoralitatea unor mari scriitori şi despre convingerile lor politice. În cele din urmă glasul de la ghişeul porţii îi umplură de bucurie, era un glas prietenos, plin de respect, care-i blagoslovi pe bărboşi cu titlul de profesori ; le ceru scuze pentru că aşteptaseră şi, servil, îi pofti să intre. «Scuzaţi formalităţile! În împrejurări ca astea am întărit securitatea !» îi lămuri glasul.

Ce împrejurări, se miră Alekso enervîndu-se. De-o mie de ori intrase pînă acum fără să aştepte. Ce o mai fi şi gluma asta ? La ghişeul porţii se aflau doi inşi pe care nu-i cunoştea ; şedeau la palavre despre nu ştiu ce mîncare gătită cu carne de raţă, în stil makedonean. Încă nu aveau de gînd să-i dea atenţie. Cel mai scund dintre ei se jelui că fiul său mai mic nu mănîncă aproape nimic, nici găină, nici raţă, numai plînge şi întoarce casa pe dos. «Nu cumva îi dau dinţii ?» întrebă cel mai gras. « Aş, dinţii i-au ieşit dar s-a ales praful de ei ! Da' ştii cum l-am botezat păăl mic ?» zise insul mai slab. «Nu i-aţi dat un nume străin ?» se interesă cel mai gras. «L-am botezat Korab, după numele unui munte !» se lăudă insul mai slab cît ai zice peşte. «De acolo vă trageţi ?» întrebă cel mai gras. Dar de răspuns, cel mai slab nu-i mai răspunse şi de unde se trăgea, ci deschise ferestruica şi, strîmbîndu-se dispreţuitor, îl întrebă pe Alekso ce vrea.

— Sînt membru al Comitetului ! tresări Alekso.

— Care ? Cel vechi sau cel nou ? întrebă cu un ton răspicat insul mai slab.

— Merg la Tanas Saveski ! Nu mă cunoaşteţi ? se miră Alekso Ivanov, ţinîndu-se cu mîna de ferestruică.

— Dacă-ţi dă drumul colega ! zise insul.

— Care *colega* ? întrebă pierzîndu-şi firea Alekso.

— Asta care seamănă cu un butoiaş ! rîse insul mai slab şi arătă cu mîna spre tovarăşul său.

— De ce-l iei peste picior ? De ce nu-i spui adevărul?! îl mustră insul mai gras.

— Ala pe care-l cauţi nu mai lucrează aici ! L-au priponit ! se hlizi insul mai slab.

— De ce-l minţi ? îl mustră din nou insul mai gras.

Alekso Ivanov renunţă să-l mai asculte. Înnebunit, o luă la fugă pe trotuar. Rîsul batjocoritor al portarului îl urmări pînă la prima răscruce.

5.

Deschise cu mare atenție ușa odăii și o lumină ciudată îi fulgeră ochii. Tresări de bucurie. Maia se afla în pat și dormea, mîngîiată de ultimele raze ale zilei care era pe ducă. În sfîrșit îi surîdea norocul, își zise oftînd adînc. Maia aținise, goală, sub cearceaful alb. Rochia roșie, combinezonul, ciorapii îi ședeau aruncați pe un fotoliu șchiop. Chiloții căzuseră pe jos. Dădu peste sandale tocmai la intrarea în baie, într-o cutie de carton. Aproape neauzit își dezbrăcă pantalonii, se descălță, își trase brutal bluza peste cap, își aruncă și ciorapii transpirați și, în tăcere, se vîrî sub cearceaf. Trupul adormit al Maiei Arsova îl îmbătă de bucurie și de o nețărmurită fericire, aținîndu-l. Duios îi strînse șuvițele răzvrătite ale părului care-i mirosea a tutun și-a lichioruri, apoi îi îndepărtă un fir de pe frunte, o sărută pe nas simțindu-i respirația egală, îi atinse, cu degetele sale lungi și tremurătoare, buzele, iar în cele din urmă săltă cearceaful dezvelindu-i trupul. O sărută din nou pe nas, apoi cu stînga o mîngîie pe obraji, oftă mulțumit, lăsîndu-și capul pe pernă. Alekso era fericit pînă la Dumnezeu în clipa aceea : dăduse uitării pînă și batjocura portarilor. O iubea pînă la nebunie pe Maia și pentru ea ar fi jertfit pînă și salamandrele din Pădurea Roșie ; din pricina acestei fetișcane ar fi vîndut și tipografia *Doi mai* și, la urma urmelor, s-ar fi dezis și de familie. Ar fi înstrăinat toată averea și ar fi ucis pe oricine ar fi vrut să i-o fure. Ea s-a ivit din basme și are un suflet ca pîinea caldă și un trup divin, își zise surîzînd pierdut, cu privirile țintă-n tavan. Ar fi vrut s-o trezească și s-o mîngîie, să-i dovedească o dragoste

cum nu mai există alta pe lume. Era sigur că lucrul acesta are să-i placă. Încet, temător, cu toate că ura gimnastica, se amăgea cu faptul că, la anii lui, arăta cu totul atrăgător.

Deodată-l cuprinse o durere nebună de cap ; sări de parcă fusese înțepat cu un ac. Privi sălbatec spre fetișcana adormită. Și totuși, pe unde-mi umblase ea atîta timp, se întrebă enervat și-n față îi apăru acea lume-a desfrîului de pe trotuarele dintre Bit-Bazar și restaurantul *Vechea Europă ;* toată imoralitatea pe care-o văzuse în zilele din urmă i se arătă aievea în față, prefăcîndu-i în fărîme fericirea. Într-adevăr, astăzi omul poate să viseze în van la femeia cinstită, își zise încruntat și mîhnit de moarte. Fata asta, neîndoios, nu-i floare s-o ții în glastră, de vreme ce dispare cînd îi e placul și se-ntoarce cînd i se face somn. Unde să fi umblat pînă acum decît cu un bărbat ? Și-a făcut el careva poftele cu trupul ei ! Sigur și ea fusese fericită în brațele acelui ins, tîrfa dracului, își zise Alekso oftînd din rărunchi, strîngîndu-și mîinile ca niște clești. Avea degetele neobișnuit de lungi și de osoase, din care cauză, în vremea studenției, îl și porecliseră Furnicarul ; acum, cu aceste degete voia s-o ucidă. Cît e de nerecunoscătoare și de rea ! Îi făcuse rost de un acoperiș și-o salvase din sărăcia în care familia ei se zbătea, îi dăduse un serviciu pe sprînceană la tipografie și, doar un bob zăbavă, s-ar fi și căsătorit cu ea. Și, după toate astea, drept răsplată, ea-l înșela ! Astfel de femei găsești pe toate drumurile, niște cîrpe aruncate în stradă ! Doamne Dumnezeule, puțin îi mai trebuia ca să creadă că amanta lui era ca-n povești. Nu mai încape îndoială, se culcase cu acel Rafail Burov, chiriașul de-altădată ; făcuse ceea ce fac toate femeile și de-aceea acum doarme fără nici o rușine în acest pat, de parcă ar fi fost la arat. Trebuie să se schimbe ceva aici, își spuse Alekso nehotărît, aplecat peste trupul ei care duhnea a țigări și a lichior. Ce-i trebuie lui o amantă necinstită care să-i frîngă inima și să-l nefericească în veci ? Mai bine s-o ucidă cu mîinile lui, acum, fără martori. Cu adevărat, unde umblase ea prin orașul ăsta al stricăciunii, unde, dacă nu se culcase cu fostul chiriaș ? O fi el scund, dar e bărbat frumos, și nu încape îndoială, încă-l mai place. Ea îi jura lui Alekso că e cin-

stită, dar deja își călcase cuvîntul, pătîndu-i numele și onoarea. Acum trebuia pedepsită. E frumoasă ca o icoană, îți stîrnește toate simțurile trupești și te face cu adevărat bărbat, dar totuși trebuie să moară. Lumea e plină de femei necinstite; o să fie cu una mai puțin care să pîngărească pămîntul, își zise înnebunit, strîngîndu-și degetele în jurul gîtului Maiei Arsova.

Îi tremura întreaga ființă, un țipăt bolnav i se opri în gîtlej, o sudoare rece îl podidi, pe neașteptate își pierdu puterea. Astfel, cu mintea rătăcită, își luă mîinile de pe gîtul Maiei, respiră agitat și-și lăsă iarăși capul pe pernă. Își agăță privirile tulburate de lustra de pe plafon ; abia mai deslușea zgomotele din fața *Kontinentalului* și slaba lumină ce se strecura prin fereastră. Era atît de istovit de parcă ar fi arat un întreg ogor pietros ; frînt, ațipi.

— De ce n-ai venit la lucru? întrebă în șoaptă Maia.

— Ne-am petrecut, asta e ! răspunse Alekso ca prin vis.

— N-aș mai vrea să mă întorc acolo ! Groaznici oamenii ăia de la tipografie ! Totdeauna se găsește careva gata să te jignească ! Virgil ăla nu știe deloc ce vorbește ! A zis că-s o ușuratică fiindcă mă țin cu tine! șopti galeș Maia.

— Mai rabdă încă un pic ! răspunse fără chef Alekso.

— Caută-mi în alt loc un serviciu, salvează-mă, șopti stăruitor Maia Arsova.

— Lasă-mă să ațipesc un pic ! M-așteaptă o întîlnire foarte importantă ! Of, ce nenorocire pe capul omului obligațiile astea ! răspunse Alekso căscînd și se-ntoarse pe partea cealaltă.

— Și unde te-ai obosit atîta ? îl sîcîi Maia, mîngîindu-l prin păr.

— Căutîndu-te pe tine ! Ajunge ! Ce vrei să faci tu din mine ? O fleandură ? întrebă picotind Alekso.

— Hai, culcă-te, lupule ! Hîm, crezi că interesul mă leagă de tine ? se supără, chipurile, Maia.

Vise, vise goale. Un soi de letargie, groaznice presimțiri ; Alekso se trezi în puterea nopții, adormi din nou, realitatea amestecîndu-se cu închipuirea. În vis orașul era inundat de soare ; cîțiva nourași se fîțîiau în ceața depărtărilor, iar pe zare se conturau locuri din vremea studen-

ției. Forfotă mare de mașini pe toate străzile. În vis hotărîse să-și întrebe amanta despre întîmplările pe care nu le putea lega între ele. Îl rodea un vierme să știe unde se făcuse nevăzută și de ce se întorsese din nou, dar deja nu mai era sigur cum se petrecuseră lucrurile. Dacă plecase sau nu cu *Morfoza* spre Lacul cel Lung, dacă Maia Arsova fugise sau nu de la *Vechea Europă*, dacă o-ntîlnise pe fiică-sa, pe Vida, sau doar pe o oarecare Vanesa. Poate că toate întîmplările acestea nu erau decît născociri ale fanteziei sale bolnăvicioase. Dacă ar întreba-o acum pe Maia, va fi, sigur, luat peste picior. Ea e tînără și are o bună ținere de minte și poate să-i arunce în față că e un bătrîn ramolit. Între vis și trezie îl cuprinse iarăși bănuiala că Maia face dragoste și cu fostul ei chiriaș, Rafail Burov, care îi luase, neîndoios, și caimacul. O mulțime de gînduri îl răscoleau ; dacă nu cumva fiică-sa, Vida, se droga, dacă Manechinul fusese într-adevăr închis. Totul i se îmbulzea în minte.

Încetul cu încetul se trezi pipăind prin întunericul care-l speria. Dar, mai înainte de a aprinde veioza, atinse tremurător o mînă de femeie care-l liniști. Acum singurul adevăr era prezența fetișcanei în pat. Furia aproape-i trecuse ; îl cuprinse o nebună poftă de a face dragoste și vroi s-o trezească. Deodată, privind ceasul, își schimbă gîndul. Îl fulgeră gîndul că Andrei Pagiov îl așteaptă de multă vreme la *Vechea Europă*. Își dădu în fugă cu apă pe față, îmbrăcă o cămașă și un pulovăr, își puse pantalonii pe el, își trase pantofii-n picioare. Puțin mai apoi coborî cu liftul și auzi zgomotul mașinii de făcut gheață. Se gîndi ca, în drum, să se oprească la un telefon public și să sune în Santara, să-i ceară iertare Ianei Ivanova și să-i spună că s-ar putea să i se-ntîmple ceva, și că tocmai de aceea o iartă și el.

De ce se grăbea să-și întîlnească oare consilierul ? El risipise o groază de bani de proveniență dubioasă. Nu demult se despărțise de soția sa Ivona și, cum făcuse cum nu făcuse, reușise să nu plătească pensia alimentară pentru Isac și Natalia. Muncitorii de la *Doi mai* îl urau, miliția era cu ochii pe el, dar totuși imoralitatea lui nu fusese clătinată. Făcea și el parte din Comitetul industriei poligrafice cum și din alte organisme obștești. Mergînd pe

trotuar, Alekso Ivanov recunoscu faptul că se grăbea să audă veşti despre Tanas Saveski, poate că-l va mai prinde în restaurant. Dacă într-adevăr l-au închis pe Tanas, o să fie o grea lovitură pentru toată generaţia. Dar Demagogul ştie el şi gîrliciurile dracului, se încredinţa Alekso, se va găsi ea o salvare de ultimă oră.

La *Vechea Europă* era linişte. Un casier cocoşat, cu ochelari pe nas, şedea cu coatele pe măsuţă şi scria ceva într-un carnet. Nici tu marinari, nici cîntăreaţă. De-afară abia se-auzeau sunetele unei blînde muzici de jazz ; pe stradă trecu maşina zgomotoasă a unei fabrici de pîine. În restaurant dacă erau vreo zece oaspeţi cercheliţi, pe care-i servea o chelneriţă bătrînă, nervoasă şi plină de negi. De fetişcanele cu şorţuleţe de-o palmă, nici urmă. Alekso se zgîi, prin lumina roşiatică, peste mese, căutîndu-şi companie. Un grup de tipografi de la *Doi mai* şedeau la tejgheaua de la bar. După ce-i salută, Alekso recunoscu pe dată glasul piţigăiat al lui Virgil care, de la o masă apropiată, strigă că, pentru o vreme, criminalii stau la răcoare. Dar că mult mai periculoşi decît toţi sînt impotenţii ăia care au pus laba pe funcţii, ca manechinul ăla de Tanas şi demagogul de Andrei, se piţigăia el îndîrjit. Ăia au uitat-o şi pe mă-sa. Cearta se înteţi şi mai tare de cum careva spuse că, din păcate, ei sînt vlăstare ale clasei muncitoare.

— Dar cine e garanţia prosperităţii ? întrebă un glas repezit dintr-un colţ.

— Nimeni ! Examenul are loc în fiecare zi ! răspunse glasul piţigăiat.

Repezitul nu fusese nimeni altul decît Andrei Pagiov, Demagogul. Alekso se bucură ca un copil ; lîngă Andrei se afla şi Tanas Saveski, Manechinul. Ţipătorul de Virgil Piseski nu-i menajă deloc : îi făcu albie de porci, prinzînd şi mai mult curaj, dar fără să se gîndească la urmări. Manechinul dădea ameninţător din mînă, se pregătea să plece, discuţia, pesemne, părîndu-i-se suburbană.

— Habar n-aveţi de nimic ! Cine moare din pricina infarctului, cui îi albeşte părul ? întrebă pătimaş Andrei.

— Taci, bă, conte ! Toată viaţa ţi-ai petrecut-o la umbră ! Ce ştii tu despre prosperitate ? întrebă disprețuitor Virgil.

— Vrei să-mi faci pantofii ? întrebă Andrei, cherchelit, cu paharul în mînă.

— Aici sîntem persoane particulare, nu facem pantofii ! se amestecă un ins burduhănos din grup.

— În ce gaură te mai scunzi dacă ai să rămîi din nou în stradă ? întrebă provocator Andrei Pagiov.

— Doamne iartă-mă, în aia a doamnei Ivona ! Ha, ha, ha ! răspunse fără perdea piţigăiatul, făcînd-o să rîdă pînă şi pe chelneriţa plină de negi.

Alekso Ivanov ceru un bocal de vin vărsat, ceafă de porc şi plăti imediat. Chelneriţa îi şopti discret că între doi prieteni ai săi şi un grup de tipografi s-a pornit o ceartă de mai mare dragul, care ţine de cîteva ore, acolo în faţa barului : se jignesc fără minte, dar totuşi n-au ajuns să se bată.

Andrei şedea cu coatele sprijinite pe masă şi cînta. După cum împărţea cuvintele în silabe, astfel se şi lovea cu degetele în frunte, bătînd tactul : «Am visat un vis azi noapte şi în el noi amîndoi ! M-a muşcat un şarpe negru, între ochi el m-a muşcat !» termină el de cîntat şi o luă de la-nceput.

— Cam tîrziu ai venit, Furnicarule ! N-ai avut noroc să urmăreşti partida ! îi strigă Tanas Saveski şi-l bătu pe umărul stîng.

— Totu-i în regulă cu tine ?! făcu ochii mari Alekso, pe cît de bucuros, pe atît de buimăcit. Înseamnă că portarii m-au minţit. Văd că nu eşti la răcoare !

— Ce-nseamnă asta, Furnicarule ? Ce răcoare ?

— Nimic ! Groaznică zi ! M-aţi aşteptat mult ? întrebă Alekso turnînd vin în pahare.

— Atît cît era nevoie ! Chiar că eşti un furnicar ! Eu mă lupt pentru tine, iar tu, ioc! Am fost mai întîi la tipografie şi Demagogul mi-a zis că răsculaţii ăia ai tăi sînt în schimbul doi ; voiam să-i pun la punct şi să-ţi dau o mînă de ajutor ! îi zise Tanas Saveski.

— Am adormit, pe cuvînt de onoare !

— Recunoaşte ce-ai făcut şi te iert !

— De ce te-aş minţi ?

— Îţi ascunzi iubita de parcă ar fi de opal !

— De ce-aş ascunde-o ?

— Cum de ce ? Ţi-e frică de alţi vulturi, rîse Tanas.

— Lasă tu gîndurile astea necurate ! Într-adevăr portarii au minţit ? se miră Alekso bucuros.

— Ce ţi-au spus, Furnicarule ! Că a început vînătoarea de vrăjitoare ? Ha, ha, ha ! Criminala manipulare a averii obşteşti ? Greşeală ! Abuz de putere datorită funcţiei ?! Iar greşeală ! Liberalism, incompatibilitate ? ! Greşeală după greşeală ! Ha, ha, ha ! rîse Tanas nebuneşte.

— Noaptea e în faţa noastră ! Noi o să rîdem la urmă! Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, prieten pentru prieten, se amestecă şi Demagogul.

— În faţa noastră sînt zorii noii zile ! Trebuie s-o luăm din loc ! propuse calm Tanas.

— Ascultă ! i se adresă Andrei lui Alekso. Ieri am ieşit învingători. Dar războiul e declarat pe toate fronturile ! Îi vezi pe porcii ăia ? şi arătă cu degetul spre tipografi.

— Lasă-i în pace, sînt de-ai noştri, n-au decît să se veselească ! îl îndemnă Alekso.

— Nu sînt toţi de-ai noştri! Pe ăla grasu nu-l cunosc ! E un provocator ! sări în sus Andrei.

— O fi de la vreo altă tipografie ! dădu din umeri Alekso.

— Şi l-ar saluta ăla care behăie ca oaia ?

— Cine, Virgil ? Păi, pe fiică-mea, pe Solza, el o instruieşte. Lasă-l în pace, că nu ştie ce face ! dădu din mînă Alekso.

— Nu ştie ! Dacă m-aţi fi întrebat pe mine, Solza n-ar fi avut ce căuta la el. Dacă ţi-aş spune că trăia cu Ivona mea, mă crezi ? Şi behăie ca o oaie ! sorbi din paharul cu vin Andrei, care se-mbătase.

— Las-o moartă ! Ivona de mult nu mai e a ta ! îl sfătui Alekso Ivanov.

— Aşa e ! Să ne vedem de masa noastră ! Am venit împreună cu ei aici, dar ce să-i faci, ne-am certat imediat. Alte vederi, alte interese ! filozofă Tanas Saveski.

— Virgil al mamii crede că sînt beat ! Dacă-l mai găsesc o dată priponit în patul meu am să-i bag o sticlă în... Îmi cade el mie în labă ! ameninţă Andrei Pagiov.

— Hai, nu mai trăncăni ! Nu numai că sînteţi veri, dar şi lucraţi împreună ! De-acum îţi interzic să te mai atingi de el ! îl admonestă Saveski.

— Ştii ceva ! Tu-i urăşti pe muncitori ! zise Alekso.

— Iar ţie îţi cresc hemorozii din pricina lor ! răspunse celălalt, arogant.

— Doamne Dumnezeule ! Păi tu habar n-ai ce vorbeşti ! Bine ţi-a zis Manechinul : lucrăm împreună ! ridică Alekso tonul.

— Bea, dar nu poate duce ! rîse Tanas.

— «Am visat un vis azi-noapte şi în el noi amîntrei. Ne-a muşcat un şarpe negru, între ochi el ne-a muşcat !» cînta Andrei, agăţîndu-se de Alekso. Să vă întreb eu ceva : puteţi voi amîndoi fără mine ? Cine să vă ducă la capăt treburile voastre-mputite ? adăugă tărăgănat.

— Ce ţi-e astă-seară ? Există ceva mai împuţit ca tine ? se supără Tanas şi vroi să se ridice.

— Deci, nu puteţi ! se răcori Andrei. Pînă cînd am să vă tot scot din noroi ? Vrei o prognoză ! Din noroi Manechinul ajunge direct după gratii ! zise bătîndu-l cu mîna pe umăr. Dar tu, Alekso... există două rezolvări ! Dacă nu te bagă în colivie, atunci te leagă la nebuni ! Şi tot aia e ! Hi, rînji el.

— Mai bine să mergem ! propuse Alekso şi strigă după chelneriţă.

— Nu te mişca ! urlă Demagogul. De ieri, îmi eşti dator toată cariera ta. Şi tu şi Manechinul ăsta care mă dispreţuieşte. Hi ! Am fost la două şedinţe şi am slavat două capete ! îl lovi pe Tanas de parcă ar fi încercat un harbuz. Nu e cap, e dovleac ! Hi ! Mîine o să-mi plătiţi voi cît am să vă cer ! Hi ! Dar spune-mi acum, Alekso, geografic vorbind, unde se află satul tău, Posoki? Din Makedonia e basmul ăla pe care mi l-ai povestit mai demult, sau l-ai adus din străinătate ? întrebă Alekso sughiţînd.

— Nu e basm, ci adevăr care trăieşte !

— Hi, hi ! Femeile acolo nu poartă chiloţi nici vara, nici iarna. O.K., să te cred ! Dar nu le e teamă să se aplece ? Aici, dacă te apleci, într-o clipă ţi-o fluieră ! Hi, hi, miresele în Posoki poartă veşminte care seamănă a samar ! Iar să te mai cred, hi ?

— N-am ştiut cît poţi fi de măgar ! se supără Alekso.

— Am tînjit după o nevastă din Posoki ! Acolo nu te omoară prin împresurare ? continuă să întrebe Andrei

— Unde s-a îmbătat ăsta azi ? La Comitet ? întrebă Alekso privindu-şi ceasul.

— În cabinetul tău, hi, hi ! Convingînd oile să nu ridice praf ! Hi, hi !

— Crede că a făcut o faptă eroică! Of, nu am de gînd să mai mănînc din acelaşi blid cu tine ! oftă Tanas aprinzîndu-şi luleaua.

— Ce, ţi-am ştirbit autoritatea ? Ha ! Ai uitat cine e zidarul prestigiului tău ?

— Dar astă seară te-ai îmbătat ! Eşti iertat ! dădu din mînă Manechinul.

— Păi nu s-ar zice că e aşa ! Nu meritam eu să sufăr din pricina ălora ! arătă Andrei nesigur, cu mîna spre grupul tipografilor. Pe Dumnezeul meu dacă ăluia care behăie ca oaia n-o să-i bag o sticlă în...

— Lasă-i în pace să bea ! Nu vezi ce bine se simt ? Ce-i tot provoci ?

— Şi chestia aia pe care a pus-o la cale în patul meu? Hi, hi ? Să-l iert ? Păi o să vrea să-mi bage mîna şi-n buzunar !

— Îmi vine să vomit ! zise Tanas punîndu-şi coatele pe masă.

— Hai, mai povesteşte ceva despre Posoki ! se agăţă Andrei de Alekso ! Ăsta n-are decît să vomite, că tot e plin de venin !

— Ce să-ţi spun, că doar ştii totul ! zise Alekso liniştit. Lîngă sobe se usucă putregaiurile acelea ca tine ! Peste ele se pun ţoalele umede, obielele, scutecele, opincile din piele de porc şi ciorapii de lînă! Dar tu nu mă auzi, Andrei, tu eşti ca pămîntul, ţipă Alekso.

— Aud, că doar nu sînt surd ! Dar acolo de crescut creşte ceva pe ogoare ?

— Climă de munte, floră slabă ! Dar ştii tu ce e aceea floră ? întrebă în bătaie de joc Alekso.

— Dacă ar fi fost femeie, aş fi schimbat-o pe Ivona cu ea ! Hi, hi ! răspunse Demagogul şi sorbi din pahar.

— Nu crezi că ăia au de gînd să ne bată ? De mult adună în ei veninul ! zise Alekso cu ochii la tipografi.

— Ha, ha ! Hîc ! Capul răutăţilor e ca o oaie! Dacă-mi dai voie o să-i micşorez plata ! Hîc ! Într-adevăr sărăcia

în Posoki e-ndurată cu fruntea sus ? întrebă tărăgănat Andrei, şi ceru un bocal cu vin.

— Ceva-ceva-i adevărat, ceva-ceva e scorneală ! răspunse Alekso.

— Dar vinul cum e acolo ? Hîc ! Deja îmi vine şi mie să vomit. Hîc, Tanas ăsta a şi adormit !

— Acolo nu-mi amintesc de beţivi ! Oamenii sînt sănătoşi şi cinstiţi !

— Da' ce te superi acum ? Crezi că nu vreau eu să fie sănătoşi şi cinstiţi ? Chiar atît de stricat mă socoteşti ? Hai să ciocnim pentru oamenii ăia frumoşi ! Şi pentru taică-tău ! zise Andrei ridicînd paharul. Da' cum o să ducem noi hoitul ăsta la Mantovo ? Hîc ! şi-i trăsni una în cap lui Tanas.

În restaurant se iviră două femei pudrate ; aşteptau să le comande careva de băut. Tanas Saveski se întinse şi, mîngîindu-şi barba, propuse să le cheme la masa lor, dar Andrei respinse ideea ; îl numi bolnav mintal, iar pe femei le înjură. Păi femeile caută rochii de mătase şi de bumbac, combinezoane şi chiloţei, cămăşi de noapte transparente şi smacuri din import pentru întreţinerea trupului. După el, muierile pudrate sucesc minţile bărbaţilor. Lui, exemplul Ivonei îi va fi învăţătură de minte toată viaţa.

— Să te-ntreb ceva ; o să-mi răspunzi deschis ? i se adresă Tanas strîmbîndu-şi gura într-un soi de surîs.

— Cînd te-am mai minţit eu ? Hîc !

— Acum n-ai amantă ?

— N-am, recunosc, hîc !

— Aşa am crezut şi eu !

— Pun mîna-n foc că n-am amantă ! Am eu pe cineva, dar despre asta nu m-ai întrebat ! Hîc ! răspunse Andrei golindu-şi paharul.

— Iar inventezi ! îi aruncă în scîrbă Alekso. Te cunosc de treizeci de ani !

— Nu inventez, astă seară o să vă arăt ! O fiinţă de zahăr ! Poartă mărgele... Nu mă credeţi ? Hi ! întrebă Andrei.

— Așa am crezut și eu ! triumfă Tanas.

— Deranjează pe cineva ceea ce spun ? Hîc ! Păi îmi face toate mendrele. Da' să vă-ntreb cinstit, puteți voi să găsiți o ființă asemeni ? întrebă Andrei sărind în sus. M-a mușcat un șarpe negru, între ochi el m-a mușcat ! Da' ce, ție nu ți-a fugit nevasta ? M-a mușcat un șarpe negru ! cînta în bătaie de joc Andrei, atrăgînd atenția grupului de tipografi.

— Mi s-a luat de cîntecul ăsta ! Altul nu mai știi ? întrebă tipograful cel rotofei.

— Of, măi șarpe, negru șarpe ! Nu-i fă rău iubitei mele ! ridică glasul Andrei. Ei, ăsta îți place ?

— Neagră și grea e soarta ta ! Dar nouă deja ne-au înmugurit zorii ! sfîșie aerul glasul lui Virgil.

— Vom vedea noi dacă bucuria va fi de partea oilor sau a Domnilor ! Hîc ! răspunse Andrei ridicîndu-se de la masă.

— Poporul știe să aleagă grîul de neghină ! zise Virgil ridicînd țapul de bere.

— Îmi tai eu urechile dacă tu ai vreo legătură cu poporul ! Beee ! Acum ți-am spus unde e locul tău ! răspunse țîfnos Demagogul.

— Ăsta nu știe să se oprească ! îi șopti Alekso lui Tanas. Hai să mergem ! Mîine m-așteaptă o zi grea. Ce zici, îmi dai o mînă de ajutor cu băncile ?

— Dar cînd te-am mai refuzat? Hai să ne vedem înainte de prînz ; de acord ? Și eu am niște planuri cu tine ! spuse Tanas Saveski și continuă să urmărească schimbul de cuvinte dintre Andrei și tipografi.

— Vorbești cam mult, domnule ; îți umblă gura ca o morișcă ! izbucni grăsunul, răsucindu-se spre Andrei.

— Cine te-a-ntrebat de vorbă pe tine ? mormăi respîngător Andrei.

— Aștia au să ne bată ! Îi cunos eu ! i se adresă Alekso lui Tanas. Nu ți-am zis să ne cărăm ?

— Nu mă mișc de-aici ; am să-aștept cafeaua ! răspunse Andrei în locul lui Tanas și se așează pe scaun.

În restaurantul *Vechea Europă* domni o liniște ciudată. În timp ce Alekso se întreba de ce orchestra n-o mai fi cîntînd și-n noaptea asta, își dădu seama că vreo trei inși care ședeau lîngă ușă se făcuseră nevăzuți. Din grupul lui Virgil Piseski se desprinse apoi și grăsunul, șezu o clipă în cumpănă, apoi, suflecîndu-și mînecile, se îndreptă spre tejgheaua barului. Luă un bocal cu vin negru, plăti imediat și se îndreptă spre masa lui Andrei Pagiov. Chelnerița îl rugă să nu sară la bătaie fiindcă va plăti toate oalele sparte, dar grăsunul făcu a lehamite cu brațul său musculos. Virgil se bucura ca un copil, arătînd cu pumnul ce soartă-l aștepta pe Demagog. Chelnerița încă se ruga să nu înceapă bătaia, jurîndu-se că altfel va chema și oamenii de ordine.

— Zici că nu m-ai întrebat de vorbă? gîfîi, furios, grăsunul.

— Absolut nimic! Tu, pentru mine, nu exiști! răspunse bățos Andrei și sorbi din pahar.

— N-ai auzit că sînt frînge-coaste? întrebă grăsunul.

— Cară-te și nu-mi mai face umbră! răspunse enervat Andrei.

— Ia-i bijuurile! Inelele nu-s ale lui! îl îndemnă fericit, Virgil.

— Nu sînt ale lui? rîse grăsunul.

Totuși, păru speriat. Ridică din umeri, mîngîie lanțul de la gîtul Demagogului, se uită la chelneriță, apoi spre grupul de susținători. Se socoti dacă să-i frîngă ori nu coastele sau dacă nu cumva-i mai bine să se întoarcă la masa lui, dar, cum fusese lovit în amorul propriu, ca ieșit din minți, ceru să se decidă odată ce-l socotesc: oaie sau domn, apoi prinse să-și toarne, tacticos, vinul în capul lui Andrei Pagiov. Alekso, cu jumătate de gură, îl sfătui să înceteze și să nu se mai expună și la necazuri mai mari, dar grăsunul, cu toate că păru speriat, nu mai putu da înapoi.

— Acum mă cunoști? întrebă satisfăcut. Lucrez la *Noua democrație* și sînt prost plătit!

— Nu vreau să te cunosc! se încăpățîna Demagogul.

— Ha, ha ! Parc-ai fi un ou de Paşte ! Hi, hi, hi ! Costum de import, ai ? De ce nu spui ? Dar gura ţi-e ca o morişcă ! urlă grăsunul, turnîndu-i tot vinul în cap.

— Beee! Cară-te la oile tale şi nu-mi mai face umbră! zise Andrei abia reuşind să se mai abţină, ştergîndu-şi gîtul cu o batistă albă.

— Fraţilor ! Aţi auzit ce zice domnul ? Că noi sîntem oi ! Voi lucraţi împreună cu el şi băşca paşteţi iarba! ţipă grăsunul punînd bocalul pe masă şi luîndu-şi o poză de bătăuş. Trebuie să frîng nişte coaste ! dar apoi dădu din nou a lehamite din mînă.

Andrei îşi şterse cu palma ceasul umezit, scrîşni din dinţi şi privi scurt spre uşă. Acolo îl zări pe tinerelul cu lanţ la gît despre care-i povestise lui Tanas ; ca şi cînd îi crescuse aripi, se ridică de pe scaun şi, fulgerător, puse mîna pe bocal. Grăsunul era cu totul furat de isprava sa şi de laudele celor din grup care-l îndemnaseră să-i smulgă lui Andrei bijuteriile, aşa că nici nu văzu cînd fu lovit, fulgerător, cu boxul între vintre ; în timp ce se zvîrcoli de durere, ţinîndu-se cu mîinile de boaşe, cocoşîndu-se şi văicărindu-se, Andrei îi sparse bocalul în cap. Îl mai trăsni încă o dată, în bărbie, apoi îşi luă scaunul în braţe şi porni spre Virgil Piseski. Alekso Ivanov îl rugă să nu-şi murdărească mîinile, iar Tanas Saveski, rămas cu gura căscată, căuta speriat vreun mod de a se face nevăzut. Virgil îşi ridică mîinile şi, neputincios, rămase înlemnit. Simţi că e luat de urechi de tinerelul care apăruse mai adineauri. Scaunul se frînse sub el şi Virgil căzu jos, în timp ce tinerelul se pregătea să-i taie o ureche.

— Pe grăsun nu-l cunosc, vericule, dar pe tine te-am prins în aşternutul meu ! tremura Andrei în timp ce lovea.

— Ce faci, nebunule ? O să-l omori ! Vrei să te odihneşti pe de-a moaca la închisoare ? strigă la el Alekso Ivanov cît putu de tare.

— Lasă-l să călătorească în lumea minunilor şi a fantaziei ! răspunse Andrei făcînd spume, continuînd să-l lovească pe Virgil. Lasă-l să vadă el şi lumea aia de mîine! Îi arăt eu pe cine a jignit el în noaptea asta : domn sau oaie, ai ? Hîc ! Acum o să-i ard una mai zdravănă ca să-l trimit în pustiuri şi savane, iar de-acolo n-are decît s-o ia pe mări cu corăbiile piraţilor, hîc, şi să se plimbe prin dis-

părutele cetăți ale pămîntului ! Oaie s-a născut, că d-aia a trăit în Australia ! Ce dacă am împărțit patul cu el ? Hîc ! O să-l trimit la tîrlă ! Beee ! Visează, Virgile, zorile îți strălucesc în față : visează un viitor mai bun ! Îți zobesc creierii cu lemnul ăsta, o să uiți de tipografia în care lucrezi, acum te trimet pe lumea ailaltă, unde ai mai fost după cîștig ! sfîrși Andrei și prinse a-și șterge năduşeala de pe frunte.

— De ce nu ești mai milos ! Un pic mai lipsea și-l omorai ! țipă la el, îngrijorat, Tanas, sorbindu-și vinul din pahar.

— De ce nu i-ai sărit în ajutor ? îi răspunse Andrei.

— Nu te-am știut așa ! răsuflă Alekso.

— N-ai pic de milă în tine! repetă Tanas.

— Ha, milă ? Nu era mai bine dacă-l omoram ? Ce crezi că lui i-ar fi fost milă de mine ? Puneți mîna pe cuțit, fraților ! Ori ei ori noi ! urla ca o fiară Andrei, ștergîndu-și cămașa udă și pătată.

— Cărați-vă de-aici, făceți-vă nevăzuți ! țipă Tanas uitîndu-se scîrbit la tinerelul cu lanț la gît care-l ajutase pe Andrei. Să vă fie rușine ! N-aveți deloc nici un respect față de cinul meu ! șușoti ridicîndu-se.

— Să mai împartă el iar așternutul cu mine ! urla gifiind Andrei.

— Fugi cît mai e încă buimăceala asta ! îl sfătui Alekso Ivanov pe Tanas Saveski ! Eu o să-l ajut pe culegător.

Andrei și tinerelul lui se făcură iute nevăzuți ; chelnerița strînse cioburile cu mătura pe un mic făraș și se retrase în spatele tejghelei. Pițigăiatul de Virgil își veni încet-încet în fire, strîmbîndu-se de durere, masîndu-și grumazul. Pe Alekso îl apucase mila și după ce se înțelese cu Tanas să se vadă înainte de prînz, se duse să-l ajute pe Virgil. Dar Virgil se ridică pe fugă, își privi directorul cu ură, apoi se-ndreptă spre masa lui, dar prietenii săi dispăruseră fără urmă și grai, tîrîndu-l de subsuori pe grăsun ; mai mult ca sigur n-aveau chef să dea ochii cu miliția. Virgil își luă țigările și bricheta de pe masă și-i ceru chelneriței nota de plată pentru țapul de bere. Ea răspunse că insul cu barbă plătise totul, chiar și bocalul spart, și continuă să spele vasele în chiuvetă. Culegătorul

se îndreptă spre uşile batante, dar îşi pierdu iute cunoştinţa şi căzu la podea. Alekso îl ajută să se ridice şi astfel îl sprijini cum putu, luînd-o pe stradă în jos, către staţia de autobuz, fără a-şi mai arunca nici o privire spre restaurant, întrebîndu-se neliniştit cît poate fi ceasul.

— Ah, ce mi-o fi trebuit toată chestia asta ? se văita Virgil în timp ce Alekso îl ajută să urce în autobuzul roşu. Spune-mi cu cine te însoţeşti ca să-ţi spun cine eşti, zicea maică-mea, Dumnezeu s-o ierte !

— Eşti într-adevăr rudă cu el ? întrebă Alekso Ivanov.

— Veri primari, de la doi fraţi ! Dar el s-a cocoţat sus ! răspunse piţigăiat Virgil. Şi numele de familie şi l-a schimbat ! Aş vrea să-l văd cînd o să cadă ! adăugă oftînd.

Lîngă ei, muncitori care mergeau la lucru pe la fabricile din zona industrială vorbeau în gura mare şi pătimaş. Alekso cunoştea linia aceasta de autobuz din anii studenţiei, cînd o conducea pe Iana acasă. Îl auzi pe un tinerel dintr-un grup spunîndu-le celorlalţi că, în curînd, va termina ingineria şi, astfel îşi va mai uşura părinţii, izbăvindu-i de greutăţi. N-avea de gînd să emigreze în căutare de lucru, ci să găsească în oraş un loc bine plătit şi, cît era tînăr, să strîngă o sumă mare de bani. Poate că mai tîrziu, la anii maturităţii, va pleca în vreo ţară occidentală ca să strîngă ceva devize, dar cine mai ştie ce va mai fi, se destăinuia tînărul.

Dar discuţia luă iute sfîrşit, fiindcă şoferul anunţă că ajunseseră în zona industrială, iar autobuzul se goli. Alekso îl ajută pe Virgil să coboare ; Virgil tremura tot, dar încetul cu încetul, îşi mai reveni. «Ce nevoie aveam de bătaia asta !» ofta pe drum, văicărindu-se cu glasul său piţigăiat : «Ai păţit-o de la ruda cea mai apropiată !» glumi Alekso şi-l bătu pe umerii care-l dureau. «Nu mai mă face nebun acuma !» se supără Virgil. «Pe-aproape ţi-e casa?» întrebă Alekso. «De atîta timp am grijă de fiică-ta, de Solza, iar tu habar n-ai încă unde mi-e casa ! A doua stradă la dreapta ! Nu cumva eşti supărat de activitatea mea la tipografie ?» se interesă Virgil Piseski. «Cînd eşti cinstit eu te stimez !» minţi Alekso Ivanov. «Nu crezi că am dat faliment ?» întrebă în cele din urmă Virgil, dar nu mai primi răspuns.

Puțin mai tîrziu se și aflau într-o odaie în dezordine, urît mobilată, plină de muște care bîzîiau. Beau rachiu de strugure și mîncau murături dintr-un ceaun. Virgil se lăuda că ardeii și castraveții sînt culeși din grădina lui. Una peste alta, se purtă ca un adevărat gospodar. Alekso se miră cît de puține lucruri știa despre cel mai bun lucrător al său. Virgil povestea cu tristețe despre problemele pe care trebuie să le rezolve în fiecare zi, despre lipsa presantă de bani, despre necazurile pe care i le aduce salariul prea mic, singura lui distracție fiind activitatea în cadrul asociației folclorice *Hora* : cînd îi e mai greu se-apucă și cîntă sau joacă. «Dacă n-ar fi asta, aș crăpa ca un cîine.» Apoi schimbă discuția. «Aici casele sînt în buza fabricilor !» În timp ce făcea cafeaua, îi arătă cu mîndrie fotografiile îngălbenite agățate pe perete : fiul și fiica ținîndu-se de mînă și surîzînd rușinoși, apoi un grup de liceeni, maturanți, în curtea școlii, o distracție familială, femei și bărbați cu paharele ridicate sus de tot, amintiri din viață. În cele din urmă Alekso privi cîteva fotografii color cu fete îmbrăcate în costume populare ; surîse cînd își recunoscu propria-i fiică. «Mare talent, dar ciudat caracter !» strigă Virgil, gîndindu-se la Solza Ivanova.

Capul îi plesnea de durere, dar se străduia să glumească pe seama lui însuși. Deja se căia că stîrnise toată cearta aceea de la *Vechea Europă* și socotea că, în cele din urmă, avusese totuși noroc. Vărul Andrei într-adevăr îi spărsese el țeasta, dar puțin mai lipsise ca tinerelul ăla să-i taie o ureche. «Păi cum ar fi fost să mă mai prind în horă, fără o ureche ? Ha, ha, ha ! Aș fi renunțat la toate !» rîdea Virgil cu toată tristețea din el. «Am ajuns tîrziu și n-am văzut tot ce s-a petrecut !» ridică Alekso din umeri. «Totul a-nceput ca între prieteni !» începu să se spovedească Virgil. Cam pe la sfîrșitul turei schimbului doi, la *Doi mai* au apărut Tanas Saveski și Andrei Pagiov. Președintele Comitetului industriei poligrafice declarase că va trece pe la unitate fără să anunțe, ca să scape de orice protocol. Discuția se înfiripase spontan, tipografii se plîngeau, el îi îmbărbăta. Îi sfătui să caute să suporte atît noile greutăți cît și căderea standardului de viață. «În curînd și pe dumneavoastră o să vă încălzească soarele !» promisese solemn Tanas Saveski. Vorbă după vorbă, tipografii se îmbunară

și l-au crezut. Au hotărît să se veselească ; președintele a vrut să-i cinstească, invitîndu-i la un pahar de băutură. Îl căutaseră pe Alekso la telefon ; pe drum îl întîlniseră pe grăsanul de la *Noua Democrație* și, în cele din urmă, se înființaseră la *Vechea Europă*. Dar cearta se stîrnise destul de iute, fiindcă Andrei nu-l putea suferi pe Virgil din pricina unor socoteli nelămurite. Andrei îl jignise ; chipurile, Virgil era un parazit care-și știe numai drepturile, dar nu și datoriile. «De aceea tipografia se va duce de rîpă !» îl provocase Andrei Pagiov. Totuși, diferențele de cîștig erau cauzele principale ale discordiei. Grăsunul se plîngea că, luna aceasta, greva îl va duce în sapă de lemn, că venitul i-l mîncaseră creditele neplătite la vreme. «Unde-i solidaritatea între voi ?» întrebase Tanas Saveski și plătise un nou rînd de băutură. Asta e, tipografilor le fulgerară ochii.

— Dar sistematic luăm împrumuturi ! continuase Virgil să lămurească lucrurile. Pînă acum solidaritatea a funcționat !

— Îți sîngerează capul ! Va trebui să-ți iei concediu medical ! îl sfătui Alekso cu ochii la sîngele care i se scurgea pe grumaz.

— Să mă duc la doctor ? se miră culegătorul. Durerile mele nu le poate lecui nici un doctor.

— Odihnește-te vreo cîteva zile ! îi propuse Alekso Ivanov.

— Nu cumva tu vrei să mă cumperi ? întrebă Virgil.

Sîngele i se prelingea pe grumaz, pe sub maieu ; se vedea clar că nu era în stare să meargă la lucru, dar nu căzu de acord nici cu menajamentele. Va dormi pînă la amiază, dar mai înainte va pune un leac pe răni. La amiază va fi prezent la lucru ; obosit și mahmur, va lucra vreo cîteva ore, apoi se va duce pe la ansamblul *Hora*. Se plînse directorului că are nevoie de bani ca de pîine și, fiindcă nu vroia nimic de pomană, nu-i putea cîștiga decît lucrînd. Alekso Ivanov îl asculta cu luare aminte și, în clipa aceea, se rușină la gîndul că-și cunoștea atît de puțin muncitorii de la *Doi mai*. Culegătorul aștepta ca, prin muncă, să cîștige mai mult, dar firma îi dădea peste nas. Nevastă-sa zăcea de doi ani într-un spital de psihiatrie, abia se mai lupta să trăiască. Virgil se chinuia.

— Acum s-a făcut mai bine !
— O vizitezi des ?
— Pe cît e posibil ! răspunse Virgil.

De cum se va pune pe picioare, spera s-o aducă din nou acasă şi să-i găsească o slujbă la vreo fabrică de textile. «Dar cu bolile psihice nu-i niciodată uşor !» oftă culegătorul şi se duse să se spele de sînge. Deodată întoarse capul şi-l întrebă pe Alekso dacă e adevărat că şi el o dusese cîndva foarte greu. Alekso încuviinţă dînd din cap şi vroi să-i împărtăşească şi lui Virgil cîte ceva, dar culegătorul dispăruse în baie. Unde i-or fi acum copiii, se întrebă Alekso, aşteptîndu-l să se întoarcă. Vroia să-l sfătuiască pe Virgil ca, totuşi, cînd soţia lui se va înzdrăveni, să n-o trimeată la lucru la fabrica de textile, ci s-o ţină acasă. Dar, mă rog, doctorii neîndoios îi vor recomanda bolnavei să ducă o viaţă liniştită. Cine să ştie cum e mai bine ? I se făcu scîrbă din pricina mirosului greu din odaia murdară şi dori să iasă cît mai iute în grădină, printre ardeii care începuseră să se-nroşească. Virgil apăru din baie, unde se ştersese pesemne cu vreun ştergar murdar ; se privi în oglinda spartă de pe perete şi, gemînd, îşi pipăi cucuiele. Dar bine l-a mai aranjat ăla, surîse în sine Alekso.

— Deci tu aici trăieşti ? întrebă cumva fără nici un rost Alekso.
— Nu ţi-a spus Viktor ? îi răspunse Virgil.
— A fost fiul meu aici ?
— Mi-a adus nişte manuale pentru fiică-mea, se lăudă Virgil.
— O duci destul de greu !
— Creditele m-au mîncat ! Cu un singur salariu, şi ăla mic, cum s-o duci bine ? zise culegătorul turnînd rachiu în pahare.
— Încearcă să faci altceva ! Deschide o prăvălie de papetărie ! îi propuse Alekso Ivanov.
— Nu ştiu nici eu ce să mai fac ! Casa asta veche trebuie şi ea reparată ! Mîncarea e scumpă şi-o să fie şi mai şi ! îşi sorbi el rachiul din pahar făcînd o mutră acră. A dracului viaţă. Trebuie să mănînci şi să te-mbraci totuşi omeneşte.

Culegătorul înălţă din umeri, de parcă suferinţele i se amestecaseră cumva cu un soi de speranţă. Îşi turnă

din nou un pahărel. «Bere la restaurant și tescovină acasă ; da' știu că merge una cu alta !» glumi Virgil strîmbîndu-se, și-și duse mîna la gîtlej fiindcă rachiul îl arsese. Turnă din pahar în palmă și-și trecu degetele peste rănile din păr și de pe gît. «O să-mi treacă, ce mai încolo, ca la cîini !» adăugă și se puse pe rîs.

— Ia zi-i, chiar te-ai cocoțat în pat străin ? schimbă Alekso, în glumă, conversația.

— M-am. Nu ascund, dar dorința n-a fost a mea ! se apără Virgil surîzînd mulțumit. Dacă te interesează adevărul gol-goluț, să știi că le-am fost ca un rob Pagiovților ăia ! Meșter bun la toate în casă ! Vărul-meu e un zgîrcit și jumătate, dar nevastă-sa era darnică ! Și, în afară de asta, ea știa că nevastă-mea va sta mai mult timp în spital ! Suflet bun ! Mă tachina, mă măsura, își cerea dreptu ! Eu nu eram rudă cu ea, ci cu bărbatu-său ! Iar ea pe Andrei nici nu voia să-l vadă în ochi ; nici n-o merita. Foarte frumoasă și simțitoare muierușcă ! Să-ți spun, da' să rămînă între noi ! Asta s-a-ntîmplat în primăvară ! Nu se despărțiseră încă, hi, hi, hi ! Cum de n-ai cunoscut-o pe doamna Ivona ? mai zise Virgil roșind.

Apoi ieșiră-n grădină. Soarele urcase deja de-o suliță. Lui Alekso acum îi părea rău că nu oprise bătaia aceea de la *Vechea Europă*. Îi plăcea felul de a fi al culegătorului și se mira cum de nu băgase pînă acum de seamă că Virgil e un om cinstit și dintr-o bucată. La despărțire, chiar îi împărtășise speranța că vor veni ani mai buni și pentru familia lui. Va strînge din dinți pînă cînd băiatul și fata lui vor fi pe picioarele lor, se destăinui Virgil, apoi va vinde casa asta veche ca să cumpere una mai mare și mai frumoasă, în vreun cartier mai curat al orașului. Iar pe băiat îl va sfătui să nu se însoare de tînăr, fiindcă o căsătorie e mare povară. «Cu destrăbălarea asta de pe străzi, ei, să se însoare ceva mai tîrziu !» repetă culegătorul. «Poate că ne-om îmbogăți și noi, că doar n-am dat cu pietre în Dumnezeu !» rîse el cu de-a sila.

— Ne vedem la tipografie ! îi strigă Alekso Ivanov.

— De ce nu vii la o repetiție la ansamblu ? Fiică-ta o să fie acolo ! îi propuse Virgil Piseski.

— Știu ! i-o tăie Alekso. O să vin împreună cu Solza.

— Ai grijă de fetiţa asta ca de ochii din cap ! începu să filozofeze Virgil conducîndu-l la autobuz.

— Dar cînd l-ai cunoscut pe fiul meu ? se interesă Alekso, ocolind orice discuţie despre preferata lui.

— Cînd, cînd ? Păi nu la noi se tipăreşte ziarul tineretului ? Ai un băiat tare deştept, iar tu habar n-ai de nimic ! Viktor trece adesea şi pe la ansamblul nostru, mai ales în lunile de iarnă, cînd ziua e mai scurtă ; o ia pe Solza de la repetiţii ! E nevoie să aibă grijă cineva de fetiţa asta ! mai zise Virgil Piseski.

Autobuzul sosi plin cu ţigani care grăbeau să facă ordine şi curăţenie prin casele din Podgorie. Discutau despre sport şi muzică. Şi, în timp ce se depărta de zona industrială, Alekso rămase cu ochii la casa şubredă a socrilor săi ; acolo trăiau părinţii Ianei Ivanova. Ideea de a le face o vizită o respinse de cum îi venise. Astfel, în autobuz îşi aduse aminte de anii de sărăcie ai studenţiei. De asemenea se înveseli gîndindu-se la piţigăiatul de Virgil care, acum, mai mult ca sigur, se culcase. Mahmureala pe care o simţea după noaptea pierdută o luă drept o lecţie la şcoala vieţii. De n-ar fi fost bătaia de la *Vechea* Europă, n-ar fi ştiut nici unde, nici cum trăieşte cel mai bun culegător al tipografiei *Doi mai*. De aceea îşi promise să fie mai omenos cu toţi cei din subordine, să se lupte pentru a le asigura un viitor mai luminos. Dar, gîndi Alekso, lucrul acesta va fi cel mai greu : chiar astăzi îl aştepta un examen urît ; să capete o amînare a returnării vechilor credite şi să împrumute ceva parale pentru plata salariilor. Spera ca Tanas Saveski să-şi pună la bătaie autoritatea sa şi să-l ajute în chestiunea aceasta. Dar banca va fi ea dispusă să investească noi capitaluri într-o firmă falimentară, se întrebă el, coborînd din autobuzul roşu.

În apropiere de *Vechea Europă* se strecură într-o cabină telefonică şi făcu numărul din Santara. Auzi glasul Solzei şi, imediat, se lăudă că fusese în casa coregrafului ei. Hotărîră să meargă împreună la *Hora*, dar nu mai înainte de a cina. Alekso vroise să-i spună că e mîndru de ea, dar nu reuşi. Solza începuse să-i povestească despre boala maică-si ; acum se afla la controlul obişnuit la policlinica din Santara. Alekso se interesă şi de celelalte fiice. Solza îi făcu o bucurie spunîndu-i că Vida se întor-

sese acasă încă de ieri dimineaţă, iar apoi trebăluise fără pic de răgaz prin casă, ştersese toate geamurile de la catul de jos, şi după aceea învăţase pentru examene pînă la miezul nopţii. Acum Aniţa avea grijă de lapte, să nu dea în foc, iar Viktor se dusese să înoate în lac.

— Tati, de ce ne laşi singuri ?

Glasul Solzei era rugător şi plîngăreţ.

— Am de rezolvat grele probleme, fetiţa mea ! Vremuri tare grele au venit ! minţi Alekso şi, pe urmă, o întrebă ce şi-ar fi dorit să-i cumpere de ziua de naştere ce se-apropia.

— Te vreau doar pe tine, tati ! Şi pe mama !

Solza era gata să izbucnească în plîns.

— Diseară punem totul la cale ; de acord ? Tu eşti fetiţa tatii cea vitează şi mă mîndresc cu tine ! prinse să se înduioşeze Alekso Ivanov. Am o zi tare grea ; nu ştiu dacă-mi va mai rămîne timp şi pentru masă ! Dar diseară o să ne ospătăm ca la masă împărătească, bine ?

— Ştii ceva, tati ? Te iubesc mult, mult de tot, dar deja nu te mai pot suporta aşa ! prinse Solza curaj la aparat.

— Ce tot spui, fetiţo ? se supără Alekso.

— Mama s-a-ntors, vrei să-i auzi glasul ? întrebă Solza în gura mare.

— N-am timp ! Salut-o din partea mea ! mai zise Alekso şi trînti receptorul, înjurînd-o apoi pe Iana Ivanova, de parcă ea era vinovată de obrăznicia Solzei.

Nu-i mai ardea de glumă ; trebuia să se grăbească, fiindcă era aşteptat.

6.

Orașul se-ntinde în strîmta căldare și pe malurile povîrnite ; aci urci pe ulicioare, aci cobori ca-ntr-o prăpastie. Clădirile din centru sînt înalte, trotuarele destul de murdare, cu toate că un vînt puternic le bate dinspre fluviu. Astfel, în timp ce Alekso Ivanov grăbea către bancă, bucurîndu-se la gîndul noii întîlniri cu Tanas Saveski, căută un telefon public de unde să telefoneze în Santara, s-o întrebe pe Solza ce voise de fapt să zică atunci cînd îi spusese că-l iubește foarte tare, dar că nu-l mai poate suporta. După discuția cu Virgil, în casa acestuia, începuse a se teme că lumea știa despre el că duce o viață dublă și se poartă ca un fățarnic. Cuvintele Solzei îl arseseră ca niște răni deschise. Cînd crescuse oare preferata lui ? Auzi, să-l iubească, dar să nu-l mai suporte ? !

Diseară ea va veni încoace și va dormi în Podgorie. După ce va termina repetiția la ansamblul folcloric, își zise din nou, o va duce să cineze la restaurantul *Pir ;* la o discuție prietenească, el va cîntări de ce se purtase ea atît de tăios. Îl iubea, dar deja nu-l mai putea suporta ! Avea dreptate Virgil, conchise Alekso mergînd, are un caracter ciudat. N-o să mai telefoneze acum în Santara dar, diseară, o să caște bine ochii. Gîndul la întîlnire îl înduioșă : grăbea spre Tanas Saveski și era preocupat de copii ! Începuse să se amăgească singur că ei sînt educați așa cum trebuie ; nu-i venea să creadă că ar fi apucat pe drumuri greșite. Pînă și Vida nu-i neapărat să aibă vreo legătură cu stricata de Vanesa ; iată, se-ntorsese acasă, muncise, învățase, fiindcă sesiunea de toamnă se apropia. Cît despre Viktor, o să ajungă să-i înțeleagă el

opera, își zicea Alekso, o să-i treacă repede tinerețea aceea revoluționară. Păi el e un adevărat erou dacă găsise timp să-i aducă fetei lui Virgil manualele. Și Anița va fi ca el, sufletistă, muncitoare și isteață. Toți copiii îmi sînt grozavi, își zise, și surîsul îi înflori în colțul buzelor ; îi iubea și se mîndrea. Dar de ce, adînc, în subconștient, o ura pe mama lor, pe Iana Ivanova ? Parcă nici nu i-ar fi născut ea, parcă nici nu i-ar gospodări două case. Iar se trezi prins în cursă. Păi el îl ura și pe Tanas Saveski, la care mergea ca să-l roage. Se bucura de-ntîlnire, dar și pe el îl ura. Nu era sigur de cine-i era mai scîrbă : de Tanas sau de Iana. Dacă ar fi putut, i-ar fi ucis pe amîndoi. Nu cumva asta-i din pricina celor spuse de Solza, că poți iubi fără a suporta pe cineva ? Grăbi pasul, speriat de propriile sale gînduri, lovindu-se de trecători.

Tanas îl aștepta într-un restaurant grecesc numit *Graizos*. Înăuntru era liniște ; din bucătărie răzbăteau sunete de buzuki ; un ins, lîngă ușa de la intrare, mînca un gulaș ; în spatele tejghelei, două bucătărese frămîntau aluat de plăcinte. Manechinul se ridică în semn de salut, se lumină la față, ca-ntr-un surîs, apoi își șterse buzele cu un șervețel. Și, în timp ce-și netezea barba-i neagră, bine îngrijită, presărată însă cu destule fire albe, spuse că pauza de prînz și-o luase mai tîrziu, iar de azi-noapte toate mergeau pe dos : «Stomacul îmi cerea ceva de mîncare» spuse, sperînd că va scăpa de starea de vomă. Comandase un copan de curcan, o prăjitură și bere. După drama de azi-noapte, de la *Vechea Europă*, spera ca prînzul acesta să-l mai pună pe picioare. Mîncare orientală cu tot soiul de condimente, gustoasă și servită în farfurii curate, se lăudă Manechinul, plătind consumația. Stăpînului restaurantului îi spuse că, pe viitor, va considera *Graizos* drept localul său preferat, alături de *Armonia*. Stăpînul, un grăsan, se înclină servil ; obrajii îi roșiseră de mulțumire că-și atrăsese în localul său un oaspete atît de prețuit. Îi conduse mulțumind pentru bacșiș apoi, disprețuitor, se apropie de masa de lîngă fereastră unde niște inși obosiți sorbeau o cafea albă și, mai mult ca sigur, se gîndeau la ziua grea din cale-afară.

— Nu pot să uit ceea ce mi-a făcut Andrei la *Vechea Europă !* se plînse Tanas, curăţindu-şi dinţii cu o scobitoare şi uitîndu-se la o vitrină cu blănuri.

— Prea e răsfăţat Demagogul ! Într-o zi o să ne ardă de-o să ne usture ! Cum o să mai dea ochii la lucru cu Virgil ? se întrebă Alekso Ivanov.

— Ce fel de om e culegătorul ? se interesă Tanas.

— Suflet blînd, bun ca pîinea caldă ! Şi eu l-am apreciat greşit ! De dimineaţă am fost la el acasă şi-am văzut cît o duce de greu ! explică Alekso.

— Merită să-i dai o şansă ?

— Poate că mai tîrziu ! Cred că ne-am împrietenit ! Închipuie-ţi, fiul meu i-a dăruit manualele chiar fetei lui Virgil, se lăudă Alekso.

— Ha, ha, ha ! Viktor o să-ţi poarte samarul ca măgarii ! rîse Manechinul.

— Dacă te-ai pus să mă jigneşti... zise Alekso, dar nu-şi termină gîndul. Mie îmi ard călcîiele, iar tu ţi-ai găsit să-ţi baţi joc !

— Dar şi mie îmi arde velinţa, Furnicarule ! Ha, ha, ha ! Trebuie să rîdem şi atunci cînd ne vine greu ! Un infarct şi gata ! Ha, ha, ha ! Vrei să mergem în portul pescăresc ? Ai uitat cît de des mergeam noi acolo ? Vrei ? Nu e nevoie să mai trecem pe la bancă ; totul e aranjat ! Ha, ha, ha ! Rîzi, ca să nu mori prost ! îl bătu pe umăr Tanas.

— Nu-mi pot ieşi deloc din minte portarii ăia ! De ce au minţit că eşti închis ? şopti Alekso simţind o gheară în piept.

— Ha, ha, ha ! Ţi-au spus adevărul ! hohoti Tanas Saveski. Greşeală după greşeală ! Sigur, te interesează epilogul. Mi-au cerut scuze, am băut cîte o votcă, m-au rugat să-i iert şi, în cele din urmă, ne-am despărţit prieteni.

— Nu pricep nimic ! se supără Alekso.

— O să treacă un timp şi totul o să-ţi fie clar ! Ha, ha, ha ! Mergem sau nu în portul pescăresc ? îl prinse Tanas pe Alekso de braţ.

— Dacă n-ai altceva mai important... încuviinţă Alekso.

— Plimbarea n-o consideri tot muncă ? Tu crezi că nu ne mai vin idei dacă ne plimbăm ? Inima, circulația sîngelui, totul e în funcție de ideile mele ! Mă plimb, rîd, îmi conserv sănătatea ! Dar tu încă nu ai probleme cu circulația sanguină ? întrebă Tanas mai apoi și începu să se închidă la nasturii hainei de vară, la două rînduri.

În timp ce se plimbau prin fața vitrinelor se stîrni și vîntul, silindu-i să se grăbească. Alekso pășea în urma lui Tanas și se gîndea la firea lui, la însușirile care-l osebeau de alții. Tot așa era și în vremea studenției ; fetele îl divinizau, băieții să nu-l fi văzut în ochi. Se iscaseră glasuri că, chipurile, face abuz de putere, că, în timp ce își înmulțește averea, nu face mare diferență între ce-i al său și ce nu-i, între banii săi și ai statului, că n-ar ști nici el singur ce-i al său și ce-i al obștii, așa că și delegații aleși pentru a face parte din Comitet erau surprinși de ideile sale. Se răspîndiseră tot soiul de povești, de la aceea cum că orice ar atinge s-ar preface în aur, pînă la aceea, că, vezi Doamne, profita de scaun ca să-și realizeze planurile sale reacționare. Iată la ce gîndea Alekso pe drum, șfichiuit de vîntul fierbinte, fixînd cu privirile chelia Manechinului împreună cu care astă noapte se îmbătase la *Vechea Europă*.

Deodată simți ceva ca o fulgerătură în creieri ; durerea îl făcu să înghețe, pielea i se încreți din pricina unei temeri ciudate și el îngălbeni în plină stradă. Nu cumva Tanas Saveski era membru al lojii masonice ? O fi existînd așa ceva în oraș sau nu era decît o născocire a lătrăilor ? Își punea tot soiul de întrebări nefericite, lipsite de șansa de a primi vreun răspuns franc, pășind în urma sa ca un cîine în lesă. Orice ar fi Manechinul, conchise în cele din urmă Alekso, acum e nevoie de ajutorul lui. În caz contrar, în cel mult două săptămîni va trebui să-și dea demisia de la tipografie, iar deficitul îi va face zile negre.

— Relațiile interumane la tipografie sînt tulburate ; greu îți va fi să-ți mai conduci oamenii ! zise Tanas oprindu-se sub un arbore.

— Totul a luat-o la vale ! oftă Alekso.

— Dracul nu-i chiar atît de negru ! începu să-l liniștească Manechinul. Și eu am fost ieri la strîmtoare, dar

azi mă simt bine ! Rîzi, mă, ha, ha, ha ! Tot mai ai amantă ? Nu ţi-e teamă de scandal ! hohoti Manechinul.

— Văd că ştii şi singur ; mă gîndesc să mă-nsor cu în ea ! recunoscu, un pic ruşinat, Alekso.

— N-ai înnebunit cumva ? Dar cu Iana ce-ai să faci ? Aia nu va fi de acord să piardă nimic ; o cunosc eu destul de bine ! îl bătu pe umăr Tanas.

— Ce mă doare pe mine de ea ? Copiilor nu ştiu cum să le explic ! se strîmbă Alekso.

— Vrei să te-ajut ?

— O să mă căznesc şi singur !

Urcară într-un tramvai şi se îndreptară spre portul pescăresc. «Ăsta e cel mai periculos tramvai din lume ; spaimă şi tremurici pentru fricoşi !» mormăi Tanas pînă se mai obişnui cu zguduielile. Era de fapt un tramvai cu un singur vagon hodorogit, condus de un tînăr musculos ; se căţără pe uliţele în pantă, prinse să alunece îngrozitor în jos, spre Bulevardul Soarelui. Călătorii se simţeau ca peştii într-o conservă ; cînd trecură peste rîpă, ţipară înfricoşaţi ; cuprinşi de teama că ori frînele ar putea să cedeze ori vatmanul s-ar putea pierde cu firea. Tramvaiul acesta era păstrat ca atracţie turistică, primăria acoperindu-şi astfel pierderile.

În cele din urmă, după ce coborîră înfricoşaţi pe strîmtele uliţe, ajunseră-n port. Puţin mai apoi se şi plimbau prin faţa restaurantelor şi prăvăliilor cu profil de vînat pescăresc scos din apele mării ; erai îmbiat să cumperi : raci, peşte, ţestoase, ciudaţi cîini de mare. Apa clocotea în cazane : puteai cumpăra ceva şi, aceiaşi negustori, să-ţi şi prepare la repezeală mîncarea. Strigau lăudînd marfa ca să-şi atragă muşterii, dar vîntul care sufla cînd fierbinte, cînd rece, parcă-ţi lua orice chef de fructele mării.

Vîntul se înteţi pe fluviu, Alekso Ivanov se adăposti sub streaşina unei prăvălii. Începuse să se enerveze, dîndu-şi seama că-şi pierde vremea în zadar. De ce l-o fi tîrît pînă aici Manechinul ăsta cînd lui îi ard tălpile ? Îl cuprinse dorinţa să-l scuipe în ochi şi să-şi urmeze propriul său drum. Dar porni iarăşi în urma lui Tanas. Pe celălalt trotuar văzu nişte ţigani care dansau în tactul muzicii unui tranzistor. Lîngă ei se afla o pălărie vînătă în care strîngeau pomenile, dar acum nimeni nu se mai

gîndea la așa ceva. În fața lui Tanas se ivi un țăran care, la colțul străzii, cînta la cimpoi așteptînd și el să i se arunce vreo monedă pe o hăinuță ponosită, trîntită pe jos. Ceva mai încolo se arătă și un clovn, neobișnuit de înalt, care vindea baloane pe care le tot umfla, făcînd tot felul de giumbușlucuri ca să înveselească trecătorii ; la fel ca și țăranul, aștepta ceva pomană. Trecură și trei fete în rochii albe, de bumbac, cu semnul crucii pe frunte, care strîngeau ajutoare pentru construirea unei biserici.

— Nu ți se pare că s-au cam înmulțit cerșetorii ? întrebă Alekso Ivanov cu ochii la țăranul care cînta la cimpoi.

— Miliția doarme ! Ar trebui să-i strîngă cu un combi ! răspunse Tanas Saveski.

— Iute se schimbă orașul ! Prostituție, cerșetori !

— Sătulul trebuie să-i creadă săracului, dar asta-i prea de tot ! se oțărî Tanas. Fii sever, dar fii și uman ! zicea taică-meu. Poți să mă-nțelegi ce vreau să zic ? Politica socială nu-i bună ! se mai potoli el.

— Și străzile sînt foarte murdare ! adăugă Alekso.

— Ție nu-ți place orașul ! De-aceea vara ți-o petreci în Santara ? surîse Tanas.

— Deja totul mă scoate din sărite ! oftă Alekso.

— Poți să fii sincer ? Dacă o fi să mi se întîmple ceva, ai să rămîi de partea mea ? întrebă pe nepusă masă Manechinul.

— N-am încotro ! ridică din umeri Alekso. Noi sîntem ca niște frați gemeni.

— Așa mi-am zis și eu, ha, ha, ha ! se însufleți Tanas Saveski.

— Ascunzi de mine vreo taină ? se grăbi Alekso Ivanov.

— Cine nu se dedublează ! răspunse laconic Tanas și pufni într-un rîs gîlgîitor.

Alekso Ivanov se ținu după el.

— Am niște planuri în ceea ce te privește, zise Tanas confidențial.

— După evenimentele de ieri ?

— Cît ești de slab de înger ! îl dojeni Tanas. Ziua de ieri s-a dus fără întoarcere ! Acum să ne gîndim la ziua

de mîine ! Dacă vrem să conducem, optimismul trebuie să ne lucească-n priviri !

— Ce planuri ? întrebă curios Alekso.

— Serviciu contra serviciu ! Poţi să tipăreşti la repezeală o carte ? întrebă Tanas în şoaptă.

— Pentru asta m-ai tîrît pînă aici ? se stropşi Alekso.

— Nu ! răspunse Tanas. Am vrut să te plimb pe coridoarele tinereţii ! prinse el să rîdă. Eşti prea îngîndurat ; o să mori repede ! Semeni cu un corb cu penele smulse ! Ha, ha, ha ! Sus fruntea ! Doar n-ai adus tu criza în tipografie ! Rîzi şi tu ca un om mîndru ! Eşti aşteptat la bancă !

— Dar luna-i pe sfîrşite, iar salariile nu sînt asigurate ! se plînse Ivanov.

— Dar ai să capeţi bani ; eşti aşteptat la bancă ! îl îmbărbătă din nou Tanas Saveski.

— Ce carte-i aia ?

— Ai să citeşti ! Părerile mele referitoare la stabilizare ! Ce zici, ai să poţi ? se interesă Tanas.

— Depinde de mărime ! Şi de cît de grabnic vrei !

— Zece coli ! Cît se poate mai grabnic ! răspunse Tanas.

— De ce n-o tipăreşti în altă parte ? se încăpăţînă să întrebe Alekso. Calitatea tiparului la noi e foarte slabă !

— Dar tu de ce nu ceri ajutor de la alţii ? se supără Tanas Saveski. Poţi sau nu poţi ? îl prinse el de umăr.

— Să-ncerc ! răspunse Alekso.

— Aşa te vreau ! izbucni Tanas mulţumit. Ascultă, ţi-a plăcut seara aia în casa mea din Mantovo ? Soră-mea, Sintia, va fi fericită să prepare ceva gustos ! propuse el în cele din urmă.

— Nu ştiu ; mi-e tare teamă ! Parcă simt tot timpul pe cineva pe urmele mele ! se plînse Alekso.

— Cunoşti drumul spre casă ? Să-ţi explic : o ţii tot pe lîngă lanuri !...

— Dar ce, n-am fost eu la tine în Mantovo ? îl întrerupse Alekso şi-l prinse de mînecă. Spune-mi sincer, ţie nu ţi-e frică ? îl întrebă abătut.

Se opriră în faţa Muzeului recordurilor ; printr-un megafon oamenii erau poftiţi să intre în sala în care erau expuse tot soiul de ciudăţenii ale naturii ; dar rareori se

hotăra cineva să viziteze sala cu pricina. Tanas îi propuse lui Alekso să se despartă acolo, fiindcă la cabinet îl aşteptau treburi ce nu sufereau amînare. Se vor vedea mîine seară la cină, în casa lui. Şi, în timp ce era bătut pe umăr şi încredinţat că «toate problemele se vor rezolva, numai că noi nu vom mai fi», lui Alekso îi veni să-l scuipe şi să plece. Dar în loc s-o facă, primi invitaţia în Mantovo, promiţînd să vină cu amanta.

Cină la Tanas Saveski, prietenul cu fire de păduche, dar cu putere de vrăjitor ! Se înveseli iute din pricina invitaţiei şi deja îşi făcea planuri mari. Tipografia sa e un atelier pentru tipărirea necroloagelor, vechi şi nerentabil. Dar în cel mult două zile va tipări cartea preşedintelui Saveski, iar în programul stabilizării economice va cere să fie prevăzută şi înnoirea tipografiei. Ce rezolvare simplă, se iluzionă Alekso. Serviciu pentru serviciu, îşi aminti el vorbele Manechinului. Cît de superficial e, şi totuşi cît de bine îi merge omului ăsta. De vreme ce îl roade propriu-i interes, poate că va asigura şi nişte parale nereturnabile pentru cumpărarea unui nou parc de maşini tipografice care ar deschide pentru *Doi mai* noi perspective. Pune el la cale ceva Manechinul, altfel de ce l-ar fi invitat, dacă n-ar avea veşti bune pentru el ! Cei de teapa lui Saveski nu-şi iau ei obligaţii aşa fără un plan şi fără un ţel foarte precis, se înţelege ; arată ei superficiali, dar ştiu bine ce fac. Nu degeaba se şuşotea prin oraş că Tanas e şeful lojii masonice, cu toate că lucrul acesta nu poate fi dovedit. Lui Alekso Ivanov puţin îi mai păsa acum de toate argumentele ; ar fi intrat în horă pînă şi cu dracul, numai să nu dea faliment. Îi sfîrîiau călciiele ; băncile de mult nu mai dădeau doi bani pe tipografia *Doi mai*, ca de altfel pe toate firmele împovărate de datorii. Organizarea muncii slabă, productivitatea disperantă. Pe de altă parte, culegătorii şi sindicatele stăruiau în a-i arăta neîncredere, vroiau să-l împingă în noroi ! Astăzi îi apăruse totul clar în faţa ochilor ; ieşiseră la iveală pricinile care-l sileau să-l urască pe Tanas. «Serviciu contra serviciu», zisese atotputernicul cu bărbuţă. Alekso cu adevărat credea că rezolvările sînt simple, numai ţelul e complicat.

Grăbea spre centrul orașului. În drum cumpără două bucăți de cîrnați dintre cei așa numiți «cîine în călduri» ; în punguță mai fuseseră puse niște chifle, o roșie și sare. În cele din urmă se opri în stația de tramvai unde, bătut de vînt, aștepta îndelung vagonul acela hodorogit. De ce n-o fi făcînd cu mîna vreunui taxiu, se întrebă stînd la coadă printre călători. După un timp, din nou îl cuprinse teama că e urmărit de cineva. Se gîndi și la familia din Santara ; la Solza care, neîndoielnic, se afla în drum spre Podgorie. În cele din urmă sosi și tramvaiul, iar vatmanul anunță că vor face un ocol, fiindcă niște turiști dintr-o țară nealiniată, Bahreim, își exprimaseră dorința să ajungă pînă-n zona industrială. Cineva spuse că așa ceva e un abuz, dar vatmanul nu auzi. Alekso plănui să caute în zona industrială vreun telefon public și să sune în Santara pentru a întreba-o pe Iana Ivanova de sănătate. Șezînd lîngă beduini uită repede totul. Îl interesară numai veșmintele acelea arabe, numite *galabii*.

După o jumătate de oră se zări și hotelul *Kontinental*. Amiaza s-a dus, se gîndi el, grăbind spre blocul turn. Făcuse vreo ispravă sau nu ? Tresări. Parcă era însetat și dus peste o apă. Auzi vîntul lovindu-se de blocurile vecine, topindu-se, apoi șuierînd înspre rîu. Se simți de parcă era zdrobit. O fetișcană cu tuleie îl îmbia să se distreze în mașina ei parcată în apropiere. Dar Alekso grăbi spre liftul în care urcă împreună cu doi pensionari care se-ntorceau de la piață.

Maia trîndăvea în pat, cu părul pus pe moațe, strîns într-o eșarfă transparentă ; citea o carte în timp ce la televizor se transmitea un film despre religiile terei. Alekso așeză cîrnații pe măsuță, lîngă telefon și dori s-o sărute, dar ea se trase îndărăt din brațele lui și deschise din nou cartea.

— Mi te-ai supărat ? întrebă umil.

— Aștepți să mă bucur ?

— Iar nu te-ai dus la lucru ?

— Nu mă mai duc acolo ! Toți mă jignesc ; găsește-mi ceva în altă parte ! se oțărî Maia și continuă să citească.

— Și ce citești acolo ?

— Ceva despre pasiuni !

— Pot să mă-ntind lîngă tine ? o rugă în șoaptă.

— De ce mă ții așa, agățată de-un fir de păr ? se ridică Maia în coate. Că tu n-ai de gînd să te desparți de familie ! Fiică-ta, Solza, mi-a spus totul ! zise, făcîndu-i loc în pat.

— Te-a sunat fiică-mea ? se miră Alekso Ivanov.

— A fost atît de obraznică ! Să-l las pe tăticu în pace, să nu-l mai zăpăcesc ! Mă stimează, dar nu mă suportă ! Ce obrăznicie ! Oricine poate să țipe la mine ! De ce mă ții ca la închisoare ? Nu se trăiește de două ori în viață ! Cine crezi că o să-mi mai dea o altă tinerețe ? Acum plac și eu bărbaților, mai tîrziu aleluia ! De aceea, hotărăște-te o dată : cu nevastă-ta ori cu mine ! se burzului Maia.

— Așteaptă și-o să te convingi ! zise spăsit Alekso.

— Dar ai înghețat în toiul verii ! Unde ți-e forța, lupule ! se întinse Maia.

— Vînturile astea care suflă dinspre fluviu ! Știi cum e Manechinul. Te ajută, dar nu se lasă pînă nu te duce de nas. Nu-mi ardea mie de plimbări, dar el e ca păianjenul. Își țese plasa și abia după un an îți dai seama că ești prins în ea !

Alekso o luă în brațe pe Maia.

— Crezi că o să-ți meargă ușor cu mine ? se aplecă Maia apăsîndu-l cu sînii.

— Să-mi trag un pic sufletul ! zise Alekso uluit de întorsătura lucrurilor.

— Te-au căutat de la bancă !

— Cînd ? sări ca ars Alekso Ivanov.

— Au sunat de două ori ! îl privi mirată Maia. Totul e mai important decît mine ! se plînse ea.

— Mă-ntorc repede ! îi promise pieptănîndu-și părul.

— S-o înveți pe fiică-ta cum să se poarte ! Și să te decizi odată ! Nu vreau să ajung la nebuni ! Mi-e foarte frică, fiindcă nu știu ce-o să fie cu mine ! se văicărea Maia cu cartea în brațe.

— O să-ți placă de Solza, crede-mă ! O să-i explic și-o să te iubească ! o sărută el și plecă pe fugă.

Clădirea băncii *Makedo* îi era cunoscută încă din vremea studenției. Lîngă ea se afla un chioșc unde se vindeau sandvișuri și hamburgheri, iar peste drum se aflau mai multe firme pentru import-export. Fațada băncii era

placată cu marmură cafenie ; avea ferestre din profile de oțel și geamuri mate. La parterul ei se afla o librărie bine aranjată din toate punctele de vedere. Directorul creditelor pe termen scurt, Niazi Osmanov, îl primi în cabinetul său roz. O fată blondă se grăbi să le aducă sucuri. «Intervenții din toate părțile, iar pe dumneavoastră a trebuit să vă căutăm de două ori !» glumi Niazi. Apoi se interesă de situația de la *Doi mai* ; cum de le ajunsese cuțitul la os așa încît salariile trebuiau plătite din fondul de împrumuturi în cazuri de urgență ? mai vroi el să știe. Dar Alekso nu-i putu da vreo explicație. Chipurile toată lumea pusese la cale ceva împotriva tipografiei sale. Adăugă că la el nu-s nici tu greve, muncitorii nu cer nici tu coajă de pîine mai mult, dar cu toate astea situația-i neagră. O analiză pe ramură vă lămuri problemele : unde s-a greșit, de ce nu le reușește nimic etc. Discuția nu dură prea mult fiindcă Niazi Osmanov îl întrerupse cu observația că politica de îndrumare a unității nu-l interesează, el fiind un creier care judecă lucrurile la rece și logic și, drept pildă că nu se lasă înșelat de sentimentalisme, se lăudă că nici măcar nu-i membru al partidului de guvernămînt. Toți cei ajunși în funcții de conducere săvîrșeau, după el, abuzuri. Banca trebuie să lucreze cu profituri, filozofa Niazi, altfel ajunge în sapă de lemn. În vremurile de criză, unde dai fuga după ajutor decît la bancă ? Nu uită să se laude, în treacăt, că el nu poate fi cumpărat cu nimic ; că el spune pe șleau ce gîndește, lucrează corect și nu se teme de cei care sînt la putere. Alekso era în sinea lui sigur că nu există nicăieri bancheri cinstiți, dar nu avu curajul să-l contrazică.

— Sînteți cumva rudă cu Tanas Saveski ? întrebă Alekso.

— Nu recunosc nici un soi de rude ! răspunse spilcuitul bancher, rîzînd fără jenă.

— Dar creditul ? Știți, de anul trecut mă tot zbat să ajung la dumneavoastră ! se miră Alekso.

— Acum nu am timp să vă explic ! Contractele sînt clare, acolo e totul scris negru pe alb ! își privi Niazi Osmanov ceasul său de buzunar. Semnați sau renunțați ! Situația dumneavoastră e grea, de aceea condițiile de returnare a creditelor sînt și mai grele !

— Altă alternativă nu avem ! ridică Alekso din umeri şi, simţindu-se luat prea de sus, făcu o grimasă şi mototoli contractele, vîrîndu-le în buzunarul hainei.

— Dacă veţi trece acest examen, o să trăiţi mult şi bine ! Aş vrea să ne vedem încă o dată ! termină el cu o nuanţă ciudată de mister în glas şi, întinzîndu-i lui Alekso o mînă flască, dispăru imediat.

La ieşire, Alekso întîrzie cîteva clipe în librărie. Cumpără două cărţi despre păsările şi sălbăticiunile din Makedonia, apoi cu paşi iuţi, se îndreptă spre blocul turn. Totul i se tulburase în minte ; nici nu-şi mai putea aduce aminte cum arăta Niazi Osmanov. Cămătarul ăsta, îşi zise pe cale, lucrează pentru toţi şi împotriva tuturor. Îl invidia pe acest bancher bizar, nu atît pentru felul său chibzuit, cît pentru puterea pe care-o avea. Răsfoi contractele şi, văzînd care era valoarea cametei obişnuite, plus a celei de penalizare, mai să leşine. Se gîndi să se întoarcă la bancă şi să-l scuipe în faţă, dar coti pînă la primul chioşc şi cumpără o pastă de dinţi. Se jură să nu mai intre niciodată pe uşa băncii *Makedo* ; afacerea asta murdară o s-o lase, ca şi pînă acum, în seama Demagogului. Se apropie de un telefon public, cu intenţia să-i sune pe ai săi în Santara. Dar o forţă nevăzută îl trase înapoi. La ce bun să mai sune, cînd între el şi nevastă de mult nu mai încăpea nici o tandreţe ? Era însă obsedat de propunerea bancherului ; uite că vizitase şi un bancher neruşinat. Amiaza trecuse, slujbaşii mergeau la masă ori se-ntorceau la lucru ; oraşul vuia de maşini. Vîntul mătura străzile, iar clacsoanele răsunau neîncetat. Pe cît se depărta de bancă, pe atît îi creştea şi neliniştea. Îi trecu ceva prin minte şi din nou îl cuprinse disperarea. Întîlnirea cu Niazi Osmanov îl încredinţase că picioarele îi sînt ca de sticlă ; toţi îl urau. Era răvăşit, totuşi cineva îi atrase atenţia : un marinar îmbrăcat în nişte haine murdare şi jerpelite grăbea către *Vechea Europă*. Fudulul, gîndi furios Alekso tăindu-i calea.

— Ce te dai, bă, mare ?

— Domnul poftеşte ceva ? se interesă marinarul împărţind cuvintele în silabe.

— De ce eşti îmbrăcat ca marinarii ?

— Pe domnul îl deranjează hainele mele ? se miră fudulul marinar.

— Da' ce, să mă fi înşelat ? N-am studiat împreună dreptul ? căută să scape Alekso.

— Să nu-ţi baţi joc de mine ! urlă marinarul.

— Nu eşti Perikle ! dădu Alekso, pas cu pas, înapoi.

— Da' tu nu eşti Claudiu nebunu ? ţipă fudulul cotrobăindu-se prin buzunare.

Apoi Alekso urcă la etajul al nouălea şi se aşeză pe pat. Un canal al televiziunii transmitea un film despre un rege care abdicase din cauza unei iubiri. În clipa aceea, cu toate că era răvăşit după întîlnirea cu bancherul şi marinarul, credea fără tăgadă că omul trebuie să i se dedice, toată viaţa, iubirii. Curajul şi frica i se amestecară în suflet. Îi era totuşi teamă pentru viitorul său. Îşi jertfise familia, soţia, fetele, fiul, ascunzîndu-se cu amanta în apartament. Cele mai negre presimţiri îi dădeau ocol. Şi nu vedea nici o ieşire. Bancherul acela, Niazim, îi salvase luna aceasta cariera, ca să i-o distrugă în cea următoare. Şi Manechinul îşi bătea joc de el ; îl împingea spre stîlpul infamiei. Îi risipise fericirea tocmai în clipa cînd era gata să pună piciorul în grădinile raiului. Situaţia sa fusese şi pînă acum disperată, dar de priceput abia astăzi pricepuse acest lucru.

Dezbrăcîndu-se, aştepta înfierbîntat să se deschidă uşa băii şi să vadă trupul atît de iubit. Doar o singură dată trăieşti, restu-i minciună, îşi zise clătinînd din cap şi alungîndu-şi grijile ca şi cînd nici n-ar fi fost. Se zgîia la uşa băii închipuindu-şi cum va arăta iubita sa. Se va ivi cu sînii ei ţanţoşi şi încă îmbrobonaţi, cu obrajii şi buzele rumenite de apa fierbinte, cu părul strîns, cu gîtu-i prelung, păşind agale în sandalele-i cu toc. Şi va uita cu totul de cămătarul de la bancă. Astfel de evenimente îl înnebuniseră totdeauna, istovindu-l pînă la ultima picătură. Era încă sigur că Maia se fericea şi-n braţele altora ; însă o aştepta, tremurînd de dorinţă. Dar de data aceasta ea întîrzia în baie, iar filmul despre regele care abdicase era pe sfîrşite. Ce-o fi făcînd acolo în cadă ? Nu cumva fata asta capricioasă o fi citind ca să-şi omoare

timpul și să nu se mai enerveze de faptul că el întîrzia ? Dar ea promisese să-l aștepte-n cameră și nu în closet.

Vru să bată în ușa băii, dar se răzgîndi iute ; își trecu nervos degetele prin păr și-și aruncă privirile pe fereastră. Departe, la orizont, strălucea hotelul *Mavrovo,* iar zona industrială era acoperită de smog. Acolo undeva se afla casa Ianei Ivanova, rana lui vie. Cu ochii la norii de fum își aduse aminte că-i promisese Maiei Arsova o plimbare prin Belomorska Makedonia. O aventură cu o fetișcană cu mult mai tînără ca el, nimic altceva, își zise răvășit și prinse din nou să citească contractul bancar. Un transport combinat, da, o să-i placă Maiei : cu un automobil închiriat, cu avionul, cu vaporul ; vor fugi de monotonia acestei vieți. O să-și permită și el o mulțumire, acolo, apoi o să vadă ce mai e de făcut.

Simțea că-l părăsesc puterile. Maia se afla încă în baie. Furios, se întinse pe pat și adormi cu gîndul la Posoki. Visă un zidar care zidise, ani de-a rîndul, o casă mică dar tare frumoasă. Zidarul tușea înăbușindu-se în flegmele amestecate cu sînge ; cu greu mai ridicase și ultimul zid. Alekso vroise să-l ajute și se urcase pe schelă, dar chiar atunci se porni potopul. Nu se mai putea lucra în ploaie, așa că, amîndoi, se aciuară sub streșina unei colibe. Își aprinseră cîte-o țigară ; zidarul adusese o sticlă cu horincă, și începuse să-și povestească necazurile. Dar potopul și tunetele îi alungară visul. Alekso Ivanov se ridică neliniștit, cu contractele bancare în mînă, se frecă la ochi și privi în jur.

Maia dormea lîngă el ; sînii i se ridicau și-i coborau în ritmul respirației ; televizorul fusese închis, iar în odaie domnea liniștea. Soarele asfințea lin, ultimele-i raze înroșite se strecurau, prin geam, pînă-n pat. Cearceaful care servea de velință de vară era tras lăsînd gol sînul stîng al Maiei. O mîngîie cu gingășie simțindu-i dogoarea pe care trupul ei o emana ; pentru o clipă Maia dădu semne că s-ar trezi, dar se liniști din nou. Atunci îi trase cearceaful pînă la genunchi, desfătîndu-se cu miresmele pielii ei. Ar fi oare mai bine s-o trezească, se întrebă, să se desfete împreună, sau să nu mai aștepte ? Dar acest lucru nu însemna cumva că-și siluia amanta, că-i încălca sentimentele ? Dilema nu dură prea mult ; prinse s-o să-

rute pe Maia și simți mirosul atrăgător al șamponului de urzici ; Maia își mișcă picioarele, apoi suspină, un suspin care i se prelinse pe buze, dar continuă să doarmă. Frumusețea ei îl prinsese în mreje ; aruncă pe măsuță contractele bancare.

Indecis, se ridică din pat și o luă alene spre baie. Pe stativul pentru prosoape zări combinezonul alb de satin, apoi chilotul de mătase cu floricele, sutienul cu margini brodate. Bău apă de la robinetul de deasupra căzii. Și din nou simți aciditatea aceea neplăcută a stomacului, fapt care-i aduse aminte că nu mai era chiar atît de tînăr. Cumpănind ce să facă își pocni degetele, se opri în fața oglinzii și se văzu tras la față și îmbătrînit. Mahmur și însetat, se simți deodată singur. Apoi își aduse aminte că se apropie vremea întîlnirii cu fiică-sa.

Se-ntoarse în cameră, dădu drumul televizorului și se uită puțin la o emisiune despre noile descoperiri din lumea medicinei. Căută pe alte canale ceva în stare să-l atragă și să-l liniștească, dar în zadar tot atingea senzorii. În cele din urmă îl închise la loc, se hotărî să se îmbrace și să bea ceva, la barul de la *Kontinental*. Dar în aceeași clipă se și răzgîndi și se vîrî din nou sub cearceaf, lîngă amantă. Dulcea și blînda ei respirație îl aprinse și mai tare. S-o trezească și să-i spună că o dorește sau să coboare cu liftul la bar ? Dilema nu-i mai dădea pace ; nu mai știa ce să facă nici cu degetele sale lungi, de furnicar. Socoti că prima idee nu-și mai avea nici un rost ; un om civilizat nu-și putea permite să siluiască o femeie care doarme.

Își frecă fruntea și privi îndelung buzele roșii, tinere, ale fetei. Se hotărî să i le sărute așa, din zbor, atîta doar cît să-i simtă respirația. Maia se destinse în somn și oftă adînc, iar cu mîinile își aruncă cearceaful de pe piept. Obosită de lunga așteptare ea dormea nepăsătoare, fără să simtă atingerea bărbatului. Iar el își lăsă mîinile să-i alunece pe pîntecul ei, o sărută pe urechi, apoi pe gît, iar îi atinse buzele, apoi îi cuprinse sînul stîng. Lin, cu gesturi dibace, trase cu degetele de la picioare cearceaful, iar trupul Maiei se ivi în toată splendoarea lui pînă la pulpe. Se aplecă atent, și prinse s-o sărute pe pîntec ; deja nu mai putea să dea înapoi.

Se simți ca un nou născut ; aștepta ca Maia să se trezească. De cîteva ori își cutremură șoldurile, ridicîndu-și pe neașteptate picioarele, începu să respire mai agitat, deschise gura de parcă ar fi căutat mai mult aer, dar totuși continuă să doarmă. Pe Alekso îl cuprinse o neașteptată tristețe și în aceeași clipă-și pierdu pofta de a rămîne întins peste trupul ei adormit, își strîmbă gura într-o grimasă și se ridică pe-ndelete. Acoperi cu tandrețe trupul fetei, se spălă pe fugă în baie, își trase o cămașă sport, pantalonii și pantofii, apoi, hotește, coborî în barul de la *Kontinental*. Ziua i se păru neașteptat de lungă : nicicum n-avea de gînd să se însereze.

Coborînd se gîndi ce vor fi făcînd ai lui în Santara. Îl cuprinse o amarnică tristețe ; i se întîmplau lucruri de necrezut. La bar comandă un cocteil ca să se răcorească și ascultă discuția dintre patru vameși care vorbeau despre importanța războaielor. Chipurile războaiele aveau darul de a reîmprospăta lumea, care astfel devenea mai înfloritoare și mai frumoasă. Își sorbi în fugă băutura, plăti barmanului cel chel, mai luă un pahar de coca de la automatul cu băuturi răcoritoare și se îndreptă din nou spre blocul turn. În fața liftului dădu cu ochii de șofer care-și învîrtea șapca în mînă. Alekso îl întrebă dacă nu cumva se întîmplase vreo nenorocire, dar Pero surîse, vrînd să spună că nu-i un poștaș care să aducă vești proaste. Venise să spună că la tipografie sunase fiul său Viktor care vroise să discute cu taică-său niște chestiuni personale și-l rugase pe Alekso ca, neapărat, seara să treacă pe-acasă, în Santara. Șoferul coborî scările de parcă s-ar fi simțit vinovat cu ceva că-i încurcase planurile directorului său. Alekso apăsă pe butonul de la lift și abia atunci își dădu seama de toată încurcătura. Astă seară va rămîne în Podgorie, ca să cîntărească de ce Solza nu-l mai putea suporta. Iar i se învîrti totul în cap. Vameșii ăia beți vorbeau despre costul armatelor, după ce mai întîi căzuseră de acord asupra prețului aurului, iar el, mai adineauri numai, își siluise amanta. De ce nu s-a putut înfrîna, se întrebă. Ar fi fost mai omenește s-o trezească, oricum, ea nu l-ar fi dezamăgit. Astfel, nemulțumit, bătea coridorul voind să uite cît mai iute ziua aceea cu totul ciudată.

Se auziră sirenele unei salvări, orașul clocotea, pe străzi era furnicar, ușile magazinelor nu mai știau ce-i liniștea.

O găsi pe Maia îmbrăcată, șezînd în fața televizorului. Se plînse că e obosită și adăugă că ar vrea să se ducă la maică-sa. Alekso o îmbrățișă, mîngîind-o drăgăstos și-o întrebă dacă nu-i cumva supărată pe el. Abia șoptit, Maia răspunse că e supărată pe ea însăși, că înțelesese că lucrurile nu mai puteau merge așa. Poate că era mult mai bine să se despartă pentru totdeauna și trecutul să-l ia amîndoi drept un vis urît. Mîngîind-o pe gît, pe Alekso îl năpădiră cele mai negre presimțiri. Nu cumva s-o fi agățat de alt bărbat ?

Îi propuse să meargă la un restaurant ținut de niște makedoneni musulmani, aici, în apropiere de *Kontinental*. Maia se rujă în cîteva clipe și se ivi gata de plecare. Pe drum îi privi chipul, alungîndu-și bănuiala ca Maia ar trăi și cu alți bărbați. Mari schimbări aveau loc în mintea sa. Cu toate că era obosit și nedormit, o răcoare asemeni vîntului de pe fluviu îl lovi în piept. Fata asta îl umplea de fericire. Ce puternică și încăpățînată, ce tînără. Și cît de prezentabilă e Maia Arsova ! Va fi invitat cu ea la toate banchetele și seratele din oraș. Bogătașilor și potentaților zilei le place frumusețea, își zise, și au ochi pentru așa ceva. Dar, tot gîndindu-se că Maia e o frumusețe rară, îl luă cu frig și gelozia îl umplu de teamă. Cine are nevastă frumoasă, ăla are și dureri de cap, își aduse aminte cu cinism. Dar mai întîi să se căsătorească, apoi va mai vedea el dacă o s-o scoată sau nu din casă.

Deodată se puse pe un rîs nebun, își îmbrățișă iubita și abia se mai putu abține să nu arate ca nebunii în strada mare. Iana Ivanova nu-i femeie atrăgătoare, dar are grijă de copii în Santara și-și apără căsnicia ca pe o cetate de nebiruit. Cum îl îndemnase taică-său, Simon, să fie în căsnicie, așa era Iana. Îl vor invidia din pricina amantei, dar asta era la fel ca și cînd i-ar scuipa în fereastră. În curînd va călători împreună cu ea, atît cît să se mai destindă ; vor vedea galerii de artă, muzee și biblioteci, va avea întîlniri cu personalități, va vizita și cele mai vestite morminte faraonice, apoi muzeele zborurilor cosmice, dar de divorțat nu va divorța. Își va retrage cererea de divorț și va tăcea din gură ca toți oamenii cu scaun la

cap. Se jură ca, de acum încolo, să-i mintă pe toți și astfel să se răzbune. Deodată îl puse pe gînduri întrebarea amantei, dacă peștele mare îl înghite pe cel mic. El îi răspunse încurcat că peștele mic oricum ar da-o tot e înghițit. Dar gîndul la Tanas Saveski și la bancherul Niazi Osmanov avu darul să-l neliniștească întru totul. În comparație cu ei se văzu ca un pește mic. Pesemne că Maia Arsova se gîndea la aceleași lucruri.

Deodată se porni o ploaie măruntă, vînturată de o boare caldă, de sud. Cumpără de la restaurantul makedonenilor musulmani sandvișuri cu carne de pui, apoi, la braț cu Maia, se întoarse iute acasă. Ea îl strîngea puternic și el îi simți toată tinerețea clocotindu-i sub bluză. Vroi să se spele de rușinea după-amiezii. Dar, încetul cu încetul, gîndul îi zbură la ansamblul *Hora*. Înghiți pe drum sandvișurile, dar tot nu se săturase. Maia Arsova se plînse de ameteli. «Am dormit prost ; m-a trezit țipătul unei pisici : parcă-i smulgea cineva pielea» șopti ea în timp ce se așezară în grădina de la *Kontinental* ca să bea ceva. Îi servi o chelneriță tînără și atrăgătoare. Maia se uită la picioarele ei lungi, încălțate în sandale albe, ca ale surorilor de la spitale. «Fac pariu c-a avut o noapte grea !» zise Alekso sorbindu-și apa din pahar. Se întinse cu nerușinare, iar oasele îi pocniră. «Te gîndești la cearcănele de sub ochii ei ? Parcă ar fi lăcustă !» își dădu cu părere Maia, trosnindu-și degetele. Alekso voi să adauge că trupul chelneriței lasă impresia unei femei nesătule după dragoste, dar Maia i-o luă înainte : «Chiar că n-ai nici un pic de gust ! Ăstea ca ea n-au nici un dram de sensibilitate !»

— Îi vezi pe ăia doi de acolo din colț ? arătă cu degetul Alekso.

— Ăia cu vestele colorate ? se interesă Maia.

Doi bărbați blonzi îmbrăcați cu veste țipător colorate, împodobiți cu lanțuri la gît, ședeau la masă, în spatele unui grup de fete machiate din plin. Pe cel ras în cap, Alekso îl cunoștea deja ; luase parte la bătaia de la *Vechea Europă*.

Chelneriță aduse bere de rădăcini și coca, apoi, rușinată, se-ntoarse în bucătărie. Alekso dădu bătura pe gît și se uită la ceasul de la mînă. Maia trebuia să se ducă la

maică-sa, plănui Alekso, iar el o să i se dedice în astă seră Solzei. Chelneriţa trecu din nou prin grădină ducînd un ambalaj de bere la depozitul de gunoaie. «Parcă ar fi singura care slujeşte aici !» şopti compătimitor, cu ochii la ea. «A început să mă enerveze lăcusta asta !» ţiţîi Maia sorbindu-şi coca.

Încălzită de ultimele raze de soare care cădeau sorbind picăturile de ploaie rămase pe mesele din grădina de vară, Maia se căznea să se uite la cei doi bărbaţi. Dar deja totul o enerva. De undeva se auzi o muzică în surdină, iar din bucătărie se auzea o maşinărie care bătea frişca. Aruncă o privire spre fetele acelea boite care mîncau clătite cu căpşuni. «Chiar că sînt negre ca tăciunele. Natura le-a sluţit, iar ele se umflă în pene. Se cred frumoase !» şopti Maia plină de invidie. Lui Alekso îi plăcuseră : cochete, golaşe, fuste scurte şi cu şliţ adînc ; sporovăiau şi mestecau gumă, iar rîsetele lor erau molipsitoare. «Dacă nu mă-nşel cumva, fetele aniversează ceva !» zise Alekso. «Cine se uită la ele ? Numai ţie îţi curg ochii după ele !» îi reproşă Maia, pregătindu-se de plecare.

Alekso Ivanov lăsă banii deasupra notei de plată şi se ridică. Maia îşi şterse buzele cu o batistuţă scoasă din poşetă. Cunoştea şi ea pe cineva care lucra la tipografia *Doi mai* şi care venea pe la ei pe acasă în vizită la chiriaşul lor, Rafail Burov. Alekso vroi să-i ştie numele, dar ea se porni pe rîs, refuzînd a-i satisface curiozitatea. «Nu-i şi Rafail d-alde ăştia ?» se interesă Alekso. «Prostii ! Ăla e bărbat, nu glumă !» răspunse Maia. În gîndul lui Alekso se trezi ura împotriva «bărbatului nu glumă». «Prea mult îţi lauzi fostul chiriaş !» îi aruncă pe drum. «Mama l-a poftit la cină ! El trăieşte undeva prin provincie, dar serviciul îl mînă mereu în oraşul ăsta ! Mama abia aştepta să-l invite la cină !» turui Maia cu vizibilă intenţie de a-i trezi gelozia. Dar Alekso Ivanov, cu toate că era neliniştit şi înfuriat pe Rafail Burov, pe care nici nu-l cunoştea personal, trebui să se grăbească. O conduse pe Maia de mînă pînă afară, o lipi la pieptul său şi-i propuse să ia a doua zi prînzul împreună. «Vreau să-i ţii o lecţie Solzei !» prinse ea curaj în cele din urmă.

— Mîine o să prînzim împreună ! strigă el de cum se depărtă cîțiva pași. Saşlîk, supă, un pic de vin, ok ?

— La *Armonia* ? întrebă Maia Arsova.

— Nu ! Într-o cîrciumă siriană care se numește *Efoloku Lokoku !* răspunse Alekso, și adăugă că strămoșii cîrciumarului veniseră dinspre rîul Bolența, pe vremea osmanlîilor.

— Dar rîul acela nu se află în Siria ! Pînă cînd ai de gînd să mă tot minți ? Cît o să mă mai iei drept o gîsculiță ? Pentru asta ai să-mi plătești !

Maia rămase cu supărarea ei pe stradă.

7.

Soarele începuse să se ascundă după vineții munți cînd Alekso și Solza grăbeau să cumpere un inel. Lui i se părea că ține de braț o desăvîrșită, eterică și tînără femeie căreia trebuia să-i cumpere o amintire pentru aniversare celor șaptesprezece ani. Dar fiică-sa știa că băieții n-o socoteau frumoasă și de aceea o ocoleau. Acum trecătorii nu băgau de seamă că, din pricina dioptriilor destul de mari, purta lentile de contact. Trăsese singură următoarele concluzii : după soră-sa, Vida, bărbații alergau cu limba scoasă, pe cînd pe ea nici n-o băgau în seamă. Dar reușise, în cele din urmă, să-și învingă complexele, învăța mult și, cel puțin la gimnaziu, era prima.

Străzile fremătau pline de lume veselă ieșită la plimbare, oameni care nu se gîndeau la greve, cu toate că greutățile economice se simțeau din plin dacă priveai prețurile mărfurilor. Zumzetul era adesea sfîșiat de urletul sirenelor. Văzduhul se umpluse de zăpușeală, iar soarele se pierduse printre clădirile înalte ; mirosea a asfalt topit. Doi tineri bărboși țineau o pînză în patru colțuri : alături, al treilea ținea o cuvîntare. Strîngeau ajutoare pentru construirea unei școli makedonene în Noua Zeelandă. Grămada de bani adunată pe pînză era destul de mare, trecătorii arătîndu-se darnici. Ceva mai încolo un grup de fete făceau reclamă hotelului *Mavrovo*, minunea minunilor : cocteiluri, atmosferă intimă, fără smoking, fără consumație, de luni pînă duminecă, totdeauna minunat, iar la miezul nopții soare tropical. De cînd s-o fi pus orașul ăsta pe reclame, se întrebă Alekso și se simți vinovat din cauză că despre tipografia *Doi mai* nu știa nimeni. Undeva,

în apropiere, sirenele urlară din nou : mirosea a incendiu. Niște fete alergau aruncînd fluturași pentru reprezentațiile unui circ. O seară nebună, se gîndi Solza strîngîndu-și tatăl de braț, uitîndu-se la un cerșetor șchiop care își imprimase la un magnetofon glasul gros și strîngea banii din pomeni într-o conservă de pește. Se opri și ascultă înregistrarea care spunea că omul care ține conserva în mînă e orb, își pierduse o vreme cunoștința și acest lucru nu însemna decît epilepsie, urmare a războiului civil din Belomorska Makedonia. Puțini erau cei ce se opreau în fața șchiopului cu glasul gros ; conserva lui răsună de monedele puse de Solza. Oamenii parcă nici nu voiau să-și aducă aminte de urmările războiului, parcă îi atrăgea numai lăsarea serii. Viața e scurtă, fiecăruia îi este dăruită numai o singură viață, își zise liceanca, dar unde o să ajungem cu nepăsarea asta ? Pentru anii ei Solza era mult prea sensibilă.

— Cum se simte mama ? întrebă Alekso după ce Solza se întoarse lîngă el. O mai doare stomacul ?

— Durerile apar valuri, valuri, nu știi, tati ? se miră Solza. Dar de ce vă certați atît de des ?

— Dar Viktor ? fugi Alekso de răspuns.

— Se pregătește de plecare în armată. Te-a căutat să-ți spună !

— Ce-o să mă fac eu cu fratele tău ? Doar ne-am înțeles să facă armata mai tîrziu ! Să termine mai întîi facultatea și să nu mai depindă de nimeni, oftă nemulțumit.

— Mi-e teamă pentru noi, tată ! Ce-o să se-ntîmple în cele din urmă ? tremură Solza punîndu-și capul pe umărul lui Alekso.

— De ce ți-ar fi teamă ? Tu ești copil încă ! o liniști tatăl.

— Ce copil ? La vîrsta mea țigăncile au cîte doi copii ! Crezi că nu știu ce se-ntîmplă în casa noastră ? întrebă Solza cu lacrimi în ochi.

— Toate vor fi la locul lor ! minți Alekso, mîngîindu-i gîtul.

— Vreau să fim împreună ! De o lună sîntem despărțiți unii de alții ! zise Solza.

— O, porumbița mea ! Cînd ai crescut și te-ai făcut mare ? rise îndurerat Alekso. Îți promit că totul va fi așa cum vrei tu !

Căutarea unui inel, cu unul sau două diamante, se dovedi a fi un lucru îngrozitor. Și nu din pricină că ar fi existat un număr prea mare de modele, ci pentru că prețurile erau enorme, iar buzunarul lui Alekso destul de gol. Tot cheltuind cu Maia Arsova, iar cîștigurile nesosindu-i la timp, dorințele i se dovediră mai mari decît posibilitățile. Așadar, pe de o parte, nu putea să-și permită să cumpere un inel cu multe diamante, iar pe altă parte se temea că negustorii oricum îl vor păcăli. Îi vor lua o mulțime de bani, pentru un lucru de nimic, iar apoi vor rîde pe sub mustață. De aceea se și învîrti de cîteva ori pe Evreiska, amînînd cumpărătura, cu toate că se rușina în fața fiică-si. Mai bine, totuși, Solza să-și aducă aminte de el ca de un tată darnic, așa că se hotărî să-i cumpere un cadou tipic pentru o femeie în toată firea ; poate că viața n-o să-i fie prea ușoară, își zise. Nu uitase datoriile care-l strîngeau de gît la toate băncile, dar încăpățînarea și prestigiul îl sileau să cumpere acel inel frumos cu care voia să-și facă fiica fericită.

— Iar Vida s-a adunat de pe drumuri acasă ! continuă deodată Alekso.

— Trebuie să stai de vorbă cu ea, tati ! îl sfătui Solza.

— Mi-a pătat onoarea ! mormăi tatăl.

— Dar dacă i-am cumpăra un cadou ? Știi cît o să se bucure, tati ? Te va ruga s-o ierți, pe cuvînt ! strigă bucuroasă Solza, trăgîndu-l de mînecă.

— Dar acum e ziua ta, Solzuța ! Vreau să-l pomenești pe tăticul tău ! răspunse Alekso. O să transpirăm puțin, dar tot alegem un inel.

— Vida o să se mărite ! murmură Solza.

— Prea multe noutăți mi-ai spus pentru seara asta ! Viktor pleacă în armată ! Vida se mărită ! Nu cumva încurci treburile ? se împotrivi Alekso, uimit și-ngrijorat.

Se opriră în fața prăvăliei *Gomel* unde se vindeau ceasuri încrustate cu diamante, lanțuri de aur și inele. Alekso Ivanov roși de rușine fiindcă inelele erau superbe, dar peste suta de mii bucata. «Nu sîntem de nasul acestei prăvălii !»

zise în șoaptă, de parcă și-ar fi vorbit în gînd. Solza îl rugă din nou să renunțe la ideea lui și s-o ducă la ansamblu. Dar el se încăpățînase ; voia ca fiica lui să arate ca o fată din lumea bună. Videi îi interzisese că umble cu băieții, pe cînd Solza fugea de ei. «Să ne mai uităm încă puțin !» îi propuse surîzînd acru. «Altfel cum putem să știm ce există prin prăvăliile astea ? !»

La *Nina* îi propuseră să cumpere un inel cu garanție de calitate, dar prețul și aici era de neatins. Vînzătoarea dădu din umeri, îi propuse o mare reducere de preț, îi arătă și alte inele, mai ieftine însă frumoase, dar se vedea că nu-s același lucru. În prăvălia *Salim* tînărul cu tichie scoase zece modele de inele, dar prețurile din nou se dovediră inaccesibile. Micșoră prețul acolo, în fața lui, se trudi să-l cîștige, îi propuse în cele din urmă să încalce legea, să cumpere fără a plăti taxa de stat. Tînărul îl trase și de mînecă, dar Alekso Ivanov ieși rușinat în stradă.

— Nu te recunosc, tati ! De ce te umilești ? întrebă îngrijorată Solza.

— Taci acum, ce-ți pasă ? îi șopti blînd tatăl și o cuprinse pe după umeri.

— Pe degetele mele și așa diamantele tot nu strălucesc ! Tati, ai uitat că sînt mioapă ? Nu vreau să faci din mine o păpușă împopoțonată ! se revoltă Solza.

— Așa am promis, așa va fi ! i-o tăie Alekso.

— Ești la fel ca bunicu !

Dorise să-i cumpere un inel fiicei sale și, peste patru zile, la sărbătorirea zilei de naștere, să i-l dăruiască. Astfel ca Vida să roșească de rușine, iar Solza să se bucure. Căuta un inel de lux, dar în seara aceasta nu avea bani de ajuns pentru așa ceva. Toate cărțile de credit îi fuseseră retrase din pricina lipsei de bani lichizi înregistrați în conturile bancare. Merse mai departe ; la dugheana *Peres*, aidoma ca și pînă acum, fu îmbiat cu aur, argint, diamante. La colțul unei străduțe, două femei le arătară inele de aur pentru degete gingașe, bătute în diamante care îți luau ochii, lucru manual, dar, cînd auzi prețul, Solza mai-mai să leșine.

— M-am săturat de gluma asta, tati ! șopti Solza. Cumpără-mi ceva mai modest, dacă te-ai hotărît să-mi faci o bucurie !

— Mai suportă încă un pic ! se îndîrji Alekso.

Atunci femeia mai tînără îl întrebă cît îl ține punga. «Nu mai mult de zece mii !» recunoscu rușinat Alekso, cu ochii la diamante. Femeia scoase din sertare exemplare mai ieftine, cum le vindea țăranilor, dar mai înainte îl lămuri că prețul totuși nu-i o garanție a calității. Făcu noi reduceri, dar Solza își trase tatăl în stradă.

— Am uitat să-ți spun, te-au căutat de la bănci ! se străduí Solza să-l facă să dea uitării inelele cu diamante.

— Asta-i deja rezolvată ! Altcineva m-a mai căutat ? întrebă Alekso, trecîndu-i ca un fulger prin minte întîlnirea cu bancherul care-i asigurase bani scumpi pentru plata salariilor muncitorilor.

— Cum să nu ! Telefonul a sunat fără răgaz ! De dimineață ne-a vizitat din nou inspectorul Santarei pentru proveniența averii. I-am spus să te caute la tipografie ! Dar tu nu cumva trăiești în mai multe case ? îl surprinse Solza.

— Doar taică-tău n-o fi vreun balaur ! se încruntă Alekso.

— Glumesc ! Păi unde să trăiești decît în casă ? rîse Solza.

— Știi de ce avem noi nevoie ? Să se însănătoșească mama !

Intrară în prăvălia *Iakși* care, pe lîngă inele, mai vindea și alte podoabe de proveniență străină. Un timp stăpînul se străduí să le vorbească în rusește. Vroia să-i convingă de calitatea obiectelor și rostea tot soiul de mărci sonore, parcă descoperise nu știu ce minune. În privința inelelor, mai reduse din prețuri, dar pe tejghea scosese doar un număr mic de modele, pe cînd prețurile rămîneau încă de neatins.

Drumul îi purtă mai încolo, prin zgomotul străzii, *la Martin ;* vînzătorul era un tînăr tare plăcut la-nfățișare ; avea unghii îngrijite și încă nu folosise briciul. Cald, frățioare, se gîndi Alekso, cu ochii cînd la el, cînd la ceasuri. Tînărul le arătă cîteva modele în exclusivitate, care străluceau atît din cauza aurului, cît și din pricina diamantelor, dar rosti niște prețuri cu multe cifre, de neînchipuit pentru Alekso Ivanov. Ca de altfel toți negustorii, tînărul mai făcut niște reduceri, cu alte cuvinte voia să-i tragă pe sfoară. Îl lăsară în plata lui Dumnezeu și intrară la *Rubin.*

Ca şi cînd ar fi înghiţit nişte ghiulele, aşa privi Alekso diamantele şi podoabele pentru înfrumuseţarea trupurilor femeieşti. Uşa de la intrare era prevăzută cu un dispozitiv electronic, ca şi al casei sale din Santara. Aici preţurile erau de-a dreptul îngrozitoare, chiar şi după ce vînzătoarea făcu obişnuita reducere de preţuri. Ieşi ca opărit cu apă fiartă : i se făcu ruşine şi datorită banilor pe care-i mototolea în buzunar şi datorită Solzei pe care o iubea din toată inima. Nu degeaba se zice despre el că se încăpăţînează ca măgarul pe punte. Ce soi de director de firmă era el, dacă nu putea să facă cadou nici măcar un inel cu diamante, se întrebă înnebunit.

— Ce-mi trebuie mie o astfel de bijuterie ? ! se supără iarăşi Solza.

— Ca să ai succes la şcoală ! începu să-i explice Alekso. Meriţi şi un inel cu zece diamante ! Dar dacă nu pot să-l cumpăr acum, asta nu înseamnă că n-am s-o fac în curînd ! O să vină şi ziua asta cu soare, ai să vezi ! se lăudă el cu o lucire nebunească în ochi.

— Banii ăştia dă-i mai bine lui Viktor ! propuse Solza îngrijorată.

— Dar ce, el n-a avut ziua lui de naştere ?

— Numai că el pleacă la armată ! ridică glasul Solza. Au să-i trebuiască de ţigări !

— Fiecare cu ce i se cuvine ! E bine ? i-o tăie Alekso.

Se mai lăsă ispitit şi mai încolo pe uliţă ; intră la *Leon*, iar guralivul bătrîn se dovedi expert în inele cu pietre scumpe. Îi propuse să cumpere un inel din aur vechi austriac, dar, cum nu căzură la învoială, îi conduse îndatoritor pînă la uşă. «Vă gîndiţi chiar serios să cumpăraţi un inel ?» Alekso roşi auzind întrebarea aruncată în bătaie de joc. Blestemaţi negustori, nu se înclină în faţa nimănui, îşi zise el cu ură. În cele din urmă trecu şi pragul micii prăvălii *Edelman ;* îl luă în primire o femeie grasă şi politicoasă, care scoase la repezeală din sertare o duzină de inele, încurajîndu-l că, pentru el, va face un preţ special. Diamantele străluceau montate în aur, luîndu-i orice speranţă că ar putea să-şi împlinească dorinţa. Dar de ce o fi alergînd el după lux ? Nu mai departe de azi dimineaţă îşi arătase slăbiciunea, cînd cămătarul Niazi Osmanov îi întinsese acel contract umilitor ! Solza avea dreptate să-i

propună să renunțe la acest gînd. De ce dorea el să se arate darnic și generos în fața unei copile ? Ea doar știa bine în ce situație materială se aflau, văzînd-o pe maică-sa frămîntîndu-se din cauza datoriilor neachitate. Și, în afară de asta, Solza era o fată atît de modestă ; ar fi bucurat-o mai mult fericirea familiei ; cu toate că era încă tînără, n-ar fi pregetat să împartă cu ceilalți și binele și răul. De unde i-o fi venit jinduiala din seara asta, se întrebă singur alarmat. Deodată își aminti de-o ceartă avută cu Maia Arsova, care, la supărare, îi spusese să se ducă la psihiatru. Și alții îi preziseră că va ajunge la spitalul de nebuni, dacă nu va fi băgat la răcoare ; ei, și ? Dădu din mînă și continuă să meargă convins că nu-i bolnav.

Luă un sandviș cu niște carne de pui și un suc de căpșuni. Solza nu vroi să mănînce înainte de a termina repetiția. Și, în timp ce-și înghițea, trist, îmbucăturile, se gîndi iarăși la preumblarea prin împărăția diamantelor. Nu, nici vorbă, n-o să-i mai calce piciorul pe Evreiska, își zise ; văzuse atîtea diamante cît pentru tot restul vieții. De-aceea le-o fi lucind negustorilor de aur atît de tare ochii și de-aceea le-o fi atît de frică de hoți ? Își punea tot felul de întrebări clătinînd neîncrezător din cap, ca nebunii. Cu cît mai mult ura diamantele inelelor, cu atît mai tare le dorea. În același timp, din adîncurile subconștientului, îl podideau alte și alte idei, care îi înflăcărau ambițiile. Succesul trebuie să fie total, își zise ; îi va dărui fiicei sale Solza un inel aidoma celui cumpărat Maiei. O să strălucească bătut în diamante ! O să pomenească ei prăvăliașii ăștia ; încă o dată au să i se ploconească, respectuoși, pînă la pămînt.

Spre amurg intrară în sala ansamblului *Hora*. Tinerii de felul Solzei, care nu iubeau modernele diskocluburi, își petreceau timpul liber aici. «Tipografia se poate să dea faliment, dar folclorul e fără moarte !» strigă Virgil Piseski, care-i aștepta la ușă. Era vesel și proaspăt, de parcă nici nu luase parte la bătaia de astă noapte. Nici tu vînătăi, nici zgîrieturi, se miră Alekso. Oare nu-l lăsase chiar el, bușit bine, în casa aceea veche ? Repetiția era în toi ; tinerii învățau noi cîntece și dansuri. Mîna dreaptă a lui Virgil era tocmai grăsanul de la *Noua democrație*, dar mai erau ajutați și de trei albanezi. Solza se prinse fuga-fuguța în

boră, iar Alekso se așează lîngă patefon. Zgomotul era aproape de nesuportat, o lume de culori, căreia îi ardea de joc și căreia acum nu-i păsa de grevele ce bîntuiau Europa. Cei mai numeroși erau studenții din vreo zece țări nealiniate. Începură să joace dansul cunoscut sub numele *Ca pe Belasița ;* melodia și ritmul îți luau mințile ; dansatorii erau emoționați. Urmă un dans american, numit *Strada numărul doisprezece ;* niște arabi căzură în transă.

— Oază a folclorului ! glumi Alekso, care nu prea înțelegea entuziasmul tipografului.

— Treci mai des pe aici, așa cum face Solza ! îi propuse Virgil.

— Cu ăl care te-a bușit ? rîse Alekso.

— Să nu-i mai văd mutra !

— Arabii ăștia se dau în vînt după folclorul nostru ? continuă în bătaie de joc Alekso Ivanov.

— Joacă de parcă ar fi coborît acuma din munți ! răspunse Virgil încîntat.

— De ce nu formezi tu un ansamblu și la tipografie ? rîse Alekso.

— Doar nu sînt nebun ! răspunse Virgil. Cine mi-ar plăti munca ?

— Cum de-ai reușit să-i atragi pe oamenii ăștia ? îl luă din nou peste picior Alekso.

— Idea e plină de umanism, distracția asta nu costă ; ce vrei mai mult ? Aici se nasc marile prietenii ! îl lămuri Virgil Piseski.

— Aici e de mine ; am să trec mai des ! strigă Alekso Ivanov, iar rîsul său molipsitor se contopi cu îndrăcitele ritmuri ale muzicii.

— De ce-ți bați joc de mine ? îl întrerupse Virgil. Omul, apăsat de beton și de oțel, vrea să și joace un pic. Ce-i rău dacă se păstrează folclorul și obiceiurile ?

— Nu știu ce-i cu mine astă seară ; mă hlizesc ca nebunii ! Nu trebuie să te superi ! Rîsul clocotește în mine, ha, ha, ha !

— Și eu aș rîde, dacă lucrurile n-ar sta așa cum stau ! recunoscu Virgil.

— Ceva vești despre nevastă-ta ? întrebă Alekso.

— Ce se poate schimba acolo ? dădu din umeri Virgil.

Alekso Ivanov îşi privi fiica ; Solza conducea acum hora. Virgil Piseski începu să spună că, după amiază, la tipografie sosise manuscrisul cărţii lui Tanas Saveski. *Stabilizarea economică, acum sau niciodată !* strigă Alekso gîndindu-se la titlul lucrării şi din nou izbucni în rîs. Virgil se chinui să-i explice că tipărirea va merge foarte greu, dar tropotul dansatorilor se dovedi mai puternic decît glasul său. «Am mai cîrpit-o încă o dată !» zise Alekso printre hohote de rîs. Pomeni de contractul bancar, camăta mare, dar Virgil nu pricepu nimic. «Doi paşi înainte, unul înapoi !» îi sfătui grăsunul pe dansatori. Alekso se simţea ca drogat ; rîsul îl făcuse să asude. Îl privi pe cel mai bun culegător al său, de parcă i-ar fi văzut pentru prima dată obrajii rumeni şi proaspeţi, gîtul scurt în jurul căruia îşi legase o năframă de mătase. În picioare avea nişte pantofi uşori, împletiţi ; colcotea de sănătate şi de energie, iar îmbrăcămintea lui mirosea a rufă proaspăt spălată, de parcă n-ar fi ieşit din tipografia aceea-mpuţită, de parcă n-ar fi fost bătut măr astă noapte. Pe Alekso îl cuprinse invidia cît de iute se refăcuse Virgil ; începuse chiar să-l urască. «Totu-i în regulă cu tine ?» îl întrebă Virgil cînd se despărţiră.

Alekso o duse pe Solza să cineze la restaurantul *Pir*. Acesta arăta ca un vechi vas părăsit, ca în basmele cu corăbiile piraţilor : scări de lemn, odgoane, catarg, cîrmă şi plase. Îi întîmpinară două fete frumoase care-i conduse, cu plecăciuni, pînă la masă. În faţa Solzei se afla o turbină de vapor, curăţită şi montată lîngă zid. Pe lista de bucate era fotografiat un marinar bărbos întors dintr-o lungă călătorie ; fuma dintr-o lulea, purta nişte haine ponosite şi o pălărie de paie ferfeniţată, iar în mîini ţinea o torbă şi alte bagaje. Alekso îşi aminti de marinarul care-l poreclise Claudiu nebunul.

— N-ai fost pînă acum aici ? o-ntrebă pe Solza.

— Ce să caut eu aici ? se miră ea.

— Ciudată lumea asta care cinează !

— Cunoşti pe cineva ?

— Numai din vedere ! Dar moralitatea e cam îndoielnică, răspunse Alekso.

— De ce-am venit aici, dacă-i aşa ?

— Ca să vezi cum se trăiește pe picior mare ! spuse plin de invidie Alekso.

Comandară niște salate din verdețuri, apoi el dori o ciorbă cu multă ceapă iar Solza o plăcintă cu brînză și lapte bătut. După aceea sosiră și fripturile : carne de vițel bine rumenită, stropită cu ceai rece. Fericit, Alekso își sorbea din priviri copila, iar ea, după repetiția de la *Hora*, înfuleca fără să se uite nici în stînga, nici în dreapta. De ce nu s-o fi dînd și ea în vînt, ca Vida, după dansurile moderne de la discoteci, se întreba Alekso numărîndu-i îmbucăturile. Poate că-i moștenire din satul lui natal. Posoki, astfel Solza continuînd tradiția laglikăi, bunica ei, care n-avea egal cînd se prindea în horă. Sîngele apă nu se face, conchise, în cele din urmă, încîntat. Simțea o infinită dragoste pentru Solza. La gîndul că băieții n-o băgau in seamă îl cuprinse un rîs pe care nu și-l putu stăpîni între buze.

— Ce vezi așa de rîs la mine ? întrebă Solza.

— Bunică-ta a fost cea mai bună horitoare, ha, ha, ha ! rîdea Alekso.

— Și ce-i de rîs în asta ? se supără Solza. Tati, totu-i în ordine cu tine ? repetă ea întrebarea lui Virgil.

— Cum să nu ! Maică-ti nu-i place mușchiul de vită ! Ha, ha, ha ! se străduia Alekso să dreagă lucrurile.

— Dar ea gătește mult mai gustos decît aici ! sări Solza.

— Ce-ați mîncat azi ?

— Fasole la tavă ! răspunse Solza printre înghițituri.

Seara tîrziu, în timp ce grăbea cu mustangul său spre casa adjunctului Eto Paskov, Alekso se gîndi la neobișnuita dragoste față de fiica sa. De ce să n-o bage băieții în seamă ? se întrebă. E destul de frumoasă ca să poată atrage ochii cuiva ; era sigur de acest lucru și, în afară de asta, căsătoria cu ea va fi tare ca o cetate. Ce-i cu această nedreptate a naturii ? După Vida toți aleargă ca ogarii, iar după Solza nu se uită nimeni. El se gîndea acum că Solza suferă din această pricină și de aceea stă dusă pe gînduri lîngă el, în mașină. Ca s-o înșenineze, prinse a-i povesti detalii din viața privată a lui Virgil Piseski, coregraful de la *Hora*. «A fost prins în așternutul Ivonei Pagiova». «Știu totul !»

îl întrerupse, în şoaptă Solza. Apoi adăugă că nevastă-sa se afiă la spitalul de nebuni. «Ştiu totul !» răspunse scurt fiică-sa şi se plînse că lentila de contact de la ochiul stîng i se desprinsese.

Casa lui Paskov se afla departe, în direcţia Pădurii Roşii, iar Alekso nu mai ştia cum să-şi alunge plictiseala în timp ce conducea. De la tipografie nu avea cum povesti ceva roz, despre amantă nici atît n-ar fi îndrăznit ; pe colaboratorii săi apropiaţi îi dispreţuia, rănile familiale îi era teamă ca nu cumva să le deschidă iarăşi.

— Nu crezi c-ar fi nimerit să vorbim despre noi ? oftă Solza ca o femeie în toată firea.

— Dar ce nu-i natural la noi ?

— Nu vezi cît de greu îi e mamei ?

— Păi ce mai vrea de la mine ? Are două case, patru copii, ce-i mai trebuie ? micşoră Alekso viteza.

— Mama crede că ai o amantă ! îndrăzni Solza.

— Şi tu ? întrebă Alekso îngrijorat.

— Eu am nevoie de voi amîndoi ! răspunse cu tristeţe Solza.

— Mă iubeşti, dar nu mă suporţi ! îşi aduse aminte cu cinism Alekso.

— Fă un efort să-i explici, tati ! Trebuie să faci ceva ! Mama moare sub privirile noastre ! oftă cu durere Solza.

— Munca la tipografie mi-e amanta, uite aşa să-i spui ! Ştii tu cît e de greu să conduci o firmă pe drojdie în vremuri grele cum sînt astea ? Nimeni nu mă înţelege ! se plînse Alekso.

— Explică-i şi ea o să te-nţeleagă ! se înmuie Solza.

— Lasă-mă să mă gîndesc ! Dar ce vrea Iana de la mine ?

Alekso îşi aduse aminte că, luna trecută, deja vorbiseră despre divorţ. Parcă lîngă casa lui Paskov, o luă de gît pe Solza, o sărută pe obraz şi vesel îi promise că o să facă totul pentru armonia familiei. Cu dragoste şi bunăvoie viaţa lor va fi ca odinioară, în tinereţe. Se va gîndi astă seară, cînd se vor întoarce în Podgorie ; poate că chiar îi va telefona Ianei în Santara, îşi zise cu privirile pierdute în întunericul pătat de lumini.

Casa lui Paskov era ascunsă de rămurișul copacilor. Cîndva aici se afla studioul cinematografic, iar prin odăi foiau actorii. De cum Solza și Alekso intrară, proaspătul ginere al lui Paskov îi îmbie la o cafea. Discuția se înjghebă la iuțeală și fără protocol. După ce Alekso spuse care era pricina vizitei sale, adică de-a-l ruga pe bătrînul Eţo să vină mai devreme a doua zi la tipografie și să se îngrijească de cartea lui Tanas Saveski, ginerele deja îi împuie capul cu planurile sale pe care voia să le realizeze peste noapte. Cuvintele i-o luau înaintea gîndurilor, fapt care Solzei i se păru caraghios. Și, în timp ce pălăvrăgeau așa, soția lui, Nevena, cu sînii ţanţoși ca niște balcoane, îmbrăcată într-o rochie decoltată revoltător, pe buze cu un surîs cald și natural, îi servi cu bomboane, apoi le aduse și ceai cu lapte. Solza nu mai băuse așa ceva, iar Alekso se temu să n-o doară stomacul. Vroi să-i atragă atenția, dar nu mai apucă, fiindcă Solzei îi era sete și băuse pe nerăsuflate. Apoi Nevena le aduse niște prăjituri din morcovi și plăcinte aromânești, făcute după o rețetă procurată în Kruşevo. Alekso Ivanov se interesă unde-s acum Eţo Paskov și nepoții de la fiica mai mare și de ce tinerii sînt singuri acasă.

— Soră-mea e la ședință de partid, cumnată-meu la o întrunire, iar taică-meu în parc cu ţîncii, răspunse, veșnic surîzătoare, Nevena. Asta-i, acasă ne certăm dacă sîntem cu toții !

— O să plecăm iute ! se scuză Solza.

— Dar ne simţim bine cu voi ! să pregătim cina ? propuse Nevena, sfredelindu-și cu privirile bărbatul.

În cameră era zăpușeală ; Solza transpirase deja. Se simţea stînjenită și, fără voie, își trecu privirile peste tabloul de pe perete, apoi peste bibliotecă și peste căminul cu felinar roșu fixat sub butucii de lemn. Frumoasa, golașa gazdă observă transpirația de pe fruntea-i înaltă și aduse de undeva un ventilator mare și vechi. «Ai o fată foarte ruşinoasă !» îi șopti lui Alekso. «Afară s-a încălzit din nou !» rîse el. «Păi e încă vară ! filozofă ginerele lui Paskov. «Ați văzut ce zi plină de vînt a fost azi ?» întrebă Solza. Ginerele lui Paskov răspunse ceva, mușcînd din plăcintă, dar Alekso nu-l înţelese. El era furat de tînăra nevastă care-l îmbie încă o dată cu lapte și ceai. Și-o dorea

trupește, ca și pe vremea cînd nu era măritată. Unde și-o fi găsit bărbatul ăsta pocit, se întrebă sorbind-o din priviri. Cu surîsul pe buzele-i groase, ea aduse pe o tavă niște biscuiți, poftindu-l să se servească singur. Oare pocitul ăsta i-o fi mulțumind poftele acestei femei, se întrebă Alekso îngrijorat mușcînd cu lăcomie dintr-un biscuit. De limbut ce e, pesemne că nu-i mai rămîne vreme să-i mai și amușineze fudulele-i balcoane. O fi în stare s-o înfioreze și s-o istovească în brațele lui ? Stînd lîngă Solza, lui Alekso îi treceau prin cap tot soiul de gînduri drăcești. Pocitului nu-i dădu nici o atenție ; aproape că uitase pînă și de Solza. Iar Solza ședea lîngă el și-l asculta cu atenție pe limbut, care acum vorbea despre valoarea unei rozete care era fixată în plafon.

— În casa asta nu există înțelegere pentru artă ! îi turuia limbutul, Solzei.

— Ce ești atît de nerecunoscător ? Tata muncește pentru toți trei, și-atunci de unde să mai aibă vreme și pentru artă ? îl mustră Nevena.

— Cînd vrei, totu-i posibil ! se încăpățînă bărbatu-său.

O putere nevăzută trezi în trupul lui Alekso pofta de a face dragoste cu Nevena pe care, în gînd, o și dezbrăcase ; acum nici pe el nu-l interesa arta. Trebuie neapărat s-o ia din loc din casa asta, își zise tulburat și, uitîndu-se la Solza, se ridică iute din fotoliu. Îl cuprinseră tot soiul de pofte viclene ; o dorea pe Nevena din tot sufletul și din tot trupul. Ar fi vrut s-o aștepte numai un pic în vreo odăiță întunecoasă, poate vreo jumătate de oră, ca altădată, cînd îl trimitea pe taică-său pe teren, în provincie. I se părea că Nevena acum coborîse din basme, fragedă și dulce ca o smochină dată în pîrg ; își dori, plin de lăcomie, să-i sărute sînii. Dar era destul de tîrziu, și pe deasupra avusese și o zi grea. Își privi ceasul. Drumul pînă în Podgorie o să-i ia o parte din noapte. Ziua de mîine o socotea hotărîtoare pentru cariera sa, de aceea îi și propuse Solzei să se grăbească.

— Mai rămîneți încă un pic ! îi rugă Nevena.

— Sîntem obosiți, fiică-mea a fost la repetiții !

— Nu sînteți în concediu de odihnă ? mai întrebă Nevena.

— Numai soția se odihnește în Santara. De unde odihnă pentru mine ? explică Alekso, mîngîindu-și pieptul. Dar, cum va veni toamna, vom fi cu toții în Podgorie.

— Frate-meu pleacă la armată, soră-mea se mărită ! ii aduse aminte Solza.

— Viktor în uniformă ! se mirá Nevena. Vida mireasă ! Păi cînd au crescut copiii ăștia ?

— Să mi-l salutați pe Eto ! rugă Alekso din prag.

— Mai mare rușinea să cobesc, dar bătrînul miroase a sapă și lopată ! își dădu importanță ginerele lui Pasko, proptindu-se de un copac din curte.

— Mușcă-ți limba ! îl dojeni Nevena.

— Dar asta-i ceva natural, ce te superi ? Toți o să murim, care mai devreme, care mai tîrziu ! Numai că eu n-am de gînd s-o sfîrșesc în casa asta pentru muți ! zise aținînd lucrurile bărbatul Nevenei.

— Gura, că totul are o margine ! îl amenință Nevena, iar Alekso pricepu că erau certați.

— Nu vă place aici ? întrebă Solza coborînd scările.

— Orașul e frumos pentru cei bogați și aceptabil pentru clasa de mijloc ! răspunse țifnos ginerele lui Paskov.

— Santara are o climă mult mai plăcută ! încercă Alekso să dreagă situația.

— Aceiași inși împut și-acolo locul ! răspunse ginerele lui Paskov, ajutînd-o pe Solza să urce în mașină.

— Dar casa voastră are o poziție minunată. La marginea Pădurii Roșii ! zise Solza.

— Am părăsit eu casă mai frumoasă decît coliba asta ! Și-n peșteră să trăiești, numai să fii fericit ! Nu-i așa, raza mea de soare ! i se adresă el în bătaie de joc Nevenei.

— Așa o să și fie ! amenință ea. O dată cu divorțul se duce de rîpă și casa ! Zidurile nu înseamnă nimic fără dragoste și căldură ! zise ea nervoasă.

— Noi trebuie să ne grăbim ! V-am deranjat liniștea ! zise Alekso învîrtind cheia de contact.

— Mai veniți pe la noi ! îi pofti din întuneric Nevena, făcînd cu mîna semne de rămas bun.

Miezul nopții adusese răcoare, iar călătoria spre Podgorie se dovedi destul de plăcută. Alekso alese autostrada, pentru a ocoli aglomerația din centrul orașului.

— Aştia doi nu mănîncă o pîine albă ! scrîşni Solza din dinţi.

— Trebuie să le dea cineva o mînă de ajutor ! recunoscu Alekso.

— Dar şi tu, la fel te cerţi cu mama !

— Ce tot inventezi ? Cînd ne-ai auzit tu ?

— Nu numai că vă certaţi, dar vă şi bateţi ! îşi luă Solza inima-n dinţi.

— Nu ţi-am promis doar că asta n-o să se mai întîmple ? recunoscu Alekso.

Deodată ceva îl fulgeră în stomac şi fu nevoit să oprească în parcaj, în spatele clădirii de marmoră a băncii *Makedo*. Şi, în timp ce voma, sprijinindu-se cu mîinile de zid, se plînse că o să-i crape capul de dureri. Se holbă la firma băncii şi, cu ochii în lacrimi, îl înjură pe bancherul Niazi Osmanov. De ce l-o fi jignit el atît de groaznic ? Un fătarnic care ar merita un glonte în ţeastă ! De parcă el i-ar fi băgat pe gît contractul acela, făcîndu-i viaţa şi mai grea decît îi era în realitate. Alekso mormăi tot felul de vorbe cărora Solza nu le putea pricepe deloc sensul. Aici, zicea Alekso, oricine îşi poate găsi un samsar pus pe investiţii, samsar care, mai apoi, ia chip de gropar, fiindcă hardughia de marmoră de alături se mai numea şi trezorerie republicană. În jur domnea o linişte de mormînt. liniştea de miez de noapte. Paznicii puteau auzi glasul lui Alekso care-i înjura pe proprietarii capitalului acelei bănci. Solza, lîngă zidul clădirii, îl ţinea de haină, promiţîndu-i că-i va face, imediat ce vor ajunge acasă, un ceai care să-i domolească durerile de stomac.

— Să căutăm un doctor, tati ! îl ruga speriată Solza.

— Azi-noapte am avut un vis urît ! începu să-i explice Alekso venindu-şi un pic în fire. Mă plimbam într-o caleaşcă albă în jurul lacului Ohrid.

— Trebuie să te schimbi, tati ! se văicărea Solza pe lîngă el. Fără tine mama n-o s-o mai ducă pînă la sfîrşitul iernii ! Ea ştie că tu te tîrăşti cu alte femei ! Trebuie să te schimbi ! bîzîia.

— Şi aşa, mă plimbam în caleaşcă, şi aveam o idilică bună dispoziţie ; în depărtare băteau clopotele, hogea cînta, iar nişte fete în rochii albe aşteptau în parc ! Parcă mă

aflam în alte vremuri, liniştit şi adormit, parcă má întîlneam cu oameni mult mai cinstiţi ! Of, dac-aş şti cum să tălmăcesc visul ăsta ! zise Alekso şi începu să scuipe curăţindu-şi gîtlejul.

— Vrei s-o sunăm pe mama ? îl întrebă Solza mîngîindu-l cu blîndeţe prin păr.

— Fetiţa mea, tare mi-e teamă să nu mor ! Cine m-a răstignit pe cruce ? ! ofta din rărunchi.

— Nimeni, tati, vino-ţi în fire !

— Iar tu promite-mi că vei fi fată cinstită.

— O să fiu, tati, sigur o să fiu ! răspunse tristă Solza, ştergîndu-i gura cu o batistă pe care i-o scosese din buzunar.

Alekso Ivanov simţi că-l dor vinele umflate de la picioare. Tabletele de multă vreme nu-i mai ajutau la nimic, fiindcă le amesteca mereu cu alcolul. Adormea totdeauna cu mare greutate şi nu-şi găsea nicăieri locul. Uneori îşi zicea că numai Iana Ivanova e vinovată de toate necazurile lui intime ; simţea c-o urăşte din străfundurile sufletului. Timpul lecuieşte totul, se alină el, multe lucruri se vor rezolva de la sine, aşa că, odată cu sosirea toamnei, va începe viaţa adevărată.

Surdul miez de noapte trecuse, dar neliniştea prindea şi mai adînci rădăcini în fiinţa lui. Solza îl rugă să se ridice, propunîndu-i să caute vreo policlinică de serviciu peste noapte. Dacă e grav bolnav, promise ea, îl va veghea şi-i va uşura durerile şi-şi va da şi viaţa pentru el. Dar el îşi aduse aminte că prin anii studenţiei trecea pe la *Kukuş* chiar şi după miezul nopţii ; acolo deschid cu noaptea în cap, înaintea zorilor, iar de cele mai multe ori nici măcar nu mai închid. O va duce pe fetiţa luî acasă, în Podgorie, iar apoi se va întoarce la resturant. Nişte chifle cu miere, cafea cu lapte, se va răcori cu un pic de apă rece şi abia apoi se va înapoia la culcare. Îşi simţea sufletul greu şi lucrul acesta nu mai putea fi tăinuit.

Solza îl rugă să se-ntoarcă, pe cît poate, mai repede ; îi era teamă să doarmă singură într-o casă atît de mare.

Ciudată fată ! Îl rugă ca a doua zi, înainte ca el să plece la lucru, s-o ducă pînă la biserica arhanghelului Gavril, în zona industrială, unde era botezată maică-sa. La apus,

voia să aprindă trei lumînări : una pentru odihna morților, una pentru sănătatea celor apropiați, iar a treia pentru ca arhanghelul Gavril să aibă grijă de viitorul părinților ei. Parcă ar fi presimțit ceva îngrozitor : un munte înalt, întunecîndu-le fericirea, un munte înzăpezit care nu putea fi trecut în această viață lumească. Plîngea și șoptea : «Vă iubesc atît de mult, dar cum să fac să vă țin alături unul de celălalt ?»

Alekso o îndemnă să se culce, o acoperi cu o pătură și apoi o sărută pe frunte. «Dacă într-adevăr ești bolnav, tati, eu o să am grijă de tine !» îi șopti ea deznădăjduită. Tremura ca varga rugîndu-l să se întoarcă mai iute acasă. Alekso citi teama în privirile ei : Solza abia se mai ținea să nu izbucnească în plîns. Îi promise că se va schimba odată cu începutul toamnei, cînd se vor aduna cu toții în Podgorie, iar lucrul acesta avea să se întîmple în curînd, nu mai era decît o săptămînă. Mine în zori va telefona în Santara și-i va spune Ianei Ivanova că petrecuse împreună cu fiica lor o seară minunată și că discutaseră și despre fericirea familiei.

Ultimul pas e cel mai greu, își zise ajungînd sub teii pe sub care o luă spre restaurant. Avea o fată curajoasă și deșteaptă, presimțise prăpastia ivită între părinți și de aceea se temea. Doar încă vreo cîteva zile și se vor rezolva toate tainele, se mîngîie Alekso Ivanov. Cu pași nesiguri grăbea pe stradă la vale și se gîndea la evenimentele din ziua care trecuse. Dacă i-ar fi apărut cineva acum în față, i-ar fi sucit gîtul ca unei păsări.

8.

Adjunctul Eţo Paskov, din Nevrokop, era un bătrîn cu părul alb, plin de zbîrcituri şi de pete pe faţă. Cunoştea meserie de tipografie aidoma celor mai buni maiştri. În timp ce Maia Arsova le servea cafeaua, el înşira noutăţile de ieri. Controlul obştesc găsise grave abateri de la disciplina financiară ; tribunalul urma să decidă cine poartă vina acestor încălcări. Defecţiunile maşinilor fuseseră remediate, dar sosiseră douăzeci de tone de hîrtie tipografică de proastă calitate. Dar acum pe Alekso Ivanov nu-l interesa nimic altceva decît cartea lui Tanas Saveski. Aşa deci, continuă adjunctul sorbind din cafea, una peste alta, problemele sînt rezolvate. Culegerea manuscrisului era pe terminate, iar turnarea plumbului cald, la zeţărie, o preluaseră cîţiva meşteri în frunte cu Virgil Piseski. Acum chinul cel mare era o matriţă ciobită la care apăruseră goluri, fiindcă pereţii ei erau mîncaţi. Doi linotipişti, refugiaţi din ţinuturile mării, duceau ultimele rînduri din plumb. Cel mai tînăr, ruşinos, se plînse că maşina pe care lucrează vibrează cam ciudat, de parcă ar plînge. Se încălzea mult prea iute şi acest lucru însemna că i se-nvechise compasul, adică locul unde erau înşirate matriţele. Şi cel mai în vîrstă cu sfială în glas, aminti că în tipografie nu mai existau rezerve pentru aliajul de plumb

— Ce mai e şi asta : aliaj de plumb ? De ce nu-mi aduc aminte ? întrebă Alekso încă mahmur, cu ochii la picioarele frumoase ale Maiei Arsova.

— Materialul care se topeşte în căzănele ; cu el se şprituiesc reliefurile matriţei ! se grăbi linotipistul cel tînăr.

— Plumb, antimoniu și cositor, adăugă expert Eţo Paskov, sorbind din cafea.

— Mîine vă aduc și aliajul acela ! promise sigur de sine, Alekso Ivanov.

— Avem nevoie și de caiele ! se plînse Eţo Paskov, cu ochii la linotipiștii care plecau.

— Minte nu vă trebuie cumva ? izbucni Alekso.

— Caielele sînt bucăţelele acelea care cad între cuvinte ! Nu se poate lucra fără ele ! îl învăţă părinteşte Eţo.

— Matriţe, aliaje și caiele ! Altceva ? își notă Alekso.

— Încă vreo cîteva minţi clare ca Andrei Pagiov, răspunse în bătaie de joc adjunctul.

— Iar v-aţi certat ? întrebă Alekso.

— Mi l-a bătut pe cel mai bun culegător ! se plînse Eţo.

— N-a fost chiar aşa ; am văzut cu ochii mei ! zise Alekso.

— E greu de suportat un ins care nu munceşte, dar conduce muncitorii ! Într-o zi o să-l găsim făcut zob lîngă maşini ! clătină adjunctul din cap și, furios, dispăru în hol.

Tipografia *Doi mai* tipărea : cărţi, ziare, necroloage, formulare și orice altceva mai era de trebuinţă. Într-adevăr problemele nu puteau fi rezolvate în totalitate. Și hîrtia care sosise de dimineaţă era de proastă calitate. Maşiniștii se plîngeau că numai cu mare chin putuseră să tragă ziarul organizaţiei sindicale. Numărul rebuturilor era foarte mare, iar imprimarea clișeelor de slabă calitate ; titlurile se citeau cu greutate fiindcă lipseau din dotaţie o seamă de litere. Eţo Paskov aștepta în fiecare clipă protestele din partea redacţiei, ameninţări, poate chiar renunţarea la contracte. Dar acum pe Alekso îl interesa cartea lui Tanas Saveski. Timp de stat pe gînduri nu prea era ; această comandă specială a Comitetului industriei poligrafice trebuia tipărită. Îl rugă prin telefon pe Eţo să vadă ce fac culegătorii și cînd vor căpăta de la secţia de maşini șpalturile primelor coli.

În timp ce aștepta ca adjunctul să sune, o întrebă pe nepusă masă pe Maia cum se simte după întîlnirea de ieri seară cu fostul chiriaș Rafail Burov. «Mă simt mult mai bine acasă !» Arsova nu răspunse provocării, dîndu-i niște acte la semnat. În preajma sa plutea o mireasmă de trandafiri și respiraţia ei îl atinse. Îl tulbură și lina foșnire a

rochiei croite cu gust pe care i-o dăruise nu demult. Dar ea se făcuse deja nevăzută în biroul ei. «Iar eu n-am nici un chef să mă întorc acasă !» se întinse Alekso cu mîinile la ceafă, aducîndu-şi aminte de promisiunea făcută Solzei. Oasele îi pocniră, sîngele îi urcă în obraji, ochii îi rămaseseră furaţi de trupul care dispăruse din cabinet. «Să nu cumva să mai dispari undeva !» o preveni el cu o voce răguşită. «Unde-aş putea să dispar ? !» rîse Maia Arsova, făcîndu-se nevăzută cu ceştile de cafea.

Pesemne că matriţele acelea sînt de nefolosit, îşi zise cu lejeritate ; mai mult ca sigur că tipografia are nevoie de bani grei, de aliaje de plumb şi de mai ştiu eu ce ! Dar Maia luă, în gîndurile sale, locul tuturor acelor mărunţişuri. Cît ar fi plătit Tanas Saveski pentru această tînără făptură ! Nu cumva din pricina aceasta îi invitase la cină ? Dar răspunsul era clar şi aici nu mai încăpea nici o îndoială : fata nu era de aruncat. Astfel, în vreme ce se frămînta ca săracii cu duhul, uitînd cele promise Solzei, se întoarse şi Eţo Paskov, supărat şi îngrijorat.

— N-o să meargă după cum ne-am făcut planul ! se plînse el dînd din cap.

— Trebuie să meargă ! urlă Alekso.

— Culegătorii se străduiesc ; am stat de vorbă, personal, cu Virgil. Dar mi-e teamă că vom depăşi termenul ! Sună-l pe Tanas şi spune-i să nu ne grăbească ! îl îndemnă adjunctul cu ochii la portretul revoluţionarului atîrnat pe perete.

— Am să-i pedepsesc, să ştii !

— Fă ce vrei ! Culegătorii n-au de unde lua material orb, şi gata, ridică Eţo din umeri.

— Să găsească ! Ce mai e şi ăla material orb ?

— Mai bine să nu-ţi mai spun ! răspunse adjunctul.

— Dar ce există în tipografia asta în afara unor bătrîni demenţi ? Ascultă, Paskov ! Pentru profil, legături, cuadraţi, să demontaţi paginile ziarului sindicatelor pe care l-aţi tipărit azi-noapte ! Vezi bine că nu avem bani pentru altele noi ! termină Alekso cu glas mai îmblînzit şi-l bătu pe umeri.

— Să-ncercăm şi aşa ! fu de acord Eţo şi cu paşi grei se-ndreptă spre culegători. Dar treaba o să meargă la fel de uşor ca şi cînd ar urca pînă în satul tău ! adăugă din hol.

Curînd îl anunţară pe Alekso că secţia maşini primise primele coli puse la punct. Corectoarea citise aproape jumătate din carte, care n-avea nici măcar o sută de pagini, cu clişee cu tot ; maşiniştii puseseră totul la punct şi lucrul putea să înceapă la prima presă rapidă. Cele două prese sînt şi neproductive pentru ediţiile de mare tiraj, îşi zise Alekso privind pe fereastră. Şi, în afară de asta, la ele se tipăreau necroloage. Aşa era obiceiul, ca pentru fiecare mort să se tipărească în jur de o mie de necroloage care erau lipite pe stîlpi, pe la ferme şi prin cartiere. Dacă, întîmplător, Iana va muri, îi trecu prin cap lui Alekso, va trebui şi el să procedeze după obicei. Dar oare se putea aştepta la aşa ceva în curînd, se întrebă el.

Maşiniştii montau acum colile tipografice, scoteau exemplarele de probă, întindeau grăbiţi culoare în cuvele celor două prese rapide şi, încă şi mai rapid, tipăreau. Hîrtia îi enerva fiindcă foile aveau grosimi diferite şi doar cu mare chin puteau fi potrivite peste zaţ. Dar treaba, în cele din urmă, se urnise ; cumva-cumva o voi scoate la capăt, căuta să se convingă singur, uitîndu-se încă pe fereastră, spre mercedes. De la Manechin se putea aştepta la o recunoştinţă mai de Doamne-ajută, la radierea datoriilor, la un loc bun în conducerea politică sau chiar executivă a oraşului ori, în cel mai rău caz, la mutarea lui într-o tipografie mult mai modernă. Şi asta n-ar fi chiar de vise rele, într-o vreme de criză cum e aceasta, cînd toată lumea se văicăreşte şi pretutindeni se ivesc greutăţi economice. La urma urmelor, ar scăpa de zaţul acela cald de plumb, de otrăvurile care-ţi intră de-a dreptul pe beregată. L-ar aranja o culegere fotoelectronică, aşa cum au toate tipografiile moderne ; într-adevăr, bine i-ar prinde să plece de la *Doi mai ;* zece ani îi erau de ajuns ; fusese decorat, iar aici nu se putea schimba nimic. Faptul că firma se ducea de rîpă nu depindea de el, se încuraja Alekso. O analiză făcută de experţi mai mult ar înfierbînta lucrurile : caz de forţă majoră, şantaj din partea partenerilor străini, productivitate scăzută din pricina maşinilor învechite. Nici Dumnezeu n-ar putea să despotmolească tipografia asta, se mîngîia el cu nevinovăţie.

Prin cap îi trecură la repezeală cîteva idei de inovații tipografice. Tanas Saveski ar putea, dacă ar vrea, să-l scoată din haznaua asta puturoasă ; dar nu neapărat. Dacă s-ar hotărî să i se ofere un credit gras, ar putea să scoată la pensie acele mașini hodorogite, împreună cu Eto Paskov. Dacă n-o avea de gînd să-i propună o nouă funcție, n-are decît să-i asigure condiții de reamenajare a tipografiei *Doi mai*. Să vezi atunci, își zise Alekso, cum aș uni toată industria tipografică a orașului, cu muncitorii ăia de la *Noua Democrație* care au încetat lucrul cu tot. Va tipări cartea aceasta a lui Tanas, apoi se va întîmpla ceva important. Acum e la preț generația lui, școlită, demnă de stimă. Adevărat, sînt ei criticați că ar fi un pic obosiți și cu greu își expun motivele, dar încă țin bine în mînă frîiele, trase el concluzia în cele din urmă.

Se anunțară probleme de laborator. «Cățea iute, ciinii chiori !» țipa adjunctul, speriat, în pragul ușii. Fotografiile primite de la Tanas Saveski erau fotografii originale, cu o ținută exemplară a liniilor. Fotocopierea la aparat, reușită, negativul arăta așa cum trebuie, toate bune, dar ceea ce ieșise pe plăcile de zinc arăta îngrozitor ; mașina cu acizi pentru plăci părea defectă, dar încă nu se putea descoperi dacă de vină erau acizii sau aparatul însuși. Făcuseră și o probă utilizînd o altă formulă ; aici un grec se arătase a fi adevărat magician, dar, mai apoi, probele de clișee se dovediră iarăși proaste. Oamenii de la serviciul foto vedeau stele verzi ; Tanas Saveski, președintele, arăta acum ca o sperietoare de ciori. Alekso îi trimise să facă alte clișee, în care figurile să iasă mai clare și astfel îl prinse deja amiaza. Atunci mașinile se opriră din lucru și, în timp ce tipografii înfulecau pe băncile din curte, care se scăldau în soare, Alekso Ivanov și Maia Arsova se făcură nevăzuți într-o odăiță întunecoasă. Pe Alekso îl cuprinse pe dată o dorință puternică să-i strîngă mijlocul, să-i simtă sînii, s-o sărute pe gură ; apoi totul nu mai depindea decît de capriciile ei. El îi jurase Solzei că se va schimba o dată cu începutul toamnei ; acum era o zi plină de arșițele verii.

Vremea prînzului trecu repede, dar muncitorii rămaseră afară, în curtea cu trandafiri. «Ce-o mai fi și asta ?» Se întrebă încurcat Alekso, întorcîndu-se în cabinet și pieptănîndu-și părul vîlvoi. «Al dracului Virgil, un rahat nu

valorează cuvîntul lui !» îl învinovăţi Alekso. Îl chemă de îndată pe Eţo Paskov şi-i porunci să facă aşa cum i-o plăcea şi cum o ştii, dar sectorul maşinilor să intre în lucru cu toată capacitatea. El ridică din umerii săi osoşi, făcu o strîmbătură şi rămase cu capul în piept ca şi cînd era vinovat.

— Nici Dumnezeu nu mai poate să ajute aici ! Să-ţi dau un sfat : sună-l pe blestematul ăla de Tanas şi cere-i să mai amîne termenul. Aici toţi sînt împotriva lui ! încheie el, prinzînd mai mult curaj şi se aşează în fotoliu.

— Împotriva lui ?

— Şi-mpotriva ta !

— Şi cine o să le mai plătească ? bătu Alekso cu pumnul în birou.

— Nu te mai da mare, băiete ! prinse aripi Eţo.

— Ce vrei să spui ? se încurcă Alekso Ivanov.

— Nimic ! Dispari zile întregi şi, atunci cînd te întîntorci, imediat spui tot felul de vorbe mari ! Nu-mi explica nimic !

— Mă iei drept un nimeni ? se înfierbîntă Alekso.

Bătrînul îl rugă să nu-şi zdruncine prea tare sănătatea, fiindcă infarcturile sînt cele mai frecvente la anii săi, mai bine cu înţelepciunea unui om cult să privească în faţă adevărul. Sindicatul tipografilor decisese întreruperea lucrului în semn de solidaritate cu *Noua democraţie,* iar aici nu mai era deja nimic de făcut. Asta nu e prima oară şi n-o să fie nici ultima, îi explică prietenește Eţo Paskov. Iar faptul că salariile nu le vin la o dată fixă nu-i sperie nici cît găinaţul de pasăre căzut din cer.

— Iar ginerele tău unde e, să-i frîng gîtul ? urlă Alekso, aducîndu-şi aminte discuţia din seara trecută.

— De unde să ştiu unde e ? Zgîndăre jarul pe undeva! gesticulă Eţo.

— Ce vor ăştia de la mine ? ţipă Alekso Ivanov. Mă iau drept duşman de clasă ?

— De ce nu asculţi veştile la radio ? întrebă cu glas potolit adjunctul.

— Cartea trebuie să apară !

— Trebuie doar să murim !

— Tu eşti de partea lor ? Virgil a făcut şi din tine sluga lui ? îl învinovăţi fără rost Alekso.

— Crezi că nu vreau să reușești ?

— Așa o să-mi pătez obrazul !

— Dar care obraz ? Deja de o jumătate de veac noi sîntem o secție de mărunțișuri ! Cîtă vreme mor oamenii în oraș, obrajii noștri rămîn curați ! Necroloage, etichete, ziare sindicale ; scoatem o pîine neagră pentru bătrînețe albă ! zise Ețo Paskov.

— Dar nu-mi pot permite să pierd șansa asta, pricepi sau nu ? se zburli tot Alekso.

— Cum să nu ! Dar fii înțelegător, încetarea lucrului e stabilită, în semn de solidaritate, încă de luna trecută, cînd tu erai în străinătate. Ce să-ți fac eu acum ? Cum să te ajut ? Să le dau pielea de pe mine ? se enervă adjunctul ridicîndu-se din fotoliu.

— De ce nu m-ai făcut atent ?

— De unde să te iau ?

Alekso văzu negru în fața ochilor. Îl rugă pe Ețo ca măcar să încerce să-i ia cu vorba bună și să-i întoarcă la lucru. Mîine n-au decît să pună pe tapet problemele autoconducerii, să găsim o limbă comună. Acum nici nu-i timp pentru rezolvarea problemelor de clasă, cugeta cu egoism Alekso. Îl interesa numai și numai viitorul său. Cu puțin înainte, fără nici o pricină, țipase la Maia Arsova, cu toate că, la vremea prînzului, făcuseră dragoste în întunericul ocăiței. Nerăbdător, așteptă să audă țăcănitul preselor rapide tipărind cartea. Blestemată soartă ! Era gata-gata să-și atingă țelul. Mîine ar fi putut să fie avansat și, astfel, pînă la sfîrșitul vieții, să nu mai dea ochii cu tot soiul de cămătari de teapa bancherului Niazi Osmanov. În cele din urmă ar fi apucat să se bucure de lumina altor zori ; s-ar fi salvat din duhoarea asta. Dar nimic din tot ceea ce-și închipuise ; tipografii ăștia au să-l distrugă. Îi venea să plîngă, ca azi-noapte în fața Solzei. Viitorul îi părea acum mult mai negru decît îi păruse ieri. Se hotărî să iasă în curte în fața muncitorilor, să le aducă aminte cinstit că-i sînt datori să-l sprijine și să-i fie solidari în această clipă grea. Sigur că n-au uitat cît de mult i-a ajutat pe cei ce n-aveau un acoperiș deasupra capului, cum a fost alături de ei cînd le-a fost cel mai greu. Nu vor putea să-l lase în noroi, își zicea plin de furie.

Deodată presele rapide trepidară, Alekso auzi binecunoscutul sunet al maşinilor : tipărirea începuse. Îşi aruncă privirile pe fereastră, în curte, neputîndu-şi ascunde mirarea. Acolo nu se mai văzu decît mercedesul. Tipografii se întoarseră în bărăci ; pe aleile cu trandafiri o zări pe Maia Arsova cu foarfecele-n mînă, tăind rămurelele uscate şi lăstarii strîmbi. «Parcă-i o regină, colaboratoarea mea !» se desfăta Alekso. Maia adunase un buchet, se mişca plină de graţie ferindu-se de spinii lăstarilor. Ochii i se umpluseră de mulţumire şi de căldură, îi veni să sară pe fereastră s-o sărute şi abia apoi să se-ntoarcă în cabinet. Se gîndea că ea îi convinsese pe muncitori să se întoarcă la maşinile lor. Atunci se ivi în fugă şi gîfîind şi consilierul său Andrei Pagiov ; rînjea cinic şi se scărpina pe burtă.

— O să te duci de ripă fără mine, Furnicarule ! se lăudă cu înfumurare.

— Nu te-au scuipat ?

— După cum vezi s-au întors la lucru !

— Dar unde ai fost astăzi ? îl surprinse Alekso cu întrebarea sa.

— Nu ne-am înţeles oare să-ţi ţin locul la toate şedinţele în oraş ? Acuma trebuie din nou să mă-ntorc ! Dacă voi auzi ceva primejdios, tu o să afli primul ! răspunse Demagogul plimbîndu-se neliniştit prin cabinet.

— Deci aşa, ai venit şi-ai învins ! Nu cumva i-ai promis lui Virgil ceva aparte ?

— Care Virgil ? Oaia aia ? Iar tu nu te bucura prea mult ! mai zise prevenitor Andrei.

Începu să se laude cum reuşise să-i convingă pe tipografi. Vor tipări cartea, apoi vor depune o coroană de flori la mormîntul lui Avraam. «Vezi că ţi-ai frînge gîtul fără mine ?» se iţi Demagogul. În zadar se străduí Alekso să afle cum de-i reuşise toată povestea. «Taina vrăjitorului !» necheza Andrei. Atunci în birou intră şi adjunctul Eţo Paskov. Tremura de emoţie şi nu-i aruncă nici măcar o privire lui Andrei ; nu se înghiţeau unul pe altul şi adeseori se învinuiau reciproc. Alekso se străduise să-i împrietenească, dar pînă acum nu reuşise.

— N-o să te superi dacă o să ies la pensie ? întrebă Eţo.

— Eu am să-ți dăruiesc autoportretul ! îl provocă Andrei.

— Ce-ți veni acum ? Mai întîi o să înnoim tipografia, fototipie și tot ce mai urmează, apoi du-te și fă ce vrei ! îl strînse Alekso de umerii numai oase.

— Dacă m-ai întrebat pe mine, trebuie să ieși la pensie cît mai iute ! se amestecă Andrei. Tu ești, frățioare, ca o lămîie stoarsă.

— Cară-te din fața mea ! Puți ca o fată bătrînă ! Mai întîi am să te bag pe tine la închisoare ! ripostă supărat Ețo Paskov.

— Înnoire cu schelete ! Ha, ha, ha ! Asta viitor ! De-aia ne merge atît de rău ! rîse Andrei și ieși repede afară.

— Am să-l ucid pe bățosul ăsta ! șuieră Ețo Paskov.

Alekso începu să-i explice că, în curînd, *Doi mai* își va schimba chipul. Altele vor fi condițiile de muncă ale tipografilor — afară de higena absolut necesară, le vor fi cumpărate și haine de lucru speciale, în așa fel încît să nu-și mai expună părțile goale ale trupului. Vor primi lapte proaspăt, cu mare coeficient de grăsimi, pur și simplu li se vor îmbunătăți condițiile de muncă. Atunci n-au să se mai plîngă de boli profesionale, explica în dodii Alekso. Fiindcă praful de plumb nu intră în organism numai pe nas, ci și prin pori. În curînd problema aceasta va fi rezolvată, iar la tipografie va fi angajat și un medic. Organizarea muncii, de asemeni, se va îmbunătăți, vor fi asigurate și piesele de rezervă și materia primă. Acum banca *Makedo* le aprobase un credit cît să le ajungă pentru salarii, le amînase și dobînda la vechile împrumuturi, dar mîine, Niazi Osmanov va veni singur să-i roage să facă noi investiții. Bancherul e om tare, se lăudă Alekso Ivanov, nici nu-i membru de partid, și totuși deține puterea financiară. Așadar, de ce *Doi mai* n-ar concura cu cele mai bune firme din oraș ? În timp ce la *Noua democrație* continuă greva, ei le vor prelua din mers și mușteriii. Alekso, patetic și cu gesturi de om bolnav, îi mai explica adjunctului încă un lucru : că, el, personal va promova autoconducerea, astfel încît fiecare tipograf să ia parte la împărțirea profitului. Atunci muncitorii nu vor mai înghiți prin cîrciumi tot soiul de băuturi ieftine, rachiu și salată de varză împuțită, brînză cu viermi, vin și bere. Fiecare își va ve-

dea de propriul său interes, iar tipografia o vor iubi ca pe bunul lor propriu. Eţo Paskov, buimăcit, dădu din umeri şi, ruşinat, zise din prag : «Ce harababură e în capul tău. Dar eu nu mai am timp de aşa ceva, băiete ; iartă-mă şi consideră că am ieşit la pensie !» Bătrînul nici vorbă să-l fi crezut.

Dar Alekso era acum sigur că lucrarea despre stabilizarea economică se va tipări iute, mai înainte chiar ca soarele să se retragă spre Santara. Cartea va căpăta forma unei broşuri, fără cotor ; astfel poate fi tăiată mai repede, deodată cu coperţile. Prinderea şi legarea colilor se va face conform planului, apoi vor urma lăcuirea, controlul de calitate şi expedierea cărţii la Comitet. Chiar mîine, la prima oră, Tanas Saveski va rămîne cu gura căscată, fericit ; apoi se va lăuda că un asemenea lucru nu poate fi decît opera unui om din generaţia lui. Şi singur îi va face unele avantaje, se gîndea înfierbîntat Alekso. Uitase deja de ultima dorinţă a adjunctului său Eţo Paskov — ieşirea lui la pensie.

Nu auzi nici telefonul sunînd. Cu mintea în altă parte, luă receptorul din frumoasa mînă a Maiei Arsova ; un glas de departe voia să-i facă legătura cu închisoarea regională. Mai întîi tresări înfricoşat, dar îşi reveni iute. Închisoarea comandă tipărirea unor ambalaje pentru împachetarea laptelui şi a ouălor produse de ferma proprie. Alekso Ivanov îşi notă comanda, apoi se trînti în fotoliu oftînd ca un om frînt de oboseală.

Pe urmă îşi aduse aminte de soţia sa, Iana. Cum se topise oare dragostea lor ? Ce era de făcut cu promisiunea pe care i-o smulsese Solza ? Într-adevăr, nevastă-sa nu era o desfrînată, ci o învăţătoare patriarhală care conducea cu succes treburile gospodăriei, dar gîndul că va trebui să se culce cu ea nu-i dădea pace. Ea se chinuia atît cît putea, să-l mulţumească, cu toate că era roasă de boală. Dar dădea o prea mare importanţă amintirilor, păstrînd cu multă dragoste toate darurile primite de la el. Cîndva îi adusese un trandafir alb şi pentru ea acesta fusese un simbol al fidelităţii ; îl presase între paginile bibliei şi, chiar şi acum, după atîta vreme, putea fi văzut în camera lor din Podgorie. Nu cumva îşi dăruise toată dragostea ei unui om care n-o merita ? Ştia că Iana trăieşte în chip cu totul natural

şi că-şi divinizează familia, de aceea îi şi născuse atîţia copii ! Dar acum nu-i putea veni cu nimic în ajutor ; pe zi ce trecea repulsia faţă de ea îi creştea. Îl enerva şi bigotismul ei, de aceea şi fugea de ea. Azi-noapte îi promisese Solzei că se va schimba, dar lucrul acesta părea a fi imposibil. Mai bine la casa de nebuni, aşa cum îi preziseseră unii. Nu mai voia şi pace să mai trăiască împreună cu o femeie care cîntă copacilor din Santara versuri din vremuri păgîne, chipurile să dea rod mai bogat. Cu adevărat, era o gospodină exemplară, simţitoare la durerile altora, dar cărările li se despărţiseră, ce mai putea face ! Ea era roaba viselor ei ; cînd el pleca la serviciu îl petrecea binecuvîntîndu-l, iar fetelor le ţinea lecţii de morală, să rămînă fecioare pînă cînd se vor mărita. Fără doar şi poate, de aceea preacurvea şi Vida, numai ca s-o contrazică, îşi spuse Alekso. Unii bărbaţi s-ar fi topit după o asemenea femeie care că se trudească să facă din casa ei o cetate, dar pe el nu-l mai putea ţine legat de ea nici în lanţuri. Dorinţa unei vieţuiri împreună se dusese fără întoarcere, aşa că se pregătea de divorţ. Dar cum să-i explice acest lucru Solzei, preferatei lui ? Ce voiau să însemne vorbele acelea ale ei cum că-l iubeşte, dar că nu-l mai poate suporta, se miră în cele din urmă Alekso.

Ce i-o fi venit tocmai acum să se gîndească la Iana Ivanova, se enervă Alekso, cînd încă mai simţea în nări mireasma de trandafiri pe care o risipea în preajmă rochia Maiei Arsova ? Nevastă-sa ştia de legătura sa amoroasă, şi suporta cu bărbăţie faptul că pierduse partida. Poate spera ca aventura să ia sfîrşit, fără divorţ, iar copiii să crească alături de amîndoi părinţii. Care copii, se enervă în gînd Alekso. Acum erau mari cu toţii ; pînă şi Aniţa împlinise doisprezece ani şi gătea la fel de bine şi de gustos ca şi maică-sa ; de-ar fi fost ţigancă ar fi şi măritată acum. De ce se chinuise oare cu Iana, dacă dragostea li se topise ca o bucăţică de zahăr, iar căsnicia devenise insuportabilă ? Dar cum să-i explice toate aceste lucruri Solzei?

Trecu şi amiaza tot lăsîndu-se măcinat de aceste gînduri ; cartea lui Tanas se tipărea ; colile ajunseseră în legătorie. Telefonul sună din nou ; bancherul Niazi Osmanov îi propuse o întîlnire. Mai apoi o rudă îl invită să-i

facă o vizită, la o varză cu dovleac dulce. Apoi îl anunțară că îl așteaptă lăptarul din Santara. Astfel, în timp ce, tolănit în fotoliu, privea pe fereastră niște nouraşi albi, în cabinet intră Eţo Paskov.

— Scuză-mă că te bat la cap, fiule, dar am să-ţi mai pun o întrebare ! își luă inima-n dinți adjunctul, așezîndu-se lîngă el.

— Despre Tanas ?

— Ai citit ce-a scris în cartea lui ?

— Crezi că e vorba de afirmații mincinoase ?

— Păi cînd, un ins ca el, s-a mai gîndit la reforme şi la înnoiri ? Cînd s-a mai luptat pentru prosperitatea obștei ? Cînd a mai luat apărarea celor asupriți şi obidiți? În prima tinerețe ? Acum el e puntea care unește reacțiunea cea mai josnică, protejează mita şi corupția, strălucirea şi fățărnicia, desfrîul şi abjecțiunea. Ce fel de stabilitate economică poate propune Tanas Saveski ?

Pe Eţo Paskov îl trecuseră năduşelile !

— Bătrîn nebun, ce tot trăncănești ? Nu ți-e frică de puşcărie ? Ai vrea să se întoarcă vremurile vechi ? se înfurie Alekso, ridicîndu-se. Păi Tanas mi-e prieten ! adăugă.

— Renunță la un prieten ca ăsta ! prinse din nou curaj Eţo.

— De ce-l urăşti ?

— De vreme ce tot ies la pensie, n-o să fiu la mila lui! răspunse adjunctul.

Ceru să-i fie aduse primele coli tipărite. Un ins gol pînă-n brîu, bărbos, tînăr şi gras îi întinse primele patru coli ale cărții, mototolite şi tăiate grosolan ; miroseau încă a cerneală proaspătă. Ăsta e un adevărat parşiv, tresări Alekso dînd citire reformelor economice propuse de Tanas în industria poligrafică. «Într-adevăr sîntem în criză, dar ieşire există», continuă el cu glas tare, apoi urmări în gînd rîndurile în care Tanas prevedea totul. Din pricina scumpetei preconiza numai o înnoire parțială a tipografiilor, maşinile fiind cumpărate cu valută forte ; tocmai de aceea el propunea statornicirea autoconducerii, fapt care ar fi putut să dea tipografilor posibilitatea administrării producției. De asemeni opina pentru formele parlamentare ale contractelor, pentru reorganizarea sindicatului

tipografilor. Astfel spus pe limba lui Alekso, Tanas scria, negru pe alb, că sărăcia va pieri din familiile tipografilor, iar pentru tipografii rămaşi fără lucru se va găsi o rezolvare omenească. Astfel se va termina cu exploatarea, element străin oricărei societăţi înaintate şi, datorită acestui fapt, nu se va mai ascuţi nici lupta de clasă, iar muncitorii nu-şi vor mai vărsa sîngele prin tipografii. Activitatea va deveni indestructibilă ca granitul, va da cale liberă inovaţiilor, va fi o garanţie a prosperităţii fiecărui tipograf. Astfel Tanas promitea mai mult decît îl ţineau curelele : o democraţie originală şi o asociere cu capitalul internaţional, productivitate înaltă, belşug, frăţie şi unitate. Prin tipografii vor curge laptele şi mierea, rîse Alekso citind mai departe. Îl căută iute pe adjunctul său. Şi natural să promită atingerea unui ţel mai înalt, instaurarea unei democraţii în industria poligrafică, îşi zise aplecat peste pagini. Dar tipografilor le era de mult silă de vorbele goale rostite de la tribună, iar el ştia prea bine acest lucru. Păi, aşa cum procedează Manechinul, ideile din cartea lui pot fi valabile şi în zootehnie, fiindcă ele erau universale. Azvîrli cît colo paginile fiindcă nimic nu era clar în cartea asta. Stabilizarea economică, acum sau niciodată, se gîndi cu sarcasm. Dacă puseseră mîna pe Manechin şi-l închiseseră, îi veni o idee nebunească, atunci cum de i-au mai dat drumul ? Îl apucă frica la intuiţia că un astfel de haos nu poate duce decît la anarhie.

Zgomotul preselor rapide dispăru ; în baracă prinse a domni liniştea. Eţo Paskov intră şi-i aduse vestea că volumul e gata tipărit, colile vor fi cusute şi legate, iar comanda de tiraj poate fi ridicată ceva mai devreme decît termenul stabilit.

— Cui să i le ducem ? întrebă adjunctul.

— La Comitet ! Aici să nu văd nici un exemplar ! porunci Alekso Ivanov.

— Aşa te vreau ! surîse adjunctul.

— De ce crezi că promisiunile sînt mincinoase ?

— Lasă-mă pe mine în pace ! dădu înapoi adjunctul.

— Spune ce crezi !

— Cui îi este de folos toată această ipocrizie ?

— Ai dreptate ! Dar Tanas ridică un număr infinit de probleme ! o îndulci Alekso Ivanov.

— Şi eu aş putea să fac declaraţii de dragoste ! prinse să-i explice Eţo Paskov. S-o pornim de la tine, dacă vrei ! Tu crezi ce spune el ? Nici eu nu cred ! Să-i mințim din nou pe bieţii muncitori ? Le-am dat noi vreo explicaţie pînă acum ? De ce a luat avînt, în tipografia asta, birocraţia ? De ce folosim noi maşina blindată ? Frică de atentate, securitate personală pentru surmenajul nostru ? Şi de ce îi divinizezi pe colaboratorii de teapa poponarului āla ? Cum să se poată trece de la vorbe la faptă ? Cum să ajungem la o societate fără pierderi, boli, criminalitate, mită şi corupţie ? Putem să înfăptuim acest lucru noi ăştia, obosiţii, mînjiţii ? Cum să crească plăţile mici şi să dispară sărăcia ? Citind cartea lui Tanas Saveski ? Hai de-a mija, să-ţi fac bau ! tremura din tot trupul Eţo Paskov.

— Pe ce lume trăieşti tu ? ridică tonul Alekso.

— Într-o lume a surzilor ! Ha, ha, ha ! îi răspunse sfidător adjunctul, apropiindu-se de fereastră. Uite, ni s-a mai dus o zi pe apa sîmbetei !

— Chiar nu crezi că ni se va da o mînă de ajutor ?

— Cînd o să facă plopul mere, da ! răspunse Eţo.

— Şi nu eşti mulţumit de ceea ce s-a realizat pînă acum ? se miră Alekso Ivanov.

— De ce mă iei la întrebări ca la judecătorie ?

— Dacă nu-ţi bagi mințile-n cap, poţi fi şi judecat ! răspunse Alekso.

— Ascultă, fiule ! Eu tipăresc cărţi încă de pe vremea cînd te năşteai tu ! Cum le culegeam, aşa le şi citeam ! Ştii cîte minciuni am citit eu pînă acum ? întrebă Eţo cu glas molcom.

— Dar tu-l urăşti pe Tanas Saveski !

— Urăsc tot ceea ce e stricat !

— Ştii ce-i acela un prieten ?

— Eu cu dracu nu sînt frate ! răspunse Eţo Paskov.

— Ai vrea să te invit la un prînz la *Armonia* ? propuse din toată inima Alekso Ivanov, cu totul schimbat.

— De acord ! Vom bea şi o bere de rădăcină ! rîse Eţo. Numai să nu-mi ceri să citesc şi cartea asta a lui Saveski.

Puţin mai apoi mustangul se şi urni din loc. «Mai bine să luăm un vin !» mormăi Alekso la volan. «Hai s-o facem lată, dacă tot ai înnebunit !» se însufleţi bătrînul. Pe drum discutară cum fusese înjghebat restaurantul *Armonia*. Stăpînul său, Petros, care venise din insula Tasos, avusese doi fii ; cel mai mare se numea Filip, iar cel mai mic Ahile. «O duceau bine în mahalaua aia, adunaseră ceva parale după atîţia ani de chin şi hotărîră să deschidă o dugheană. Filip voia să fie cofetărie, dar Ahile, nu, frizerie. Primului îi plăcea să facă prăjituri, pe cînd al doilea nu visa decît la frizura femeilor !» zise Eţo Paskov şi făcu o pauză ca să tuşească. «Dar cine ţi-a povestit toată chestia asta ?» se interesă Alekso. «Nu, a zis Petros, cel mai cu minte e să deschidem o cîrciumă ! continuă Eţo. În mahalaua asta trăiesc mulţi becheri care caută mîncare gata făcută, aşa că nu-i greu să le luăm bănuţul. Se înţelege, cum se gîndise bătrînul aşa făcură şi ăi tineri. Au deschis în curînd restaurantul, toate bune, dar începură să se certe ce nume să-i dea. Să se cheme Alexandru cel Mare, propuse Filip, băiatul mai mare. Mai bine Ţar Samuil, sărise ăl mic, Ahile. Aşa s-au certat toată noaptea ; pînă a doua zi la amiază s-au tot certat ce nume să-i pună. Împărăţia lui Alexandru Macedon a fost mare, susţinea Filip, el a cucerit nu numai Persia ci şi India. Dar împărăţia lui Samuil a avut un sfîrşit tragic, pe cînd Alexandru Machedon e o legendă ca atîtea altele, zicea Ahile. De la ceartă, în cele din urmă, au ajuns şi la bătaie, s-au tăiat între ei şi, a doua zi, au părăsit oraşul. Dar pentru cine oi fi făcut eu restaurantul ăsta, se întreba Petros şi s-a îmbătat turtă. Să moară nu alta de durere după feciori ; deja se gîndea să lase totul baltă şi să se întoarcă în Tasos. Într-o zi a trecut pe acolo Tanas Saveski, rudă apropiată a nevestei lui Petros, a ascultat care era durerea lui Petros şi l-a rugat să fie om cu minte şi să nu se dea bătut, să-i dea cîrciumii numele *Armonia*, că în curînd au să se întoarcă şi copiii. Cînd-necînd, copiii îi vor cînta în strună, îi prezise Tanas Saveski !» spuse Eţo Paskov cu un surîs misterios.

— Toată povestea asta e o minciună gogonată ! îi strigă Alekso în timp ce-şi parca mustangul în faţa restaurantului.

— Ce ? Nu crezi că Petros şi Tanas sînt rude apropiate? întrebă Eţo Paskov.

— Filip şi Ahile ! Păi aşa îi cheamă pe chelnerii de la *Armonia !* se împotrivi Alekso.

— Aştia sînt fiii lui Petros ! S-au întors acasă, iar acum *Armonia* e adevăratul cuvînt al vieţii lor ! Petros la bucătărie, copiii servesc ! Hai să probăm mîncărurile lor ! îl îndemnă Eţo urcînd scările.

— Spui poveşti despre Tanas Saveski ! Doar nu ţi-ai pus cumva în minte să-ţi rîzi de mine !

— Se poate restaurant fără poveşti ? Ce crezi, de ce e mereu plin aici la Petros ? oftă Eţo căutînd din ochi o masă liberă.

— Mîncare bună, servire ieftină ! răspunse Alekso adulmecînd miresmele bucătăriei.

— Să-ţi spun între patru ochi : bucătăria e ca o cocină ! Iar aştia ca Petros s-au umplut de bani ! Toţi fură de la săraci ! şopti Eţo cînd ciocniră primul pahar.

— Mai poţi aştepta un pic, să mă spăl pe mîini ! îl rugă Alekso şi se ridică de la masă.

— Spală-te cu peria ! rîse Eţo în spatele său, gîndindu-se la colile cărţii Manechinului, pe care le ţinuse cu puţin mai înainte în mînă.

Alekso Ivanov îşi spălă iute mîinile, iar la întoarcere se opri în faţa telefonului care spînzura pe zid. Glasul Ianei Ivanova parcă ieşea dintr-un puţ adînc. Ea se întristă cînd pricepu că bărbatu-său o să ia masa la restaurant. Ce era de făcut cu toată carnea aceea de miel care rămăsese ? Cine-o să mănînce tortul de fructe, se supără ea. Carnea de miel poate fi pusă în frigider, o sfătui Alekso, să-şi facă, din ea, copiii, sandvişuri, iar tortul poate să-l împartă de pe acum.

— Dar de ce mi-ai făcut viaţa asta un iad ? nu mai putu să se abţină Iana. Cu ce am greşit eu în faţa lui Dumnezeu ? dădu ea apă la şoareci în telefon.

— Fii mai tare, nu dispera acum ! o rugă molcom Alekso, ca să n-audă şi lumea din restaurant. Solza a ajuns

acasă ? Nu ţi-a spus ce am stabilit ? întrebă cu ochii la Petros, care, mai mult ca sigur, trăgea cu urechea, aplecat la tejghea.

— Solza nu s-a întors acasă ! răspunse Iana, smiorcăindu-se. Iar tu să stai de vorbă cu Viktor, cît nu va fi prea tîrziu ! Că pe mine nu mă mai ascultă !

— Acum n-am timp, sărută-i pe toţi. Ascultă, nu m-a căutat nimeni pe-acolo ? se uită Alekso la ceas.

— Te-a căutat mai multă lume ! începu să-i înşire Iana. Trei creditori de la bancă îşi reclamau paralele ; au pomenit tot soiul de groaznice încurcături judecătoreşti, confiscarea averii, licitaţie publică şi că o să fii băgat un pic şi la răcoare ! Apoi a sunat un ins obraznic şi a întrebat dacă ai treabă cu nevastă-sa ! Ca şi cînd eu ţi-aş ţine luminarea cînd nu eşti acasă ! Alekso, de ce te laşi pe panta asta în jos ? termină Iana obosită de lungile explicaţii.

— Spune-i că mănîncă... Pe mine nevestele altora nu mă interesează ! Dar altcineva m-a mai căutat ? întrebă în cele din urmă.

— Doi inspectori încruntaţi ! Al mai tînăr era deja pentru a treia oară ; poate că-l şi cunoşti, Rafail Burov, din satul tău ! Te-au căutat şi la servici ! Nu ştiu pe unde umbli toată ziua ! îl critică Iana Ivanova.

— De ce-mi dai numai veşti proaste ? se enervă Alekso Ivanov.

— Doar nu crezi că te mint ?! Şi eu văd negru în faţa ochilor, crede-mă, îmi plesneşte capul ! Dar acum o să-ţi dau o veste mai plăcută, mă auzi, Alekso ? În legătură cu fata noastră, cu Vida ! Am stat de vorbă aci, mai adineauri ; mi-a adus o veste care m-a bucurat ! A luat cîteva fărîme din carnea aia de miel şi din crema de tort, apoi s-a lăudat că o să facă un copil ! auzi glasul Ianei în telefon.

— Ai priceput cine e Vanesa ?

— Numele de artistă al Viduţei noastre ! Se va căsători peste două săptămîni ! Gîndeşte-te, Alekso, au pus la cale o nuntă de pomină în sala albă de la *Kontinental* ! Antreuri, muzică, zece marinari vor dansa mireasa ! Vechile obiceiuri vor fi împletite cu cele noi, va trebui să-l

luăm și pe socră-meu din Posoki ! Să vadă și Simon un tort pe patru caturi ! se lăsase Iana luată de vorbărie, uitînd de durerile de stomac.

— Mi-ajunge pe ziua de azi, te rog, mi-ajunge ! trînti Alekso nervos telefonul în furcă.

Transpirase de parcă ar fi ieșit dintr-o saună ; în ochi i se cuibăriseră o ură și o mîhnire ciudate. Deja se căia că sunase acasă. Dar de ce n-o fi întrebat cine o mai fi și āla care-i cadorisise Videi copilul, tresări mai apoi.

9.

Discuția din restaurant îl răcori ca un balsam pus pe o rană dureroasă. Prînzul fu udat cu vin negru limpezit, din mica pivniță a stăpînului casei. Fiul mai mare al acestuia, Filip, adusese ca antreu cîte două piroști, apoi felul doi musaca garnisită cu pătlăgele vinete și ouă, după care urmară salate de ardei copți cărora oțetul le mai lua din iuțeală și, în cele din urmă, spată de căprioară, à la *Armonia*. Astfel, pahar după pahar de vin care aluneca de minune, îi prinse pe amîndoi o ciudată, dulce tristețe. Toată atmosfera din restaurant era plină de farmec, oaspeții parcă pluteau într-un cerdac spînzurat în ceruri ; problemele lumești cu greu mai ajungeau acum pînă la ei. În sunetul de linguri, de furculițe și cuțite, cu o servire ca a lui Filip și Ahile, în cîntecul privighetorilor care-și făceau numărul în coliviile agățate de ziduri, notele de plată erau onorate cu-nfocare și mereu alte comenzi se auzeau. Un vechi casetofon japonez cînta între paharele de pe tejghea, în timp ce Petros nu mai prididea să-și șteargă fața cu șorțu-i soios și să-și răsucească mulțumit mustața albită. Mîncarea parcă se lipea de trupul său predispus la-ngrășare.

Un grup de mușterii veseli, așezați lîngă strîmtele uși ale closetului, cîntau în turcește, atractiv, învăluitor. Trei muncitori tipografi, refugiați din insule, erau deja beți, se bucurau și rîdeau ca niște copii ; închinară în cinstea tuturor din restaurant și se simțeau ca acasă. La vechiul casetofon se auzeau cîntece din Balcani și din lumea largă, dar oaspeții, veseli, adesea le acopereau zgomotoși. «Nespus

de plăcut !» zicea acum Eţo Paskov. «Adevărat, rareori ţi se-ntîmplă ca, în acelaşi timp, inima să-ţi şi cînte, să-ţi şi plîngă !» Aici se ameţise şi Virgil Piseski, iar glasul său piţigăiat se alegea de celelalte. Clătinîndu-se, el se apropie de masa lui Eţo şi Alekso şi-i rugă insistent să primească să le facă cinste cu cîte un pahar de vin.

— Domnilor, păi nici nu ştiţi cît de bine mă simt eu acum ! strigă patetic, cu o anume tristeţe în glasu-i piţigăiat.

— Am dus la capăt o lucrare istorică ! Ha, ha, ha ! rîse în zeflemea Eţo, bătîndu-l pe umăr.

— Sufletul ţi se-nsenineză fără să vrei ! adăugă Virgil şi încuviinţă din cap. Ca eliberat mă simt acum !

Apoi se aplecă pe umărul lui Eţo Paskov şi începu să plîngă. De dimineaţă primise veşti de la spitalul de nebuni ; nevastă-sa era pe moarte. Doctorii aşteptau ca să se-nzdrăvenească şi să se-ntoarcă la copii, dar cu nebunii nu ştii niciodată ce-o să fie. Alekso Ivanov îl îmbărbătă, îi mulţumi pentru băutura comandată lui Ahile şi-l sfătui să ia neapărat primul autobuz spre zona industrială şi să se ducă să tragă un pui de somn. Ochii îi erau înroşiţi şi urduroşi de parcă s-ar fi beţivit zile întregi. Virgil îi întinse mîna directorului, întrebîndu-l dacă nu cumva se supărase pe el. Alekso îl bătu pe umăr răspunzîndu-i că nu-i atît de gomos încît să se supere, că-i e tovarăş de lucru. Se lăudă că azi-noapte se simţise minunat în compania lui şi că-l va vizita mai des. «Ce grozav mă simt acum !» repetă Virgil. «Cînd lucram aplecat peste paginile cărţii ăleia despre stabilizarea economică, mi se strîngea inima de parcă aş fi băut oţet !» mai adăugă înainte de a se face nevăzut în closet.

— Ce i-o fi venit omului ăsta ? întrebă mirat Alekso, cu privirile pierdute prin fumul gros de ţigară.

— Armonia, fiule ! tihnă sufletească ! răspunse Eţo, ridicînd paharul şi închinînd în cinstea turcilor care se clătinau.

Turcii parcă prinseră aripi, începînd un cîntec nou, din Anatolia ; glasul casetofonului se pierdu. Şi într-adevăr reuşiră să ridice veselia în cîrciumă. Muncitorii cîntau şi mîncau, toastau cu paharele pline ; unii se îmbrăţişau şi se pupau ca nişte vechi prieteni.

— Aşa e totdeauna aici ? întrebă Alekso Ivanov !

— Dar ce, ai uitat ?

— Ce-i cu oamenii ăştia ? Parcă ar fi drogaţi ! se miră Alekso.

— Cum să-ţi explic ? Tot n-ai avea cum să mă înţelegi ! începu să filozofeze Eţo Paskov. Oamenii ăştia au nas bun : adulmecă de departe totul ! Pentru ei e clar cînd lucrurile încep să se-mpută, şi beau fiindcă sînt neputincioşi să facă altceva ! Taică-tău cobora doar rareori din Posoki, dar totdeauna făcea la fel, bea pînă-şi dădea duhul ! Nu ţi-l aduci aminte pe Simon beat ? Sigur că nu ! Acum e ca un sfînt ! Dar se-mbăta ca porcii ! Ce vremuri de aur ! oftă Eţo.

Vinul începu să pună stăpînire şi pe mintea lui Alekso Ivanov. Uitase cu totul de discuţia avută cu Iana, nu-i mai păsa nici de creditorii care-l ameninţau că-i vor scoate averea la licitaţie, nici de strălucirea sălilor de la *Kontinental,* nici de nunta Videi. Acum, în faţa ochilor, nu vedea decît mesele şi ciorchinii de oameni care se veseleau : fete, bărbaţi, femei, ba chiar şi nişte miri. Poate că era vorba de o masă de nuntă modestă sau de vreo logodnă, cine mai ştie ? Tînărul era fericit lîngă frumoasa-i mireasă, parcă ar fi vrut s-o soarbă chiar acolo din ochi, în faţa tuturora, tot timpul o săruta pe zulufi şi pe buze. Astfel, invidiindu-i pe miri, se întristă aducîndu-şi aminte de amantă. Cu adevărat Maia trăieşte vremuri de aur, dar oare va reuşi ea să-i înjghebe un cămin cald ? Şi iar îşi plimbă privirile pe la mese. Ce prestanţă, sufletul ţi se topeşte uitîndu-te la o femeie ca asta, tînji el aiurea, sorbindu-şi vinul din pahar. Mireasa avea un păr castaniu ce-i cădea în inele peste sînii proeminenţi, punîndu-i şi mai bine în valoare gîtul lung şi gingaş. Purta o rochie de gală din mătase de culoarea colţului de fildeş, lăsîndu-i la vedere umerii dezgoliţi, pielea înroşită şi puţin arsă de soare, iar trupul mai că ai fi zis că avea să i se topească în braţele bărbatului. Aducea un pic cu Maia Arsova şi începu, în gînd, s-o dezbrace. Asta-i imposibil, îşi zise, fiindcă mireasa îi făcea ochi dulci, arătîndu-i dinţii albi ca laptele şi risipind în jur o gingaşă, transparentă boare de nebunie şi de vrajă. Ochii îi străluceau de bucurie, mîinile ei nu mai ştiau ce-i as-

tîmpărul ; se ridică şi, luînd-o spre toaletă, sînii începură să-i joace sub mătase. Se întoarse din nou la masă şi sorbi din sucul de lămîie. Era neliniştită, îşi sufoca iubitul ca toate femeile nesătule. Deci încă mai cresc pe lume fetiţe atît de frumoase, gîndi Alekso luînd o îmbucătură.

— Ştii că tinereţea e nebunie ? îi întrerupse gîndurile Eţo.

— Ce să fac dacă inima mi-e tînără ! se apără Alekso Ivanov. Îmi plac toate femeile frumoase ! adăugă pătimaş.

— Tot ceea ce e de valoare vrei să fie al tău ! De ce-i încurci ploile băiatului ?

— Bătrîn nebun ce eşti, dar n-am mai văzut pîn-acum femeie mai dulce ! oftă Alekso şi-şi goli paharul, la fel de setos şi de pătimaş.

— Tu, la anii tăi, eşti nebun ! Nu ţi-au spus-o pînă acum ? ţipă la el Eţo Paskov şi-i ceru lui Ahile nota de plată.

— Ce notă, păi tu-mi eşti oaspete ! se supără Alekso şi-i comandă chelnerului un bocal de vin. Să închinăm pentru despărţirea noastră.

— S-a înserat şi mă aşteaptă acasă ! se apără Eţo privindu-şi în fugă ceasornicul de buzunar agăţat cu lanţ.

— O să faci un pic de politichie cu ginerele, ai ?

— Nu-mi aduce aminte de el, pentru numele lui Dumnezeu ! oftă bătrînul.

— De ce ? Să nu-l compromit ? întrebă Alekso deja ameţit.

— Căsnicia Nevenei mele n-a ţinut nici o lună ! S-au bătut ca chiorii azi-noapte ! zise cu durere Eţo.

— Dar de ce ?

— Păi din pricina ta ! Mîna aia dreaptă a ta, Andrei, i-a umplut capul cu bărzăuni ! Poponarul dracului ! Acum ginere-meu crede că tu te culci cu fie-mea ! Biata Nevena, la ce i-a fost de folos frumuseţea ! Lasă, uită, aşa a fost să fie ! oftă Eţo şi mai trase o înghiţitură de vin.

— O să-l omor pe Demagog ! De ce şi-o fi băgat el nasul unde nu-i fierbe oala ? întrebă cu făţărnicie Alekso.

— Gata, uită cînd îţi spun ! insistă Eţo Paskov.

— Dar ce-ai vrut să spui cu chestia aia cu anii mei ? Că mi-a trecut vremea ! îşi aduse aminte Alekso.

— Uneori omului îi plac toate pisicile jumulite ! răspunse Eţo, ciocnind cu sete paharele şi rîzînd în hohote.

— Nu-ţi place mireasa asta ? Ai vrea una şi mai frumoasă ? întrebă Alekso tolănit pe scaun cu gura căscată.

— Lasă-i-o acolo băiatului, ţi-am mai spus ! Ai o familie exemplară, nevastă vrednică, copii minunaţi, bagă-ţi minţile-n cap cît mai e vreme ! adăugă vesel.

— Dar bătrîne nebun, e oare interzis să te uiţi la o femeie frumoasă ? Doar nu-i vin s-o bei ! se supără Alekso.

— Am glumit, ce te-ai încruntat ! Nici eu n-am fost mai bun la vîrsta ta ! Vrei să-ţi povestesc ceva despre mine ? Nu ştii cum le-am mîncat eu zilele femeilor ? întrebă adjunctul Eţo, apoi îşi şterse cu o batistă gîtul şi obrajii plini de pete.

— Ce fătarnic îmi eşti ! izbucni Alekso Ivanov.

— De ce mă jigneşti ? Oricine are dreptul să se dedulcească, nu, cu nişte femei frumoase ! Vrei să-ţi povestesc ? ardea Eţo Paskov de dorinţa să-şi aducă aminte de anii cînd conducea tipografia.

Ahile veni iute cu un bocal de vin, apoi încasă banii de la veselii turci şi se întoarse în bucătărie. De acolo ieşi Filip cu o tavă în palmă, aducîndu-le nuntaşilor chifteluţe cu caşcaval, aprinzînd cu îndemînare, în faţa lor, spirtul din tas. În timp ce flacăra creştea, iar carnea se rumenea în mîinile chelnerului, mesenii se veseleau pe lîngă mireasă, felicitau însurăţeii, cîntau şi-i urau ginerelui să-şi vadă copiii mari. La casetofon se auziră sunete de flamengo, iar nişte albanezi, pe la mesele vecine, prinseră să se ciorovăiască din pricina evenimentelor care le zguduiseră ţara.

— Dar asta a fost demult, ce să-ţi mai povestesc, poate că o să fie plictisitor ! oftă Eţo Paskov.

— Ce să fie plictisitor ? întrebă cu gîndul în altă parte Alekso Ivanov.

— Păi ceea ce mi s-a-ntîmplat mie ! M-am întors cu avionul acasă ; pe-atunci tu încă erai student ! Cînd am coborît, mi-aduc aminte, soarele ardea. Nevastă-mea era de cinci luni în spital, din pricina unor necazuri de pe cînd o născuse pe Nevena ! Am intrat să mănînc ceva în

primul restaurant din cale, *Elita* se numea ; mi-au adus o friptură numai zgîrciuri şi, pe deasupra mai mirosea şi a carne stricată ! Am băut o bere de rădăcină, am comandat şi un coniac ca să-mi pun sîngele în mişcare, şi, uite-aşa, s-a dus ziua. Dar, deodată, am amuţit : ochii au prins să-mi curgă după o damă aşezată la o măsuţă rotundă lîngă geam. O prostituată obişnuită din Bit-Bazar, dacă nu mă-nşel, pocită, văpsită, istovită de prea multă treabă. S-o pun în grădină în loc de sperietoare, îmi ziceam, sau s-o iau ca să ungă maşinile la *Doi mai ?* Nici una, nici alta, îmi ieşiseră ochii din cap. Mă îndrăgostisem ! Curvuliţa asta mi-a luat iute minţile, iar ochii îmi ieşiseră din cap ca la bufniţă. Eram încîntat, aşa cum eşti tu acum ; mai întîi i-am comandat o băuturică, un nu ştiu ce burbon, apoi am adus-o la masa mea. Tremuram de nelinişte, de parcă aş fi stat de vorbă cu o regină. I-am plătit masa, băutura şi i-am propus ca, seara, să ne-ntîlnim în grădina restaurantului *Casa arabă*. Şezusem atîtea luni fără nevastă şi mă apucase teama să nu-mi fi pierdut cumva bărbăţia, să nu mă fi lăsat hormonii ! tuşi Eţo Paskov.

— Şi ce s-a mai întîmplat pe urmă ? întrebă curios Alekso.

— Nimic ! Cerul era înnorat, dar eu vedeam numai stele ! Persa, că aşa se numea, îmi făcuse poftă de viaţă ; parcă prinsesem aripi, nu altceva ! zise Eţo şi ridică paharul în cinstea stăpînului restaurantului care, pe lîngă tejghea, se tot trăgea pe lîngă ei. Trebuie să ai ochi ca să vezi frumuseţea, se înveseli bătrînul.

— Care Persa ? Arsova noastră ! sări Alekso pe neaşteptate, roşu de ruşine.

— Într-o zi am adus-o la tipografie şi, aşa, am făcut-o casieră ! Abia mai tîrziu s-a născut Maia, cred că peste vreo trei ani ! mai zise Eţo Paskov şi se plînse că are nevoie să se ducă la closet, aşa că se ridică.

— Nu minţi cumva ? Ei, bătrîne nebun, nu cumva Maia ţi-e fiică ? înghiţi Alekso cu ochii cît cepele.

—. Nu ! Asta n-am spus-o ! gemu Eţo şi o luă la picior spre closet.

Alekso Ivanov nu pricepuse nimic ; povestea îl tulburase ; încă nu-i venea să creadă. Oare-i posibil ca Maia Arsova să fie copilul din flori al bătrînului ăsta ? De ce-o fi născocind el minciunile astea nesărate ? În timp ce-şi punea furios aceste întrebări, chipul plin de osîndă al stăpînului *Armoniei* se aplecă spre masa lui.

— Stima noastră ! strigă servil şi tărăgănat Petros.

— Şi-a mea ! răspunse Alekso cu mintea în altă parte.

— Ce zi ! Oare o să mai dureze mult vremea asta frumoasă ? întrebă Petros şi, pe clipă, se aşeză, nepoftit, pe scaunul bătrînului. Vară să fie asta sau toamnă ? mai zise oftînd.

— La radio au zis că o să plouă, dar poate că o să fie soare ! Nu se ştie niciodată ! răspunse Alekso şi-l pofti să bea ceva.

— Da, dar una tare ! Da' o s-o beau mai tîrziu ! Acum să te-ntreb ceva, dar să rămînă între noi ! Prin oraş umblă tot soiul de poveşti ciudate ! Nu pricep de ce lumea nu-şi vede de treburile ei ! îl provocă Petros, frecîndu-şi mîinile cu viclenie.

— Ce fel de poveşti ? Scîrboase ?

— Despre ăi care au în mînă pîinea şi cuţitul, ca totdeauna ! Se şopteşte că ăştia care ţin acuma frîiele au cam călcat în strîchini şi ar fi adus pagube statului ! Păi, mi-am zis, puterea ca puterea, poate să se umfle ca aluatul ! Muncitorii care mănîncă aici zic că a venit iar vremea marilor bogătaşi, ca altădată ! Păi nu ştiu, tu eşti om cu minte, eşti la toartă cu ăi mari, d-aia m-am şi aşezat lîngă tine ! Ce-ţi sfătuieşti prietenii, a venit timpul să ne hotărîm pentru vechea orînduire ? întrebă în şoaptă Petros. Sau să rămînem de partea ălora ca Tanas Saveski ? Sapă fîntînă nouă, dar nu scuipa în a veche ! Ce zici, e mai bine aşa ?

— De ce nu-ţi speli cămaşa ? Nu vezi cît îţi e de slinoasă ? Ai putea-o folosi ca listă de bucate ! Cum de nu ţi-e ruşine,Petros, că doar dormi pe aur ! ţipă Alekso, chipurile supărat.

— Of, da' rău mai eşti ! N-am înjurat-o pe maică-ta, n-am pomenit de nevastă-ta, şi atunci de ce te superi ? Te-am întrebat de ăi de au pîinea şi cuţitul, eşti om în-

vățat, așa că am crezut că poate știi de ce se umplu din nou închisorile ! Ptiu ! Nimeni nu vrea să fie de partea celor învinși ! zise Petros desfăcîndu-și brațele în aer, retrăgîndu-se, pas cu pas, spre tejghea.

— Pune-ți cămașă roșie, ți-am mai spus ! Alekso surîse cu paharul ridicat. Nu-ți place sfatul meu ? De ce nu iei și tu pildă de la șerpi ?

— Cămașă roșie ? Ești dat dracului ! Păi abia acum am priceput sfatul tău. Eh, smochina nu crește în păr ! Ești la fel ca taică-tău cînd cobora din Posoki, ascuns, mintos, un adevărat diavol ! Nu pricep de ce-ți zic Furnicar ! Păi tu îi dai gata pe toți ! Bei un vin din partea mea ? Nu mă refuza, că doar mai ieri am lucrat împreună ! îl rugă înveselit Petros și, rînjind cu gura pînă la urechi, dădu drumul mai tare casetofonului ; se auziră acordurile unui cîntec iute, românesc.

— Unde a dispărut bătrînul ?

— Cine ? Eto ? S-a dus la closet ca să-și vomite musacaua ! Îl cunosc eu bine ; nu suportă vinul și pătlăgelele vinete ! O să se întoarcă imediat ce-o să-și golească stomacul, zise Petros cu un surîs tainic.

— Ți-a lăudat bucătăria ! îl provocă Alekso.

— Nu ți-a plăcut musacaua ? N-ai gustat și din mîncărurile celelalte ? întrebă Petros și, pas cu pas, se-ntoarse la masă.

— Am mîncat o ciorbă de urzici crude ! Dar altceva ce mai gătești ? se interesă Alekso turnînd vin.

— Nu ai probat niște dovlecei cu carne ? Pilaf cu spanac, fasole verde cu ouă, sărmăluțe de varză, miel cu pătrunjel, bame à la Makedonia, mațe răsucite, prapor umplut, iepure copt la tavă ? Să știi, duminecă o să fac o iahnie cu prune uscate, iepure cu stafide, burtă la frigare, tochitură cu mai multe soiuri de carne, păstrăv de Ohrida cu prune uscate, somotei cu ceapă, crap cu vin, apoi tort cu spumă de migdale, baclavale, sarailii, cataifuri și tulumbe, cît despre salate, mai bine să nu-ți mai spun ! Vii la prînz duminecă, ei, ce zici ? Și Tanas Saveski o să mănînce aici împreună cu trei miniștri ! încheie Petros uluit singur de cunoștințele sale.

— Miniștrii nu mănîncă așa ceva ! Ai să vezi că-ți rămîne totul neatins ! îi zise Alekso Ivanov serios, dar pus pe șagă.

— O să-mi rămînă ? apucă Petros momeala. Păi o să dau faliment, pe cuvînt. Ia spune-mi ce să prepar ; nu mi-a mai rămas prea multă vreme.

— Mai întîi spune-mi de unde o să iei tu păstrăv de Ohrida ? Să vedem de ce minți ! zise Alekso cu ochii la ușile closetului.

— Păi sună frumos, dar peștele e din ăla californian ; o să-l aduc de la o crescătorie. Dar învață-mă acum ce să gătesc pentru oaspeți ! se lingușea Petros îngrijorat.

— Dacă vrei să mă asculți pe mine, atunci gătește-le niște oase de viței cu măsline de oaie, pui fript și udat cu pipi, știucă umplută cu otravă, miel cu ceapă și-un pic de rîgîială, frigărui și ciorbă de la colectorul principal al canalizării, un biftec alsacian din coadă de vită, ficat de cățea moartă, fileu de viței cu caimac de la femeie nebună și ai mai putea face și un ghiveci cu țiță de iapă zmintită ! îl îndemnă Alekso, își sorbi paharul și mai comandă încă un bocal cu vin.

— Ce-ți veni ? Ai vrea să-mi otrăvesc oaspeții și să mă bage la răcoare ? Să-mi îndoliez casa și să-mi pătimească și copiii ? O să-i spun eu lui Tanas Saveski ce șarpe ocrotește el la sîn ! se ridică Petros, supărat, de la masă.

— Ce te superi așa iute ? Din cîte știu *Armonia* e cuibușorul intrigilor ! Ce vrei să zici cu asta ? se prefăcu mirat Alekso Ivanov.

— Păi noi nu sîntem așa ! Nu ne furăm căciula ! cînd sînt flămînzi, oaspeții noștri sînt membrii aceluiași partid ! Uită-te acolo, în bucătărie ! Ei i se ploconesc ! Iar în bucătărie există doar un țar ! Păi ia nu-ți mai bate joc de țar ! zise Petros și, iarăși, pas cu pas, se întoarse la tejghea.

— Gluma-i sănătate ! Hi, hi, hi !

— Nici taică-tău n-a fost floare s-o pui la ureche ! Ptiu ! De-aceea ești tot timpul urmărit ! își șterse Petros, înfuriat, nădușeala de pe frunte.

Eţo Paskov ieşi din closet şi se văită că-l apucase o pîntecăraie îngrozitoare. «Să-mi vărs şi stomacul !» îi şopti lui Alekso şi începu să rîgîie. Apoi îl interesă cum stă şi Alekso cu stomacul. «Mănînc macaroane şi scot cuişoare !» răspunse în glumă Alekso Ivanov. Atunci lui Eţo îi trecu prin cap că în mîncarea lui fuseseră presărate niscaiva prafuri ; aici îl ura careva, dar pentru ce ? «Aici e şef Tanas Saveski, iar Petros împrăştie veştile mai ceva decît vîntul !» îi spuse în şoaptă bătrînul cînd ieşiră de la *Armonia*. Şi adăugă că restaurantul colcăie de spioni, de provocatori şi de tîlhari. «Nu dai de om cinstit, nici cu lumînarea de l-ai căuta !» mormăi el pe drum. Cînd se aflară în mustang, Alekso îi aduse aminte că *Armonia* e locul de întîlnire al celor săraci şi, în primul rînd, al tipografilor. «Aşa o să şi rămînă, indiferent de faptul că Petros se-mbogăţeşte !» zise, sigur de cele spuse, Alekso.

— Au vrut să mă otrăvească ! se plînse Eţo Paskov.

— Bătrîn nebun ! De ce bei cînd nu poţi s-o duci ? rise Alekso grăbind spre Pădurea Roşie.

— Totu-i minciună ! Crezi că nu ştiu cine aleargă după putere ? filozofa Eţo printre sughiţuri.

— Dacă te-aud ai tăi, au să se sperie ! glumi Alekso oprind în faţa casei adjunctului său.

— O să m-audă ginerele, dacă nu şi-a luat picioarele la spinare ! Hi, hi, hi !

— Întreabă-l de lupta de clasă ! continuă să-şi bată joc Alekso Ivanov. Aseară am stat de vorbă despre clima din Podgorie şi din Santara ! Ştii ce i-a ieşit din gura aia blestemată ? Că aceeaşi inşi put şi-acolo şi-aici ! Ha, ha, ha ! El ar vrea să pută şi alţii ! rîdea nebuneşte Alekso salutîndu-l din maşină, cu mîna, pe bătrîn.

Seara era întunecată, dar totuşi pe străzi ieşise buluc de oameni ; discutau mai ales despre greutăţile economice şi despre vara aceasta lungă şi caldă. Era zăpuşeală ca înaintea cicloanelor ; vîntul nu era în stare să se strecoare nici pînă în mahalale. Alekso, cu toate că era beat, apăsă din nou pe acceleratorul mustangului ; obrajii parcă îi luaseră foc, stomacul i se revoltă şi-i veni să vomite. Acasă, în Santara, n-avea chef să se-ntoarcă ; în Podgorie nici atît. Ruşinos sau nu, avea nevoie de amantă.

Se-ndreptă spre casa Arsovilor, tîrît de dorința de-a întreba-o pe bătrîna Persa dacă e vreo picătură de adevăr în povestea lui Eţo Paskov. Ha, ha, ha, rîdea el, a dracului treabă ! A dat de ea la *Elita ;* era hîdă și vopsită ; a vrut s-o pună în grădină pe post de sperietoare sau să ungă mașinile, iar peste trei ani a născut o fată atît de frumoasă ! Minte de îngheață apele, se încurajă el, apăsîndu-și stomacul ca să nu vomite.

Era un pic speriat cînd sună la ușă. Maia Arsova îi întinse mîinile și-l trase în casă. De-abia acum tresări, aducîndu-și aminte că erau așteptați la familia Saveski în Mantovo. Cartea era tipărită, iar masa festivă, sigur, e-ntinsă. Cum o să se scuze în fața Manechinului, se întreba el nemaiputîndu-și lua ochii de la amantă. Să plece acum, era prea tîrziu și, în afară de asta, beat cum era, avea să se piardă printre porumbiști. De telefonat nu-i venea să telefoneze.

— Sîntem invitați la cină ! La Saveski, în Mantovo ! se enervă Alekso Ivanov.

— Ce să căutăm la idiotul ăla ? Știi cît de bine o să ne fie aici ! îi șopti cu glas cîntat Maia.

— Nu mă crezi că sîntem invitați ? Hîc ! Crezi că sînt beat ? se clătină Alekso.

— Rămîi aici cu mine ! O să-ți fac un ceai și-o să-ți treacă iute ! Ce să căutăm la Manechin ? Știi că el mi-a propus să ne căsătorim ? Vrei să te doară iarăși capul ? îl dăscăli din răsputeri Maia.

— Atunci o să mergem în grădină, la *Kontinental !* Chiar că mi-e poftă să văd bărbații pupîndu-se ! bolborosi Alekso vrînd parcă să se impună.

— E tîrziu, lupule, rămîi cu mine acasă ! Maică-mea s-a dus în vizită ; o să ne simțim bine în toată casa asta goală ! îi șopti Maia trăgîndu-l de mînecă.

— Știi ce ? Hîc ! Ești tare deșteaptă ! De ce m-ai ales tocmai pe mine și nu pe Manechin ? Rafail Burov s-a cărat din oraș ? O să-l împușc ca pe-un iepure ; i-a speriat pe-ai mei în Santara ! o provocă Alekso Ivanov.

— Iar boala aia veche a ta ! Ba te urmărește cineva, ba că-ți sapă groapa ! se întristă Maia Arsova.

— Tu îmi ascunzi ceva, hîc, dar eu știu că el e primul bărbat cu care te-ai culcat. Am nimerit ? se clătină Alekso sughițînd.

— Nu mai vorbi așa ! Mai încet, lupule ! Ce ți-a venit astă seară ? se miră Maia.

— Să-i spui lui Rafail ăla să nu-i mai calce piciorul în Santara ! amenință Alekso.

— O să-i spun, bine, acum culcă-te ! îl rugă Maia.

— Aici nu ! Hîc ! O să mă duc în Podgorie !

— Fii atent cum conduci, dacă tot nu-ți place aici ! ridică Maia din umeri.

— Știi ceva ? Hîc ! Nu mă duc în Podgorie ! O să mă duc în Santara ! O să mă duc în patul altei femei ! amenință Alekso.

— Pînă fac eu ceaiul, tu hotărăște-te, lupule ! zise Maia îndreptîndu-se către bucătărie.

— Nu vreau nici un ceai ! Îmbracă-te și să ieșim ! Hîc! porunci Alekso.

— Dar ce-i cu tine astă seară ?

— Nimic ! O să mergem la *Kontinental*.

— Ne întoarcem iute ? se hotărî Maia în cele din urmă.

— Mai iute ca maică-ta ! o luă Alekso peste picior, dar Maia nu pricepu.

Se așeză pe un taburet în holișor și se puse pe așteptat. Pe moment stomacul parcă i se mai liniștise, dar acum începu să-l doară capul ; privirile i se limpeziră. Ce-l interesau pe el minciunile lui Eto Paskov ? Oare trebuia să se teamă că fiul său Viktor îl va judeca pentru faptele sale ? Cînd o s-ajungă la anii ăștia de răscruce, o să vadă el dacă va putea fi mai bun decît taică-său ! Pînă i se-nvîrtiră aceste întrebări prin cap, se arătă și Maia Arsova. Era îmbrăcată în minunea aceea de rochie roșie pe care i-o dăruise la începutul primăverii. Zulufii i se vînturau pe umeri, iar chipul îi era tot numai prospețime. Ar fi vrut s-o îmbie spre pat și să se bucure în culmea plăcerilor, dar simți că-l lăsaseră toate puterile ; alcoolul și zăpăceala îi făceau mari greutăți. De pomană și-ar chinui amanta și i-ar atinge coasta rușinoasă. Trupul ei clocotea ca un vulcan pe cînd al lui era ca o ciupercă trecută. Deodată îl bătu gîndul că ea e mai puternică decît el. Și

Rafail Burov e mai puternic fiindcă e mai tînăr, îl înțepă în piept ; presimțea că va pierde o mare bătălie.

— Ce-i cu tine astă seară, lupule ? îl întrebă din nou Maia după ce urcară-n mașină, vădit mulțumită că ieșea din casă.

— Numai o dată trăiești ! Restul e numai minciună ! Hîc !

În grădina de la *Kontinental* cînta o muzică în surdină. Undeva în apropiere mirosea a floricele de porumb și puțea a pește stătut. Într-un colț, între o sculptură așezată lîngă havuz și intrarea în hotel, un tînăr călugăr propovăduia din biblie. Îl ascultau vreo zece femei mai în vîrstă și, cum termina de spus ceva, îl și aplaudau. El strîngea danii pentru renovarea mînăstirii Sfîntul Proroc Ilie. Alekso trecu disprețuitor pe lîngă el și trase o ocheadă prin grădina plină de lume veselă care cina. Mesele erau luminate discret, cu lumînări așezate în sfeșnice cu clop. Se vorbea mai cu seamă despre oprirea muncii în fabrici, despre greutățile în aprovizionarea orașului, și despre focarele de război. Cu toate acestea Alekso își dădu repede seama că acolo nimeni nu părea prea îngrijorat. Mîncarea curgea din belșug, iar afară mașinile alergau în continuu. Astfel, în capul său amețit, se trezi ideea că panica e semănată de oameni ca el, îmbuibați și sătui, care se luptă pentru putere. Sindicatele cereau salarii mai mari ca să se mai îndulcească scumpetea ; panica nu pleca de la ele. Alekso acum filozofa zicîndu-și că progresul și criza sînt frate și soră.

I se aduse mușchiuleț în sînge, la grătar, mîncarea lui preferată, apoi salată și bere de rădăcini. Maia luă clătite și o coca rece. Mîncînd, el se gîndi la poziția sa socială. Nu făcuse el greșeli ? Îi vor sparge oare capul ? Nu-i oare prea lacom și hrăpăreț ? Avea convingerea că muncitorii îi erau mult mai apropiați sufletește, pentru că și el coborîse din Posoki ca să ajungă proletar. Dar, practic, deja aparținea micii burghezii sau, mai precis, noii clase care se născuse din pricina progresului. Așa-i, recunoscu în sine, ridicînd din umeri. Dar fiecare om cu caracterul lui, își luă imediat Alekso o mină mai veselă. Într-adevăr, îl făcuseră ipocrit, posesor a tot ceea ce-i frumos, carierist cu școală de jurist, dar Alekso Ivanov, totuși, își cunoștea

calităţile ; de aceea îi şi ura pe cei din a căror tagmă făcea parte. Avea deja două case pe care le obţinuse cu sudoarea curată a frunţii lui şi asupra cărora încă spînzurau de-un fir de păr ipotecile bancare. Dar va plăti totul. Cine e Rafail Burov ca să cerceteze proveninenţa averii sale ? Îşi mesteca muşchiuleţul în sînge şi se învineţi de furie fiindcă totul i se amesteca în cap. Opus succesului e insuccesul, îşi zise uitîndu-se cu sălbăticie la Maia. Dacă el o să se ducă de rîpă, frumuseţea asta o să-i arate fundul, îi mai trecu prin minte. Dar trebuie să învingă. Făcea parte din mai multe organisme de stat, caracterizarea îi era pozitivă, păi nu primise decoraţia mai ieri, în primăvară ? Şi Comitetul îl preţuieşte pentru profesionalismul său, şi atunci de ce s-ar teme el acum ? Se încuraja prosteşte, de parcă ar fi fost împins de cineva să sară un şanţ.

După ce-şi mîncă muşchiuleţul în sînge îşi recăpătă iarăşi buna-i dispoziţie ; deodată îl cuprinse o mare mulţumire. O prinse puternic de mînă pe Maia şi, plin de dorinţă, îşi pironi privirile asupra gîtului ei prelung, asupra inelelor părului ei care se rostogolea pe umeri ; de parcă alcoolul nu-i teşise simţurile, îşi lipi cu patimă ochii de trupul ei bine făcut. Pe buzele ei mai stăruiau încă urmele grăsimii clătitelor. Rochia cu nasturi care se-ncheiau la spate îi scoteau şi mai în relief sînii, făcîndu-i şi mai obraznici. Umerii şi-i acoperise cu o jachetă albă şi fină. În timp ce Maia mînca, el o sărută pe ureche, apoi o trase spre el ca s-o mîngîie. Afişă un surîs larg, de învingător care-l făcea mai puternic, mai mîndru şi mai fericit. Trebuie să-ţi trăieşti clipa cu plăcere, îşi zise, căutînd să-şi biruie crampele de la stomac. Într-însul se trezi din nou tinereţea şi era deja încredinţat că, după cină, se vor opri undeva în vreun parking de pe lîngă Pădurea Roşie unde o s-o facă fericită.

— Ţi-au plăcut ? întrebă în şoaptă, aşteptînd nota de plată.

— Am cam obosit ! oftă Maia.

— Să luăm o cameră la hotel ?

— De ce să plăteşti, cînd apartamentul e gol ?

— Dacă mi se va întîmpla ceva, o să mă părăseşti ? întrebă deodată Alekso.

— Poate că n-au să mă lase să stau cu tine ! rîse Maia Arsova. Dar de ce te temi, lupule ? îi întinse ea mîinile peste masă.

O privi rătăşit. Acum Maia i se păru mai frumoasă decît toate stuardesele acelea pudrate de pe faţa pămîntului. Ce Rafail Burov ? Cînd vrei să trăieşti, fugi dacă poţi de minunăţia asta divină ! îşi zise scrîşnind din dinţi. Îmblînzit, se trase mai aproape de ea mîngîindu-i părul, cuprinzîndu-i mijlocul, dar, de cum o sărută pe nas, se şi ridică de la masă. Dispărură în întuneric în direcţia parkingului. Călugărul care propovăduia biblia întinse mîna, dar se alese doar cu dispreţul său. Am o iubită ca-n basme, îşi zise mulţumit de sine, în timp ce alerga cu mustangul privind atent în dreapta şi căutînd o bandă mai bună şi mai puţin aglomerată. În blocul turn, la etajul al nouălea, nu-i venea să urce ; se plictisise. În curînd, poate că peste trei luni, o să-şi împartă căsnicia cu frumuseţea asta, dar atunci vor trebui să se iubească încuiaţi undeva. Afară, pe coclauri, toată lumea l-ar invidia, iar niscaiva derbedei i-ar muia oasele şi l-ar azvîrli ca pe o zdreanţă. Pentru o clipă îl fulgeră aceeaşi frică din tinereţe, cînd, împreună cu Iana Ivanova, se ferea de podurile de peste fluviu. Deodată îşi mai făcu loc în mintea sa încă o dilemă. Cum să scape de Iana ? S-o prindă făcînd dragoste cu cineva, s-o roage, prietenește, să se despartă, iar el să ia asupră-i întreţinerea copiilor ? Cum s-o facă să dispară, cît mai natural, din viaţa sa ? Oh, de-ar înghiţi-o întunericul. Doar discutase cu ea de divorţ, dar ea nu arătase pic de înţelegere.

Goale şi-ndepărtate dorinţi. Acum în faţă-i apărură luminile unei mahalale. Miezul nopţii aduse un aer mai răcoros în maşină ; era plăcut să conduci. Dincolo de îngrăditura de la marginea drumului cîntau greierii, iar departe, în zori, luceau fulgerele. Cu dreapta îşi mîngîia amanta pe păr, şi astfel, mişcat, continuă să se gîndească la viitor. Cum o să dezlege nodul căsătoriei cu Iana şi de ce-i promisese el Solzei că se va schimba odată cu venirea toamnei ? Păi toamna bate la uşă, se gîndi el cu disperare, oprind în faţa casei Arsovilor, în timp ce un cîine lătra.

— Pot să vin mai tîrziu la lucru ? întrebă Maia coborînd din mașină.

— Nu-ți vine să te scoli din pat ?

— De două ori nu te rog, lupule ! Acolo mă văd toți ! răspunse ea supărată și dispăru în întuneric.

Alekso o luă din loc cu mașina, cu toate că n-ar fi vrut să se despartă de Maia. Acum încotro ? se întrebă învîrtindu-se pe străzi. Să-l caute pe Viktor și să aibă cu el o discuție ca între bărbați ? Dacă nu-i în Santara, atunci sigur e în Podgorie. Și dacă nu-i nici acolo, atunci se află în cartierul brigadierilor. Dar ce să discute el cu un recrut ? Că Maia înseamnă pentru el totul pe lumea asta ? Să ceară sfaturi de la fiu-său ? Păi el e moralist ca și bunicu-său, Simon Ivanov, țestoasa aia din Posoki, care divinizează căsniciile puternice ca niște cetăți. Astfel, lui Alekso nu-i mai rămîneau decît două drumuri deschise în noaptea aceasta surdă : să-l viziteze pe Andrei Pagiov acasă ori să se-ntoarcă la *Armonia*. Fără-ndoială adjunctul nu dormea la ora aceea. Îl va primi fățarnicul cu mîinile întinse și, în timp ce-l va servi cu niște vin de mai mare dragul, îi va povesti totul : cui i s-a mai înfundat, cine s-a mai cățărat la deal. Apoi vor suna la Mantovo, după ce vor găsi o scuză față de Tanas Saveski. Demagogul știa cum să-l scoată din toate greutățile în viața privată.

Fără nici o plăcere, o luă pe strada care ducea spre *Vechea Europă*. Deodată capul i se umplu de tot soiul de întrebări cu privire la familia lui din Santara. Oare Solza o fi ajuns acasă ? Iana Ivanova e sigur trează, își apasă pîntecul și coase peste noapte cuverturile acelea cu motive din Posoki. Biata femeie, începu el s-o deplîngă, nu știe să trăiască, a îmbătrînit cu atîta amar pe sufletul ei, pielea i s-a zbîrcit ca unei băbuțe, s-a hidoșit cu sînii ăia căzuți ai ei, supți de patru copii. Ce și-ar putea spune ei noaptea, cînd așternutul ei e ca gheața și te pune pe fugă ? Se opri în fața unei vitrine cu pantofi, neștiind ce să facă în surzenia acelei nopți. Se gîndi să se-ntoarcă și s-o cheme pe Maia Arsova, apoi să se adulmece în apartamentul de la etajul al nouălea. Încet-încet, ziua izbîndei sale se termină într-o tulbure disperare.

Văzu nişte lumini lucind departe în zare şi se bucură. Ambală, şi maşina deja alerga spre luminile acelea. Acolo se afla *Armonia*, unde se lucra pînă la ivirea zorilor, adunînd deznădăjduiţii, trîntorii, îndrăgostiţii disperaţi, precum şi beţivii de la *Doi mai*. Totdeauna tipografii se opreau acolo la un păhărel de rachiu cu varză murată şi brînză viermănoasă. Şi, în timp ce cu greu mai deslușea indicatoarele în direcţia restaurantului, frînt de oboseală, cu stomacul tobă de vin, pătlăgele vinete, muşchiuleţ în sînge şi bere, se gîndea la faptul că Maia Arsova era dăruită din plin cu simţul amorului şi-şi trăieşte cei mai frumoşi ani ai tinereţii. Îi va ierta tot ceea ce fusese între ea şi Rafail Burov, ba chiar şi aventurile avute cu alţi bărbaţi, dar, de-acum înainte, să mai îndrăznească s-o mai atingă cineva ! Era sincer ; pricepuse că n-o merita şi se temea ca nu cumva s-o piardă.

La parcaj nu se aflau decît vreo cîteva limuzine şi un camion. La intrare Filip şi Ahile moţăiau ; li se făcuseră lehamite să tot servească oameni beţi. În colţ, lîngă masa cu veselă curată, îl zări pe adjunctul său, Andrei Pagiov ; lîngă el se afla tinerelul cu lanţ la gît şi încă un tînăr cu părul lins şi obraji bucălaţi, scund, dar musculos. Sorbeau nişte cocteiluri ca să se răcorească şi-şi roteau ochii prin restaurant. Peste tot, pete de mîncare şi de băutură ; şi o groaznică duhoare ce te ameţea. Andrei seamănă într-adevăr cu un ţap bătrîn, se distra Alekso în timp ce se apropia de masa lor. Din bucătărie se auzeau sunete de buzuki ; dincolo de tejghea, două bucătărese pregăteau mîncărurile pentru a doua zi. *Armonia* e trează toată noaptea ; Petros e ca o fabrică, nu glumă, lucrează în trei schimburi, îşi zise cu ochii la Andrei, care se ridică în semn de salut, rîse cam mînzeşte şi apoi îşi şterse buzele cu şervetul.

— Furnicarule, tu întîrzii totdeauna ! Tu şi la moarte ai să întîrzii ! Ştii cîtă nevoie am avut de tine astă seară ? întrebă Demagogul sorbind din paharul înalt.

— De-aia îmi ţiuiau mie urechile ! răspunse cu sarcasm Alekso şi se aşeză.

— Eşti mulţumit acum ? I-ai dat peste cap lui Tanas Saveski masa festivă, hai, bucură-te ! Bune mîncăruri ai mai născocit pentru el ! Ştiucă umplută cu otravă, biftec

alsacian din coadă de vită ! Vrei să-ți otrăvești cel mai bun prieten care te-a pus în tron să conduci tipografia ! Furnicarule, dacă el cade, pe noi o să ne bată vîntul ! Ce te-ai face tu fără el ? zise Andrei și începu să-și vîre printre dinți o scobitoare.

— Știi ce-i aia democrație socială ? întrebă Alekso uitîndu-se cu țîfnă la Petros, care trăgea cu urechea așezat pe un scaun la tejghea.

— Și copiii o știu ! încercă să glumească Andrei.

— Dar tu nu știi ! i-o trînti Alekso.

— Consens al ideilor, bucurie a idealurilor, ce crezi tu ? E cineva pe-aici care să facă o cafea pentru domnul ? gesticulă el. Ai băut desul, Furnicarule, nu-ți mai da drumul la gură ! Tot ceea ce spui poate fi folosit împotriva ta !

— Ești un gunoi, iar Virgil a simțit cel dintîi că puți ! Te-nvîrți ca floarea soarelui ! Dreptate socială, siguranță în viitor, mișcare liberă a capitalului ! Noi sîntem oare cadre care să asigurăm belșugul ? Hîc ! întrebă Alekso rîgîind, în vreme ce Filip îi aduse un cocteil rece într-un pahar înalt.

— Cine ți-a dat drumul la placa de patefon ? Ce ți-a venit astă seară ? Nu poți să-ți duci povara succesului și a bogăției ? A-nceput să te roadă conștiința ? se viteji Demagogul știind că tinerelul ras în cap o să-i sară în apărare.

— Cum o să rezolvi, în chip uman, șomajul ? Unde o să le găsești un loc de muncă tipografilor care sînt în stradă ? urlă Alekso Ivanov, gata să arunce cu paharul în tejghea ca să-l sperie pe Petros.

— Foarte simplu ! începu să glumească Andrei. O să-i trimitem în străinătate ! Să cîștige oriunde se ivește ceva bine plătit ! Ce mai vrei altceva ? îl ațîță Andrei.

— Și apoi n-o să mai curgă sînge pe străzi ?

— Păi dacă n-o să mai fie sărăcie, va fi garantată și fericirea ! răspunse cu cinism Demagogul.

— Ești un împuțit.

— Bine-bine, ne cunoaștem prea de multă vreme ! Hai acum să bem cîte o cafea ! propuse cu calm Demagogul.

— Știi ce crede Virgil despre tine ? Ceva oribil ! scuipă Alekso pe jos.

— Ce-i cu tine astă seară ? se miră Andrei, ferindu-se să-i răspundă. Nu ți-am greșit cu nimic ! Te-am căutat peste tot ! Tanas m-a trimis să te scot și din pămînt ! se apără în cele din urmă.

— Stabilizare economică, acum sau niciodată ! Tu i-ai scris cartea ! îl strînse Alekso de lanțul de la gît.

— O să mă sufoci, Furnicarule ! Păi a trebuit să-i ajut ! Prieteni sîntem sau dușmani ? se smulse Andrei din ghearele lungi ale lui Alekso.

— Terminați odată ! își luă curaj insul cu părul lins și cu obrajii bucălați.

— Tu nu te băga, conte, că acum îți vărs creierii aici ! îl amenință Alekso și-l privi tăios pe bucălat, care i se păru cunoscut cumva.

— Atît de puternic ești ? își încordă mușchii insul lins în cap.

Lui Alekso Ivanov capul îi era greu ca de plumb. Mîncarea îi veni pe gît și un miros greu îi făcu ochii să-i lăcrimeze. Îl văzu ca prin ceață pe tînărul care-i vorbise. Îl cunoștea oare de undeva sau îl întîlnea pentru prima oară? Nici el nu știa cum de-ndrăznise să-și ridice mîinile lungi și blegi. Rîgîia și lovea. Andrei Pagiov începu să-l roage, să-i explice ceva important, și-n cele din urmă îi strigă pe Filip și pe Ahile. O putere nevăzută făcuse din Alekso o fiară. Înjura și-l strîngea de gît pe tînărul cu părul lins. Îl muia cu nasul în rîgîiala de pe fața de masă-nflorată. Insul cu părul lins era mai puternic decît Alekso, dar îndura ; Andrei încă-l ruga, amintindu-i îndelunga lor prietenie. Dar Alekso nu renunța. Insul cu părul lins avea deja obrajii murdari ; speriat și livid, nu scotea nici un cuvînt. Chelnerii dădură fuga și-i despărțiră.

— Ia lumînarea și bocește ! Tu ai înnebunit cu totul, Furnicarule, ! Să-ți spun pe cine ai vrut să ucizi ? urlă la el Andrei.

— Vreun împuțit ca și tine ? răspunse Alekso trăgîndu-și sufletul și ștergîndu-se cu fața de masă pe mîini.

— Păi asta-i de necrezut ! Ce glumă ! Furnicarule, păi tu ți-ai mînjit propriu-ți consătean ! Rafail Burov te-a căutat pînă și-n gaură de șarpe ! gesticula Andrei cu mîinile, crucindu-se parcă.

— Rafail ? sări Alekso înfigîndu-şi din nou mîinile în gîtul insului cu părul lins. Tu eşti chiriaşul Arsovilor ! Primul iubit al Maiei ! Ascultă, puişor, de ce mi-ai adus tu mie nesomnul ? Dacă nu vrei să pun mîna pe pistol, să nu mai aud că ţi-a călcat piciorul prin Santara ! Şi nici în Podgorie să nu-mi mai ieşi în cale ! îl ameninţă şi iar îl vîrî cu nasul în rîgîiala de pe masă. Dacă ai nevoie de mine oficial, ştii unde mă poţi găsi ! Să te anunţi ca toţi oamenii civilizaţi şi, dacă voi avea vreme, poate că te voi primi ! Tu să-mi pui la-ndoială conştiinţa ? Tu să-mi deranjezi nevasta bolnavă ? Păi cine dracu te-a pus ca să-mi pipăi rănile dureroase ? îl mai întrebă Alekso dîndu-i, în cele din urmă, drumul din mîini.

— Cercetarea provenienţei averii e o chestie de rutină şi-i am în vedere pe toţi cei care locuiesc în timpul sezonului de vară în Santara ! Ce să fac cînd sînt plătit pentru aşa ceva ? se ridică Rafail scoţîndu-şi o batistă din buzunar şi ştergîndu-se pe faţă. Uf, ce pute ! se scutură tot.

— Şi ce-ai descoperit ? Pîine nemuncită, crimă, îmbogăţire nelegiuită, furt din avutul obştesc ? urlă Alekso.

— Stai, potoleşte-te, că nu vreau să te bag la-nchisoare. Am văzut hîrtiile cu creditele bancare şi m-a apucat şi mila de tine ! Eşti plin de datorii, dar asta nu mă interesează. Dar cum oi fi reuşit să cheltuieşti mai mult decît cîştigi ? Eşti de invidiat ! zise în bătaie de joc Rafail Burov.

— Ce invidiat ? Tu o să-mi interzici să trăiesc aşa cum poftesc ? De invidiat ! Vino peste două săptămîni în sala albă de la *Kontinental*, că-mi mărit fata cea mare ! Antren, muzică, zece marinari vor juca mireasa ! Iar vechile obiceiuri le vom amesteca, pricepi, cu cele noi ! Şi-o să comandăm un tort pe patru caturi ! De invidiat ! mormăia Alekso de parcă ar fi fost bolnav.

— Şi nunta tot pe credit ? întrebă în bătaie de joc Rafail.

— Vrei să ştii totul ?

— Nici vorbă ! Te-am căutat pentru o chestiune privată ! începu să se apere Rafail Burov.

— În legătură cu Maia Arsova ? Să nu te prind pe lîngă fundul ei ! ameninţă Alekso Ivanov.

— Ce Maia ? Ce mă interesează de fundul ei ? Sînt deja doi ani de cînd m-a părăsit ! zise el şi pe buze i se ivi un surîs trist.

— Să-ţi ajute Dumnezeu ! Şi pe mine m-a părăsit Ivona ! se amestecă Andrei Pagiov. Iar acum spune-i de ce l-ai căutat ! i se adresă lui Rafail.

— Noi sîntem din acelaşi sat, din Posoki ! Numai că el nu-şi aduce aminte de mine ! Cînd m-am născut eu, el era deja plecat ! se ridică Rafail nervos.

— Eşti al Burovilor ? Al ciobanilor ălora săraci ca opincile ? se miră Alekso beat.

— Nici mă-sa n-a purtat chiloţi, ha, ha, ha, ! glumi Andrei Pagiov.

— Şi ce dacă sînt fiu de cioban ? Mai adineauri era gata să-mi iei piuitul ; m-ai murdărit tot ! Iar eu care m-am chinuit să te găsesc ! îl prinse furia pe Rafail Burov.

— Vrei să-ţi plătesc cămaşa ? îi propuse Alekso.

— O s-o spăl eu cumva, se şterse Rafail cu batista. Te-am căutat pentru o treabă cu totul personală. La amiază m-am întors din Posoki. Azi l-am înmormîntat pe taică-tău ; în acelaşi mormînt cu maică-ta ! zise oftînd şi-şi plecă fruntea.

10.

Spre ziuă Alekso se-ntoarse în Podgorie. Viktor îi deschise uşa, speriindu-se de arătarea din faţa sa. Îl văzu pe taică-său livid, gîrbovit de o durere lăuntrică ; tremura ca frunza în vînt. Îl ajută să-şi dezbrace hainele murdare, să-şi pună pijamaua pe el şi-l trimise la culcare. Mai întîi Alekso ceru un pahar mare cu apă, îl sorbi însetat, apoi se trînti în pat.

— A murit bunică-tău ! oftă el din rărunchi.

— Ştiu, Solza a fost acolo ! răspunse Viktor.

— Nu trebuia să ne despărţim aşa ! mormăi Alekso.

— Totul a început să se ducă de rîpă ! filozofă Viktor stingînd veioza.

— Şi tu vrei să-mi bagi vină ? se ridică Alekso.

— Tremuri tot ; nu eşti cumva bolnav ?

— Mi-a fost tată doar ! Lasă-mă singur !

Puţin mai apoi căzu într-un somn adînc.

Viktor ieşi pe balcon ; aprinse o ţigară privind cum răsare soarele. Prin minte îi alergau imagini din copilărie ; de obicei lunile de vară şi le petrecea în Posoki. Bătrînului îi plăcea să-l plimbe prin munţi, să-i arate ciupercile otrăvitoare ; adunau împreună muşchi de pe arbori şi apoi îi vindeau la motelul *Madona*. Acum, şezînd în balcon, nu-şi putu aminti nimic urît în legătură cu bunică-său. Într-adevăr fusese sărac, zdreanţă lîngă zdreanţă, trăia ca pustnicii, dar pe toţi copiii şi-i scosese la lumină. Fermieri în străinătăţuri, negustori şi jurişti aici ; nu avea nimeni de ce se plînge că va duce jugul sărăciei din Posoki.

Ciinii lătrau prin livezile de pe la margini, întărîtați de soarele roșu ce se năștea. Muncitorii de pe la fabrici, treziți cu noaptea în cap, grăbeau spre zona industrială, camioanele cu lapte alergau pe străzi, ușile autoservirilor erau trîntite. Începuse o nouă zi și pentru brigăzile muncitorești de tineret ; acum, în cartierul lor, tinerii prezentau onorul în fața flamurei. Gimnastică, igienă personală, cîntece, imnul, micul dejun și, apoi, cu autobuzul, la lucru. Locul de muncă se afla departe. Îi plăcea viața de brigadier și, cu toate că nu dormea în cartier, îi cunoștea pe comandanții tuturor brigăzilor. Viktor lucra în redacția ziarului și, de obicei, scria despre tinerii care se evidențiau. Ieri îi spusese iubitei sale bănățene că o va urmări pe traseu și va scrie un reportaj pentru numărul următor. Ce ochi mai avea fata asta, și cît jar îi aprindea în suflet ! Și cît de mătăsoasă și încă nearsă de soare îi era pielea, de parcă părinții o scăldaseră numai în lapte. Îi tăia respirația cu surîsul ei. De ce erau tot timpul nedespărțiți ? Cum se aprindea focul în tabără și începea veselia, glasul ei înflăcăra valea, pînă la autostradă. Știa toate jocurile populare ale popoarelor și minorităților. Ciudată fetița asta bănățeană, își zise Viktor aruncînd chiștocul țigării. Cît de mult își dorea să facă armata undeva în Banat ! Plănuise s-o plimbe pînă-n Santara și s-o prezinte părinților, dar se răzgîndi. Împrejurările familiale nu i se păreau tocmai potrivite pentru bucuriile sale.

De ce-i promisese că o va urma pe traseu tocmai astăzi ? Îl podidiră lacrimile gîndindu-se la înmormîntarea atît de simplă a bunicului său. Trebuie să se închine la mormîntul său, își zise. El îi ridicase pe toți, iar lîngă el, cînd fusese îngropat alături de Iaglika, nu se aflase decît Solza. Viktor strînse din dinți, își șterse ochii, și oftă din greu. Cîteva clipe urmări un avion care zbura jos, de-a lungul cheiului, împrăștiind insecticide. Intră în apartament, trase o ochitură în dormitorul părinților și-l cuprinse mila de tatăl său care horcăia de parcă ar fi fost la tăiere. Șezu în cumpănă dacă n-ar trebui să-l trezească și să-i spună că va porni cu primul autobuz spre motelul *Madona*, ca să se închine, pe la amiază, în fața mormîntului proaspăt. Poate că o să vrea să meargă și el, își zise Viktor.

Dar clătină cu dispreț din cap, își aruncă torba de culoare oliv pe umăr și, în cele din urmă, trase ușa după el și răsuci cheia.

Străbătu în fugă cîteva străzi. Simți miros de pîță proaspătă, apoi intră în cartierul nebuniei. Restaurantele de pe strada comercială te îmbiau și acum cu șiș-kebab, vinuri egeene și o servire model. Părea ca amețit și încă nu înțelegea totul. Ceva groaznic înnegurase familia la sînul căreia crescuse, ceva groaznic precum cancerul. Putea el oare să dea vreun ajutor în situația asta ? Fiul să-și sfătuiască tatăl să-i aducă mîngîiere celei care-i era mamă ! se miră coborînd strada în pantă. I se păru că nimic nu-i mai ușor decît să învinovățești.

O luă nebunește la fugă, dar obosi repede. În fața restaurantului *Olimpia* văzu un ins în vîrstă, cu mustața în furculiță, care se uita trist la o vitrină, apoi omul se întoarse spre mesele goale, dîndu-și seama, mai mult ca sigur, că în felul acesta se va face de rîs. Degeaba-i să te mai căiești la bătrînețe, se gîndi Viktor, atunci cînd nu mai poți face nici o brînză ! O luă din nou la fugă dar se opri obosit. Dinspre bufetul *Partenon* plutea un miros de mucigai, care-ți întorcea stomacul pe dos. Acolo zări un grup de inși beți care vorbeau despre Turcia și despre cîmpiile sale pline cu maci. Jur împrejur, pustiu ; vîntul cald al zorilor se înfoia din cînd în cînd spulberînd gunoaiele de pe la colțurile străzilor și ridicînd nouri de praf. Din depărtări parcă se-auzeau glasuri de oameni răzvrătiți. Acestea nu-s întreruperi obișnuite ale lucrului, își zise Viktor grăbind spre stația de autobuz. Pînă și văzduhul putea ; Viktor presimțea că în oraș se petrece sigur ceva important. Străzile i se păreau groaznic de murdare ; prăvăliile, abia deschise, lîncezeau.

Se opri în fața unui chioșc cu hamburgheri, ceru un sandviș și un pahar cu lapte. Îl servi o matahală de femeie murdară și sulemenită cu un ruj țipător. I se făcu scîrbă ; plăti și, fără să vrea, o luă din loc. Să-și învinuiască tatăl sau să se străduiască să-l înțeleagă, se întrebă mușcînd din sandviș. De partea cealaltă a străzii buldozerele dărîmau un șir de case mărunte. Se opri din nou în fața următorului chioșc ; cumpără un sandviș cu niște carne de pui,

cartofi prăjiți și o băutură răcoritoare numită *peper*. Cu cît mai mult i se întorcea stomacul pe dos, cu atît i se făcea mai foame. Și lui îi mergeau toate pe dos în dimineața aceasta. Buimac, porni mai departe cu dumicatul în gură. Simțea o apăsare în ceafă și era trist din pricina morții lui Simon Ivanov. Se gîndi la cei patru bătrîni care mai rămăseseră în Posoki. Sufletul parcă îi sîngera ; se gîndi că e și el un pic vinovat că în vara aceasta nu dăduse pe-acolo.

Deodată se auzi un tunet și un nor se scutură, dar nu trecu mult și un soare mincinos începu să dogorească. Mai înainte ca autobuzul să plece avu destul timp să-i telefoneze puștoaicei sale din cartierul tineretului, ca să-i spună ceea ce i se-ntîmplase în familie. Se întrebă dacă n-ar trebui, totuși, să sune și în Santara, dar renunță. Solza cred că s-a și întors acasă, își zise Viktor. Taică-său, neîndoios, va voi să stea de vorbă cu maică-sa despre bătrînul care murise. Cînd se va trezi își va da seama că e singur : iată ceva comun care-i leagă. În cele din urmă fiul hotărî să nu-și învinovățească părinții.

Autobuzul ieși repede în oraș și se îndreptă spre motelul *Madona*. De aici, pe jos, Viktor avea de mers poate vreo cinci ore, pe vechiul drum Via Egnatia, pe lîngă zidurile caselor gata să se dărîme, apoi, printre stînci va ajunge la casa străbunilor săi. Din pricina hurducăturilor autobuzului, îl prinse moțăiala, dar se străduí să rămînă cu ochii deschiși căutînd să-și închipuie cum vor fi stînd lucrurile acum în Posoki, satul de pe patru coline, fierăstruite de văi și de rîpi, dînd cu hotarul în moșiile turcești părăsite. Are să-și răcorească picioarele obosite în undele iuți ale Posociței și va culege flori de cîmp pentru mormîntul lui Simon și al Iaglikăi ; de dormit n-o să poată dormi în casa scundă, acoperită cu paie ; îi va fi teamă de vînturile care suflă noaptea pe colnice, de cîinii sălbăticiți și de șoarecii care se înmulțiseră în voie. Se va duce la mormînt și-n amurg va face calea-napoi ; trebuie să am o discuție bărbătească, serioasă, cu taică-meu, care a luat-o pe panta ruinei, își zise Viktor. Pînă la ziua de naștere a Solzei totul poate fi adus la linia de plutire, iar apoi, peste cîteva zile, va îmbrăca și uniforma militară.

În clipele acelea Alekso Ivanov se afla în pat, chinuit de un vis urît. Se făcea că se află într-un oraş numit Fordovil, cazat în hotelul *Plaza* de la al cincizecilea cat. Se aşezase la masă şi-i aduseseră pui gătit à l'italiano, salată şi bere de rădăcini. Mîncase şi se-ntoarse fără grabă în cameră. Adormi frînt. Bun, dar se trezi în curînd şi-l cuprinse insomnia. Se plimba în jurul patului ca prins de farmece. Unul dintre zidurile odăii era tot numai sticlă ; puteai să vezi prin el jos, cheiul luminat al unui fluviu. Şi fluviul parcă era, în aceeaşi vreme, graniţa dintre două state. În zare începu să fulgere. Iar se va schimba vremea, îşi zise în vis, fiindcă se simţea mirosul noilor ploi. Vîntul zgîlţîi întreg zidul de sticlă, iar în cameră se cuibări un soi de teamă ciudată. Un avion întîrziat zbura deasupra fluviului, aşteptînd permisiunea de aterizare. Teama tot creştea şi creştea în sufletul lui Alekso ; afară vîntul bătea, în pieptul său bătea inima. Cineva bătu în zidul de sticlă vroind să intre în cameră. «Cine-i acolo ?» întrebă Alekso, cu părul măciucă de frică. «Ursita !» răspunse glasul de dincolo de zidul de sticlă şi bătu din nou. «Şi ce vrei acum, la miezul nopţii ?» întrebă el, tremurînd ca o frunză îngălbenită. «Deschide fereastra şi sari în apă ! şopti glasul. Te voi aştepta acolo !» mai adăugă. Deodată bătăile încetară, dar vîntul continuă să şuiere. Tulburat, Alekso dădu drumul televizorului şi-ncepu să urmărească un film despre războaiele unui nebun de împărat care răguşise, pierzînd toate bătăliile. Soldaţii foloseau tot felul de otrăvuri chimice ucigînd o mulţime de civili ; foamea se întinsese pretutindeni, iar bolile secerau vieţi omeneşti. Speriat de boli şi de războaie, Alekso închise televizorul şi deschise fereastra căutînd glasul care-l chema jos. Astfel, fără a mai sta pe gînduri, sări în hău şi, puţin mai tîrziu, se trezi într-o barcă şi barca plutea pe fluviu, iar el şedea întins pe spate. Tremura de parcă îl luaseră frigurile, iar din ochi îi curgeau lacrimile. Frînt, aiurind, se holba la cerul plin de nori. Treceau în sus şi-n jos mici ambarcaţiuni pescăreşti, şuierau sirenele, vuiau motoarele, se amestecau o mulţime de strigăte. Trei culegători de la tipografia *Doi mai* şedeau pe cheiul de beton, lîngă barcă, şi se uitau îngrijoraţi la şeful lor. Unul propuse să cheme salvarea sau să sune la miliţie. Acela era Virgil Piseski, dar pe

ceilalți nu-i cunoștea. «Probabil că e frînt de munca fizică grea pe care-a depus-o !» îl deplînse un alt tipograf. «Cracii femeilor e tot ce-a ridicat ăsta mai greu ! Să-l lăsăm și n-are decît să înghețe !» glumi cel de al treilea. «Nu vedeți că pute a vin ?» strigă Virgil Piseski. Se pregătea să dea fuga la un telefon public și să anunțe spitalele, dar colegii săi nu-l lăsară. «N-are decît să crape cîinele ăsta nesătul !» zise cel de al treilea tipograf. Ședeau și fumau lîngă barcă, iar barca se legăna pe valuri. Alekso încetă să mai plîngă, privi de jur împrejur, fără să priceapă nimic. Deodată zări înaltul hotel *Plaza* și îl luă cu frig. Oare de-acolo sărise în barcă, se întrebă privind cînd spre clădirea din metal, cînd spre apa tulbure. Tremurînd, își aranjă puțin hainele, iar Virgil Piseski îi întinse mîna, ajutîndu-l să sară pe țărm. Privi speriat ambarcațiunile pescărești și, pas cu pas, o luă spre bulevarde. «Acolo o să te simți bine ; întoarce-te cît mai ești în stare să te întorci !» îl sfătui apa tulbure. «De ce fugi ? Nu vrei să dau ceva de băut ? Nevastă-mea s-a făcut bine, vreau să bei în sănătatea ei !» propuse Virgil. «Într-adevăr, pute a băutură !» zise al treilea tipograf și izbucni într-un hohot de rîs.

Ce să însemne visul ăsta ? se sperie Alekso Ivanov și sări din pat. Chiar acum, fără nici o întîrziere, o s-o întrebe pe Iana Ivanova, fiindcă ea credea în tot soiul de vedenii și tălmăcea bine visele. Poate că adevărul e tocmai pe dos decît în vis, Doamne ferește ; mai mult ca sigur că nici nu există un oraș cu numele Fordovil. Și de ce oare rîdea în hohot tipograful ăla ? Puse mîna și sună în Santara. Iana avea un glas răgușit, dar neașteptat de plăcut. La întrebarea cum e acum timpul pe riviera, ea răspunse ceva destul de neclar. Apoi Alekso se interesă de fete.

— Vida nu-i acasă din nou ; vrei s-o auzi pe Anița ? îi propuse Iana.

— Ce face șoricelul ăla ? se topi Alekso încă mahmur și parcă împuns de ghimpi în tot trupul.

— Aci a fost pînă acum ! Doamne, unde a dispărut ? O fi la toaletă ! se apără Iana.

Apoi Alekso o rugă să-i tălmăcească visul despre Fordovil. Iana rămase puțin pe gînduri, apoi îi spuse s-aștepte

fiindcă de la bucătărie îi venea miros de ceva ars. Se întoarse repede și începu să-i explice că glasul din apa aceea tulbure nu însemna nimic de speriat.

— Cum nimic ? se miră Alekso Ivanov.

— Păi așa, nimic ! Oamenii cu viață agitată visează o mie de aiureli ! strigă cu glas răgușit Iana, apoi îl întrebă dacă în vis văzuse sînge.

— Sînge ? A, nu, răspunse bărbatul sigur de el.

— Ai văzut sau n-ai văzut, cînd te întorci în Santara, să conduci cu atenție ! Drumurile sînt nesigure ! îl sfătui Iana.

— Cum stau treburile pe-acasă ?

— Ce să-ți povestesc, știi și singur.

— Mi te-ai supărat ?

— Stai să mă gîndesc ! La aragaz iar s-a stricat ceva ! se îmbufnă Iana Ivanova.

— Așteaptă, n-are decît să se strice ! zise Alekso Ivanov, lăsînd ceea ce era mai important la urmă. Ieri l-au îngropat în Posoki pe taică-meu.

— Mi-a povestit Solza totul ! Fie-i țărîna ușoară ! tremură glasul Ianei.

— Dar pe mine m-a anunțat Rafail Burov abia azi noapte ! Cînd l-am vizitat pe taică-meu, nu arăta așa bolnav, se apără Alekso.

— Iacătă-ți visul ! adăugă Iana.

— Termină acum cu învinuirile, Iana ! Ce tot amesteci tu lucrurile ? Visul a fost mai tîrziu !

— Și de ce nu te afli acum în Posoki ?

— Cred că s-a dus Viktor ! Cum o să găsesc un pic de timp liber o să mă duc și eu la mormîntul tatei ! El știa că-l iubesc ! zise Alekso simțind că nu era crezut.

— Niciodată n-o să ai vreme pentru nimic ! Scuză-mă, dar la bucătărie miroase a ars ! se pregăti Iana să-i trîntească telefonul.

— Stai, spune-mi ce-a făcut Solza ! A ajuns la vreme la înmormîntare ? Cum de i-a trecut prin cap să se ducă pînă acolo ? Păi eu o lăsasem la biserica arhanghelul Gavril ! căuta Alekso din toate puterile să lungească discuția.

— Nu știu, poate că arhanghelul i-a șoptit ! izbucni Iana răgușit. Fata asta a făcut un lucru mare. A călit varză pentru bătrîni și a făcut casa pahar ! Tare mai e vrednică fata noastră, Alekso, și noi n-o meritam ! izbucni în plîns la telefon, apoi glasul se pierdu.

Alekso intră în baie ca să se bărbierească. Mai întîi se gîndi că nu se face, așa după cum îndemnau obiceiurile cînd murea cineva apropiat, dar apoi își rase barba. Cotrobăi prin șifoniere și găsi un costum de vară, bine călcat. Astfel, pe gînduri, porni pe bulevardele orașului. Îi văzu din nou pe tipografii de la *Noua democrație,* dar lucrul acesta, acum, îl lăsa nepăsător. Grăbea să-l întîlnească pe Tanas Saveski ca să-și ceară scuze pentru seara trecută și să discute cu el despre problemele care-l rodeau. Așa nu se mai poate, își zise. Toate-i mergeau anapoda, se simțea un om obosit și slăbit.

Vîntul spulbera gunoaiele, pisicile se băteau pentru o pradă neașteptată ; undeva, departe, sirenele urlau, iar văzduhul devenise din nou apăsător. Miliția își întărise paza în fața *Noii democrații.* Magazinele erau deschise, dar cumpărătorii deveniseră tot mai rari. Aceste tulburări stîrnite de miile de tipografi nu-s obișnuite, își zise Alekso ; nu-i exclus să cadă și niscaiva victime. Dar ce putea prevesti afurisitul acela de vis în Fordovil, se întreba înnebunit. Un viitor fericit sau o soartă neguroasă ? Oare și astăzi era urmărit de cineva ? N-o fi acesta încă un semn al vreunei noi nenorociri în familie ? După socotelile lui, ceasurile Ianei erau numărate. Din nou îl cuprinsese ipocrizia de parcă ar fi uitat că divorțul era în curs de desfășurare. Începu să-și închipuie cît de tristă îi va fi înmormîntarea. Apoi caută un telefon public de unde sună la tipografie, pentru a da ordine asupra bunului mers al muncii și a anunța că e prins în niște activități obștești care nu puteau fi amînate. Așteptă îndelung să audă vreun glas la aparat, în cele din urmă răspunse adjunctul Eto Paskov.

— Ce lucrați acum ? întrebă Alekso.

— Și lucrăm și nu lucrăm ! răspunse în doi peri Eto.

— Poți să fii mai clar ?

— Tipărim necroloage, altceva nimic! Ai cumva de gînd să vii și încoace? se interesă Eţo Paskov.

— Ne vedem mai tîrziu! Acum dă-mi-l la telefon pe Andrei.

— De unde să-l iau? Andrei calcă pe urmele tale! zise Eţo.

— Caută-l în biroul lui, bătrîn nebun! se enervă Alekso.

— Crezi că e la lucru? Și el e ca și tine!

— Nu cred nimic! îi trînti Alekso telefonul.

Ieși din cabină și pe dată simţi cum i se-ncreţește pielea pe el. Un vînt cald sufla dinspre fluviu către zona industrială. Frînt după beţia din noaptea trecută, se tîra pe trotuar. Deodată, printre gunoaie, zări un exemplar ferfeniţat din cartea lui Tanas Saveski despre stabilizarea economică în industria poligrafică. Acum sau niciodată, își zise, simţind cum i se pune un nod în gît. Tremurînd, începu să citească despre reformele economice și morale promise în paginile acelei cărţi aruncate la gunoi. Încă o reamenajare parţială a secţiilor, înlocuirea materiei prime din import, perfecţionarea formelor autoconducerii datorită cărora tipografii vor decide singuri destinaţia producţiei. Dispariţia sărăciei din casele lor, încetarea exploatării, fără a se vărsa picătură de sînge. Neîndoios, cartea aceasta fusese răspîndită de către Comitetul industriei poligrafice prin organizaţiile muncitoreşti, iar cineva care nu crezuse nici o iotă din ce scria în ea o aruncase la gunoi. Dacă-i așa, intră la bănuieli Alekso, înseamnă că ideile lui Tanas Saveski fuseseră discutate și în secţiile care-și încetaseră lucrul. Nu-i cumva prea tîrziu, se întrebă el, de parcă ar fi și crezut puţin în cartea pe care abia ieri o tipărise. Dar aici lipsesc exemplele, totul e amestecat, neclar, se revoltă el. Așa, orice muncitor va da frîu liber gîndurilor sale și va acţiona cum îl va duce mintea, își zise enervat. Eţo Paskov, de pildă, credea că vremea lui Tanas Saveski trecuse. Poate că n-are dreptate. Lui, uneori, și limonada i se pare a fi otravă, parcă nici n-ar crede într-un viitor mai luminos. Cînd Alekso își aduse aminte cine tipărise cartea pe care o ţinea în mînă, sîngele i se sui la cap și aruncă scîrbit paginile murdare la

gunoi. Dar o luă din nou ca să vadă dacă fusese trecut sau nu și numele tipografiei unde apăruse. Deștept om, adjunctul ăsta, Paskov, cinstit și vrednic de laudă, își zise, văzînd că numele tipografiei lipsea, cu toate că legile nu permiteau așa ceva. O să-l roage să-și amîne ieșirea la pensie. Va fi nevoie de un ins de încredere și înțelept ca bătrînul Eto, își zise grăbind spre Comitetul industriei poligrafice.

Acum portarii îl lăsară să intre fără să deschidă gura. Clădirea era prost întreținută, iar cabinetul lui Tanas se afla tocmai la ultimul etaj. Încăperea arăta mai degrabă a cancelarie avocățească sau a reprezentanță comercială de cea mai joasă speță. Își ceru mai întîi scuze pentru seara trecută și argumentă cu vestea cea tristă din Posoki ; Tanas îl bătu pe umăr arătîndu-i toată compătimirea. «S-a dus și Simon, fie-i țărîna ușoară !» mormăi Manechinul. Apoi spuse că în astfel de vremuri tot mai greu o să le fie și celor vii și începu să se plîngă că și pe el îl încearcă bolile care-i joacă tot soiul de renghiuri : «Vîntul ăsta cald de afară doar amăgește ! Nu numai că-ți încearcă reumatismele, dar are influență și asupra inimii !» zise calm, mîngîindu-și barba. Alekso se străduí să explice scopul vizitei sale, dar președintele dădu din mînă, neavînd chef să-l asculte. «Aici nu-și au locul astfel de discuții ; o să mergem la clubul delegaților ! De acord ?» propuse el și, nemaiașteptînd nici un răspuns, se pregăti de plecare. Evenimentele zilei trecute nu-l interesau acum, dar nici de supărat nu se supărase. Alekso îi privi fruntea înaltă, pometii obrajilor bine întinși, buzele subțiri și barba. Îi veni să-l scuipe.

Liftierul, un ins gras, amestec de țigancă și makedonean, cu brațele tatuate și cu priviri ciudate sub pleoapele-i căzute, îi conduse în liftul care se zgîlțîia. Degetele lui Alekso se chirciră, încleștate, în timp ce metisul deschidea ușa. De cîte ori pînă acum i se născuse într-însul dorința de-ai strînge de gît și a le lua piuitul ! Era deja supărat nu numai pe președinte, ci pe toată generația aceea obosită, a lui. Îi ura pe toți și vroia din tot sufletul să-i vadă înlăturați de la putere. Totuși pășea ca vrăjit

în urma Manechinului. Se cunoșteau atît de bine încă din anii studenției ; îi era teamă de el.

— Iar am auzit tot soiul de lucruri urîte despre tine ! Nu cumva ți s-au înecat corăbiile ? întrebă în șoaptă Tanas.

— N-o să ni se-nece împreună ? îl tachină Alekso.

— Dar asta-i cu totul altceva ! Se pune problema moralității tale ! Comitetul cere să te schimb !

— Așta sînt, ce pot face ? dădu Alekso din umeri în timp ce sîngele-i clocotea în vine.

— Acum, nimic, dar ai grijă să nu strici cu totul și bruma de prestanță care ți-a mai rămas ! îi răspunse Tanas confidențial.

— Nu crezi că ai obrazul prea gros ? se aprinse Alekso Ivanov.

— Fiindcă te acopăr ? își mîngîie Tanas barba.

— Mi-ai luat și pielea de pe mine, atît de bine m-acoperi ! M-ai folosit la tipografie ca pe-un pion ! În fiecare lucru rău pe care l-am făptuit sînt amestecate degetele tale ! Mi-ai dibuit micile năravuri și apoi m-ai dus de nas ! Acum ai vrea să mă schimbi ! se enervă Alekso.

— Alții au ridicat problema, Furnicarule, dar eu o să te salvez din nou ! Păi ce, nu sîntem noi ca niște frați gemeni ? îl încurajă Tanas cînd se așezară la masă.

Mîncară cîte un copan de curcan și piure de cartofi, băură ceai cu gheață, apoi li se aduse și pepene. Alekso era deprimat ; i se părea că totul e pus la cale împotriva lui. Apoi propuse să-și dea demisia din pricini de sănătate. Tanas rîse în bătaie de joc, știind că destulă lume îi considera prietenul numai bun să consulte un psihiatru. La întrebarea lui Alekso la ce-i folosește cartea pe care i-o tipărise, Tanas răspunse mîndru : «Fiecare biografie e clădită pe operă !» Apoi îi ținu o adevărată cuvîntare despre problemele sociale ale orașului, probleme rămase de-atîta vreme nerezolvate și care uite, acum, drept urmare, conduseseră la încetarea lucrului în industria tipografică «Lumea e-n criză și fără greutățile noastre ! filozofa Tanas Saveski. Iar opoziția așteaptă greșelile ; ea stă la pîndă și se pregătește să intre în acțiune». După el, opoziția va ataca demagogic, chipurile în sprijinul năpăstuiților din punct de vedere social. «Într-adevăr, în cazul

nostru, afacerea este negativă, dar, din păcate, situaţia economică se înrăutăţeşte ! Întrebarea care se pune acum este dacă noi, ca socialişti, trebuie să facem sau nu compromisuri şi mai mari cu elementele capitaliste care au mai rămas !» şopti Manechinul, dînd de-nţeles că-n ţară există grupări care ar dori o politică burgheză clasică. «Poporul nostru a înţeles că democraţia socială nu-i un lucru simplu. Frate Alekso, pentru orînduirea asta a curs sînge !» zise supărat Manechinul. În timp ce tăia pepenele se confensa că, chipurile, ar fi zguduit de problemele tipografilor de la *Noua democraţie*. Dar totul o să-şi revină la normal ; vor avea loc mai multe discuţii în organizaţiile politice, se va găsi o rezolvare, solidaritatea îşi va arăta chipul. «Păi era şi vremea să recunoaştem că nu sîntem o societate fără conflicte !» oftă, apoi pufăi din lulea. «Şi dacă se vor revolta şi ceilalţi ?» întrebă deodată Alekso. În industria poligrafică a oraşului abia dacă lucrau cinci mii de muncitori, pe cînd în celelalte ramuri există mai mult de o sută de mii : în industria chimică, în transporturi, metalurgie, construcţii, textile, în medicină şi învăţămînt. «Nu ştii că fierb ca un vulcan ?» întrebă iarăşi Alekso. Dar Tanas Saveski îl încredinţă, cu sînge rece, că, prin unirea forţelor, vor fi trecute toate piedicile ivite în drum spre ţelul final.

— Spune-mi acum despre mine : nu voi fi cel dintîi care voi fi lovit ?

— N-ai de ce să te temi !

— Şi dacă numele meu va fi rostit ?

— Atunci fii pregătit de orice !

— Şi la demisie ?

— Şi la-nchisoare, nu doar la demisie ! Ha, ha, ha ! rîse Tanas. Ce dacă m-au închis pe mine ? Au trebuit să-şi ceară scuze.

— Dar eu lucrez direct în producţie ! îşi încordă Alekso vinele gîtului.

— Linişteşte-te, Furnicarule ! Nu cred că vor merge pînă acolo ! Ai rezolvat problema salariilor pe luna asta ? Niazi Osmanov ţi-a dat paralele, ce vrei mai mult ? Ha, ha, ha ! Poate că va trebui să dăm înapoi cîte ceva ! îi şopti la ureche Tanas.

— Apartamentul din blocul turn ?

— N-are decît să-l ia ăl din partea cui e amenințarea mai mare ! Nu știu, vom mai vedea. Pînă acum ne-am făcut că plouă ! Ha, ha, ha.

— Dacă, totuși, va pofti careva să-mi caute petele ? întrebă Alekso Ivanov, aplecat spre Manechin.

— Ce pete, Furnicarule ?

— Nu știu ! Pentru otrăvurile alea chimice ! Am impresia că mă urmăresc ! șopti Alekso și mai în urechea lui Tanas.

— Păi tu ești jurist și nu chimist ! Ha, ha, ha ! rîse Tanas Saveski. Vei spune că habar n-ai de otrăvuri ! Ai să spui că ai citit că se folosesc la otrăvirea animalelor și a oamenilor, a hranei și a apei ! Ha, ha, ha ! Că unele stîrnesc ceața și incendiile, dar că de unde să știi cum se și fac ? Dacă trebuie să pui fosfor, sulf, dacă trebuie adăugat germanium și europum, arseniu sau plumb, galiu sau kaliu, ori poate zinc și zirconium ! zise Tanas asudat tot de atîta hohot de rîs și ștergîndu-și gîtul cu batista.

— Ce tot scornești acolo, cînd știi bine că și tu vei fi luat la-ntrebări ? i-o tăie Alekso Ivanov.

— Importante sînt răspunsurile, Furnicarule ! recunoscu Tanas Saveski. Liniștește-ți conștiința, nu te amenință nici un pericol ! La temeliile oricărui succes există ceva murdar ! Știi povestea insului ăla care s-a întors din America ? I-au ucis hoții la marginea satului său ! Ha, ha, ha ! Lovitură, nu glumă ! Banii aceia au fost folosiți pentru ridicarea revoluției.

— Ești de-a dreptul nebun ! zise Alekso Ivanov.

— Uită odată otrăvurile alea ! zise Tanas și ceru nota de plată. Mîine te aștept cu Maia în Mantovo ! O cină ușoară, de acord ? Ai cunoscut vreodată vreun om fără pată ? îl întrebă Tanas cînd se despărțiră.

Alekso Ivanov bătu străzile cu sentimentul că duce în spate o mare povară. Pe negîndite se trezi în vechea biserică, în casa Sfintei Treimi ; aici se țineau festivalurile de muzică bisericească, se cîntau cîntece religioase și psalmii. Sfînta Treime : Domnul, Fiul Său și Sfîntul Duh, se gîndi el cu mintea în altă parte. Da, aceasta-i biserica unde se-adună foștii bogătași ai orașului, își aminti Alekso Ivanov, cu toate că și-a pierdut rolul ei inițial. Poate că se înșela crezînd că biserica era un lăcaș muzeal. În jur

recunoscu alte cîteva lăcaşuri sfinte, temple, biserici, sinagoga, unde erau păstrate obiecte rare, de mare preţ, după care tînjea. Cumpără două cărţi bisericeşti, apoi se îndreptă pe marele bulevard spre blocul turn de peste drum de *Kontinental*. Îl dureau groaznic picioarele ; se opri în faţa vitrinelor, privi zgîrie-norii. Ceva puternic îl ardea pe suflet şi-l făcea să se simtă ca un ins dispreţuit. Îi venea să plîngă ; oricît de mult se iubea pe sine, acum se ura mai mult decît îndoit.

De cum zări firma *Kontinentalului*, parcă se născu din nou. Picioarele i-o luară singure la fugă, iar durerile ai fi zis că i le luase cineva cu mîna. Sări în lift şi toate sentimentele i se-ndreptară către chipul îngeresc al fetei care-l aştepta.

Arsova se afla în baie, în faţa oglinzii, aranjîndu-şi sprîncenele. Se întoarse imediat şi-l privi cu un mut reproş, apoi îşi ridică părul deasupra urechilor, punîndu-şi în valoare, cu cochetărie, frumosul ei gît. Îşi făcu violent genele, pe urmă îşi alungi buzele cu un ruj şi îşi înroşi puţin pometii obrajilor. Era supărată. În timp ce la televizor rula un film despre piramidele egiptene, ea îşi puse cel mai frumos şi mai mare sutien, combinezonul cu franjuri şi găurele prin care i se vedea chilotul. Îşi mai privi încă o dată tot trupul, se opri iarăşi în faţa oglinzii ţuguindu-şi buzele, ca şi cînd ar fi vrut să sărute.

— Pentru ce te găteşti ? întrebă îngrijorat Alekso.

— Ies să cinez cu Rafail ! i-o trînti Maia.

— Ce zi groaznică în viaţa mea ! Ieri l-au îngropat pe taică-meu ! o mîngîie Alekso pe umeri zicîndu-i «păpuşă care i-a lipsit atîta.»

— Caută-ţi o icoană la care să te închini ! îi aruncă, ameninţătoare, Maia şi începu să-şi îmbrace rochia cea roşie.

— Ce-i cu tine ? N-ai călcat cumva în vreun spin ?

— O să te frigi tu odată din cauza mea ! Nu-ţi sînt nevastă să-ţi spăl izmenele.

— Nu-ţi pare bine că mă vezi ?

— Acum mă duc cu Rafail la *Vechea Europă !* Să-şi mai spele şi marinarii ochii cu mine ! răspunse ea încălţîndu-şi sandalele, sigură de sine.

— Am hotărît deja să nu renunț la tine !

— Și eu am hotărît ! M-am săturat de traiul cu tine ! Nu s-a născut el bărbatul care să-mi ducă de rîpă tinerețea ! Știi ce sînt eu pentru tine ? Premiu de stat ! țipă Maia Arsova luîndu-și geanta în mînă.

— Dar cine a zis că n-ai fi premiu ? se străduí Alekso să glumească un pic.

— Cu bine ! N-are decît să-ți încălzească oasele ălea bătrîne fata lăptarului !

Luat pe nepregătite și furios, prinse să-i explice cîte i se întîmplaseră peste zi, precum și faptul că nici nu-i trecuse prin gînd să se lege de fata lăptarului din Santara. Ascultîndu-l, obrajii Maiei începură să-i joace nervos, iar degetele să i se miște ritmic de parcă aveau de gînd să cînte la pian, dar, încetul cu încetul, se liniști. Începu și ea să i se destăinuie cum i se dusese toată ziua pe apa sîmbetei așteptînd în împuțitul ăsta de apartament, ca să nu mai vorbească și de faptul că la serviciu era luată peste picior. Comitetul muncitoresc de la *Doi mai* ținuse ședință, continuă Maia ; se luase decizia de a fi dată afară din serviciu și a elibera apartamentul. Îi fuseseră aduse grele învinuiri și directorului : abuzuri de putere, semnarea unor contracte bancare care au adus prejudicii tipografiei, deturnare a fondurilor, proastă conducere a firmei, îmbogățire personală și murdărire a moralei socialiste, ca să nu mai punem la socoteală faptul că frîna autoconducerea, precum și caracterul său pe care nu puteai pune nici o bază.

Alekso își aduse aminte de cearta aceea cu tipografii, cînd îl amenințaseră că vor pune la vot schimbarea sa, iar Virgil Piseski îl sfătuise să-și caute leacurile trebuincioase pe la avocați. De ce să i se spargă lui toate astea în cap, de ce să se despartă ca niște dușmani ? Atunci se văicăreau că salariile nu le ajung nici pentru hrana unui cîine, dar acum, după cum îi spunea Maia Arsova, vinile care i se băgau se înmulțiseră. Unii membri ai comitetului propuseră să se ceară sprijinul procuraturii republicii în problemele autoconducerii, iar cei mai căpoși voiau ca afacerea să fie făcută publică, de vreme ce firma decăzuse în timp ce averea directorului înflorise. Alekso Ivanov nu mai suportă să-și asculte amanta și-i astupă gura cu

palma, să n-o mai audă smiorcăindu-se. «Am ieşit eu şi din noroaie mai mari ca ăsta ! zise el cu obidă. Legea e de partea mea ; la tribunal le voi da peste cap toate învinuirile ! Şi avocaţii ăia mi-au fost colegi » se lăudă, cu toate că nu credea nici el ce spune. Se amăgea că prietenii, precum Tanas Saveski, nu vor permite atît de uşor să se ducă de rîpă, fiindcă prin el îşi făceau şi ei unele interese. Nu întîmplător, la clubul delegaţilor, el îi adusese aminte lui Tanas de otrăvurile chimice. Dar de ce ipocriţii ăia doi de la tipografie ţinuseră din nou şedinţă în lipsa lui ? Le era teamă oare de argumentele sale, nu le e curată conştiinţa ? Alekso era neliniştit, cu toate că abia afirmase că nu-i e teamă nici de procurorul tribunalului republican pentru problemele autoconducerii, nici de ameninţarea luării apartamentului. «Dacă va fi nevoie, îl vom da singuri înapoi ! Să-şi facă fiecare socotelile, să vedem cine e mai cinstit !» zise el simţind o durere în piept.

— De ce mi-ai spus toate astea ? rîse el mînzeşte.

— Cum le-am auzit aşa ţi le-am şi spus ! Păi eu sînt prima jertfă, lupule, prinseră să-i ardă Maiei obrajii.

— O să te apăr pînă cînd mă vor strivi ! o linişti Alekso.

— Pot să mă multe altundeva ?

— Cred că nu pot !

O strînse blînd la pieptul său şi-i simţi binecunoscuta-i mireasmă de trandafiri care-i izvora din tot trupul. Dacă el ar cădea, ea o să-i întoarcă fundul şi-o să se ducă la consăteanul ăla al lui, Rafail Burov ; dar dacă n-o să cadă, comoara asta va rămîne a lui, îşi zise. Sîngele prinse să-i clocotească în vine, trezindu-i toată bărbăţia. O luă în braţele sale lungi şi, ducînd-o spre pat o sărută cu foc pe gît, simţind-o cum tremură de plăcere. Are dreptate Tanas Saveski, recunoscu încîntat ; femeia asta minunată are nevoie de un bărbat zdravăn care s-o divinizeze şi s-o facă fericită. Ce ştie el Rafail Burov despre dragoste ? Nimic mai acătării ; el e în stare s-aducă numai veşti proaste, ca vestea de ieri cu privire la înmormîntarea din Posoki. Dar de ce oare Maia îl pomenea atît de des, iată un lucru pe care nu-l putea înţelege.

— Dă-ți jos rochia asta mai iute ! zise el, îndreptîndu-se către baie ca să se spele pe mîini. Pe ziua de azi totul mi-a mers numai rău.

— N-o să sfîrșesc la fel ca nevastă-ta ? își luă Maia inima-n dinți, în timp ce-i împlinea dorința.

— Ce-i lipsește ei ? O duce ca o crăiasă în palat, iar coroană nu am nici pentru mine ! strigă Alekso din baie.

— Chiar ești un lup ! suspină Maia.

În vreme ce-o mîngîia în pat, el se căia că pierduse atîta vreme, așa că se jură că n-o s-o mai lase niciodată singură pe Maia în apartamentul acela mizerabil. El o să-i fie alături și la serviciu și în viața privată. O femeie frumoasă merită o atenție nemărginită și nu trebuie lăsată singură, își zise înnebunit, mai ales că orașul colcăie de bărbați băgăreți. O să-l amenințe și pe linsul ăla de Rafail Burov, pe care-l muiase ieri noapte cu nasul în rîgîială, ca să nu-i mai apară cumva în fața ochilor. Ce-a avut el cu Maia, a avut și-a trecut, acum, să știe, e numai a lui. Astfel căuta să se convingă singur, în timp ce Maia i se unduia printre mîini, făcîndu-l fericit. Maia suspina de plăcere precum femeia aceea de pe vaporul *Morfoza*. Niciodată pînă în seara aceasta, recunoscu Alekso, nu trăise un astfel de cutremur, niciodată nu i se întîmplase să fi avut parte de o desfătare mai mare. Supărarea îi dispăruse ca luată de vîntul care zgîlțîia acum fereastra. Alekso nu putu să nu se mire unde se ascunsese atîta putere într-însul. Ducea o viață atît de dezordonată, plină de beții în lanț ; tinerețea rămăsese undeva în urmă, iar de pretutindeni numai presiuni. Încă un pic și mai că-i venea să creadă că vremea aventurilor cu femeile se dusese fără întoarcere. Întîmplarea aceasta îi împrospătase dorurile după amantă ; se simți din nou tare și-n putere de a avea ceea ce îi place. Uitînd parcă de moartea tatălui său, se desfătă pînă la miezul nopții ; apoi se simți sătul. Cu un surîs disprețuitor își aduse aminte de învinuirea că smulge de la viață tot ce-i stă în putință. Și ce dacă ar fi adevărat ? se revoltă în sinea sa. Doar o singură dată trăiești, restu-i numai minciună. Se holbă la Maia și, în bătaie de joc, își zise : viața nu-i nimic altceva decît curiozitate și deșertăciune.

11.

Ceva mai tîrziu, în timp ce grăbea spre *Graizos*, prin noaptea în care zorii deja înmugureau, începu a se gîndi la orașul acesta care acum era prins de febre. Industria lui nu înregistrase excedente în producție, dar cei bogați ajunseeră și mai bogați, iar săracii și mai de plîns. Alekso Ivanov n-ar fi dorit să-și petreacă bătrînețile într-însul, datorită climei nu prea bune ; suprapopularea lui ducea la boli de nervi și tocmai de aceea aici numărul nebunilor era atît de mare. Și cînd n-o să mai fie de mîncare în magazine ? Doamne ferește să nu se oprească apa curentă și să rămînă însetați zgîrie-norii ! Dacă totuși străzile vor rămîne în pană de curent, la fel lifturile, fabricile, casele ? Atunci să vezi neputință și spaimă ! Într-un asemenea caz orașul s-ar dezintegra, își zise Alekso, atunci locuitorii vor simți cuțitul la os și se vor încăiera speriați de propria lor existență.

Bulevardele, chiar și acum, în zori, erau pline de cerșetori, prin scuare puteai să vezi tot soiul de maniaci. Ziarele avertizaseră demult că în oraș trăiesc un mare număr de agenți, spărgători, hoți și grupuri naționaliste. Nesiguranța, după Alekso, o simt nu numai cetățenii de rînd, ci și lucrătorii de stat, negustorii și artiștii. Răpirile nu erau încă prea dese, dar paznicii parcurilor centrale găsiseră cîteva femei tăiate în bucăți. Ușile magazinelor erau asigurate cu broaște electronice, cum era a sa în Santara, dar hoții reușeau și așa să-și ia prada. Existau și unii care țineau cîini special dresați. Tot astfel de întrebări se învîrtiră prin mintea lui Alekso Ivanov pînă-n clipa cînd își parcă mustangul în față la *Graizos*. Oare acesta o fi tributul

ce trebuia plătit părăduielii sau doar urmarea nedreptăților omenești ? Oricum, tot nu-și va petrece anii de pensie aici, ci în minunatul palat din Santara, își zise în pragul restaurantului. Era sigur că orașul acesta nu are viitor. Chiar așa, peste vreo zece ani, cu o pensie de invidiat în buzunar, și-o va lua pe Maia Arsova în mașină și se va pune pe viață tihnită și fericită pe malul lacului. În cuibul cald, ca păsările cioc în cioc, își zise, uitînd diferența dintre anii lui și ai fetei.

La *Graizos* se aflau poate vreo sută de inși ; mesele erau înguste și lungi. Anul trecut fusese renovat, zidurile purtau noi podoabe și noi erau și chelnerii. Și lui Tanas Saveski îi plăcea restaurantul acesta. Tejgheaua pe unde se servea se găsea acum la capătul sălii, nu ca mai înainte, față în față cu ușa de la intrare. Casa fusese mutată și ea lîngă bucătărie de unde răzbăteau mirosuri de ciorbă. Stăpînul, pe care Alekso îl cunoștea din anii studenției, lipsea ; în sală serveau patru tineri cu șorțuri albe legate la brîu. Se așează la o masă lîngă fereastra ce dădea în stradă și comandă o ciorbă de burtă cu mult usturoi și mirodenii, apoi berea lui din rădăcini. Aprinse o țigară, cu toate că fuma foarte rar, și căzu pe gînduri cumpănind cele aflate de la Maia Arsova. Simțea deja că unii îi săpau groapa.

Imediat fu servit cu o cafea aburindă, însă rău măcinată. De la micul vînzător de ziare care alerga pe la mese, cumpără jurnalul cu veștile de dimineață și se puse pe citit, dar nu începînd cu prima, ci cu ultima pagină, cu toate că obișnuia s-o facă invers. Informațiile despre întîlnirile de fotbal deja jucate nu-l interesau, așa că începu să citească paginile interioare care tratau probleme sociale și culturale. Deodată îl surprinse articolul lui Tanas Saveski despre redresarea și dezvoltarea industriei poligrafice. Ce mai înseamnă acum și asta ? Un extras din cartea tipărită la *Doi mai* ? Păi cine l-o fi împins să se manifeste public ? În articolul său Manechinul pomenea cifrele care se vor realiza, cu condiția modernizării tipografiilor din oraș, și implicit a creșterii productivității muncii ; în cele din urmă, amintea și condiția ca autoconducerea să biruiască în lupta cu opoziția tehnobirocratică. «Totul e la îndemîna muncitorilor», termina Tanas Saveski.

— E ceva interesant acolo ? se interesă chelnerul pistruiat în timp ce-i turna ciorba în farfuria albă.

— Privește și tu ! Știri din împărăția poponarilor din țările de peste ocean, îi arătă Alekso paginile cu bărbați goi.

— Nu ți se pare că întrec măsura ? întrebă chelnerul holbîndu-se captivat.

— Aștia sînt eroii din depărtări ai timpului nostru ! zise Alekso.

—Haide, nu má face să rîd ! se împotrivi chelnerul.

— Așa scrie, uite, citește ! Neputincioșii și disperații eroi fără idei ! citi cu glas tare Alekso.

— Nu cumva trebuie să le plîng de milă ? întrebă chelnerul și o luă spre tejghea.

Dacă-l luăm ca exemplu pe Andrei Pagiov, atunci n-ar trebui să-l deplîngem. El nu-i nici erou neputincios, nici disperat, rîse Alekso Ivanov dînd din cap. El e o fiară cu două fețe. Maia Arsova întărise că Andrei fusese prezent la ședința de la *Doi mai* și criticase nepăsarea. Pe cine criticase el ? Se criticase singur ? Cînd e de lucrat, ia-l de unde nu-i, începu să se enerveze Alekso, iar cînd se discută, se ridică printre primii și atacă. La ce-i folosea un astfel de colaborator ? O să-l roage pe Tanas Saveski să-l scoată de la tipografie și să-i găsească un loc la Comitet. «N-aș vrea să-mi tulbure izvorul !» își zise în șoaptă. Întoarse iute ziarul la pagina de titlu și rămase buimac citind editorialul care vorbea despre tot soiul de uzurpări ale legii autoconducerii și despre furturi din averea statului. Articolul de fond recunoștea că se trăiește într-o vreme foarte furtunoasă, care pune moralitatea la încercare. «Liberalii pescuiesc în ape tulburi», scria într-un loc. Chipurile se prefăceau că programul lor e mai apropiat de dorințele poporului și că vor înlesni orașului o mai rapidă dezvoltare economică, fără stresurile și fără slăbiciunile de pînă acum. Printre altele, autorul lăuda minciunile de ieri ale lui Tanas Saveski, rostite la Adunarea uniunii muncitorești, care se pronunțase concis și cinstit asupra perspectivelor industriei poligrafice, spre deosebire de unii vorbitori din comerțul exterior care se exprimaseră confuz. «Nu-i este permis nimănui să le promită muncitorilor piclă» scria, în cele din urmă, în articolul de fond.

Se iveau surdele zori, iar restaurantul, încetul cu încetul, se umplu cu tot soiul de inşi ciudaţi, treziţi cu noaptea în cap. Lingurile din care era sorbită gustoasa ciorbă, numită *famagusta*, străluceau. Forfota se înteţise ; la radio se transmitea misa de dimineaţă a unei biserici greceşti. Un chelner explica în spatele lui Alekso că bucătăria restaurantului *Graizos* gătea în mai multe feluri : cu ulei, cu untură, dar şi cu seu, pentru musulmani. Clientul căruia i se adresa era un ins chel, îmbujorat, cu o barbă rară şi un gît subţire, dar destul de ţeapăn şi de solid, calculat şi-ngîmfat ; se uita mai tot timpul spre uşă, aşteptînd pe cineva. Îi aduseră o farfurie plină cu gulaş, fapt care-l făcu să se aplece asupra aburilor pe care-i sorbi şi cu nasul şi cu gura ; clefăi cu poftă de parcă-şi număra dumicaţii. Dar chiar atunci lui Alekso îi atrase luare aminte o pagină a ziarului unde era vorba de problemele tipografilor de la *Noua democraţie*. Articolul înştiinţa cu îngrijorare că astfel era pusă în cumpănă tipărirea manualelor şcolare, atît de trebuincioase copiilor pentru anul şcolar care bătea la uşă. «Rezolvările trebuiesc căutate în linişte, pe linia autoconducerii, iar nu prin ieşiri în stradă, ca să alungăm turiştii străini», scria în încheiere. Minciuni pentru naivi, îşi zise Alekso scîrbit ; împături ziarul şi-l aşează pe masă. În acelaşi număr era lăudată cuvîntarea lui Tanas Saveski, dar erau criticaţi muncitorii din resortul său. El conducea toată industria poligrafică a oraşului. Alekso nu ştia nici ce să mai creadă, nici ce-i rămînea de făcut. Parcă era prins în plasa Manechinului, de el depinzîndu-i toată cariera.

Şi din nou îi atrase atenţia vestea de pe pagina de titlu, pusă în chenar negru, în care erau anunţate jertfele cutremurelor, războaielor şi ale accidentelor de circulaţie din toată lumea. Doamne fereşte, cum ne omorîm între noi, îşi zise Alekso furios, uitîndu-se la insul cel chel care mînca fericit. Războaiele izbucnesc ca nişte incendii nesăţioase, se gîndi el înfricoşat ; păi uite aşa, pe nepusă masă, guvernul te mobilizează, îţi pune puşca în braţe şi te trimite pe front ca să ucizi pe cineva. În ce situaţie ciudată trebuie să fii pus, îşi zise scuturîndu-se tot. În nici un caz n-ar fi putut ucide, dar, ceea ce era şi mai important, pentru nimic în lume n-ar fi vrut să fie despărţit de amantă.

Ea însemna pentru el viață, fericire, bucurie, din pricina ei bătea el cîrciumile, lăsîndu-și de izbeliște familia. Ce s-ar face el fără fetița lui dulce, se întrebă cu spaimă. Fără ființa dragă, lumea îți pare groaznic de pustie. Deodată totul te enervează : și lumina, și sunetele, și pasul cel mai depărtat. Ești împins să-ți deformezi propriu-ți cuget ca să te convingi că totu-i în regulă, că totul curge normal, asta doar așa, ca să te încredințezi că ești și tu o ființă. Gîndul la războaiele care-și făceau acum de cap îl umplu de tristețe, iar frica parcă îi muiase picioarele. Nu-i exclus nici războiul, totu-i posibil, își zise. Viața-și are legile ei cărora degeaba le opui tu elementele logicii, se gîndea Alekso cu ochii la insul cel chel. De fapt poate că în aceasta și constă frumusețea ei, se răzgîndi el dintr-odată, de parcă o lumină i-ar fi fulgerat prin fața ochilor. Habar n-ai ce-ți rezervă dimineața următoare : bucurie sau tristețe ; de unde să știi dacă vei avea parte de o zi plină de emoții sau de una fără întîlniri neașteptate care să te pună pe gînduri sau de o zi care pur și simplu să te dea peste cap ? ! Asta e, își zise Alekso nemaiputîndu-și lua ochii de la insul cu chelie care clefăia : viața-i un șirag de situații neașteptate și nimic într-însa nu poate fi prevăzut. Cine i-ar fi putut prezice că nu va avea să se mai vadă cu Simon Ivanov sau că familia îi va deveni insuportabilă ? De luni de zile era ca și fugit, atît din casa din Podgorie cît și din cea din Santara, casele pe care le cumpărase pentru a duce în ele o viață fericită. Iar acum nu știa nici ce-i fac copiii, nici unde-i Viktor, nici dacă Vida s-a adunat de pe drumuri. Ce-o fi făcînd Solzicika lui ? Toate dorurile și le mistuia în poala Maiei Arsova, care începuse să-i lunece printre mîini ca un pește. Are dreptate Eto Paskov cînd zice că, în ziua de azi, oamenii trăiesc într-un mediu în care fiecare, după poftă, îl minte pe fiecare, ascunzînd de obicei ceea ce simte cu adevărat. Cinismul trece drept curaj, iar cinstea e luată-n derîdere. «O să priceapă ea, Maia, că pentru a spune adevărul omul trebuie să aibă curaj ?» mormăi de unul singur Alekso.

Ce i-o fi venit să se lase năpădit de astfel de gînduri ? În ultima vreme, adesea Alekso discuta cu sine însuși. Păi adjunctul meu Eto Paskov nu-i el mai deștept ca mine ? se întristă Alekso, cu ochii tot la cheliosul care-și înghițise

gulaşul. Într-adevăr, făcuse o noapte albă şi acum deja se simţea frînt de oboseală ; cît despre *Graizos*, aici venise de bunăvoie. Îşi măsură din nou puterile, îşi recapitulă succesele. Dar totuşi era supărat din pricina veştilor pe care i le adusese amanta. Parcă se dumirise că trăieşte prins în colivia lui Tanas Saveski care ţinea sub control nu doar tipografia *Doi mai* ci şi conştiinţa sa. Acum îi era clar că este un om dispreţuit ; trei inşi se luptau într-însul şi el nu era în stare să ia o decizie ! Idealismul tinereţii i se ofilise ; cunoscuse meandrele realităţii, iar dorinţa de a se răzbuna crescuse în el ca un aluat.

Graizos era locul unde, la vreme de noapte, se adunau tot soiul de oameni ciudaţi ; acum nişte marinari bărboşi de pe vaporul *Rio Hana*, ancorat în portul Salonikului, comandară cîte-o ciorbă acră, patru măturători de stradă beau ceai cu lapte, pe lîngă mese se fîţîiau fete cu obrajii vopsiţi, iar afară deja zorea noua zi. Astfel, pe-ndelete, în capul său realitatea se amestecă tot mai mult cu amarele amintiri ale zilei trecute. De la genunchi în jos, amîndouă picioarele îl dureau îngrozitor. Se gîndi iarăşi la viaţa sa dezordonată şi-i veni să plîngă. Cu ochii înceţoşaţi, urmări chelnerii iuţi şi surîzători care serveau şi luau banii de la consumatori. Cînd cineva îşi termina mîncarea sau băutura comandată, ei şi alunecau ca nişte vidre, întrebînd dacă oaspetele mai doreşte ceva. *Graizos* era un restaurant cu mare vad, fiecare masă aducîndu-i stăpînului venituri demne de invidiat.

Alekso simţi că-l ia cu crampe de la stomac şi se-ndreptă în grabă spre closet. Dar în drum se răzgîndi şi, agitat, se opri în faţa tejghelei, apoi întrebă un chelner dacă poate folosi telefonul aflat lîngă casă. Aşteptă îndelung să prindă linie liberă spre Santara ; îşi încordă picioarele care-l dureau în timp ce stomacul i se frămînta înnebunit. Glasul Solzei era blînd şi adormit, neobişnuit de trist. Se bucură că-şi aude tatăl la telefon dar, mai mult decît atît, îşi dorea să fie şi el împreună cu ai casei şi, de cum se va încălzi afară, să înoate împreună în lac. Se lăudă că ieri după amiază, după ce mîncaseră şi se rugaseră pentru veşnica odihnă a bunicului Simon, aşa cum e obiceiul, făcuseră curăţenie în toată casa. Ea avusese în grijă lustrele, iar Aniţa uşile. De Vida nu pomeni nimic.

Maică-sa lustruise tot parchetul casei pe care voiau s-o lase într-o ordine perfectă pentru vara viitoare. Ca premiu pentru munca depusă, în dimineaţa aceasta Iana Ivanova le va găti ceva după care se dădeau în vînt, clătite cu căpşuni din frigider şi lapte proaspăt pe care abia îl adusese lăptarul. Spre prînz, spuse Solza, vor pleca spre Posoki şi poate că vor dormi în casa veche. La mormîntul bunicului Simon şi al bunicii Iaglika, maică-sa, împreună cu ea şi cu Aniţa, vor aprinde lumînări şi din partea lui şi a celorlalţi : a Iordanei, care acum trăia în Western Australia, a Temianei, care trăia în Arkansas, a lui Gheorghi, care trăia în Vardaria. În mica biserică a Sfintei Vineri se vor ruga şi pentru Petar, care murise pe frontul din Srem, şi pentru mătuşa Izvorinka, moartă de tuberculoză atît de tînără. Solza ştia cum să-l facă pe Alekso să-i plîngă sufletul. Vroi să ştie de unde sună şi dacă e îmbrăcat subţire, fiindcă nopţile erau acum friguroase. Apoi îi dădu ştirea că maică-sa îşi primise în Santara prima pensie de invaliditate, aşa că, din toamnă, nu va mai merge la serviciu. Cu sănătatea îi merge tot mai rău şi mai rău, se plînse Solza.

— Mama ce face acun. ? tuşi Alekso întrerupînd-o pe Solza, care nu se mai oprea.

— De dimineaţă de tot s-a dus la măcelărie ! Măcelarul i-a promis o pulpă de viţel şi ceva de căprioară ! O să se-ntoarcă repede, ştii, trebuie să ne pregătim de drum. De ce nu vii şi tu cu noi, tati ? întrebă Solza.

— Nu-mi văd capul de treburi ! Vom merge împreună altădată ! Am să te rog să iei unele lucruri de-acolo ! Ceaunul de aramă împreună cu lanţul. Mai adu-mi din lada bunică-ti Iaglika o cămaşă brodată şi mantaua de şiac. O să le salvăm de molii ! Să nu uiţi să iei şi blidele de pămînt ! Ştiu că o să vă fie greu să le căraţi, dar o să ne facem, în Podgorie o cameră hoby ! o îndemnă Alekso Ivanov.

— Nu iau nimic ! bîzîi Solza la telefon.

— De ce ? Bunică-tău o să fie bucuros să ştie că ne folosim de lucrurile lui ! Solzicika, parcă m-ai condamna ! se enervă Alekso.

— Bunicul ştia totul ! Şi că tu nu voiai să-l vezi în casa noastră şi că îl lăsai să moară acolo fiindcă înmormîntarea

la oraș e foarte scumpă ! El știa de undeva că tu ai de gînd s-o lași pe mama ! se smiorcăi Solza la telefon.

— Încetează, fetițo, destul mi-ai turuit ! N-am timp de ceartă ! Prea mult dai drumul la gura aia ! i se sui lui Alekso sîngele la cap. Problema era alta, fetițo ; bunică-tău ar fi murit mai iute dacă ar fi stat împreună cu noi ! Dar el a trăit atît cît a trebuit ! Crede-mă, eu n-am fost pentru el numai copilul lui, noi am fost prieteni !

— Cine poate să-nțeleagă prietenia voastră ? i-o trînti Solza la aparat.

— Altădată o să mă judeci. Știu că nu poți să mă-nghiți, singură ai recunoscut-o ! Dar ia spune-mi acum, m-a căutat cineva acasă ? întrebă mai domolit Alekso Ivanov.

— A sunat coregraful meu, Virgil ! Dar eu n-am priceput nimic. A pomenit de nu știu ce ședință a comitetului muncitoresc, apoi de nu știu ce situație grea ! N-am priceput ce voia, dar voi, sigur, o să vă vedeți la serviciu ! își veni în fire Solza.

— O să vă sun mîine din nou ! strigă Alekso încordîndu-și din nou picioarele.

Stomacul ședea să-i crape de durere ; închise telefonul și dădu fuga la closet. Dar acolo îl aștepta o și mai mare surpriză. Fiul său Viktor vomita în lavoar opintindu-se tot. Alekso se holbă uitîndu-și de durerile sale ; nu pricepea ce căuta fiul său în closetul acela, așa nebărbierit și livid. Soarta lui i se păru mai neagră decît întunericul. Îl ajută să se spele pe față și-l ținu de subsuori ca să nu cadă.

— Nu ești în Posoki ? întrebă Alekso, făcînd un efort să nu vomite și el.

— Am fost și m-am întors ! bîigui Viktor.

— Ce necaz te-a adus aici ? încercă Alekso să pară liniștit.

— Ce importanță mai are acum ? răspunse Viktor și se opinti să vomite din nou.

— De cînd te-ai apucat de băutură ? Nu știi că rachiul scoate limbi de foc pînă-n cer ?

— Lasă-mă-n pace, pentru Dumnezeu, nu vezi că mor ? răspunse Viktor și scuipă în lavoar.

— Asta-i prima oară cînd mori ? își bătu joc Alekso de chinurile lui.

— Lasă-mă-n pace, că nu-mi arde de glumă !

— Dar cine dracu te-a adus în closetul ăsta ? începu Alekso să se enerveze, spălîndu-l pe față. Nu cumva suferi din pricina lui bunicu-tău ? Sau din pricina mea ? Și tu crezi că înșfac tot ce pot de la viață ?

— Știi să păstrezi o taină ? i se adresă Viktor cu ochii înroșiți și plini de lacrimi.

— Dacă am zis, s-a făcut ! fu de acord Alekso.

— Bunicul nu se află în groapă !

— Păi dacă nu l-au pus, nu poate nici să fie ! zise Alekso.

— Sau nu pricepi nimic sau ești foarte șmecher ! Tati, am văzut totul ! Mormîntul era deschis, iar bunicul nu se afla înăuntru ! începu Viktor să sughită.

— Nu crezi că ai întrecut măsura ? Bunică-tău își dorise să fie-ngropat în același mormînt cu bunică-ta ! Ce mă tot buimăcești tu acuma ? se miră Alekso.

— Tati, mormîntul era deschis ! De ce te prefaci că nu înțelegi nimic ? Cine are nevoie de oasele lui bunicu-meu ? întrebă Viktor și se aplecă din nou peste lavoar. Tati, cineva și-a bătut joc de voi ! Dar eu nu mă supăr, of, simt că o să mor ; inima nu mă mai ascultă ! zise el și căzu la podea.

— Ai în fața ta toată tinerețea, sălbăticiunea mea ! îșî mîngîia Alekso fiul. Ce te-ai speriat atîta ? Poate că bătrînii din Posoki au deschis mormîntul și apoi au uitat și l-au îngropat pe Simon în altă parte ! Poate că o fi venit popa să-i facă slujba ! O să anunțăm miliția să verifice totul.

— Ascultă, tati ! Există oameni care te urăsc de moarte! Ei au scos rămășițele pămîntești ale bunicului ! Vor să te distrugă și pe tine ; trebuie să te păzești ! mormăi Viktor și, strîngîndu-și buzele învinețite, se puse pe plîns.

— Dar tu, așa-i că mi-ascunzi ceva ? se alarmă Alekso. Să mergem acasă, aici ai să răcești ! îl propti el, compătimitor, de zid.

— Lasă-mă-n pace, te rog ! Și întoarce-te în rîndul oamenilor cinstiți cît nu e prea tîrziu !

Viktor se sperie de propriile sale cuvinte.

— Cine ți-a băgat în cap să-mi spui una ca asta ! țipă Alekso Ivanov. Unde vezi tu oameni cinstiți ?

— Vreau să mă mîndresc cu tine, tati ! Dar cum ? Acum o să mor fiindcă am o inimă slabă și reumatică ! Dar să știi, nu vreau să cred minciunile care curg despre tine ! sughiță Viktor din nou.

— Ce minciuni ? Cine le răspîndește ? urlă Alekso ținîndu-și fiul de umeri. Hai, nu te mai prosti ! Ridică-te. nu vreau să am un fiu fricos ! îl dojeni în cele din urmă.

— Știu că nu ești lacom, tati ! Și că nu ești de aceeași teapă cu inșii ăștia din leatul tău și că ești degeaba învinuit ! Tu m-ai învățat să fac diferență între bine și rău! plîngea Viktor.

— Ține-te pe picioare ! Hai, că doar nu ești clovn ! Ce necaz te-a ajuns ? se străduia Alekso să-l țină pe brațe.

— Nimic n-am realizat ! O să mor ! zise Viktor și-ncepu să bată cu pumnii în perete.

Alekso îl ajută să se așeze lîngă lavoarul care mirosea groaznic, apoi se apropie de piciorul closetului. Ieftin mă mai prețăluiește, își zise urmărind șuvoiul de apă, mă socotește un stricat, se perpelește de durere, se luptă cu sine însuși. Unde o fi strîns toată mocirla asta, se întrebă întorcîndu-se lîngă lavoar. Poate că știe totul despre mine, dar mai sigur e că doar simte ceva. Ce i s-o fi întîmplat în Posoki ? Cine o fi glumit cu moaștele lui bunicu-său, cine i-o fi urînd pe Ivanovi ? Poate că Rafail Burov ăla din neamul ciobanilor, chiriașul Arsovilor, primul iubit al Maiei. Dar nu-i exclus ca Viktor să fi născocit totul, dorind să bolească de durerea altuia, cumpăni Alekso. Dar nu cumva i-o fi fugit brigadiera aceea cu vreun alt băiat ? Îl mîngîie pe păr și se purtă cu el cum te-ai purta cu un ins în toată firea.

— Unde te-ai îmbătat ? În Posoki sau aici ? îl întrebă prietenește.

— Am băut acolo cu bătrînii, dar pe drum mi-am revenit ! Apoi ne-am veselit în cartierul tineretului, dar mie îmi venea să plîng, răspunse, vlăguit, Viktor.

— Mîine are loc schimbul brigăzilor ? întrebă Alekso și primi imediat răspuns. Mi-am închipuit eu ! Îți pleacă iubita acasă, așa-i ? Te-ai mai îmbătat pînă acum în halul ăsta ? întrebă el rîzînd malițios.

— Ce are a face acum ? Lasă-mă, nu vezi că mor ! zise Viktor cu fața crispată, apoi își apăsă stomacul cu mîinile, așa cum făcea maică-sa.

— Ești nebun ! Crezi că așa se moare ?

— Inima mi-e slabă, of, cum mi se chircește !

— Pare-mi-se că frica nu-ți intra în caracter ; ce te-ai speriat atîta dintr-o beție ? prinse să-l încurajeze Alekso ca să-l pună pe picioare.

— Încă o sută de ani și tot nu ne-am înțelege ! zise Viktor resemnat. Mai bine aș uita cum ți-ai trimes tatăl de pe lumea asta ! Of, cît îmi e de rău ! gemu el.

— Văd că totu-i vraiște în mintea aia a ta, băiete ! Vreo fată ți-a pus inima pe jar înaintea despărțirii, moartea normală a lui bunicu-tău te-a zguduit, pe toți dracii, spune-mi, cine te-a împins să bei ?

— Dar pe tine cine te-a împins să te culci în paturi străine ? Crezi că nu știu nimic despre fățărnicia ta ? îndrăzni Viktor.

— Așadar asta mi-era ! îl prinse Alekso nervos de brațul stîng. Pe ocolite, apoi drept în moalele capului ! Lasă tu viața mea particulară și ridică-te, o să te duc la maică-ta! Ieri noapte tu mi-ai tras pijamaua, acum o să fim chit.

— Dacă poți, spală-ți obrazul de rușine ; încă nu-i prea tîrziu ! Of, cît îmi e de rău ! își prinse Viktor capul în mîinile care-i tremurau.

— Ridică-te, o să te duc acasă ! Să vadă și maică-ta cît ești de viteaz ! porunci Alekso Ivanov.

— Tu nu ești același om cu cel care m-a educat ! mormăi Viktor de parcă vorbea singur.

— Mai vorbim noi despre asta, haide, nu mă enerva acum !

— Lasă-mă, nu vreau să mă căinezi ! izbucni Viktor.

— Te întorci singur în Podgorie ! îl bătu Alekso pe umăr.

— Cum am venit, așa o să mă și întorc ! Dar să te mai întreb ceva ! zise Viktor chinuindu-se să-și pieptene părul în fața oglinzii sparte.

— Destul cu întrebările, du-te întîi și te culcă ! Și să nu te mai ții pe urmele mele ! îl sfătui amenințător Alekso.

— Ce-i de-un leat cu tine sînt obosiții și neputincioșii ăia care țin în mînă pîinea și cuțitul în oraș ? întrebă cu obrăznicie Viktor.

— Marș acasă ! Și nu mai bea cînd nu ești în stare să suporți ! îl dojeni supărat Alekso, urmărindu-l cînd o luă din loc.

Discuția avută cu Viktor îl neliniști și mai tare. Mîinile îi tremurau ca niște ramuri bătute de vînt. Ieși din closet și se întoarse la masă. Acum la *Graizos* era multă lume nouă care-și sorbea ciorba numită *famagusta*. Alekso Ivanov comandă o cutie cu bere și prinse a urmări prin geam rarii trecători de pe stradă. I se păru că afară începuse să cadă o ploaie mărunță ; de departe ai fi zis că răzbat țipete de oameni puși pe harță. Se întrebă dacă Viktor o fi luat-o spre casă, în Podgorie, sau spre cartierul brigadierilor ori intrase în cea mai apropiată cîrciumă. Poate că nu ar fi trebuit să-l lase singur, fiindcă, în tinerețe, îți vin tot soiul de idei prăpăstioase. Parcă-și pierduse încrederea în tatăl său și, în afară de asta dăduseră peste el și necazurile personale. Dimineața aceasta ai fi zis că fusese comandată pentru a se împrieteni din nou ; ar fi putut să se întoarcă împreună acasă și să stea de vorbă ca între bărbați. Astfel i-ar fi întărit iarăși încrederea avută cîndva în el, și-ar fi iertat unul altuia greșelile. Șansa aceasta se dusese pe apa sîmbetei ; îi părea deja rău.

Ascultă fără nici o rușine discuția purtată la masa vecină : «unii trăiesc unde vor, iar alții unde pot !» zise cheliosul scoțînd nori de fum din lulea și sorbind din cafea. «Case atît de frumoase ca în Podgorie nu s-au ridicat nicăieri în altă parte !» răspunse prietenul său care abia de puțin timp intrase. Alekso Ivanov înțelese că e vorba despre el, fiindcă recunoscuse glasul ginerelui lui Eto Paskov. «Țara asta e bogată, am fi putut avea o soartă mai bună !» zise cheliosul. «Treburile merg spre rău ; cineva trebuie să-și scuipe și laptele supt de la maică-sa ! Sacii cu gunoaie nu-s ridicați de cinci zile, așa o să ne lovească molima ! Pute peste tot !» spuse noul venit. «Pe mine nu mă neliniștesc sacii, ci curvele alea care stau prin scuare. Le-aș urca pe toate într-un tren și, pe-aici ți-e drumul, pînă li s-ar pierde urma !» amenință însul cu chelie. «Crezi că acasă n-avem curve ? Așa că, frățioare, trebuie să re-

nunți la ideea asta ! Pe unii îi vezi negri de supărare, pe alții în culmea fericirii !» filozofă noul venit. «Aici ai parte de ultimul strigăt al modei ; poți să cumperi tot ce poftești ! Dar de ce n-or fi ei oameni mai modești ?» se miră cheliosul. «Nu te amăgi, tilharii sînt stăpînii capitalului. De-aceea în tipografii e mai albastru decît cerneala !» zise nou venitul, ginerele lui Eţo Paskov. «Acum, să mă ridic și să-mi văd de lucru ! Mă rog de Dumnezeu să nu trag vreun glonte !» oftă cheliosul. «Trage, dacă n-ai altă ieșire !» îl sfătui ginerele lui Paskov.

Alekso văzu pistolul cheliosului, atîrnat sub haină ! Atunci îi deveni clar că insul era paznic al ordinii și al securității, mai mult ca sigur în fața clădirii *Noii democrații*. Orele de serviciu nu-i vor fi prea ușoare, își zise cu ochii la ușa care se închise cu zgomot. Atunci la *Graizos* cineva deschise televizorul ce se afla atîrnat undeva, sus, pe zid și care transmitea deja emisiunea numită «Bună dimineața, orașule !» Chelnerul care-i adusese ciorbă și cafea lipea pe geam un anunț pe care ședea scris că numai astăzi prînzul va fi servit la preț fix. «Cu aceeași bani poți să mănînci cît vrei, felurite pițe și salate, dar băutura vei plăti-o bașca !» le explica el consumatorilor curioși. Alekso se interesă ce înseamnă acela preț fix ; chelnerul surise cu viclenie și răspunse în șoaptă : «Încă o găselniță a stăpînului cîrciumii ! Gurmanzii pot fi atrași cu orice momeală. Mănînci mai puțin, dar plătești mai mult. Dar de ce să nu încerci cînd e atît de distractiv ?» rîse chelnerul și o luă spre tejgheaua de la bar.

Timpul își vedea de drumul lui ; lui Alekso Ivanov îi venise pofta să se întoarcă în patul Maiei Arsova. Se ridică aruncînd o privire spre ușa closetului. Prinse să tremure cu gîndul la Viktor. Înțelese că făcuse-o greșeală nedîndu-i ajutor ! Dar ce-ar fi putut face pentru un student în toată firea, jurnalist amator al ziarului studențesc, se întrebă în timp ce-și porni mașina. Înainte de a azvîrli ziarul pe bancheta din spate, atenția îi fu atrasă de încă o veste de pe prima pagină. Într-însa era vorba de ceremonia incinerării trupului unui tînăr cetățean indian, de vîrsta lui Viktor, care murise într-o catastrofă aeriană. Sub această veste se afla un anunț al ansamblului *Hora*, tipărit în chenar, prin care se căutau noi talente. Alekso

aruncă scîrbit ziarul, făgăduindu-şi să nu-i mai permită Solzei să mai calce pe-acolo.

Motorul porni să toarcă, iar maşina o zbughi grăbită pe străzile întortocheate. În apropierea Muzeului recordurilor îl zări pe clovnul care vindea baloane ; înfometat, cu greu putea să capete ceva de pomană, ca şi atunci cînd se plimbase cu Tanas Saveski şi puseseră la cale tipărirea cărţii *Stabilizare economică, acum sau niciodată*. De data aceasta insul care cînta la cimpoi nu se mai arătă la faţă. Un vînt blînd vălătucea gunoaiele spre Podgorie ; în depărtări urlau sirenele.

Grăbi spre blocul turn, la al nouălea cat, dar gîndurile îi rătăceau pe urmele lui Viktor. În vara aceasta prietenia lor se răcise. Viktor nu se mai mîndrea cu tatăl său. N-are decît şi să fie sănătos, dădu Alekso din cap, cînd va ajunge la anii săi poate că-i va înţelege aventura cu o femeie mai tînără. Şi nu numai că va înţelege, îşi zise, ci i se va întîmpla şi lui acelaşi lucru. Fetişcanele au acel jăratec în priviri care-i atrage pe bărbaţii între două vîrste. Sigur de toate acestea, plănui să se oprească la primul telefon public şi să sune în Podgorie. Trebuia neapărat să-i explice, apărîndu-şi astfel amanta de ura şi dispreţul lui Viktor. Dar dacă lui Viktor o să-i treacă prin cap, îşi zise Alekso la volan, să treacă în curînd cu totul de partea maică-si ? Însă de ce n-ar înţelege că tatăl său are doar o singură viaţă pe care trebuie să şi-o trăiască plăcut ? Într-adevăr, Alekso Ivanov se simţea sufocat din toate părţile şi, cu atît mai mult, îl durea purtarea fiului său.

12.

Alekso își parcă mașina în fața *Kontinentalului* și, pentru o clipă, privirile îi fură atrase de mansarda în care își petrecuse anii studenției, dar imediat grăbi spre blocul turn. Picioarele îi erau ca de plumb. Smogul se ridicase deasupra zgîrîie-norilor, iar razele soarelui pas să mai poată mîngîia pămîntul. În fața blocului turn era liniște ; în hol întîlni un student din țările arabe, îmbrăcat ca un hornar. Intră în lift și, deîndată, se trezi la al nouălea cat ; în întuneric se auzea zgomotul mașinii de făcut gheață.

Maia ședea în șezlong, pieptănată și fardată, dar încă în cămașa de noapte. Urmărea slujba de dimineață la televizor. Propovăduitorul vorbea în fața unui larg auditoriu, gesticula și pomenea providența. Dumnezeu, Fiul Său și Sfîntul Duh, se gîndi tulburat Alekso, aducîndu-și aminte că biserica Sfînta Treime, unde se ținea slujba, îi era cunoscută.

Maia se plînse că îi este foame. Alekso Ivanov luă o tavă, scoase din bufet niște prăjituri cu lămîi și căpșune și o servi imediat. În timp ce ea mînca, el atinse senzorul televizorului și apoi urmări un film documentar despre o grupă de entuziaști care culegeau comori folclorice de pe ambele maluri ale fluviului Vardar. Cu niște fonduri absolut modeste, băieții obținuseră rezultate remarcabile. Într-un mic cătun de munte ei dăduseră peste țăranul Sile Kolarov, care reușise să dreseze cinci porci albi. Se muncise peste patru decenii cu porcii și reușise să învețe generațiile mai tinere să-l asculte ca pe un adevărat stăpîn.

Mai înainte de a-şi mînca lăturile, ei trebuiau să se roage lui Dumnezeu.

Lui Alekso îi veni să rîdă cînd Sile îi strigă vinturînd o cîrjă, iar porcii îl ascultară respectuoşi. El rostea molitva, iar porcii grohăiau ţinîndu-şi rîturile în pămînt. Apoi spikerul anunţă premiile cucerite de această grupă de etnografi la festivalurile naţionale şi internaţionale. Pelicula mai arăta şi nişte broderii cu minunate înfloriturl lucrate de ţărani în veacul trecut. Se anunţă că se iniţiase o mare acţiune ca ţăranii să se întoarcă în satele părăsite, dar că, lucrul acesta, fără îndoială, n-o să fie prea lesnicios. Alekso se gîndi la el însuşi, ce putere l-ar mai fi putut întoarce înapoi, în Posoki ? De vreme ce taică-său fusese îngropat, şi casa lor se va pustii la fel ca atîtea altele. Solza va aduce haina de şiac şi ceaunul de aramă şi, astfel, amintirea celor de odinioară va fi păstrată în Podgorie.

— Au telefonat de la tipografie ! zise Maia înfulecînd.

— Cine, Pagiov a sunat ?

— E ca o vulpe ; de ce-l înghiţi ? îndrăzni fata să se amestece în treburile lui.

— Ai dreptate ! Sînt tot mai convins că el îmi sapă groapa ! dădu Alekso din cap.

— Şi mie ce mi-a trebuit ca să fiu proastă ? oftă Maia Arsova.

— De ce proastă ?

— Ieri m-au eliberat din serviciu, iar mîine voi fi mutată în altă parte ! Ce-am cîştigat ? Ură ! se văicări Maia.

— Ai să-ţi vezi de lucru ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat ! De orice ai nevoie, mi te adresezi mie ! o linişti Alekso sigur de el.

— Nu mai pot suporta ; o să fug din oraşul ăsta ! ameninţă Maia plecînd cu tava în bucătărie.

— Altceva mai bun n-ai de făcut ?

— Doamne Dumnezeule, păi tu eşti ca un bivol ! se întoarse Arsova. Ştii tu ce-au zis despre tine aseară ? Şi pereţii ar roşi de ruşine !

Maia se spălă pe mîini.

— Altceva mă chinuie pe mine acum !

— Culegătorii ?

— Pe naiba ! Dacă să ne ducem la cină în Mantovo sau să rămînem acasă ! i se puse lui Alekso un nod în gît.

Filmul despre dresarea porcilor luă sfîrşit dar, un ins mustăcios, din grupul folcloriştilor, se lăudă că urmează un film făcut în ţinutul cu nume biblic, Sanatoblia, unde trăiesc cei mai săraci oameni. Puteai vedea verandele unor coşmelii de lemn putred şi bătrîni neputincioşi care abia se mai tîrau. Prin curţi filfîiau tot soiul de zdrenţe murdare, puse la uscat ; ciini jigodiţi picoteau ; iar pe sub arbori se jucau nişte ţînci numai piele şi os. «Această sărăcie e filmată în cea mai bogată ţară din lume !» anunţă glasul la televizor. Imediat după aceea urmară reclamele negustorilor de aur şi de pietre preţioase, reclamele unor mîncăruri simandicoase, parfumuri şi confecţii la modă.

Privind la televizor, Alekso începu să moţăie. I se năzări ca prin ceaţă că amanta îl înveli cu o pătură, că-l mîngîie şi-l sărută între ochi, lăsîndu-l apoi să doarmă. Era frînt de zbenguiala din noaptea trecută, apoi şi întîlnirea cu Viktor, în closetul de la *Graizos*, îl dăduse peste cap. Începu să viseze ceva neasemuit de plăcut. Visul şi realitatea curgeau îngemănate. Auzea susurul apei în timp ce Maia se îmbăia cîntînd şi, în acelaşi timp, se visa zburînd cu avionul peste Pustiul Stîncos. Mai întîi se urcase pe la coada avionului, fiindcă ivărul uşii din faţă rămăsese blocat. Avionul era vechi şi prăpădit dar, înăuntru, echipajul se arătă deosebit de atent şi gata să-ţi împlinească orice dorinţă. Căpitanul anunţă că pe drum vor avea parte şi de un pic de vreme rea. Astfel, ca şi cînd ai fi călărit o cămilă, un pic pe deasupra nisipurilor, un pic pe deasupra pîrjolitelor cîmpii galbene, se îndreptau spre răsărit, în întîmpinarea zorilor. Şi aterizarea se dovedi destul de proastă, aripa dreaptă a avionului lovind pista fierbinte. În vis nişte femei leşinară şi primiră primul ajutor ; o căldură de iad îi umplu lui Alekso tot trupul de sudoare.

Inima era gata să-i plesnească de emoţie ; respiră speriat şi, încetul cu încetul, prinse să se trezească. La televizor rula un film spre Cleopatra, dar privirile sale fură furate de trupul gol al amantei care tocmai ieşise din baie. Ce proporţii ideale, îşi zise frecîndu-şi ochii cu dosul palmei, pentru a vedea mai bine. Arsova se apropie de el călcînd cu graţie, răspîndind în juru-i miresme de şampon Părul îi era pieptănat şi aruncat în partea stîngă a gîtului

îi privi buzele dulci, ochii mari, fața ovală și îmbujorată ; își întinse pulpele gingașe, ușor bronzate, apoi își ascunse puțin sînii, ca și cînd încă n-ar fi fost atinși de mîini de bărbat.

Dar deodată Maia se răzgîndi. Își luă de pe pat rochia din mătase curată de Luisiana, presărată cu flori galbene, mărunte, încălță niște sandale cu toc înalt și începu să se îmbrace. Ce-o fi avînd de gînd să facă Maia acum ? S-o fi ducînd la Rafail Burov ca să-l strîngă în brațe și să-l facă fericit ? De ce s-o fi îmbrăcînd ? Își puse îngrijorat tot felul de întrebări cu care își hrăni gelozia. Sări din fotoliu, o prinse de mijloc și o trase spre pat. Doar un strigăt al acelei minunate guri ! Atîta energie va găsi el în trupul său. O, Doamne, oare ceea ce i se întîmpla nu era un simplu vis ? O prinse pe Maia cu mîinile sale osoase, neștiind ce să facă : s-o mîngîie sau s-o strîngă de gît. Are ceva de curvă în ea, moștenire de la maică-sa, își zise. Dar e atît de dulce și atît de tare îți vrăjește privirile, atît de ușor își ia mințile pielea ei abia bronzată ! Are oare preț frumusețea asta ? Astă seară Tanas Saveski se va strădui s-o cumpere. În nici un caz, se jură înfiorat, l-ar ucide pe oricine ar căuta să-i atingă porumbița. Cel mai bine ar fi s-o ia cu el în mașină și să dispară amîndoi în necunoscut. S-ar fi lipsit și de bogăție și de putere, numai să fie fericit. La tipografie nimeni nu o suportă, dar el o s-o țină ca pe palme. Zilele trecute îi dovediseră că dragostea și bogăția nu sînt privite cu ochi buni.

Puțin mai tîrziu Alekso Ivanov aștepta liftul ținînd-o de mînă pe Maia. Simțea deja urmările acelei vieți dezordonate, dar se mîngîia că, nu mai tîrziu de două luni, își va întemeia o nouă familie și va dormi domnește. În afară de Maia nu va permite nimănui să-l trezească. Va scăpa de toți vechii prieteni și va trăi lipsit de spaime. Nici cu Tanas Saveski nu avea de gînd să mai dea ochii ; mult mai bine va fi să se despartă, să uite toate lucrurile necurate. Să-i fie de bine cu cariera lui cu tot și să nu-i mai iasă în cale, fiindcă rușinea nu suportă martori. Poate că n-ar fi fost rău să-l fi și sunat adineauri în Mantovo și să renunțe la invitația la cină.

De cum intră în lift, pe Alekso îl cuprinse și frica și rușinea. Îi venea să intre în pămînt, de parcă murdărise

obrazul întregului său neam. Își aduse aminte de țăranul care reușise să educe cinci porci albi. Își adună curajul și o privi pe Maia ; vru s-o întrebe dacă avea să-l părăsească în caz că va cădea. Se răzgîndi imediat. Își aduse aminte că era zi de mare praznic. Ar putea să aprindă lumînări în cea mai apropiată biserică. Nu jurase el, nu mai departe decît azi dimineață, că va renunța și la putere și la bogăție numai să fie fericit ? De data aceasta nu-și va mai călca promisiunea. Începu să-i povestească Maiei despre o parte a Bulevardului Soarelui care era străjuită de o mulțime de biserici : baptistă, lîngă ea cea metodistă, apoi mormonă, marea sinagogă, pe urmă luterană și, astfel, la rînd, trei biserici ortodoxe makedonene, una românească și două grecești. «Toate cred în Biblie, dar o tălmăcesc osebit !» șopti Alekso în lift. Acum Maia se interesă cum de existau în oraș atîtea biserici. Alekso își aduse aminte că, la capătul bulevardului, se poate vizita mormîntul unui mare cîntăreț, unde fiică-sa Vida se închina în fiecare vineri. Traficul într-acolo e groaznic. Trebuie să treci calea ferată, apoi dai de un zid înalt împrejmuit de un gard lucrat cu mare artă. Cîntărețul e îngropat lîngă părinții săi ; unchiul său acum vinde bilete de intrare, iar tinerii încă-s nebuni după idolul lor, i se închină la mormînt și cumpără suveniruri cu chipul lui. Zidul exterior e plin cu inscripții ale adepților săi : «Permite-mi și mort să te iubesc», «Tu n-ai murit niciodată», «Te port în suflet», «De ce m-ai lăsat tristă», și așa mai departe, tot soiul de lucruri de ți se frînge inima. Alekso își aduse aminte și de impresionanta înmormîntare cînd îndoliații formaseră o coloană lungă de cîțiva kilometri, de bocetele adepților și de moartea unei tinere care pur și simplu fusese călcată în picioare de mulțime. «Păi acolo se duc mai ceva ca la biserică ; mi-a povestit ea maică-mea, dar n-am crezut-o ! Au trecut atîția ani și vezi că oamenii nu l-au uitat ?» spuse Maia impresionată de cultul cîntărețului. «Zi de zi sînt lăsate pe mormîntul său flori și mesaje !» răspunse Alekso alungîndu-și ca pe un roi de muște gîndurile negre care nu-i mai dădeau pace. «Vreau să mă duci acolo !» dori Maia. «Dacă o să mor o să-mi aduci flori la mormînt ?» întrebă din senin Alekso. «Dar tu nu ești cîntăreț !» rîse Arsova.

Drumul se dovedi plăcut ; străbătură destul de uşor cîteva văi. Alekso îi arătă parcul naţional cu lacul său artificial.O încredinţă că din vîrful muntelui poate fi văzut Pustiul Stîncos. Maia îşi închipuia că ţinuturile acelea n-ar fi populate ; pustiul gălbui o înfricoşa. Dar acolo erau moşii întinse pline de turme fără paznici, terenurile pentru păscut fiind îngrădite cu sîrmă ghimpată. Conducînd tot spre sud-vest, ca să-şi alunge plictiseala şi să nu se mai gîndească la cine ştie ce josnicii, Alekso începu să-i povestească ceva despre o călătorie cu avionul. Pomeni tot soiul de rîuri şi de afluenţi, de nori negri, apoi de mine peste care zburase cu avionul. Ce groaznic e să te prăvăleşti în pustiul ăsta şi să rămîi fără nici un ajutor, însetat, înfometat şi singur ! zise el. În cele din urmă, închipuie-ţi, aripa i s-a atins de pistă, oftă Alekso ; trecuse ceva timp de la întîmplarea aceea groaznică, dar amintirea îi era încă vie în minte şi adesea îl tulbura.

— Ce om groaznic eşti ! zise Maia Arsova.

— Cu ce ţi-am mai greşit acum ? se miră Alekso.

— Tu nu te gîndeşti că nevastă-ta se află într-un astfel de pustiu ? întrebă Maia cu ochii la piscul muntelui.

— Mai bine ea, decît noi ! răspunse el plin de egoism.

— Să-mi faci mie aşa ceva, oho, ce coarne de mai mare dragul ţi-aş pune ! Şi din avion s-ar vedea ! îl ameninţă Maia.

— Pot să mă jur că n-am să te las la ananghie !

— Acum mi s-au deschis ochii ! Ştiu unde mă duci !

— Unde, iubito ?

— În gura lupului ! Dar o să mi-o plăteşti, să moară mama !

— Să ne întoarcem dacă vrei ! zise Alekso nesigur pe el.

— A, nu, acum ai să mă duci unde ai vrut ! oftă Maia.

Trecuse de prînz cînd mîncară în Deltă sandvişuri cu carne de curcan. Apoi, mîndru, Alekso o prinse pe Maia de mijloc şi, astfel, bătînd străzile aproape pustii, cu asfalt încins şi puturos, porniră în căutarea unei camere unde să se odihnească. Niciodată nu-i plăcuseră astfel de cartiere ; totdeauna avusese impresia că într-însele trăiau doar oameni egoişti şi înapoiaţi. Dacă nu se înşela cumva, şi Saveski îşi trăgea rădăcinile de aici, din Deltă. Deja totul i se amesteca în minte, somnul i se împletea cu trezia.

Femeia de la recepţia motelului *Tar* se uită la părul său brumat, apoi cu un surîs ironic îi întinse cheia şi-i dori o amiază plăcută. Holul era liniştit şi răcoros ; o lumină roşie ardea deasupra uşilor batante. Camera îi plăcu lui Alekso : în mijlocul ei se afla un pat familial.

— Ştii ce vrea Andrei Pagiov de la mine ? întrebă Alekso cu ochii la pernele albe din pat.

— O să-mi spui mai tîrziu, lupule ! Acum vreau să merg la toaletă, răspunse Maia încuindu-se în baie.

— Să nu stai mult ; şi eu am nevoie ! prinse Alekso să se dezbrace.

Dădu drumul televizorului şi urmări un film despre mutaţiile ecologice pe planetă. Glasul panicard al savantului anunţa, cu mare siguranţă, în cîţi ani se va termina petrolul, în care deceniu vor fi otrăvite toate rîurile şi lacurile, cînd va începe moartea în masă a fiinţelor marine, apoi, adăugă că, în curînd, nu va mai exista nici apă de băut. Prognozele sale arătau neaşteptat de sumbre ; apoi spuse că o astfel de risipă e disperantă, iar omenirea îşi sapă singură groapa. Totuşi, în final, savantul adăugă că spera într-o trezire de ultimă clipă, astfel că energia va fi consumată mai înţelept, natura va fi apărată mai bine, eradicîndu-se şi imoralitatea societăţii în care trăim. Lui Alekso i se făcu silă de poveştile lui moralizatoare, atinse senzorul unui alt canal şi urmări cu interes nişte filme de desene animate despre un vestit motan.

Maia se opărise sub duşul fierbinte şi se ivi roşie ca ieşită dintr-o saună. Îşi strînse părul cu o eşarfă de mătase şi, apropiindu-se de el îl întrebă, mîngîindu-i părul albit de la tîmple, dacă ar fi în stare să-şi dea viaţa pentru ea. Răspunsul îi plăcu ; îl sărută pe gură, rugîndu-l să-i ierte ieşirea avută în maşină. Ea căută să-l facă pe Alekso Ivanov să priceapă că nu-i uşor lucru să fii în pielea ei, mai ales că era vorbită de rău şi jignită că trăieşte cu un bărbat însurat, care mai tîrziu o să-i tragă un picior în fund. În ultimele zile chiar şi maică-sa, Persa, nu se arătase prea mulţumită de cele ce se întîmplau cu ea, ca să nu mai vorbim de colegele sale, care mureau de invidie şi vorbeau că nu s-ar ţine cu Alekso fiindcă era tînăr şi frumos, ci pentru că avea puterea în mînă şi buzunar larg. Necazuri mărunte, dar chinuri mari care-i tulbură fericirea, se plînse

Maia. Şi, colac peste pupăză, azi noapte mai avusese şi un vis urît. Se făcea că o întîlnise pe maică-sa care şedea lîngă o groapă. «Pe cine plîngi, mămico ?» întrebă Maia. «Pe tine, fetiţa mea !» răspunse maică-sa. «Dar nu vezi că sînt vie ?» se miră Maia. «Văd, dar tu nu mai eşti aceeaşi ! Grea îţi va fi viaţa, fetiţa mea !» oftă bătrînica îndoliată. «Dar eu sînt atît de fericită !» sări Maia. «Omul care te poartă pe căile lui n-o să-ţi poată da fericirea, inima lui e plină de răni !» mai spuse în cele din urmă Persa în şoaptă.

— Bine că tu măcar nu crezi în vise ! rîse Alekso.

— Dar deja mă tem de ce-i mai rău ! răspunse Maia întinzîndu-i buzele.

— Mai rău decît atît ? glumi Alekso, acoperind-o cu trupul său.

— Încă nu ştii totul, îl îndepărtă Maia. Azi noapte am mai avut un vis, groaznic, monstruos, care poate că ne prevesteşte soarta. Dormeam amîndoi într-un pat ca ăsta, toate bune, dar o forţă nevăzută l-a spintecat în două ! Plîngeam ca un copil ! Iar tu nicicum nu reuşeai să închegi patul la loc ; atunci, de undeva, se ivi o apă mare care voia să ne ducă în adîncurile ei ! Un bărbat cu barbă se străduia să ne salveze, se aruncă nebuneşte în apă şi, din pricina zgomotului făcut, visul mi s-a destrămat. Aşa că acum n-am de unde şti ce s-a întîmplat cu patul ! zise Maia Arsova.

— M-ai fi lăsat să mă înec ?

— Nu ştiu ! De ce-ţi rîzi de mine ? se supără Maia.

— Bărbosul s-ar putea să fie Tanas. Ai cumva de gînd să te culci cu el ? o înţepă Alekso Ivanov.

— Văd că mintea ţi-a plecat cu sorcova ! îl mustră Maia.

— Trebuie să-l sun pe Viktor ! Of, cîte probleme am cu copiii ! oftă Alekso şi sărit din pat.

Privirile îi fură atrase de ceea ce se întîmpla jos, în stradă ; un beţiv se clătina pe trotuar. Ori n-are familie, ori s-a îmbătat ca să nu mai ajungă acasă, îi trecu prin gînd lui Alekso. Poate că-i hărţuit de tot soiul de probleme şi de aceea orbecăie pe străzi. Prinse să se compătimească de parcă ar fi fost el însuşi în pielea beţivului, neştiind dacă va reuşi sau nu să depăşească piedicile ivite în cale. Va primi oare doar o critică tovărăşească, pe linie de partid, pentru neregulile săvîrşite ca director ? Dacă va fi înde-

părtat de la conducerea tipografiei oare or fi avînd de gînd să-i ia și apartamentul în care, între timp, trăia cu Maia Arsova ? Cum se va termina oare acțiunea judecătorească în privința divorțului ? Se va împărți averea și o va lua de la capăt, își zise în sinea lui Alekso. Alături de fetița asta pe care o iubea la nebunie, totul va fi ușor. Acum nu trebuia decît să-și întindă mîinile, s-o îmbrățișeze și să se desfete.

După amiază ieșiră să se plimbe pe strada mare, apoi vizitară și muzeul unui scriitor pentru copii. Casa fusese renovată și împrejmuită cu gard de fier. Intrară printr-o ușiță și priviră originalele unor manuscrise, traducerile într-o mulțime de limbi, după aceea hainele scriitorului mașina la care scrisese, patul în care dormise, vesela în care i se gătise, jucăriile copiilor săi, fotografiile din viața de zi cu zi, apoi Maia descoperi cîrma unui vechi vapor. O vreme scriitorul lucrase pe un vapor și, după obicei, cîrmaciul avea dreptul să-și ia la plecare cîrma. Acum cîrma era păstrată în fața unui vechi clavir la care cîntase soția scriitorului. Chiar și acum, după atîția ani, clavirul era în stare de funcționare. Introduceai o monedă în automatul atașat ceva mai tîrziu și puteai asculta aceeași muzică pe care o ascultase și scriitorul. Toată istoria vieții de familie a scriitorului era marcată prin facsimile și explicații lipite pe pereți.

— Scriitorul acesta a pus bazele tipografiei noastre ! îi șopti Alekso Maiei.

— Or fi avînd vreo toaletă pe aici ? își roti Maia ochii în jur.

— Pe cuvînt, el a înființat tipografia ! repetă Alekso, privind încîntat clavirul.

— Am nevoie să merg la toaletă ! zise mai tare Maia.

— Mai încet ! Toată lumea o s-audă ce vrei ! o dojeni Alekso, atingînd cîrma ce se afla agățată într-un piron.

— Aici nu-i nimeni, iar eu vreau să merg la toaletă ! se perpeli Maia cu ochii după ușa căutată.

Alekso ieși în hol și luă de la o bătrînică o cheie mare și ruginită. Bătrînica îi spuse, cu un glas blînd și tremurător, că trebuie mai întîi s-o ia la stînga, apoi să deschidă prima ușă pe mîna dreaptă, după care se iese într-o curticică și aci e și closetul. Alekso îi mulțumi călduros făcîn-

du-i o plecăciune, bucuros că bătrînica nu-l recunoscuse, o luă de mînă pe Maia și, repede, găsiră și curticica. «Eu am deschis muzeul ăsta !» se lăudă el în fața closetului. Maia se plînse că simte un miros înăbușitor de murdării și mucigai. În cele din urmă ieșiră în stradă, unde un fotograf bine-nțolit vroi să le facă, drept amintire, o fotografie.

După ce părăsiră motelul, Alekso își mînă mustangul spre Mantovo, pe lîngă cîmpurile de porumb și de soia. La prima răscruce zăriră un restaurant care îmbia călătorii cu fripturi de pasăre. Un cîine se ușura lîngă un stîlp, în timp ce stăpînul îl aștepta să-și termine treaba. Se lăsase deja ceața peste casele vechi de pe marginea drumului. Începu să cadă o ploaie măruntă și plicticoasă. Încă un pic și o să se ivească și Mantovo, își zise privindu-și amanta care adormise. Acum drumul se dublase și apărură o mulțime de case frumoase. Burnița în continuare ; undeva departe se auzi sirena unei locomotive. Pentru o clipă privirile îi rămaseră ațintite la fetișcana care dormea lîngă el și o mîngîie cu gingășie. O femeie ca-n povești, își zise mulțumit de sine. Tanas Saveski într-adevăr era foarte bogat, dar totuși nu era stăpînul unei ființe atît de dulci și frumoase. Dar ce i-o fi trebuit s-o ducă pe Maia tocmai în gura înfometată a lupului ? se cutremură enervat. Îi trecu orice bucurie aducîndu-și aminte că, pînă atunci, Manechinul schimbase deja cîteva neveste.

Afară se-ntunecase ; ploaia șopotea făcînd insuportabilă toată plictiseala. Prin cap îi trecură frînturi din întîmplările zilei și ale nopții trecute. Deja nici nu mai era sigur dacă-l întîlnise sau nu pe Viktor în veceul de la *Graizos*. Cine-i spusese oare că taică-său, Simon, nu se mai afla în mormîntul în care dorise să fie îngropat ? O putere îl trăgea înapoi, sfătuindu-l să renunțe la compania aceasta dubioasă a celor de-un leat cu el, să renunțe la vizita la Tanas Saveski, omul care-i adusese numai necazuri în viață, și, mai bine, să se întoarcă, să se întoarcă la tipografie. Dar o altă forță îl împingea înainte, pentru ca, în cele din urmă, să urce și mai sus.

— Trezește-te, iubito, am și ajuns ! îi gîngui el Maiei

— N-am nici un chef să merg la insul ăsta ! oftă ea frecîndu-se la ochi.

Acareturile lui Saveski se aflau la vreo cinci kilometri mai spre răsărit de Mantovo. Tanas chiar le ieșise înainte; era din cale afară de bucuros și pufăia din luleaua lui. Îi sărută mîna Maiei, radia tot, afișînd o ciudată mîndrie bărbătească. În timp ce Alekso conducea prin porumbiști, Tanas povesti ceva despre vremurile de odinioară. Pasiunea sa fusese istoria ; după facultate petrecuse cîțiva ani în străinătate ; lucrase pe linie de armată în țările nealiniate. Pomeni cu mulțimire că el se simțea la fel de bine oriunde, atît în Europa cît și în Africa, avînd și rădăcini evreiești și makedone. Deja își căutase rădăcinile neamului și acum le cunoștea pe aproape două sute de ani, pe linie maternă. Taică-său se trăgea din Salonik, iar maică-sa din Nevrokop ; erau rude mai depărtate cu Eţo Paskov, dar de mult nu se mai vizitaseră.

Acasă erau așteptați de doamna Sintia, văduva, de fiul lui Tanas, Aghis, și de fiică-sa Natalia cu bărbatul ei Iavor. Bătrînul domn Pita fusese dus de dimineață la spital fiindcă, pe nepusă masă, i se făcuse rău. «Nimic de speriat !» îi șopti Maiei Tanas. «Bătrînului îi place adeseori să mănînce mai mult decît trebuie și apoi boleşte ! Peste cîteva zile se va întoarce acasă și iar o s-o ia de la capăt cu ce-i place !» adăugă și doamna Sintia. «Toată averea pe care-o avem noi, ca de altfel și soră-mea Tania, e opera lui !« Apoi Tanas lăudă casa, spunînd că se numără printre cele mai vechi din Makedonia, fiind ridicată la începutul veacului trecut, iar în ea se află lucruri care-s mai vechi de trei sute de ani. «Ce să-ți povestesc cînd și tu ești înnebunit după vechituri !» rîse el hîtru, aplecîndu-se la urechea lui Alekso. «Numai că în fața casei mele nu fîlfîie steagul !» adăugă cu o ascunsă invidie.

Ferma, cu totul, are patruzeci de hectare de pămînt roditor, părăsit de țărani, apoi înfrățit laolaltă, continuă să povestească Tanas Saveski. Aici se cultivă soia și porumb, apoi o seamă de arbori decorativi pentru înfrumusețarea bulevardelor, iar în spatele casei e livada cu meri și cu piersici. Curtea are gazon, teren de golf și o mică piscină. Manechinul se fălea cu averea tatălui său, amintind în plus că mîncărurile ce vor fi servite în curînd sînt din surse proprii. Alekso îl întrebă cum de reușiseră să cumpere atît de mult teren și dacă n-aveau probleme cu fiscul.

Tanas surîse din nou, lămurindu-l că terenurile fuseseră cumpărate pe vremea industrializării rapide, cînd țăranii se duseseră la oraș ca să devină proletari. «Impozitele sînt plătite după litera legii !» silabisi el cu mîndrie. Se înțelege, pămîntul e muncit de alții, lucrători cu ziua, pe care bătrînul Pita îi plătește după cum se plătesc astfel de treburi. În cele din urmă recunoscu faptul că, din păcate, are din ce în ce mai puțină vreme să se bucure de avere, fiind foarte ocupat cu industria poligrafică, ba mai era împovărat și cu tot felul de alte probleme obștești. «Ce să vă mai explic, din ședință în ședință, de parcă nu s-ar putea fără mine !» Acum era preocupat de problemele tipografilor de la *Noua democrație*, dar, se lăudă el, chiar și în această chestiune se obținuse un progres vizibil. «Stîngiștii ăia de sindicaliști au să-și pună cenușă în cap, strigă el sigur pe sine. Ca să-ți învingi dușmanul, trebuie să se acționeze, să le explici muncitorilor tot ceea ce le este neclar», zise în cele din urmă și-și scutură luleaua. «Cui îi place să piardă ?» fu de acord Maia privindu-și compătimitoare amantul.

— Careva îmi sapă groapa ! îi șopti Alekso lui Tanas.

— Știu totul ! Ce-ți faci atîtea griji ? Aici ai venit în ospeție, nu la clubul de dezbateri. Să luăm loc, femeile așteaptă.

Mîncară în tihnă ; carne de vită cu garnitură de cartofi, niște brînză lipicioasă, iar la sfîrșit băură și un pic de vin roșu. Tanas răsuci discuția spre îndepărtata istorie a statului macedonean. Deseori se ridica de la masă și le arăta manuscripte mai vechi de o sută de ani, apoi un dulap pe care-l lucrase străbunicul lui, se înțelege — în tinerețe, pe vremea cînd era tîmplar, oricum, înainte de-a pleca în America. Cu plăcere și mîndru nevoie mare aduse niște măști și alte lucrături din metal ieșite din mîinile acelui vestit tîmplar. Tanas făcea tot ce putea ca s-o încînte pe Maia Arsova. Îi arătă o mulțime de cărți rare luate de prin bibliotecile mînăstirești, mobilă veche sculptată adînc, precum și cîteva icoane bine păstrate. Alekso Ivanov rămase cu gura căscată. Îl urmări pe Tanas care pufăia din lulea și se enervă la culme. Fiică-sa Natalia tăcea ca o mumie, fiu-său Aghis servea la masă, iar ginerele său Iavor se

arătă deosebit de curios. Se interesă, printre altele, dacă pe planetă o fi mai existînd altă țară mai frumoasă ca a noastră. Alekso îl luă peste picior și-l întrebă dacă i se întîmplase să călătorească peste mări și oceane. «Cunosc doar continentul nostru!» răspunse Iavor. «Păi atunci poți să-ți dai seama că fiecare loc își are frumusețea lui!» rîse Alekso. «Totul depinde de ochii care privesc !» adăugă Tanas și se ridică pentru a se îngriji de cafea.

— Locuiți împreună cu fratele ? o întrebă Maia pe Sintia.

— Uneori ! Am casa mea, dar acolo nu mă leagă nimic ! Bărbatu-meu a murit, iar copii nu am ! Așa că mai mult sînt la Tanas decît pe acasă. Dar casa fără femeie nu e de laudă ! răspunse cu blîndețe Sintia.

— Fratele dumneavoastră e un om deosebit ! îl lăudă Maia.

— Are de toate, bietul, dar noroc în căsnicie n-a avut! Și pe băiat și pe fată i-a crescut singur. Dacă și-ar fi găsit perechea pe măsura lui, și mie mi-ar fi fost mai ușor ! oftă Sintia.

După cină ieșiră la plimbare ; Tanas propusese acest lucru pentru o mai bună mistuire a mîncării. Pe potecile dintre ierburi întîlniră zilieri obosiți care-și terminaseră munca ; greierii cîntau pe mejdinele dintre holde, licuricii zburau peste ierburi și buruieni. Tanas pufăia din lulea, arătîndu-le hotarele averii și, iute ca un tinerel, sărea peste pîraie. «Omul e tînăr atîta vreme cît inima îi e fericită !» îi spuse el Maiei, iar ea rîse privindu-l cu încîntare în întuneric ; Alekso murea de gelozie. «Important e să nu te îngropi în vreun fotoliu !» continuă Tanas să-i explice fetei. «Cei de vîrsta mea au căzut pradă bătrîneții ! Ha, ha, ha !» izbucni el. Acum cîteva zile în sala ovală a Comitetului industriei poligrafice el întîlnise foști colegi de facultate care arătau ca niște bătrîne fosile. Fără antrenamente și fără o activitate distractivă, trupurile lor își pierduseră vigoarea ; închiși în cabinetele și-n casele lor ei uitaseră, înainte de vreme, că viața trebuie trăită. «Nu-i așa, Alekso?» întrebă el deodată. «Viața trebuie trăită !» răspunse Alekso, pășind încruntat lîngă el, gîndindu-se la plasa pe care o țesea păianjenul ; era gelos pe Maia, tulburat de evenimentele petrecute în familia sa și temător

pentru viitorul său. «Viața-i un lucru irepetabil de dulce ! Așa-i, Furnicarule ?» izbucni patetic Tanas. Maia rîse dulce, iar Sintia se tot mîndrea cu fratele său. «Pentru unii e dulce, pentru alții amară !» zise Alekso cu năduf.

— Lasă-mi mie amărala ei ! îl bătu pe umăr Tanas, de parcă ar fi descoperit ce-i apăsa inima congenerului său.

— Tot mai mult simt că nu mai sîntem aceiași ! se aplecă Alekso pentru a prinde un licurici.

— Mîine vom rezolva problema ta ! îi șopti Tanas, apoi li se adresă femeilor. Păi, așa, doamnele mele ! Țara asta e menită să ajungă rai ! cîntă el mai apoi în englezește.

Rai în care vor trăi domnii de azi, continuă să mediteze Tanas prin păpușoi. Unii susțin politica unor stomacuri egale, a unei egalități fără acoperire, dar lumea o schimbă doar cei capabili. În mîna acestora ar trebui să fie conducerea, ei să dispună de putere, iar poporul să-i aleagă și să-i accepte ca pe propria lor conștiință. Maia Arsova îl asculta încîntată, de parcă acum ar fi descoperit un înțelept cum rar poți întîlni, în timp ce Alekso, nervos, scormonea cu pantofii în pămîntul moale. Ce-o fi vrînd să obțină Manechinul ăsta — inima iubitei lui ? O să-i sucească gîtul ca la un corb, o să-l agațe de bărbuță de-un stîlp, se jură el în noapte. Lui Tanas însă ai fi zis că-i crescuseră aripi. «Toată lumea crede că Vestul Sălbatic a fost în altă parte ! continuă el bățos. Dar adevărul e cu totul altul ! Aici osmanlîii i-au ucis pe patrioții noștri ca să se fotografieze cu capetele lor tăiate ! adăugă, încercînd să vadă, rodul unei tulpini de porumb. Aici s-au jucat marile evenimente ale istoriei, iar revoluționarii au avut cea mai grea sarcină ! Asiaticii au fost stăpînii acestui pămînt bogat, iar raiul s-a ridicat prin forța armelor, astfel a început faza prefacerilor ! Dar, dacă stăm și judecăm drept, osmanlîii au fost oameni viteji, duri, cei mai buni oșteni. De aceea a fost nevoie de crime, de prigoniri, de curățiri, ca să fie îndepărtat pericolul unei noi înrobiri. Și, după atîtea chinuri, în sfîrșit poporul și-a decis mult așteptata libertate. Rapid, în mai puțin de o viață de om, noi am dezrădăcinat feudalismul !» strigă Tanas Saveski de parcă ar fi cucerit piscul unui munte. În cele din urmă i se lăudă Maiei că la acele evenimente istorice participase și tatăl său,

Pita, care acum se află în spital, dar care și mîine poate depune mărturie pentru cei ce și-au jertfit viața în numele acestei realități. «Marile probleme sînt rezolvate ; dintr-o țară agrară am ajuns o țară industrializată, avem clasa noastră muncitoare care a trecut cele mai grele examene. De aceea și-acum înfrîngerea o vom transforma în victorie !» se obosi Tanas, neavînd în nici un chip de gînd să pomenească problemele de la *Noua democrație*. «La urma urmelor nu va fi ușor, dușmanul se află mascat în rîndurile noastre», continuă el s-o cobzărească pe Maia Arsova. «Și nici situația în care se află lumea nu ne este favorabilă ! Șomajul înspăimîntă siguranța societății, dar soarta se află, totuși, în mîinile noastre !» se înflăcără Manechinul. Ce tot trăncănește țapul ăsta ? se miră Alekso Ivanov. «Și pedepsele împotriva celor ce sabotează progresul sînt prea blînde ! continuă Tanas. De cele mai multe ori aceștia sînt oameni tineri și stricați care nu cunosc tragica istorie a acestui popor, inși cu personalități neformate, fără experiență, cu iluzii deșarte, jertfe ale marilor migrații !» Lui Alekso i se făcu scîrbă tot ascultîndu-l bătînd cîmpii ; se căia că bătuse un drum atît de lung pentru o masă atît de ușurică și-n plus pentru o cuvîntare atît de gravă a gazdei. Își aduse aminte cu ură de cartea despre stabilizarea economică în industria poligrafică pe care o tipărise nu demult. Tanas ăsta-i expert în toate problemele obștești, conchise disprețuitor Alekso. Ce mutră scîrboasă, mai adăugă el în gînd.

— Dar de ce a decăzut satul acesta ? întrebă deodată Maia.

— Din cîte cunosc eu, asta se întîmplă în toată lumea ! răspunse Tanas foarte sigur pe el.

— Nu era loc destul pentru oamenii ăștia ? insistă Maia. Nu vi se pare că uităm prea repede trecutul ?

— Oare nu-i loc destul și pentru dumneata la tipografie ? Dar omul e fiară ! Uite ce v-au făcut ! îi închise Tanas gura.

— Așa-i, fiare peste fiare ! mormăi supărată Maia.

— N-are rost să ne gîndim acum la ei ! Păi n-au ajuns țăranii să facă foamea la oraș ? rîse Tanas Saveski.

Astfel, din vorbă în vorbă, veni timpul întoarcerii. Băură încă o cafea, apoi închinară cîte un coniac, de ră-

mas bun. Tanas îi dărui lui Alekso o sticlă închisă, din aceeaşi băutură, iar Maiei o carte de medicină generală. «Pentru omorîrea plictiselii în pat», zise Tanas cu dublu-înţeles şi surîse. Apoi îi conduse în curte şi hotărî cu Alekso să se întîlnească a doua zi la micul dejun la *Kontinental* ca să rezolve problemele care-i presau.

— Învaţă-mă ce să fac ! i se adresă Alekso între patru ochi. Mi-e foarte frică şi nu văd nici o ieşire.

— Dă mai des pe la serviciu, ăsta e sfatul meu.

— Dar se pare că acolo nu mă mai vor.

— Cînd o să ne culcăm, vom fi mai înţelepţi ! făcu Tanas Saveski cu mîna în spatele mustangului.

Noapte frumoasă, curată ! Pe cer apăruseră stelele, iar drumul strălucea în noapte şi era pustiu. Ca să nu aţipească, Maia fredona romanţe. Ziua următoare şi-o va petrece la plimbare, îşi zise ; îl va convinge pe Alekso s-o ducă să vadă monumentele oraşului. În afara mormîntului lui Avram, avea de gînd să vadă bazilica din veacul al şaselea, bisericile rupestre din veacul al şaptelea, frescele păstrate din secolul al zecelea. De vreme ce tot nu se mai duce la lucru, va bate puţin şi Parcul femeii.

Tanas şi Maia, bogăţie şi putere, tinereţe şi frumuseţe. de parcă Alekso ar fi fost un naiv şi n-ar fi priceput jocul acela al sentimentelor şi intereselor la care asistase în Mantovo ! De ce era Maia încîntată de ţapul ăla şi-i asculta fericită discursurile acelea tîmpite despre trecut, despre puterea care ar trebui să fie în mîinile celor capabili şi despre propriile sale calităţi tinereşti ? Îl fulgeră prin minte gîndul că seara petrecută în Mantovo nu fusese pusă la cale în cinstea lui. Doamne Dumnezeule, Tanas fusese cel mai mare crai dintre toţi cei din generaţia lor. Dar să se îndrăgostească de Maia, asta, într-adevăr, ar fi prea de tot, îşi zise Alekso. Deodată simţi nevoia să vomite ; încă puţin şi era gata să verse şi carnea aceea de vită cu cartofi şi tot ceea ce băuse la masă.

În apartament singurătate, disperare şi gelozie. Aţipi iute şi visă un pîrîu care se pierdea în nisip ; jur împrejur creşteau mlădiţe de porumb ; o ţărancă obosită săpa. Pe cîmp, un leagăn în care plîngea un copil ; glasul îi era asemeni cu al unui pisoi care cerea să sugă. Prin sălcii

crăuiau ciorile ; undeva, departe, cineva cînta la fluier. Era zăpuşeală ; muştele roiau în jurul ţărăncii ; norii coborau dinspre muniţi. Curînd o să înceapă şi potopul, gîndi Alekso în vis. Femeia îşi săpa porumbul, copilul ţipa cu gura pînă la urechi, iar pîrîul se pierdea în nisip. Vremea se schimbă pe negîndite ; norii aduseră întunericul, apoi tunete îngrozitoare şi potopul. Femeia înşfăcă leagănul şi porni să alerge înspre o casă ce se vedea în depărtare. Oare va reuşi să se adăpostească sub streaşină ? Pîrîul se umflă şi, în loc să mai dispară în nisip, umplu toată cîmpia, iar femeia abia mai înota prin noroi. Alekso sări s-o ajute şi astfel visul său luă sfîrşit. Între somn şi trezie, se întrebă dacă femeia o fi reuşit să scape de puhoaie. Se scutură tot. De ce nu o fi telefonînd în Podgorie ca să vadă ce mai e cu Viktor ? Sări din pat şi deschise televizorul ; rula un film despre un monstru marin.

— Ce-i cu tine, lupule ? întrebă Maia Arsova.

— Iar am avut un vis urît ! răspunse bărbatul şi se-ntoarse în pat.

— Există zi să nu visezi ceva ? De ce nu-ţi controlezi sănătatea la un doctor ?

— O să-mi treacă ! mormăi Alekso simţind o amăreală în gură.

— Ce m-ai speriat ! se bosumflă Arsova răsucindu-se pe pernă. Cum oi fi reuşind să ţii minte visele ? căscă ea.

— Doar nu te-o fi apucat grija de mine ! Nu eşti nici tu mai brează decît alte femei ! zise Alekso supărat şi, neliniştit, căută sticla cu băutură adusă din Mantovo.

— De ce eşti atît de rău, lupule ?

— Fiindcă dormi ca porcii, uite de ce ! Aia cum văd paiele imediat se trîntesc pe jos — aşa şi cu tine cînd vezi perna ! Puţin îţi pasă de insomniile mele ! îşi arătă Alekso colţii de cum sorbi primul pahar de coniac.

— Să-ţi fie ruşine că mă jigneşti aşa ! Chinul tău nu-i mai mare ca al meu ! se plînse Maia.

— Interesele te leagă de mine.

— Eu nu merit să mă jigneşti ! Hai, culcă-te aici lîngă mine ! îl rugă Maia cu glas îmbietor, întinzîndu-i mîna.

— Culcă-te, trezește-te, de parcă nu-i nimic mai bun de făcut în viață ! începu Alekso pus pe harță. Crezi că asta-i țara leneșilor ! Ție ți-e totuna : dacă nu te culci cu mine, hop în culcuș la Tanas ! îi aruncă, dînd pe gît băutura.

— Ce tot spui acolo, iubitule ? Păi nu de bunăvoie am hotărît să rămîn cu tine ? Cine s-ar duce în blestematul ăla de Mantovo ? De ce-ți bați acum joc de sentimentele mele ? se supără Maia Arsova.

— Din cauza ta am insomniile astea ! Tu mă aduci la disperare ; de aceea visez numai lucruri urîte ! zise Alekso deja amețit.

— Nu te-ai dus la mormîntul tatălui și de aceea te roade conștiința. Nu știi cum se simte Viktor și de aceea ești îngrijorat ! se aprinse Maia. De ce nu te întorci acasă ? Iana te așteaptă bucuroasă ; ai să dormi buștean !

— Crezi că n-am să mă întorc ?

— Ce-ți trece prin minte, lupule ? Să fii stăpînul trupului meu și să te slujesc supusă ? Ca Iaglika pe Simon ? Să-ți fiu mîngîiere la bătrînețe ? Sau vom fi egali sau să ne despărțim chiar acum ! zise încă împăciuitoare Maia.

— Destul te-am suportat în seara asta ! Bagă-ți limba-n gură, să nu ți-o tai ! Din pricina ta nu mai merg nici la serviciu.

Alekso își aruncă privirile pe fereastră înspre zona industrială.

— Bine, o să tac, dar asta nu-i cinstit ! Acum culcă-te lîngă mine, lupule ! îi întinse din nou Maia mîna.

— Bărbatul trebuie respectat !

— Iar femeia călărită ? protestă Maia. Nu ți-e de ajuns că sub rochia mea găsești un trup cald ?

— Taci odată ! Tu îmi distrugi totul !

— Nu tac ! Și mie mi-a dat pe dinafară paharul !

— Așa te-a învățat maică-ta ? Să te iei în colț cu bărbatul, nesătulo ! țipă furios, dînd pe gît încă o înghițitură.

— Tu ești bolnav ; în seara asta ai nevoie de doctor, nu de femeie ! De ce bei otrava aia ? Haide, lupule, potolește-te și culcă-te lîngă mine ! Cine ne-a împins să ne ducem în Mantovo ? Hai, vino să te mîngîi pe păr ! propuse Maia Arsova, muindu-și glasul.

— Să mă las în gura şarpelui ? Eşti tare deşteaptă, domnişoară ! Îmi bei sîngele, fără să-ţi pese, şi acum vrei să mă şi muşti ! Eşti o fată isteaţă, nu glumă ! În patul cui te-ai culcat ieri noapte ? Ei, asta să-mi spui ! Pe onoarea ta murdară ! zise Alekso cu sălbăticie, turnîndu-şi coniac în pahar.

— Nu te ştiam aşa ; crede-mă ! zise Maia speriată şi se sprijini în cot pe pernă. Să-ţi fie clar, faţă de mine nu ai nici o îndatorire, aşa că poţi chiar acum să te duci acasă ! Eu nu mai am nevoie de apartamentul ăsta ! Iar viaţa mea e problema mea personală. Şi acum lasă-mă-n pace să dorm ! zise Maia culcîndu-se îngrijorată.

— Şi-o să-l visezi pe ăla cu bărbuţă ! Ştii ceva mai deştept şi mai cinstit ? tremura Alekso de furie.

— Ce bărbuţă ? Ascultă, tu eşti nebun, ba, mai rău, şi beat. De ce nu te duci la *Vechea Europă !* Niscaiva prieteni te-or fi aşteptînd deja acolo ! nu se dădu bătută nici Maia.

— Muiere stricată ! Cîţi inşi ai mai trimis pînă acum la doctor ?

— Treaba mea ! Doar n-o să-i dau raportul fiecărui nebun ! O să mă mai gîndesc în privinţa gingăşiei bărbaţilor !

— Şarpe în piele de femeie ! Mai şi ameninţă ! scrîşni din dinţi, mai-mai să şi-i frîngă.

— O să am atîţia bărbaţi cîţi vreau ! Tu o să-mi interzici ? sări Maia ca o tigroaică în pat.

— Nu poţi tu să mă păcăleşti ! Ţi-am văzut eu ochii în holda lui Saveski ! Uite că în cele din urmă m-a luminat Dumnezeu şi mi s-a făcut silă de tine ! Era mai important ţapul ăla de Tanas ; ai fost încîntată de el toată seara ! Îţi curgeau ochii după el, curvo ce eşti ! Şi cine te-a dus acolo ? Ştii să flirtezi, nu-i aşa ? Crezi că e mai tînăr ca mine, cap sec ? Ce pui la cale, să sugi din două părţi ! Ce tîmpit am fost ! Femeia din basme ! Păi tu eşti cea mai stricată din tot oraşul ăsta, ca altădată maică-ta ! ţipă Alekso tremurînd ca o creangă.

— Du-te la doctor, ca să se vadă că eşti nebun ! Nu vreau să mai mă cert cu un om beat ! Sau întoarce-te acasă ! Nu poţi s-o consolezi pe nevastă-ta ? mormăi Maia de sub cearceaf.

— Şi tu mă trimiţi la doctor, neruşinato ? Şi tu ? urlă nebuneşte Alekso la gîndul că şi alţii îl îndemnaseră să ia drumul spre psihiatru. O să mă pomeneşti tu pe mine, o să plîngi tu ! sări el spre pat, dînd cu paharul de pereţi.

— Să nu faci asta, lupule ! ţipă Maia speriată de bărbatul care se pregătea s-o ia la bătaie.

Apoi pe-aici ţi-e drumul ; o ploaie puternică îl întîmpină pe Alekso la drum. Nu mai ştia deja dacă, din cameră, zburase în barul hotelului ori se îndreptase imediat spre parking. Astfel, la miezul nopţii, se urcă la volanul mustangului, grăbind printre porumbişti, cu ochii în patru. De ce l-o fi împingînd toată lumea la doctor, iată ce nu putea să-şi explice. Oare o bătuse pe Maia sau numai ţipase la ea din pricina geloziei, iar apoi ieşise din apartament în întunericul nopţii ? Ce se întîmplase aşa, din senin, cu el, se întrebă răvăşit pe drum. Suferea de insomnie, dar puţin mai înainte, avusese totuşi un vis urît : o femeie cu un prunc în leagăn fugea prin ploaie. N-o fi fost oare Iaglika, maică-sa, împreună cu fratele său Ivan, înainte ca să-l mănînce lupii ? Adormise, apoi se trezise şi se plimbase prin cameră înnebunit ; dar de ce oare se certase atît de tare cu Maia ? Oare o invidia că dormea blîndă ca un ied ? Şi apoi de ce o jignise fără rost ? Din pricina primului ei iubit, Rafail Burov ? Oare fusese la mijloc numai gelozia sau, într-adevăr, Arsova îi lunecase printre mîini şi se apropiase de Tanas Saveski ? Doamne Dumnezeule, nu mai înţelegea nimic ! Îşi puse o mie de întrebări, dar era atît de beat încît nu putu găsi nici un răspuns.

Conducea nebuneşte pe o şosea ce tăia un cîmp cu porumb şi soia ; întîlni alte maşini care-i stropiră cu noroi mustangul ; asculta muzică la radio. Vîntul era din ce în ce mai puternic în noapte, iar porumbul se apleca spre pămîntul umed. Dar acesta-i un vînt obişnuit şi slab ce suflă dinspre nord, nepericulos pentru şoferi, îi trecu prin minte ţinînd strîns volanul. Se chinui, strecurîndu-se printre porumbişti, trezindu-se încetul cu încetul. Localităţile rămîneau în spatele său, dar totuşi nu era sigur dacă se îndrepta spre Santara sau făcuse cale întoarsă spre Mantovo. Noaptea deveni străvezie, spălată de ploi, ima-

terială ca în visele sale. Conducea întrebîndu-se ce căutase de se dusese la cină la un om atît de stricat. Acum îl neliniștea și cinstea Arsovei, ființa care îi umplea viața cu speranțe și infidelități.

Mai întîi trecu de cartierul Bradino, acoperit de ceață, apropiindu-se, prin urechile autostrăzii, de satul Orovo. Se ivi un cîmp nesfîrșit prin sita dimineții, bătută de vînturi și de ploi. Astfel, pe negîndite, gîndurile îi zburară la tipografia *Doi mai*. Acum vin la lucru cele opt femei de serviciu, mătură, șterg cu cîrpa mașinile. Va fi oare nevoie să-și dea demisia ? Amintirile i se amestecară, neștiind să le mai dea de capăt. Începu să se îngrijoreze și de familia care se afla în Santara. Ce-o fi făcînd acum slăbiciunea lui, Solza, care-l iubea atît de mult dar nu-l suporta. Pe unde o fi umblînd hoinara aceea de Vida, prin cabinele vaporului *Morfoza* ori s-o fi aflînd în dormitoarele palatului din Santara ? Iana, fără-ndoială, e ghemuită în pat unde-și înghite durerile de stomac, iar șoricelul de Anița, sigur, își visează visul colorat din zori. Apoi pe Alekso îl năpădiră amintirile din Posoki ; cînd își va găsi oare timp ca să-ngenunche la mormîntul lui Simon și al Iaglikăi ? Se dădea de ceasul morții, ca și cînd nu mai avea vreme de nimic.

Tot mergînd, îi veni poftă să sune la Ețo Paskov și să-l întrebe ce probleme mai sînt pe la tipografie. Eu conduc de fapt firma, dar sînt atît de ocupat încît nu pot trece pe acolo în fiecare zi. Simți o durere în piept. Pe banda a treia a autostrăzii întîlni un camion în pană ; îngrijorat, șoferul ședea cu privirile pierdute în zare. I-o fi trebuind o mînă de ajutor, își zise Alekso și frînă puțin, dar se răzgîndi și apăsă pe accelerator. Și el avea acum, neapărat, nevoie de o mînă de ajutor, dar cine să i-o dea ? Căută la radio un alt post ; auzi deja slujba de utrenie. Glasul preotului venea din insule, unde zorile soseau mai iute.

Trecu prin Leovo, apropiindu-se de Polovo. Urmară Odei, apoi Sauda și, din nou se trezi în fața coșurilor unor fabrici. Se crăpase de-a binelea de ziuă, dar ploaia încă potopea în valuri. Abia acum Alekso Ivanov se lumină : pricepu că se afla pe drumul de înapoiere. Așa se întîmplă în viață, gîndi nepăsător, o învîrtire în cerc

şi nimic mai mult. Luminile de pe marginea drumului se stingeau ; primele case vechi vestiră apropierea oraşului. Cîmpia era încă înfăşurată într-o ceaţă străvezie. Conducînd înspre parkingul de la *Kontinental*, îl apucă dorinţa să-i telefoneze imediat Ianei. Să ştie că, diseară, cel mai tîrziu, va fi acasă, să gătească, da, ceva gustos. Ar fi vrut s-o asculte şi pe Solza, iar pe Vida s-o sfătuiască să nu-şi risipească tinereţea bătînd străzile.

Întîlni muncitori care grăbeau spre fabrici ; oraşul prindea viaţă. Îşi parcă mustangul, îşi pieptănă părul, îşi şterse ochii urduroşi, privi spre cerul ce se limpezea, apoi căută un telefon public. Aşteptă îndelung pînă să prindă o linie liberă şi Iana să-i răspundă. Ce să-i spună ? Că îi simţea lipsa în dimineaţa aceasta ? Să-i declare la telefon c-o iubeşte ? Se auzi glasul Solzei. Mîncau omletă şi lapte de oaie ; aveau de gînd să meargă la plimbare.

— Aniţa spală vasele ! răspunse Solza la prima întrebare a lui Alekso.

— Dar Vida ? aşteaptă el neliniştit răspunsul.

— E la baie, se vaită de dureri de stomac ! Gîndeşte-te, tati, nişte derbedei i-au rupt rochia.

— Să se ducă la doctor ! sfătui Alekso.

— Mama întreabă cînd o să vii ? zise Solza.

— Cel mai tîrziu diseară am să fiu acasă ! Voi cum v-aţi descurcat în Posoki ? Ce-i cu bunicu-tău Simon ? Cum aţi reuşit de v-aţi întors atît de iute ? se interesă el.

— Am ajuns acasă cam pe la miezul nopţi. Am avut noroc ; ne-a luat un gip, nişte pădurari, prieteni de-ai tăi ! Gîndeşte-te, tăticule, la mormintele din Posoki nimeni nu mai aprinsese de doi ani vreo luminare ! Dacă te interesează ceaunul de aramă şi haina de şiac, să ştii că le-am adus. Dar tu cînd o să vii încoace ; n-o să mă minţi din nou ? Împreună cu Viktor ; de acord ? propuse în cele din urmă Solza trimiţîndu-i sărutări prin telefon.

Apoi Alekso sună în Podgorie. Tropăi pe trotuarul de beton, fiindcă simţea iarăşi acele dureri de picioare şi, pe deasupra, mai avea nevoie şi de toaletă. Îi era teamă că Viktor nu va fi acasă ci în cartierul tineretului, dar el îi răspunse imediat.

— Mai ai vreo durere ? îl întrebă de-a dreptul.

— Durerile sînt omenești ! răspunse Viktor făcînd pe-nțeleptul.

— Vrei să ne întoarcem împreună în Santara ? O să mă aștepți pînă la terminarea slujbei ? Pe drum o să stăm de vorbă despre toate.

În fața telefonului public aștepta un milițian ; era nervos și nerăbdător, dar se salutară ceremonios. Acum sufletul lui Alekso era trist din pricina Videi. Ce animal i-o fi rupt rochia ? N-o fi marinarul ăla îngîmfat ? Urcă o pantă și inima prinse să-l doară. Cine o fi lăsat-o grea pe fiică-sa ? Îngîmfatul care-l poreclise Claudiu nebunul ?

Grăbi spre blocul turn ; ușile magazinelor erau trîntite, sirenele urlau, autobuzele alergau, ceața cenușie se ridicase, iar trotuarele se însuflețiseră. Urcă în lift și deschise cu luare aminte ușa apartamentului ; Maia dormea și nici nu-l simți cînd intră. Căută sticla și paharul făcut țăndări, dar nu le găsi. Intră în baie, se bărbieri la repezeală, făcu un duș, își dădu cu un spray pe la subsuori și pe gît, apoi o luă spre pat. Ridică tulburat din umeri ; era mahmur și nu știa ce să facă. Își frecă nasul și se hotărî să se apropie de Maia ; uitase de cearta avută cu ea. De ce să-l obsedeze puterea lui Tanas Saveski, își zise privind chipul frumos al fetei. Ea îl simți cînd se vîrî sub cearceaf, se răsuci și oftă lin ; el adulmecă aerul din juru-i. Trupul ei era cald, mătăsos. Alekso nu-și mai încăpea în piele. Îl cuprinse o puternică emoție, strecurîndu-și mîna sub gîtul ei.

— Te-ai bărbierit atît de dimineață ! O, dar ce înmiresmat ești ! zise cu duioșie Maia Arsova.

— Acum îți plac ? întrebă Alekso Ivanov.

— Vino mai aproape, lupule ! îl îmbie Maia.

Puțin îi mai lipsi să nu moară de fericire ; trupul i se cutremură de o forță tinerească. Cu cît e mai puternic un bărbat nedormit ! își zise mulțumit. Prin fața ochilor îi trecu ceva ca o cămășuială, dar reuși să-i nimerească sînii. Ea respiră înfierbîntată și-l mușcă de gît, dar el nu mai simțea nici o durere. Poate că jocul nu dură prea mult, dar cînd i se desprinse din îmbrățișare, Alekso se simți frînt. Parcă îi luase toată puterea și nu-i mai veni să se ridice din pat. I se lăudă Maiei că se va duce la serviciu mai tîrziu și că-i va da în grijă lui Eto Paskov

să se ocupe de tot ceea ce era nevoie, dar mai întîi să tragă un pui de somn.

Își puse capul pe pieptul Maiei și adormi imediat, obosit de parcă atunci ieșise din mină. Cînd se trezi, soarele se ridicase deja sus, deasupra orizontului înnourat. Maia încă-l mîngîia pe păr, și cu un surîs blînd îi șopti că pentru prima oară îl văzuse dormind liniștit, fără vise, fără să vorbească sau să sforăie-n somn, lucru de mai mare mirarea. Rîdea drăcește, aplecată peste chipul său. Furtuna trecuse, glumi ea, iar afară venise încă una din acele zile înnorate, de sfîrșit de vară. La întrebarea pe unde hălăduise azi noapte, Alekso răspunse că fusese în căutarea sufletelor morților. Ea izbucni în rîs și-i mușcă buzele, iar el recunoscu faptul că ar vrea să-și petreacă ziua dormind.

Sună telefonul, iar Maia ridică receptorul. Glasul lui Tanas Saveski îi sparse urechile. Așa cum hotărîseră aseară, el îi aștepta deja la *Kontinental*.

13.

Norii se îngrămădiseră deasupra orașului și începu din nou să plouă. Cu ochii triști, Maia urmări picăturile ce se prelingeau în grădina hotelului. Alekso comandă un mic dejun à la *Kontinental*, ea dori numai ceai. În timp ce-și bea cafeaua, Tanas se lăudă că azi dimineață doamna Sintia îl îmbuibase cu niște clătite cu miere. Lui Alekso i se deschise apetitul, așa că mai comandă încă un lapte cald ; se smiorcăia de parcă ar fi fost răcit și se gîndea la noaptea furtunoasă care trecuse. Oare Tanas era prietenul său ori al amantei sale ? Frumusețea, bogăția și puterea știu uneori să trăiască în bună înțelegere, își zise. Păi ce poți să spui despre un ins atît de viclean care dăduse o cină etalîndu-și toată strălucirea puterii sale și asta nu pentru el, ci pentru iubita sa ? Mestecînd plinea, acum Alekso era lămurit de două lucruri : primul că Tanas și-o dorea de nevastă pe Maia și, al doilea că, azi noapte, bătînd cîmpii, reușise să se îmbolnăvească.

Maia îl asculta pe Tanas ca pe un predicator în biserică : chipurile copiii lui sînt pe picioarele lor, cît cîștigă atît cheltuiesc, sînt membri de partid și n-are ce să le reproșeze. Conștiința lui e curată, doarme ca un prunc. Și la miezul nopții dacă ar fi trezit din somn ar avea cum dovedi proveniența averii, ce a moștenit în Mantovo și ce a cîștigat la oraș. Cu vorbe de obidă se numi jertfă a împrejurărilor fiindcă, să fie cîteva zile de-atunci, într-adevăr, se străduiseră să-l schimbe din funcție. Dar el își va sluji cu credință idealurile ca și pînă acum. Numai că va trebui să-și pună ordine și în viața privată. Din pricină că era atît de ocupat la serviciu, deja îl părăsiseră

trei femei, dar acum avea vreme din belşug şi pentru casă. În timp ce povestea cu multă siguranţă de sine, Tanas reuşi să trezească o şi mai mare ură în sufletul lui Alekso.

— Minte, nu-l crede ! izbucni el după ce-şi bău laptele.

— Sînt învăţat cu vorbe şi mai grele ! Ha, ha, ha ! rise Tanas cu capul plecat, umplîndu-şi luleaua. Nuca tare n-o sparge oricine ! Dar cu ce ţi-am greşit, Furnicarule, de ce mă ataci de faţă cu o femeie ?

— Azi noapte m-am gîndit la prietenia noastră ! Nici ciinii nu ţi-ar înghiţi ca pe nişte hapuri minciunile tale ! sări Alekso Ivanov care simţi ceva ca un bulgăre de jar arzîndu-i de ură în piept.

— Păi de ce să nu ne recunoaştem greşelile pe care le-am făcut ?

Tanas simţi revolta lui Alekso şi, surîzînd cu cinism, dădu înapoi.

— Eu mă aflu aici ca să te salvez, Furnicarule, aşa că nici nu mă aştept la mulţumiri ! Tu te-ai afundat prea adînc în noroi, iar minuni nu se pot întîmpla peste noapte ! Gîndeşte-te mai înainte de a deschide gura, nu-i vreme de riscuri !

— De ce mi te-amesteci în viaţa mea intimă ? i-o tăie Alekso Ivanov aprinzîndu-şi o ţigară şi ridicîndu-se.

— În viaţa intimă ? roşi Tanas Saveski.

— Pînă cînd vă înţelegeţi, eu o să dau o fugă la maică-mea ! se pregăti de plecare Maia Arsova.

— Dacă va fi nevoie voi dormi iepureşte, cu pistolul sub pernă ! ameninţă Alekso Ivanov plătind consumaţia. Dar voi sta departe de jocurile tale subterane. Văd că nu-ţi mai alegi deloc mijloacele ca să-ţi atingi ţelul !

— Din nou ai luat-o razna, Furnicarule ! îşi mîngîie Tanas bărbuţa, pregătindu-se de plecare. Scoţi învinuirile de parcă le-ai fi avut pe mînecă ! De ce nu te abţii în faţa fetei ? La amiază o să discutăm despre toate ! Ha, ha, ha ! Am să-ţi dau tot sprijinul meu, cu toate că nu-l meriţi !

— Dacă mie mi se va întîmpla ceva, ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus ! îl ameninţă Alekso în faţa hotelului.

— Vă purtaţi ca nişte copii ! îi dojeni Maia Arsova.

— Du-te la bancă ! Mai treci şi pe la tipografie ca să te mai vadă la faţă ! Ha, ha, ha ! La amiază o să vizităm

mormîntul lui Avram ! Vrei să discutăm acolo despre toate ? gesticulă Tanas grăbind spre parking.

— O să-l ucid ! amenință Alekso Ivanov, urmărindu-l cum dispare. Sîngele mi l-a băut, somnul mi l-a alungat ! i se spovedi el Maiei Arsova, care-l ținea de mînă.

Mai tîrziu, după ce umplu cu benzină rezervorul mașinii, Alekso se îndreptă spre clădirea de marmură a băncii. Presimțiri sumbre îi torturau gîndurile ; îi venea să plîngă. Arsova îl calma șoptindu-i că așa îl dorește : tare, decis, să nu îngenunche în fața nimănui. Dar el era sigur că se trezise prea tîrziu, cînd pierduse totul : familia, prietenii ; pînă și firma se dezisese de el. Deodată îi trecu prin minte că, la bancă, fusese invitat ca să i se aducă la cunoștință respingerea ajutorului cerut. Parcase deja în același loc unde vomase atunci cînd se întorsese, împreună cu Solza, de la Paskov. Maia rămase în mașină, iar el, pe ușa din spate, se apropie de cabinetul lui Niazi Osmanov. Acum banca îi aminti de un spital de nebuni, de care, din nefericire, atîrna viitorul orașului. Cu toate că era sîmbătă dimineața, prin cabinete era forfotă mare, oamenii așteptau nerăbdători în fața ghișeelor, citeau informațiile ce apăreau pe monitoare, notîndu-și-le pe foi de hîrtie albă. Alekso își reveni la repezeală. Monitoarele preluau date de la bursa orașului ; după el, acestea erau oglinda succeselor, dar și a unor mari dezastre. Unii oameni se îmbogățeau stînd adînciți în fotolii, în timp ce alții, cu toate că se speteau muncind, dădeau faliment. N-ar fi vrut ca viitorul lui să depindă de o bancă precum aceasta. Într-o bună zi acest sistem se va destrăma, se vor duce pe apa sîmbetei toți speculanții ăștia. Dar, pînă atunci, ca și pînă acum, la bănci îl va trimite pe adjunctul său Andrei Pagiov, își zise, așteptînd cu neastîmpăr să fie primit.

În cele din urmă îl poftiră în cabinetul roz al lui Niazi Osmanov, dar, de data aceasta secretara cea blondă nu-l servi cu nimic. Bancherului nu-i ardea de glume ; începu să se văicărească tot, cum că trezoreriile îi sînt goale, toată lumea ia credite și nimeni nu mai întoarce nimic. Astfel că acum se vedea nevoit să rupă contractele deja încheiate și cerea înțelegere din partea partenerilor de afaceri. *Doi mai* va trebui să aștepte creditul poate pînă

la sfîrșitul acestui an. Alekso Ivanov întrebă dacă toată povestea aceasta nu era o conspirație pusă la cale împotriva lui, dar Niazi îi explică, pe cît putea mai repede, că banca nu e dependentă de politica zilei. Lipsa de bani îl silea să respingă contractele, se apără el. Asta nu-i același ins, se gîndi furios Alekso și se ridică să plece. Bancherul îi propuse să i se adreseze cînd vor veni vremuri ceva mai bune. Vezi Doamne, acum aveau prioritate firmele care produc mărfuri indispensabile la export. Iar *Doi mai* nu realizează nici un profit deja de cinci ani, soldul e roșu, contul e plin cu sentințe judecătorești, firma se află în stare de faliment, așa că și salariile caută să și le acopere cu ajutorul împrumuturilor. Renunță să-l mai asculte pe bancher și se căi că venise pentru a doua oară la acest cămătar. Mașina fără frîne grăbește spre prăpastie, își zise Alekso.

Coborînd cu liftul se gîndi de unde ar putea lua banii trebuincioși ca să plătească muncitorii. Nu va permite ca să se arunce cu plăcile de plumb după el, se jură Alekso. Tanas Saveski îl mințise, dar acum o să se răzbune. Va rezolva problema banilor, apoi se va despărți de stricații aceia de care se simțise legat atîta vreme. Sîngele i se urcase-n obraji și-l podidi transpirația. Se agăță de acel gînd ca de un pai. Să împrumute de la *Noua democrație* nu avea cum, fiindcă situația lor era și mai proastă. Avansul de la ziarul sindical fusese folosit în primăvară, de sărbătorile legate de întîi mai, cînd el fusese decorat. Să ceară un împrumut de la pușcărie sau de la fabrica de țigări, nu îndrăznea. Un nou gînd îl lumină ; se va adresa redacției ziarului pentru tineret. Din pricina lui Viktor, ziarul nu numai că nu-l va refuza, mai mult, îi vor trimite și ultimul dinar, se amăgi el. Mîna întinsă va ști s-o prețuiască.

Maia nu-l mai aștepta în mașină. O căută din ochi prin parking fiindcă, la început, crezuse că ea voia să glumească. Pe vechiul ziar, cumpărat la *Graizos*, Maia îi lăsase un mesaj. Visele acela cu patul frînt în două și cu mormîntul deschis nu-i mai dădeau pace ; Maia îi scrisese pe ziar că fusese nevoită să plece ca să vadă cum mai stă maică-sa cu sănătatea. Cît e de sensibilă, își zise Alekso încîntat. Se va strădui să aranjeze ca să-și ia mai iute

diploma în ştiinţele naturii, şi asta înainte de a naşte. Învirti cheia de contact şi, conducînd nebuneşte, se tot gîndi ce avea de făcut. Toţi se aşteptau să aibă un atac de nervi, îi întindeau curse, dar el abia acum îşi va dovedi calităţile sale.

Parcă mustangul lîngă mercedes, în curtea tipografiei, şi se uită la ceas. Timpul de lucru al primului schimb era deja pe sfîrşite. Rupse un trandafir roşu de pe alei şi, mirosindu-l, îl cuprinseră emoţiile. Se temea să intre în propriu-i cabinet de lucru ; se întrebă dacă între timp acţiunile îi crescuseră sau îi scăzuseră de tot. Atunci Eţo Paskov îl strigă de la fereastră şi, în loc să-i întindă mîna, începu să-l critice : de ce-şi săpa singur groapa, de ce nu dădea cu zilele pe la serviciu, fiindcă de aceea nu cunoştea nici problemele tipografiei. În afară de asta continua încă să ducă o viaţă imorală cu amanta, fapt ce dădea apă la moară intrigilor. Alekso îi închise adjunctului gura cu mîna, scîrbit de toate. Dar Eţo continua să-l sfătuiască aidoma unui părinte. Apoi se aşeză în fotoliu şi începu să-i spună noutăţile de la *Doi mai*. Tipografii ştiau că, pe luna în curs, nu aveau să-şi primească salariile, dar, se lăudă adjunctul, n-aveau de gînd să întrerupă munca. Ei se înţeleseseră să depăşească singuri această criză. Lui Alekso îi juca inima de bucurie ascultîndu-l. Vor mări productivitatea muncii şi vor micşora cheltuielile de producţie. Vor supraveghea maşinile cu atenţie şi astfel vor fi preîntîmpinate desele defecţiuni. Lui Alekso Ivanov nu-i veni să creadă. Auzi zgomotul cunoscut al preselor rapide care acum tipăreau formulare pentru administraţia de stat şi ambalaje pentru produsele realizate de închisoarea oraşului. Sări din fotoliu şi declară solemn că totuşi muncitorii vor fi plătiţi cu ajutorul unui împrumut de la ziarul tineretului. Atunci Eţo Paskov îi mai dădu încă o veste fericită : existau şanse ca încă pe luna în curs să aibă ceva beneficii sau, în cel mai rău caz, să nu iasă în pierdere. Tipografii trebuiesc recompensaţi, recunoscu Alekso Ivanov, iar certurile uitate. *Doi mai* e o mică firmă, pentru servicii tipografice mărunte, dar nu-i mai rea decît *Noua democraţie*.

Băură cîte o cafea, făcută de o femeie de serviciu din schimbul doi, discutînd despre evenimentele petrecute în-

tre timp. Eţo Paskov îi aduse la cunoştinţă că organizaţia sindicală îl delegase să ia parte, a doua zi, la depunerea unei coroane de flori la mormîntul lui Avram, întemeietorul oraşului. Alekso se miră plin de încîntare, luînd acest gest ca pe o dovadă că muncitorii îşi recăpătaseră încrederea în el. «Pace în familie, pace la firmă, fericire în suflet !» meditä el sorbindu-şi cafeaua. Ai fi zis că uitase cu totul de Maia Arsova, dar în zadar îl sfătui Eţo să renunţe la viaţa-i desfrînată şi să se întoarcă la Iana Ivanova şi să le aducă în suflete, copiilor, căldura. «Ce ştii tu, bătrîn nebun, de vorbeşti de căldură ?» îi luă peste picior Alekso Ivanov. «Ştim totul despre tine !» i-o tăie cu duritate Eţo Paskov, dînd să se ridice şi să plece. Dar Alekso Ivanov îl trase de cămaşă, silindu-l să se aşeze din nou în fotoliu. Era neobişnuit de bine dispus şi surîzător. Îl întrebă pe adjunct cum stau lucrurile cu căsnicia Nevenei. «De ce mi-a adus ea pe dracul în casă ?» izbucni Eţo cu tristeţe. Îl îngrijora faptul că fiică-sa deja se despărţise. Alekso scoase o sticlă de rachiu din bufet şi, în timp ce-şi ciocneau paharele, îi propuse să-i dea o mînă de ajutor. Dar bătrînul căzuse pe gînduri fiind speriat ce se va întîmpla cu Nevena. Se aşteptase să aibă parte de o căsătorie reuşită, să-i facă nişte nepoţei, dar ginerele îşi şi luase tălpăşiţa din casa de la marginea Pădurii Roşii. Alekso Ivanov se văzu nevoit să-şi îmbuneze adjunctul, dar de ajutat nu ştia nici el cum să-l ajute.

Băură cîte două pahare de rachiu ascultînd zgomotul maşinilor. Se ivi şi şoferul Pero care întrebă dacă era liber să plece acasă. Alekso îl rugă să mai aştepte încă puţin ; să parcheze maşina în garaj şi apoi să se aşeze la biroul Arsovei şi să răspundă la telefon. Îşi simţi pieptul cuprins de o căldură neobişnuită din pricina alcolului şi începu să laude tipografii de la *Doi mai*. Nu-i mai scotea din oameni de nădejde, spre deosebire de cei de la *Noua democraţie* care, cu greva lor, îşi fac de ruşine profesia. Îi asemui cu acei revoltaţi de prin alte ţări care cereau, pe lîngă pîine, şi cozonac. «Habar n-ai de nimic !» se împotrivi Eţo Paskov, adăugînd că muncitorii din toate ţările îşi cer drepturile în acelaşi fel. «Cum pot să-şi ceară în acelaşi fel drepturile, dacă de obţinut le obţin în mod diferit !» zise Alekso Ivanov care călătorise adeseori în

străinătate și mai întîlnise muncitori revoltați. Și începu să povestească despre felul cum făceau greva în fața hotelului San Rafael muncitorii dintr-un mic orășel de pe rîul Nora. «Dar ce-ai văzut tu e nimic ! își sorbi Eto rachiul și refuză să-l asculte. Tu nu cunoști sufletul proletarului !» îi rîse în nas.

Alekso Ivanov turnă din nou rachiu în pahare și ochii îi luciră. «Făceau grevă ca în melodrame !» aruncă el în bătaie de joc. Femeile cîntau despre o oarecare dona Felicia, continuă sigur de el, o femeie de zahăr care avea bungalouri mai la sud de golful D. și care se arătase darnică și nobilă cu bieții chelneri și cu bietele femei care dereticau prin odăile de la *San Rafael*, dăruindu-le toată averea cu o lună înainte de a muri. «Păi de unde știa cînd o să-i bată ceasul ?» sări în sus Eto Paskov cu paharul în mînă. «Îți zic, ca într-o melodramă ! Ha, ha, ha ! Acum dona Felicia zace în cimitir, dar bunătatea ei s-a răspîndit în oraș și astfel, numele ei va trăi veșnic !» răspunse Alekso și se puse nebunește pe rîs. «Doar n-o să mă faci să cred că așa e. Grevele sînt dure și, în urma lor, rămîn și jertfe ! Nu cumva ai visat toată povestea asta ?» întrebă Eto Paskov. «Ba nu, în fața hotelului, în stradă ! Pe cuvînt de onoare ! Unitate muncitorească, înainte ! În veci slavă ție ! Unirea face puterea ! Așa strigau femeile, își dezbrăcau flanelele, iar polițaii le numeau poame care trebuie să-și vadă de drum spre casă !» răspunse în cele din urmă Alekso Ivanov.

— Nu ești în toate mințile ! oftă bătrînul înghițindu-și rachiul. Vrei să-ți întorc prînzul la *Armonia* ?

— Știi cît sînt de obosit ? Nu mai am putere pentru nimic ! Mi-a mai rămas doar să-mi bat joc de alții ! recunoscu Alekso, oftînd de parcă ar fi topit pînă atunci numai fier.

— Fiul tău te așteaptă în Podgorie ! zise Eto Paskov ridicîndu-se. Habar n-ai de nimic ! mai adăugă el vesel.

— Și într-adevăr m-au desemnat pentru depunerea coroanei ? Bătrîn nebun, nu minți ! Repetă-mi încă o dată.

— Nu ești în toate mințile ! clătină din cap Eto Paskov.

— Cînd mă va vedea la mormîntul lui Avram, Manechinul o să facă pe el ! Ha, ha, ha ! îl ridică Alekso pe bătrîn în brațe.

Puțin mai apoi grăbi să-l întîlnească pe Tanas. Era hotărît să-și bată joc de insul cu bărbuță. Mai întîi se opri în fața casei Arsovilor. Maia nu vroi să-l însoțească la întîlnire. «Ce o să pierzi dacă ai să vii cu mine !» o întrebă îndemnînd-o să urce în mustang. «De ce mi-l bagi tu pe gît pe omul ăsta ?» se supără Maia cînd ajunseră în fața Muzeului lui Avram. «Privește, simte-te bine, distrează-te !» îi șopti Alekso Ivanov mulțumit de sine.

Casa în care Avram lucrase ca jurist fusese transformată în muzeu. Om din clasa de mijloc, o vreme urcase chiar cu greu treptele succesului ; mai întîi lucrase ca tîmplar, aidoma bunicului lui Tanas Saveski, apoi făcuse ingineria și, doar mai tîrziu, după ce-și luase licența în drept, deschisese un birou avocățesc. Odăile casei erau mici ; cineva se îngrijea de ele ținînd o curățenie exemplară. În bucătărie puteai vedea aceleași vase în care, cîndva, se gătise mîncarea ; pe masă fuseseră puse flori artificiale, iar lîngă ele ceva de plastic ce imita un codru de pîine. «De ce mi-oi fi pierzînd eu vremea cu voi ?» se revoltă Maia, ținîndu-l pe Alekso de mînă. Începuse să se teamă că Alekso și Tanas, licențiații în drept, se vor tîrgui pe trupul ei. Într-adevăr, în pîntecul ei purta rodul plăcerilor sale, în rest totul îi părea încețoșat. Atît de deșteaptă, își zise, și atît de fără de minte.

Ieșiră din casă și intrară în părculeț. În partea stîngă Maia recunoscu staulele cailor, iar în fața lor cele trei veceuri care, în loc de tronuri aveau niște butoaie de lemn. Ploaia prinse să cadă în șiroaie îmbibînd pămîntul, enervînd-o și mai tare pe Maia. Tanas povestea că Avram era adevăratul întemeietor al orașului. «Mîine ne vom pleca în fața mormîntului său ! zise plin de respect. Cu toate că unii contestă acest lucru, continuă Manechinul, poporul îl diviniza pe Avram.» «Aici el s-a realizat ca om, și-a dăruit toată averea orașului, și, în cele din urmă, aici l-au și ucis !» zise Alekso Ivanov. Tot ascultîndu-l cu atenție, Maia se trezi că are mare nevoie să meargă la toaletă și, pas cu pas, se îndreptă către butoiul din mijloc. Alekso știa că iubita lui avea probleme de rinichi, dar acum nu-și putu ascunde un surîs. Se întrebă cum va reuși ea să stea pe poloboc așijderi lui Avram odinioară.

— De ce m-ai jignit față de ea ? profită Saveski de lipsa Maiei Arsova.

— Să știi că nu mai iert pe nimeni ! răspunse Alekso.

— Îți dai seama cam unde o să ajungi fără mine ?

— La nebuni, împreună cu tine !

— Mai încet. Maia se-ntoarce ! îl preveni Tanas.

— Ce căutăm noi aici ? Nu simți ce urît miroase ? se miră Maia aranjîndu-și părul.

Puțin mai apoi se îndreptară spre cimitirul ce era dominat de monumentul lui Avram. Drumul îi ducea pe alei gazonate ; se intra direct într-o cameră în penumbră : acolo era mormîntul. În mijloc se afla un sicriu de marmură ; jur împrejurul lui, flori artificiale și coroanele unor delegații. Un milițian ședea la pîndă lîngă zidul de marmură pe care erau scrise numele soției lui Avarm : Komnena și a fiilor lor, Moian și Doiran. E întru totul un monument foarte frumos, își zise Maia ; orașul în adevăr îi era îndatorat întemeietorului său. De ce maică-sa, Persa, n-o fi adus-o niciodată să vadă aceste monumente ? Poate că nici măcar nu le-o fi știind, își răspunse imediat. Se uită din nou la ziduri ; unele părți se refăceau, dar monumentul era cel mai frumos din tot cimitirul. Ar fi putut să-l ridice altundeva, se gîndi Maia, cu ochii la ziduri. Asta nu-i drept : astfel sînt desconsiderați ceilalți morți.

În sinea lui, Alekso Ivanov compara mormîntul părinților săi cu mormîntul lui Avram. Simți o strîngere de inimă și o mare nemulțumire. Tanas tot îi dădea înainte cu monumentul, dar Maia prinse să caște și deja nu mai asculta nimic.

— De ce m-ați adus aici ? se miră ea cu glas tare.

— Mîine vor fi depuse coroane de flori, îi explică Alekso Ivanov. Am vrut să fim siguri că monumentul a fost restaurat.

— Ce mă interesează asta pe mine ? se supără Maia.

— La doi pași e casa sorei mele, Tania : zise Tanas curățîndu-și luleaua. Vreți niște strudele cu vișine ?

— Cu Dumnezeu înainte, să mergem acolo ! primi cu cinism Alekso Ivanov. Casa i se numără printre cele mai somptuoase, cu piscină în formă de ou ! Femeia aceea guralivă și durdulie se îmbracă totdeauna cu gust ! Dar bărbatu-său, Niazi Osmanov, are părul deja brumat, e

livid și cu fruntea plină de riduri ! Cu Dumnezeu înainte, să mergem acolo !

— De unde ai aflat ? se miră Tanas Saveski. Niazi și Tania s-au căsătorit în taină ! Furnicarule, de unde ai aflat ?

— Știu totul despre viața voastră, frățioare ! Cîte milioane faceți, cînd mirosiți frumos și cînd puțiți ! izbucni Alekso, prinzînd-o pe Maia de mînă. M-ai trimis la Niazi Osmanov ca să mă umilești ! Iar acasă vă distrați pe seama mea !

— Fii un pic mai omenos, Furnicarule ! rămase Tanas cu gura căscată și cu luleaua în mînă lîngă monumentul lui Avram.

— Îți bate inima ca nebună ! Ce-i cu tine, lupule, se miră Maia Arsova grăbind spre mustang.

— O să mă pomenească el odată ! L-au băgat la răcoare, i-au cerut scuze ! O să vedem noi dacă au să-i mai ceară din nou ! amenință Alekso Ivanov conducînd mașina spre blocul turn.

Și după-amiază, alergînd spre Santara, Alekso Ivanov nu se mai gîndea decît cum să se răzbune pe Saveski. Trecură pe lîngă un castel înfășurat în ceața străvezie. Viktor abia reuși să zărească vechea clădire înălțată pe o colină. La poale, lîngă drum, fusese construit un mare camping, iar în fața lui erau vîndute bilete pentru vizitarea castelului. Acum Alekso îi povestea despre Olga, fata nebună a fratelui lui Pita Saveski, care moștenise castelul, cu toate că demult nu mai trăia în el. După ce-și omorîse cel de al doilea bărbat, în somn — se înțelege, ea zăcuse un pic la închisoare, dar nu laolaltă cu ceilalți osîndiți, ci într-o celulă rînduită aparte. Apoi se căsătorise cu milițianul care o păzise la închisoare. Viktor își întrebă tatăl dacă el credea povestea și dacă văzuse vreodată celule amenajate aparte. Așa povestește poporul, dădu înapoi Alekso, iar în popor stă toată înțelepciunea. Astfel tinereii dispărură fără urmă și grai ; se ascundeau amîndoi de oamenii care îi cunoșteau și-i urau «Dacă ar fi fost fata vreunor părinți săraci, ea și astăzi ar fi zăcut în celulă ! Dar banii lui Niazi Osmanov deschiseseră toate ușile !» povesti cu obidă Alekso. Se mai răcorise puțin, răzbunîndu-se pe neamul lui Saveski.

— Judecătorul a decis că bărbatul şi-a ucis nevasta ? glumi Viktor.

— Păi nu, măi, băiatule ! Caz tipic de autoapărare ! răspunse Alekso cu ochii la castel. Femeia fără apărare în mîinile unui tiran ! îşi aduse el aminte de cearta din faţa monumentului lui Avram.

— De ce nu-mi aduc aminte de drama asta ? Cînd s-a întîmplat ? continuă Viktor să se distreze.

— Au trecut nouă ani de atunci ; tu erai mic ! răspunse Alekso răvăşit, nepricepînd nimic.

— La noi în oraş a fost condamnată ?

— Nu, în cel vecin ! Dar dovezile nevinovăţiei au fost căutate aici, pe colină ! Tanas Saveski s-a ţinut deoparte, cu toate că ziarele scriau despre presiunile sale asupra judecătorilor. Şi Niazi Osmanov fusese pomenit, dar cine să ştie întregul adevăr ? Olga a părăsit iute oraşul, iar mortul a rămas să putrezească în cimitirul din zona industrială. Fusese un tînăr frumos, dar, din păcate, muncitor sărac ! zise Alekso cu o prefăcută tristeţe în glas.

— Pot să te întreb ceva ? întrebă Viktor.

— Despre Olga Saveski ?

— Nu ! Despre prietenul tău, Tanas ! răspunse Viktor.

— Dacă l-aş ucide ? Asta vrei să mă întrebi ? se trezi Alekso prins ca într-o cursă.

— Văd că strîngi tare volanul ; pesemne că ţi-l închipui ca pe-o găină tăiată ! Păi asta mă chinuie, să nu-ţi murdăreşti mîinile ! zise Viktor.

— Eşti încă tînăr, nu eşti muşcat de şarpe.

— Nu mai sînt atît de tînăr ! Prietenii nu trebuiesc urîţi.

— Ce-ţi pasă ţie de el ?

— Aud şi eu cînd te certi cu mama ! Tu o învinuieşti din pricina lui ! Mi-l aduc aminte de cînd a venit la masă la noi. Păi, zic eu, dacă vă urîţi, nu trebuie să colaboraţi ! Lumea e mare ! filozofă Viktor întins pe canapea.

— Nu-ţi fie teamă, n-am de gînd să ajung ucigaş ! surise Alekso şi vroi să schimbe discuţia, dar se răzgîndi. Ce-i cu tine ? La vîrsta mea vrei tu să-mi faci educaţie ? S-au te-a răscolit povestea despre nebuna aceea de Olga ? Nu vreau nici să fiu condamnat, nici n-am chef de închisoare !

— Păi atunci, nici palatul ăsta nu-i al Olgăi nebuna ! rîse Viktor. Ai uitat că aici e tabăra de vacanță a copiilor ? Adu-ți aminte de cîte ori m-ai adus aici, înainte de a cumpăra casa din Santara ! îl luă în bătaie de joc Viktor.

— Nu mă face nebun acuma ! roși Alekso Ivanov.

— Așa-i ! Nici noaptea nu știe ce vor aduce zorile.

Viktor își scărpină gîtul, renunțînd să se mai holbeze la castel.

— Stai acolo și vezi-ți de treabă.

Alekso se străduí să uite minciunile despre castel și apăsă pe accelerator.

— Știi cumva ce ne va da maică-ta la cină ? În curînd vom ajunge acasă și o vom duce ca-n rai ! Timp avem berechet și nu stăm nici rău cu banii !

— Îl urăști pe insul acela ? îi aduse din nou Viktor aminte de Manechin.

— Păi nici el nu mă-nghite, pricepi ? răspunse Alekso îndreptînd volanul. De-ai ști cît m-a umilit la bancă ! oftă el.

— Fugi din fața lui ! îl povățui Viktor.

— Dar el e cu mult mai rău decît îți poți închipui !

— O să mă molipsești cu neîncrederea asta a ta ! mormăi Viktor întorcînd capul.

Acum Alekso Ivanov nu mai conducea mașina pe autostradă ci pe un drum vechi, denivelat, care dădea ocol lacului. În apropierea castelului îi aștepta ceața, iar valurile cenușii loveau în stînci. Peisaj tipic makedonean, își zise Alekso : jur împrejur ferme împrejmuite cu sîrmă ghimpată și turme de vite păscînd pe cîmpurile înceţoșate. Se trezi lîngă o vale seacă înfășurată în vălătuci de ceață străvezii, apoi urmară niște instalații de pompat apa. La marginea drumului se întindeau viroage cu apă stătută, pline de păpurișuri și de broaște. Se iviră tufe de leandri sălbateci, mărăcinișuri îngălbenite și, din nou, ferme cu turme de vite.

— Mă doare groaznic piciorul stîng ! Ce mai poate fi și asta ? vroi el să-i trezească lui Viktor compasiunea.

— Reumatism, nu vezi cum e vremea ? Să ne oprim, dacă ți-e rău ! propuse Viktor, bătîndu-l cu blîndețe pe umăr.

— Mai bine să ne grăbim ; acasă ne așteaptă sărbătorita ! spuse Alekso oprind mașina.

Viktor îi ridică apoi cu atenție cracul pantalonului și, parcă speriat la vederea venelor umflate, zise : «Și eu am același necaz. Și venele mele sînt mărite !» încercă el să-l mîngîie. Îi propuse să nu-și mai obosească piciorul bolnav și să-i dea lui voie să conducă mașina ; încă puțin și o să se odihnească pe veranda casei din Santara, privind cețurile cenușii, în vreme ce maică-sa, ca un adevărat vraci, îl va doftorici cu leacuri băbești : ierburi, descîntece, înțepături de ac ; de cîte ori nu-i ușurase lui durerile !

— Chiar te-ai decis, fără drept de apel, să pleci la armată ? întrebă deodată Alekso.

— Trebuie să plec, tati, dacă mă înțelegi ?! Ceva s-a frînt în mine ! Ori plec ori o să sufăr ! se apără Viktor.

— Dar nu ne-am înțeles noi ca să-ți iei mai întîi diploma ?

— Trebuie, tati, trebuie ! Dacă nu plec, va fi rău pentru toți ! Știu ce se întîmplă acasă, și nu pot să ajut pe nimeni ! răspunse Viktor trist, cu privirile rătăcite în depărtare.

— Și unde ai să faci armata ? În Banat ? glumi Alekso.

— Nu știu unde voi fi repartizat ! ridică Viktor din umeri.

— Aceea pe care-am văzut-o eu în Pădurea Roșie ți-e bănățeanca ? întrebă Alekso mort de curiozitate. Foarte frumoasă fată ! adăugă mulțumit.

— Nu-mi mai atinge rănile, te rog. Și nu te mai uita la mine ca la un țînc pe care-l poți dojeni, îl rugă Viktor.

Drumul era destul de îngust și Alekso se văzu nevoit să conducă atent din pricina piclelor ce acoperiseră lacul. Ici-colo, pe porțiunile însorite, se iveau tot soiul de călători care făceau autostopul : solizi, stînd pe jos pe marginea drumului, țineau în mîini tăbliță pe care scriseseră, cu litere șchioape, numele Santarei, așteptînd să-i ia cineva în mașină.

— Îi iei ? întrebă Viktor.

— Parcă ar fi niște porci ! se strîmbă Alekso.

— Dar vor fi soldați buni ! răspunse Viktor. Tu nu știi cît sînt de curajoși.

— Aştia sigur sînt plini de păduchi şi de tot soiul de boli contagioase. Şi de ce mă rog s-ar lupta ei acum ? întrebă Alekso.

— Nu acum, ci mai tîrziu, dacă va fi nevoie ! De ce nu i-ai luat ?

— Eu să-i duc pe porcii ăia ? Ăia vor fi soldaţi exemplari ? se strîmbă din nou Alekso.

— Cine-ţi dă dreptul să-i numeşti aşa ? Păi ei sînt din brigăzile de tineret ; se întorc pe la casele lor ! Ia măcar doi, pe locurile din spate ! îl rugă Viktor.

Lung şi monoton conduse prin munţi ; ceaţa nici gînd să se ridice. Şi-acolo a plouat azi, se gîndi Alekso. Înaintară printre stîncile lunecoase şi cenuşii, apoi se apropiară de lacul ale cărui valuri loveau cu putere în maluri. Nişte păsări ţipau printre rîpi. Trecură încă un pod de lemn, apoi se ivi un grup de biciclişti. Lui Viktor, de cînd lăsaseră în urmă autostopiştii, îi cam pierise tot cheful ; moţăia plictisit.

— Dacă o să mi se-ntîmple ceva la armată, nu vreau să mă plîngi ! oftă el.

— Mă iei drept un om fără sentimente ? se miră Alekso.

— Nu ! Dar cred că n-ai să fii sincer ! Iar după ce o să te despărţi de maică-mea, chiar ai să ne uiţi cu totul !

— Cine ţi-a spus că ne vom despărţi ? se holbă Alesko.

— A primit invitaţia să se prezinte la tribunal.

După buletinul de ştiri, la radio urmă o repriză muzicală. Spikerul anunţase intrarea în vigoare a mai multor legi în legătură cu standardul de viaţă al populaţiei, apoi cîteva din activităţile guvernului în probleme de politică externă şi, în cele din urmă, pomenise şi de duşmanul intern şi extern care nu dădea semne să se potolească. Drumul se mai lăţise puţin ; verzile pajişti se iţeau prin ochiurile ceţii ; pe margini tufişuri pline de flori ; nişte cantonieri cu tăbliţe galbene în mîini îndemnau şoferii să conducă mai încet. Din nou se arătară nişte pereţi înalţi de stîncă ; abia acum se aflară, într-adevăr, aproape de lac. Flori minunat colorate îi atraseră lui Viktor privirile, dar Viktor era tot trist, iar ceaţa deveni şi mai groasă, acoperind în curînd totul. De cîteva ori erau gata-gata să se lovească de camioanele ce grăbeau din sens invers

— De ce ai ales vechiul drum ? întrebă Viktor.

— Păi n-ai vrut să stăm de vorbă ? Am crezut că vom avea nevoie de mai multă vreme ! se apără Alekso Ivanov.

— Rezultă că nu prea avem ce ne spune !

— Critică-mă, așa-i cel mai ușor ! îl provocă Alekso.

— Știi ce zice Virgil despre tine ?

— Că înșfac tot ce pot de la viață ! răspunse el în fugă, ciulindu-și urechile să audă mai bine răspunsul fiului său.

— Nu ! Ci că trebuiești ajutat ! îl surprinse Viktor.

— Nu sînt nici hoț, nici criminal ! se supără Alekso.

— Virgil ți-e prieten.

— Cum se mai simte nevastă-sa ?

— Nu știu, cred că a murit ! zise aproape în șoaptă Viktor.

— O să-i vină greu cu copiii ! oftă Alekso, rușinat că nu știa nimic de moartea femeii. L-am visat acum două nopți !

Drumul se dovedi din ce în ce mai greu ; în cîteva locuri îl reparau. Un elicopter trecu peste piscuri. Simți mireasma măslinilor sălbatici care creșteau pe marginea drumului. Opri într-un parcaj plin de gunoaie. Se cățără printre tufișuri și se lăsă pe vine. Iarba se uscase și mirosea a benzină. Peste o clipă se ivi soarele. În parcaj zări un *golf* roșu ; se miră nevăzînd pe nimeni în el. Se uită cu luare aminte printre tufișuri și zări, la cîteva aruncături de băț, o femeie tînără cu poalele ridicate. Își reveni din toropeală și simți o flacără rumenindu-i obrajii. Se piti pe după tufișuri și rămase cu gura căscată. Femeia își scutură rochia, apoi începu să se pieptene. Lui Alekso îi trecu prin minte s-o prindă în brațe și s-o trîntească în iarbă, dar văzînd murdăriile din jur, își zise că nu era un loc tocmai potrivit pentru făcut dragoste. Se depărtă și prinse să dea din umeri de parcă ar fi făcut gimnastică ; se întindea și căsca chipurile somnoros, apoi privi spre valea ce se deschidea în față. Piciorul stîng îl durea de la șold în jos. Se așeză pe o piatră lîngă parcaj și urmări pașii femeii care se întorcea spre *golful* ei roșu. Valurile lacului vuiau ; se făcuse puțin frig. Deodată gîndurile îi fugiră la averea lui Tanas, în Mantovo. Se întrebă dacă Maia Ar-

sova n-o fi plecat cumva cu Tanas Saveski la doamna Sintia.

— Ţi-ai mai odihnit piciorul ? auzi în spatele său glasul lui Viktor.

— Blestemat loc : nici tu closet, nici tu cişmea ! Cine dracu m-a pus s-o iau pe vechiul drum ? răspunse Alekso supărat şi se ridică.

— Sîntem în trecere ! îl calmă Viktor.

— Deja mă enervează totul ! Măcar o cişmea să fi pus, să-mi spăl şi eu mîinile ! răspunse Alekso şi sendreptă spre mustang.

Ceaţa prinse să se retragă prin povîrnişuri ; acum Alekso conducea prin strungă. Trecură un pod, cu balustrade de fier, care abia se mai ţinea. În apropiere se ivi aşezarea mondenă numită Karamela. La marginea drumului plin de hîrtoape, cîţiva inşi de la camping te îmbiau cu sandvişuri şi cafele.

— Cum stă cu paralele ziarul tineretului ? întrebă Alekso Ivanov parcă în treacăt, încetinind viteza.

— Nicicum ! N-am mai văzut bani de la ziua tineretului ! surîse Viktor.

— Păi atunci cum vă descurcaţi ?

— Pe veresie ! hohoti Viktor.

— Să bem aici cîte-o cafea ? schimbă Alekso vorba.

— Eu n-am nici o grabă ! fu de acord Viktor.

Parcară în faţa unui mic restaurant numit *Enver*, unde li se aduse imediat cafeaua comandată. Alekso plăti fără nici un cuvînt, apoi porni să se plimbe prin Karamela. Viktor o luă după el, nepricepînd de ce taică-său se îngălbenise la chip şi devenise nervos. Îi propusese să se oprească în faţa librăriei *Ceatol* care vindea literatură metafizică. Un oarecare Bagram din India îi sfătuia pe cei bogaţi ca, pe viitor, să nu-şi mai înalţe casele pentru week-end la marginea şoselelor, fiindcă le vor fi surpate de soartă şi de furia ei demonică. Le propunea să-l urmeze către promisele spaţii libere ale cosmosului, fiindcă numai astfel vor putea să-şi salveze sufletele. Chipul său frumos era fotografiat pe coperţile cărţilor : maiestuos, cu ochi mari şi pătrunzători, cu barbă şi cealma, arzînd de dorinţa de a-i converti pe toţi puturoşii. Cît e de frumos, se gîndi cu invidie Alekso Ivanov ; sigur

că e asaltat de femei. Îi veni în clipa aceea să-l scuipe. Lîngă el, vînzătoarea, o femeie în vîrstă, ușor palidă și cu un surîs atrăgător, le propuse imediat să cumpere și să citească opera acestui propovăduitor.

— S-o luăm la picior de-aici ! șopti Alèkso.

— Dar ăsta o să se țină după noi ! rîse Viktor.

Se înserа ; acum drumul spre Santara era curat, larg, frumos, flancat de brazi înalți. « Să conduci cît mai încet, ca s-ajungi cît mai la vreme !» cînta în glumă Viktor, căutînd la radio ceva muzică. Și lui Alekso i se întoarse, ca prin vrajă, toată buna dispoziție și prinse să-și mîngîie fiul cu mîna dreaptă.

— Te-ai supărat ?

— Dar piciorul ți-a trecut ?

— Mocnește ca jarul sub spuză ! rîse Alekso.

— Cu adevărat n-ai de gînd să te desparți de mama ?

— Fii sigur ! Taică-tău doar nu-i sugar ! răspunse, plin de el, Alekso, dar iute se scutură.

— Aș vrea să trăiesc undeva, într-un loc îndepărtat ! oftă Viktor și se întinse în mașină.

— Cu frumoasa bănățeancă ? Crezi că asta-i ceva romantic ?

— Comunicarea cu natura e mai curată ! făcu Viktor fețe-fețe, de cum taică-său îi pomeni de iubită.

— De ce nu te întorci la Posoki ? glumi Alekso.

— Într-o zi o să se întîmple și asta ! zise Viktor sigur pe vorbele sale. Sîmbăta următoare o să duc doi saci cu ciment și-o să zidesc mormîntul lui bunicu-meu ! E atît de sărăcăcios ! adăugă el întristat.

— Și-o să te duci fără mine ?

Lacul dispăru iarăși printre ceturile cenușii. Sufla un vînt abia simțit prin care se juca un stol de păsări. Curînd se înseninа din nou ; Alekso mișcă volanul, iar Viktor se uită înapoi la niște căsuțe de lemn. Trecură niște țărani călări și niște femei cu feregele. Mașina intră iar într-o zonă împădurită ; se apropiară și mai mult de lacul cu valuri înspumate. Alekso se mira cît de mari erau valurile și cît de tulbure apa. Pe țărm văzu farul, iar ceva mai încolo un vechi vapor ancorat, așteptînd să se mai îmbuneze vremea. Ce climă ciudată, își zise Viktor, cînd soare, cînd ceață. Într-adevăr e sfîrșitul verii, dar de ce

s-o fi făcut atît de frig ? Şi de ce o fi atît de lăudată Santara, cînd iarna e bîntuită de vînturi, iar adeseori e zguduită de cutremure ? Îşi privi deodată tatăl ; se gîndi că ei reprezintă două lumi care nu se vor înţelege niciodată. Inima prinse a-i bate ca o tobă. Totul îi deveni ciudat şi insuportabil în maşină ; făcu feţe-feţe şi-l cuprinse tristeţea ; parcă îl potopise sila şi de el şi de tatăl său. Drumul mai coti încă o dată, iar maşina tăie bulevardul principal al Santarei.

În faţa curţii Ivanovilor era forfotă mare. Cîteva vecine se chiorau pe la gard, iar un grup de bărbaţi fumau de partea cealaltă a străzii. Fetele se văicăreau prin curte, speriate, înlăcrimate, disperate. Viktor îi fulgeră cu privirile pe cei adunaţi ; deschise fereastra maşinii, cu gîndul de a-şi striga surorile. Alekso parcă pe cît îi şezu în putere mai iute şi o luă la fugă spre curte. Vecinele se feriră cu viclenie de privirile scormonitoare ale lui Viktor, dar priviră din nou prin gard în curtea Ivanovilor.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă îngrijorat Viktor. Mama ? se gîndi el imediat la durerile ei de stomac.

— De-aş intra în pămînt de ruşine ! răspunse Vida cu ochii şiroind de lacrimi şi ridicînd speriată din umeri.

— Ce eşti tu de vină ? o alina Solza.

— Nu trebuia să încep toată cearta ! îşi şterse Vida lacrimile de pe obraji.

— Despre care ceartă e vorba ? Fă-mă să pricep ! ţipă nerăbdător Alekso.

— Cu mama ! Din joacă a ieşit dandana mare ! zise Solza care arăta a fi mai cu picioarele pe pămînt şi-o îmbrăţişă drăgăstos pe Aniţa.

— De ce nu plec din casa asta ! Pămîntule, de ce nu mă-nghiţi ? hohotea Vida.

— Dar spuneţi odată, ce-i cu mama ? insistă Viktor.

— A luat otravă ! răspunse Aniţa cu lacrimi în ochi. A vrut să ne lase orfani ! plîngea şi ea.

— Ce otravă ? urlă Viktor. De ce otravă ?

— Uşurel, frate, ce-a fost mai rău a trecut. Acum mama se simte ceva mai bine ! îi şopti Solza lui Viktor.

— Şi unde-i acum mama ? tremura el.

— E acasă, întinsă în pat ! Adineauri a plecat și salvarea de-aici ! Ce-a fost greu a trecut, frate ! îl liniști Solza.

— Atunci de ce stați pe-afară ? se interesă Alekso Ivanov cu vorbă blîndă, ca de vinovat.

— L-am condus pe doctor ! El ne-a sfătuit cum s-o îngrijim pe mama ! răspunse Solza.

— Hai în casă ! Să nu se mai uite vecinii ca la circ ! zise Viktor, îmbrățișînd-o cu gingășie pe Vida.

— V-am murdărit obrazul, frate ! zise Vida. Mai bine aș pleca unde-oi vedea cu ochii.

— Ce naivă ești ! Crezi că avem obrajii curați ? izbucni Viktor cu cinism, privindu-și tatăl cu ură.

— Vreți să vă pun de cină ? întrebă Solza un pic mai bine dispusă și se și îndreptă spre verandă.

— Eu o să te ajut ! zise și Anița luîndu-se după Solza.

— Hai, nu mai plînge ! îi șopti Viktor Videi intrînd în casă. Cînd voi fi soldat mă voi bucura dacă-ai să-mi scrii. Ai să mă uiți, surioară ?

— Niciodată, frățioare, niciodată ! zise Vida la pieptul său.

Alekso Ivanov dădu fuga în camera Ianei și îngenunche lîngă pat. Ea îl privi cu ochii disperatului care s-a întors din morți. Tăcură cîteva clipe în amurgul care se lăsa, apoi el îi cuprinse mîna rece și-i sărută degetele. Lîngă pat văzu o cană cu apă și-un pahar golit pe jumătate, apoi o cutie cu tablete. O muscă verde, care căuta să iasă prin geamul ferestrei, frînse liniștea.

— Cum te simți acum ? întrebă în șoaptă Alekso.

— Parcă aș pluti ! Nu mă doare nimic ! răspunse Iana cu un hîrîit în gît.

— De ce-ai făcut asta ? căpătă Alekso curaj. Ai vrut să mă lași văduv ? adăugă cu ipocrizie, strîngîndu-i degetele palide de la mîna stîngă.

— Nu știu ! Mi s-a luat de toate ! oftă Iana Ivanova.

— Fetele te-au jignit ? Nu se lăudau că sînt harnice și ascultătoare ?

— Oh, cu Vida m-am certat ! Nu știu de ce m-am luat de ea ? Dar mi-a spus că nu va mai face nuntă, fiindcă marinarul și-a luat valea ! Am certat-o ca orice

mamă, știi, Alekso, mi-a scăpat din mînă ! Dar nu-i vreau răul, mă doare ce se-ntîmplă cu ea ! Iar Vida s-a supărat ; învinovățea pe toată lumea ; începuse să te batjocorească și pe tine. Și uite așa, am plesnit-o, apoi am transformat totul în casă de nebuni ! zise abia auzit Iana.

— Să mă batjocorească pe mine ? se scutură Alekso.

— Voia să mă jignească pe mine și de aceea a pomenit de tine. Zicea că te-a văzut pe vaporul *Morfoza !* Biata de ea, era disperată și nu știa ce spune ! Dar apoi i-a părut rău ; și-a cerut iertare ! N-o mai certa și tu ! De unde să priceapă ea că și mie mi se umpluse de amar paharul ? îl îmbună Iana Ivanova.

— Îți aduci aminte de mansardă ? De ucrainieni ? îi strînse Alekso mîna-i rece, încercînd să-i aducă aminte de anii tinereții înflăcărate de dinainte de căsătorie.

— Rochia din vremea aceea încă o mai port ; n-ai observat ? trecu un surîs pe buzele Ianei. Îmi aduc aminte și vorbele acelea arăbești. *Dasmek, habiba,* care mai erau celelalte ?

— Crezi că n-am putut să ne dăruim ceea ce ne-am promis ? întrebă Alekso aplecat spre patul Ianei.

— Nu știu, mintea nu-mi lucrează, parcă aș pluti ! oftă Iana privindu-și cu căldură bărbatul.

Era foarte obosită și el o sfătui să tragă un pui de somn. Ea se apără spunînd că deja nu mai putea dormi, că se va odihni puțin, iar la cină se va ridica. Numai să-i treacă amețeala asta. Alekso îi luă amîndouă palmele între mîinile sale și-i ceru să-i dea toate lămuririle. Doctorul sosise la vreme, îi dăduse ceva să vomite ; scăpase iute de otravă. Îi spusese că nu avea nevoie de spitalizare dacă în casă va avea liniște ; îi prescrise și niște medicamente împotriva durerilor de stomac. Apoi îl întrebă pe Alekso unde sînt acum copiii și dacă și Viktor se-ntorsese acasă. Bărbatul îi răspunse cum stau lucrurile, ea se închină ușurată. «Fie slăvit Cel-de-sus, că sîntem cu toții acasă !» șopti ea. Îl îndemnă pe Alekso să se ducă să mănînce, înainte de cină, ceva împreună cu Viktor ; avea varză cu dovleac, friptură de văcuță cu orez, puteau încălzi și supă, salată acră și bere de rădăcină. A doua zi va găti ceva

osebit, pentru sărbătorirea celor șaptesprezece ani de la nașterea Solzei. Alekso deschise fereastra ; musca verde își luă zborul. Simți amurgul plăcut ușurîndu-i sufletul. În parc cîntau greierii, pe drumeagul asfaltat trecură două mașini. Nu știa ce să facă : să rămînă lîngă soție ori să coboare la copii. Cu adevărat se simțea ca un ins disprețuit, fără caracter, trăindu-și calvarul.

14.

Vîntul de miazănoapte prinse a bate mai tare; pe verandă se făcu frig şi, deodată, lui Alekso începură să-i tremure mîinile goale. Serile în Santara erau de obicei răcoroase din pricina lacului şi a munţilor din apropiere. În frumuseţea aerului străveziu, în timp ce o pasăre ţipa prin arborii înalţi, sfîrtecaţi de trăsnete, se gîndi la săptămîna care trecuse. Evenimentele îl zguduiseră şi nici nu putu cîntări care dintre ele fusese cel mai plin de necazuri. Perfidia Maiei Arsova care, mai mult ca sigur, plecase cu Tanas Saveski în Mantovo ? Viclenia marinarului îngîmfat care-i lăsase fiica grea şi, fără nici o mustrare de conştiinţă, plecase pe mări pentru a nu se mai întoarce niciodată ? Făţărnicia lui Andrei Pagiov care deja se aşezase în fotoliul lui la tipografie ? Drama otrăvirii Ianei Ivanova în casa aceasta frumoasă ? Sau dispreţul lui Viktor care-l contrazicea şi-l socotea drept un ins care înhaţa tot ceea ce-i scotea în cale viaţa ? Se simţi rupt de lume şi gîndurile i se amestecară. Îşi adusese aminte de încăpăţînarea culegătorilor, apoi de măsurile propuse de juristul autoconducerii. Tremura în verandă întrebîndu-se dacă nu cumva se lupta cu morile de vînt.

E oare posibil să fie atît de frig la sfîrşitul verii ? Palatul său dispunea de o plajă privată, dar acum se-nnoptase şi bătea vîntul, aşa că nici nu mai putea fi vorba de o baie în lac. I-ar fi făcut bine să-şi mai fi răcorit fruntea care-i ardea, cu toate că pieptul şi mîinile i se-nfriguraseră. Privi trist azaleele şi brazii : în casă nu-i venea să intre, însă nici pe terasa cu stîlpi ovali nu-l mai îmbia nimic. Privi steagul sfichiuit de vînt şi se sprijini de stîlp. Era

stăpînul unei case minunate, ridicată în vechiul stil macedonean, plină cu lucruri de preț, dar acum nu-i venea să intre într-însa. Luă o scară, urcă pînă la bățul metalic, strînse steagul și-l lăsă lîngă ușă. Doamne, cît e de nefericit! Prinse să se căinеze singur; îl năpădiră lacrimile, se lăsă deprimat în genunchi, apoi se așeză lîngă stîlp. Era el cu adevărat un ins care înșfăca tot ceea ce-i înlesnea poziția, sau toată această bogăție o adunase prin trudă cinstită? Rafail Burov renunțase, în cele din urmă, să-i mai cerceteze proveniența averii din clipa cînd îi descoperise datoriile avute la bănci, înțelegînd că n-ar fi putut susține o învinuire. Deci, în fața legii Alekso rămăsese curat. Dar cum era față de el însuși, și-i fața copiilor? De ce în jurul său totul se destrăma: căsnicia, cariera, fericirea? Diavolul îl tîra spre prăpastie, de vreme ce începuse să-l mustre conștiința. Deja nu mai simțea nici o bucurie nici la gîndul că fusese ales printre cei care a doua zi urmau să depună coroana de flori la mormîntul lui Avram.

— Masa e pusă, tati! strigă Solza deschizînd ușa; un snop de lumină o însoți cînd se apropie de el.

— Nu mi-e foame; începeți fără mine! răspunse el în șoaptă.

— Ce-aveți astă seară cu toții? se miră Solza agățîndu-se alintată de gîtul lui. Nici Viktor nu vrea să mănînce!

— Lasă-mă singur, comoara mea! Servește-i pe ceilalți! îi mîngîie Alekso obrajii și părul.

— Dacă-mi promiți că mîine vom înota împreună! puse condiții Solza Ivanova.

— O să-notăm, fetița mea, și-o să petrecem! oftă Alekso amintindu-și de ziua ei de naștere. Ți-am cumpărat și-un cadou! adăugă în șoaptă.

— Știi ce? Fără tine și fără mama nu pot să-mi închipui viața, îi murmură Solza la ureche și apoi îl sărută.

— Hai, nu întrece măsura! Ești femeie, vei avea copiii tăi, se împotrivi Alekso, care se dorea singur.

— Nu vreau să am copii! răspunse hotărîtă Solza, nevăzînd prin întuneric cît de speriat era tatăl său.

— Prostii! Hai, du-te și servește cina! zise cu asprime în glas Alekso.

— Dar nu întîrzia prea mult ! îl rugă Solza, luînd-o de-a-ndaratelea spre casă. Atît de rar am cinat împreună în vara asta ! adăugă închizînd ușa în urma ei.

Casă bogată, dar fără noroc, se gîndi Alekso Ivanov privind cum dispar ultimele unde de lumină. Un adevărat muzeu plin de rarități adunate de prin atîtea țări, dar cui îi servesc la ceva aceste lucruri moarte ? Ele ar fi putut tulbura doar un musafir care le-ar fi admirat întîmplător, dar acum ele trezeau în Alekso numai tristețe și iad. Se gîndea la clevetelile celor ce spuneau că înșfacă tot ceea ce putea fără să-i pese de nimeni. Cum așa ? Era mîhnit fiindcă nu avea cui își deschide inima. Muncise aproape douăzeci și cinci de ani ca să aibă o casă și o vilă pentru odihnă — păi îi putea oricui dovedi că totul era cîștigat cu sudoare și cinste. Dar îl vor înțelege oare fiul său și generația asta revoltată a lui, se întrebă Alekso. Ce ironie a sorții, își continuă gîndul, cu ochii la bătul de metal al steagului ; Viktor se rușina de averea pe care avea s-o moștenească ! Ce-o fi mai vrînd golanul ăsta de la el? Să trăiască într-un beci și să mănînce conserve ? Strălucirea lui să se prefacă în fulger, iar casa să fie spulberată de vînturi ? Cum adică : dacă adunase aur însemna că nu era un om cinstit ? E-adevărat, coborîse din Posoki ca un coate-goale, dar în urma sa ședeau aproape trei decenii de muncă : era și timpul să se îmbogățească. Peste vreo cîțiva ani, de cum va scăpa de creditele bancare, își va plăti și datoria față de Simon ; mormîntul de lîngă biserica Sfînta Vineri îl va ridica aidoma monumentului lui Avram. Astfel se măcină în întuneric Alekso Ivanov, pînă cînd o pasăre din arborii din preajmă îl sperie cu țipătul ei tăios.

Căsnicia lui se desfăcuse deja, dar acest lucru nu rezolva nimic. Nemulțumirea sa era la fel de adîncă precum un puț fără fund. Păi ce importanță avea fiul său în toată povestea, prinse curaj în întuneric, cînd Maia Arsova îi dădea peste cap toate planurile ! Pînă acum cîteva zile știa clar ce avea de făcut, dar acum se afla într-o îngrozitoare dilemă : îl apăsa această viață murdară. Toată agoniseala muncii lui părea a fi fără nici un rost ; nu găsea în el nici o putere să-i dea avîntul de care avea nevoie. Deodată simți pe umăr mîna Ianei Ivanova ; îi privi trupul uscățiv ; recunoscu imediat rochia de casă în care

era îmbrăcată. Se miră văzînd-o că se ridicase din pat şi-mbrăcase rochia aceea pe care i-o dăruise în anii studenţiei.

— De ce nu stai în pat ? o dojeni în şoaptă.

— Dar ţie nu ţi-e frig aici ? întrebă Iana aşezîndu-se lîngă el.

— Nu vreau să vadă copiii cît îmi vine de greu !

— Ştii ce e cel mai greu, Alekso ? întrebă Iana urmărind nişte lumini ce se mişcau pe lac.

— Deja nu mai ştiu nimic ! oftă din rărunchi bărbatul. Şi mie mi s-a umplut paharul.

— Anii, dragul meu, ei sînt cei mai grei ! Trebuie să-mparţi patul cu o femeie în vîrstă, oftă Iana Ivanova.

— Nu mai spune prostii ! o certă Alekso îmbrăţişînd-o. Ai ajuns numai piele şi oase.

— Pînă acum n-a fost rău ; puteai rupe şi cîrpi. Dar nu crezi c-a trecut vremea-aceea ? întrebă în taină Iana.

— O vom cîrpi din nou, dacă vrei ! Nu te mai amărî astă seară, pentru Dumnezeu ! Ai slăbit, ţi-ai pustiit tot trupul ! îi şopti duios şi o sărută pe ureche.

— Aştepţi să ni se-ntîmple ceva frumos ? întrebă Iana.

— Cum să nu ? O să-mi găteşti ceva aparte pentru mîine ? se strădui Alekso să glumească.

— Dacă ai să rămîi acasă, o să mănînci ce doreşti !

— Aş vrea mai devreme, Iana. Pe la amiază trebuie să depun coroana de flori la mormîntul lui Avram ; m-au delegat din partea sindicatului.

— Mi-e frig aici ; hai să mergem la copii, propuse Iana ridicîndu-se, dar din nou se aplecă spre Alekso. Să ştii, cred că Viktor ascunde o mare taină ! Mi-e teamă pentru băiatul nostru ! oftă ea.

— Să-ţi fie frică pentru Solza, ea îmi pare tare ciudată ! îl luă gura pe dinainte, uitîndu-se la Iana. Iar fiutău e îndrăgostit, de-aceea e aşa ! O să-ţi aducă o mireasă frumoasă ! vru să glumească Alekso, dar simţi o apăsare în coşul pieptului.

— Auzi, acolo sus, un avion printre nori ! arătă Iana cu mîna spre cer.

— Lasă-le-ncolo, n-au decît să zboare ; spune-mi cum mai stai cu durerile de stomac ! se interesă Alekso.

— Of, doar n-o să te plictisesc tot timpul cu bolile mele ! zise mai veselă Iana.

— Nu te-ngrijora pentru Viktor ; e un băiat şi jumătate. I-am văzut şi iubita şi n-are gusturi rele deloc ! repetă Alekso Ivanov.

— Vrei să-ţi povestesc despre marinar ? întrebă Iana.

— Care marinar ? se miră Alekso.

— Ala al Videi ! răspunse Iana Ivanova.

— Că şi-a luat valea cu vaporul ?

— Nu doar atît. Dar n-o să se mai întoarcă niciodată; avea la Kavala nevastă şi doi copii.

Glasul Ianei se umplu de amar şi de jale pentru Vida.

— Cine ţi-a spus asta ? Dacă mai dau încă o dată ochii cu păunul ăsta, îl omor cu mîinile mele ! Cine ţi-a spus ?

Alekso îşi aduse aminte de călătoria de pe vasul *Morfoza*.

— Vida, biata de ea ! S-a încurcat cu un bărbat însurat ! De aceea ne-am certat, şi-am văzut negru în faţa ochilor ! îi explică Iana Ivanova.

— Nu te mai agita ; pentru azi ţi-e de ajuns ! Mîine vom vedea ce-i de făcut ! Vida o să se ducă la doctor, apoi să-şi vadă de examene ! Să mergem la copii ! o îmbună el.

O ajută să meargă, sprijinind-o pînă-n verandă. Era uşoară şi obosită ; parcă ar fi ţinut în braţe un fulg. Iana se cuibări pe umărul lui şi-l sărută pe obraz. Alekso simţi un miros de vomă, dar ochii i se umplură de duioşie. O mîngîie pe păr, îi strînse mijlocul, şi-i promise pentru a doua zi, dacă va fi vreme frumoasă, înaintea prînzului sărbătoresc, mai înainte de a pleca la mormîntul lui Avram, s-o plimbe pe riviera. Ea vroi să-l întrebe despre citaţia primită de la tribunal, dar se abţinu.

Deodată îşi întoarseră amîndoi privirile spre poartă. În întuneric Alekso Ivanov recunoscu mercedesul tipografiei care oprise ; motorul încă mergea, iar farurile luminau cărarea. Ce-o fi vrînd Pero, la ora aceasta tîrzie, de la el ? Îi era de neînţeles şi porni să-l întîmpine. Dar şoferul rămase la volan, iar la poartă se ivi adjunctul său, Eţo Paskov cu un : «Bună seara tuturor !»

— Știu că deranjez, dar am fost nevoit să viu ! intră de-a dreptul în subiect bătrînul, ștergîndu-și gîtul de sudoare.

— Pe cine deranjezi, bătrîn nebun ? rise Alekso. În casa asta ești ca la tine ! Hai să bem ceva ! îl îmbie apropiindu-se de poartă.

— N-am venit să stau ! Ți-am adus o înștiințare ! se scărpină pe la ceafă, nevenindu-i la îndemînă să spună ce avea de spus.

— De la Tanas ? se grăbi Alekso Ivanov.

— În legătură cu coroana care trebuie mîine depusă ! își aprinse Eto o țigară.

— Dar cine te-a trimes încoace, bătrîn nebun ? Tanas sau Andrei ? repetă Alekso.

— Singur am venit. Mai întîi m-am certat cu scorțosul ăla care la vorbe e mereu în frunte, iar la muncă ia-l de unde nu-i ! scuipă scîrbit în iarbă Eto Paskov.

— Mîna mea dreaptă ?

— N-o să mai fie mîna ta dreaptă ! Tu îi vei fi consilier ! se bîlbîi bătrînul, căindu-se deja că venise.

— Cînd s-a decis asta ? Dar comitetul muncitoresc, dar noi ?

— A fost aleasă o conducere provizorie ! Totul e suspendat ! ridică din umeri bătrînul ciuruind cu țigara întunericul.

— Cînd s-a decis așa ceva ? Sîmbătă seara, în timpii morți ? Nu cumva și-au supraevaluat forțele ? tremura Alekso lîngă poartă.

— Mîine o să ținem din nou ședință, așa cum glăsuiește statutul ! Dar Andrei vrea ca tu să nu fii prezent ! Și nici pentru coroana care trebuie depusă la mormîntul lui Avram nu vrea să te arăți ! mai zise Eto, dîndu-se de ceasul morții.

— Andrei, Demagogul ! El va conduce provizoriu ? ! întrebă Alekso înnebunit, cu ochii la Iana care se retrase în casă.

— De ce-i pomenești numele ?

— Nu există alt om mai depravat ca el ! Într-o bună zi o să i se înfunde și n-o să i se mai desfunde ! Nu se poate să-i meargă la nesfîrșit ! amenință Alekso Ivanov scîrșnind din dinți.

— Nu te-am sfătuit eu să fugi de inşii ăştia ?

— Intră să bem ceva !

În zadar îl trase Alekso de mînecă pe Eţo, ca măcar să se răcorească după un drum atit de greu. Omul se ruşina să se arate în faţa copiilor. Deschise nervos uşa maşinii şi înjură totul de mama focului. Va ieşi la pensie şi nu-i va da prilejul să se lase condus. Şoferul întoarse maşina, fără să scoată nici o vorbă. Cît sînt de stricaţi oamenii ăştia care au ţinut după amiază şedinţă ca să aprobe măsurile provizorii la *Doi mai !* nu-şi venea a crede Eţo Paskov. Despre Andrei Pagiov zise ce-i veni la gură : cum că nu era un ins care să aibă şi el o şiră-a spinării, se gudura pe lîngă Tanas Saveski, cum că neavînd încredere în nimeni semăna, în dreapta şi-n stînga, discordia ; cum că lucrase cu Alekso numai din interes şi ca să-l împingă-n noroi. «O să le stea ea bucuria în gît !» zise cu ură Alekso Ivanov. «Nu da prilejul la durităţi !» îl sfătui Eţo. După el era mult mai bine să tacă şi să aştepte să-şi frîngă singuri gîtul. Eţo spuse că ascultase discuţia dintre Andrei şi procurorul cu problemele autoconducerii. Procurorul se jurase că-l va învinui pe Alekso de încălcare a legilor în timpul slujbei şi de furt din avutul obştesc, dacă nu stă în banca lui. «Cînd au discutat ?» se interesă Alekso, căruia îi ţiuiau urechile. «Azi după amiază !» spuse Eţo pe picior de plecare. «Hai, intră în casă şi adu-ţi aminte şi alte amănunte » îl rugă Alekso, dar bătrînul salută cu mîna pe fereastră.

— Nevena e singură ! Aşa că nici durerea mea nu e mică ! strigă Eţo din maşină.

— Spune-i lui Andrei să se ferească de mine ! O să mă pomenească el şi-n somn ! Sodomitul dracului ! ameninţă prin întuneric Alekso.

— Fereşte-te de certuri, ăsta e sfatul meu !

— O să vin pentru depunerea coroanei ! strigă Alekso, dar bătrînul deja nu mai avea cum să-l audă.

Parcă-l lovise ceva în cap ; simţea o apăsare dureroasă ; un fior rece îl străbătu prin tot trupul. Tanas, nimeni altcineva, îşi zise Alekso, împletise în jurul său plasa aceasta şi, în curînd, va porni să-şi ducă la împlinire planurile-i diabolice ; îl va jertfi pentru a se arăta mai curat în ochii lumii, iar în treacăt îi va lua şi amanta. Ca

s-o cîştige pe ea, îi poftise la cina aceea în Mantovo, se gîndi el. Ce înşelătorie ! Iar cînd avusese nevoie de un ortac, se dăduse drept frate gata să-i rezolve toate problemele ! Cît era de cînd îi tipărise păduchioasa aceea de carte despre stabilizarea economică în industria poligrafică ?! Ce ipocrit ! Păi el îl silise să facă greşeală după greşeală, să cheltuiască fără măsură, să cîştige ştiindu-se protejat. Alekso îşi aduse aminte că Tanas fusese cu ideea şi în privinţa apartamentului pentru Maia Arsova. Dumnezeule mare ! N-o fi dormit şi Tanas în acelaşi aşternut ? Din cauza lui făcuse atîtea cheltuieli pe la restaurante ! Ins părăsit de muiere ! se gîndea cu disperare Alekso, căindu-se că-i folosise lui Tanas drept distracţie. Oricum, îi trecu prin cap, Manechinul şi Demagogul nu vor putea scăpa de el. Îi va urmări ca o stafie ; se jură că se va răzbuna ; au să-şi plătească ei amar succesele, n-au să mai pupe ei somn liniştit, o să-i aranjeze el să ajungă în cele din urmă la casa de nebuni.

Deci aşa, se măcina Alekso, nu dau doi bani pe persoana lui ; păi şi mort şi tot le va arăta el cine e ! Dar otrăvurile chimice pe care le vînduseră la Salonik ? Nu se pusese împreună cu ei doi pe picioare ? Va trebui şi mai departe să-şi împartă soarta ca nişte fraţi gemeni, se amăgi Alekso Ivanov. Ce ticălos ! Se dădea drept binefăcător, şi-l făcuse de rîs la bancă, în faţa cumnatului său, Niazi Osmanov. O să-i scoată el pe nas şi bogăţia şi holdele de porumb din Mantovo, se jură Alekso. Din nou i se amestecă totul în cap. Oare cei de la putere trebuie să aibă încredere în inşi de teapa lui Tanas ? Oare cel sătul nu trebuie să-i creadă celui înfometat ? O dulce tristeţe îi inundă sentimentele rănite şi iarăşi îi veni să plîngă. Oare într-adevăr hotărîseră să-l jertfească sau Eţo Paskov născocise toată povestea ?

După ce va trage un pui de somn, o să vadă ce-i de făcut, îşi zise urcînd scările. Poate că lucrurile nu sînt atît de negre pe cît i se par în acest întuneric ! Dacă va fi nevoie, atunci va şi jertfi ceva ! Nu avea nevoie de o desfrînată de amantă ; va da înapoi apartamentul din blocul turn, iar viaţa în propria-i familie va continua ca într-un basm minunat. Şi chinurile Videi vor lua sfîrşit printr-un

obișnuit avort, așa fac toate fetele acum ; experiența vieții îi va băga mințile-n cap ; într-o bună zi va fi o mamă exemplară. Viktor va îmbrăca uniforma ostășească pentru a se dovedi, peste un an, cînd se va întoarce, un bărbat călit. Odată cu începutul toamnei Solza și Anița își vor continua școala. Și mai mult de atît : Solza, slăbiciunea lui, îl va iubi mult și-l va și suporta foarte bine. Iar Iana, dacă se gîndea bine, nici nu era o femeie atît de neplăcută, își zise și mai sigur de sine, deschizînd ușa grea.

Ochii i se închideau, cu toate că trupul îi tremura de atîta agitație. În camera de zi fusese lăsată o lumină într-un colț ; nici televizorul nu mergea. Se uită la ceas și pricepu că-i aproape miezul nopții. De-afară se auzi un zgomot de arbore frînt, apoi domni liniștea. Pășind atent se furișă pe trepte spre odaia Ianei Ivanova, gîndindu-se la veștile aduse de Eto Paskov. Bătrîn nebun, se enervă el din senin, nu putuse să-i spună la telefon ? Și de ce îi stricase tocmai această seară ? Acum se va culca precum un cîine bătut, se gîndi în culmea disperării. Călcînd cu luare aminte, văzu pe sub ușa camerei lui Viktor strecurîndu-se o lumină gălbuie. Oare o fi citind vreo carte ? Sau l-o fi dat peste cap despărțirea de fata aceea ? Ședea în cumpănă ce să facă ; să se ducă la culcare sau să dea pe la Viktor ? Sentimentul părintesc învinse și Alekso, fără zgomot, deschise ușa.

— Nici tu nu dormi ? se înduioșă Alekso.

— Treaba mea !

Viktor ședea cu mîinile sub cap și cu ochii pironiți în tavan.

— Mîine vom înota și vom sta de vorbă ca între bărbați !

— Gata cu discuțiile între noi ! răspunse Viktor.

— Ești supărat din pricina maică-ti ? Sau ai tras cu urechea afară ?

Alekso se sperie la gîndul că Viktor știa ce se petrecuse la tipografie.

— Pînă-n gît ești în noroi, tată ! Ce-a fost cu mama, a trecut, dar teme-te de ceea ce va urma ! strigă Viktor și smulse o carte de pe raft. Lasă-mă singur, te rog ! mai zise el și începu să răsfoiască paginile.

— Dacă tu crezi că taică-tău e un fricos, te înșeli profund, băiete ! își înghiți saliva Alekso îndreptîndu-se către ușă.

— Nici eu nu mai știu ce să mai cred ! murmură Viktor și se sprijini pe coate. Aș vrea să te ajut, dar pe tine nici Dumnezeu nu te mai poate salva ! își luă el curaj, jignindu-și tatăl.

— Noapte bună ! zise Alekso și oftă, cu toate că fierbea, gata-gata de ceartă. Destul m-ai ajutat !

— Și tu ! i-o întoarse fiul.

Fereastra odăii era puțin întredeschisă ; Iana dormea. Oare ea înțelesese ce-i povestise Eto ? Știa ea oare tot ceea ce i se pusese lui la cale după amiază ? Pentru o clipă aprinse veioza și-i privi chipul livid, ca de mort. Iana respira nepăsătoare și visa ceva plăcut. Mai mult ca sigur că-l așteptase, dar oboseala o învinsese, gîndi Alekso îmbrăcîndu-și pijamaua. Avea o nevastă de aur, de vreme ce-l suporta așa cum era. Viktor îl ura ; acum nu mai încăpea nici o îndoială ; dar Iana știe că, împreună cu el, va avea o bătrînețe fericită. Doamne Dumnezeule, trăiau ca într-un cazan ce clocotea ; într-o astfel de cloacă ar fi suferit și cel mai cinstit om de pe pămînt. Ea știa cum să-l domolească, deci îl iubea, așa că veșnicia era în fața lor. Copiii își vor vedea de drumul lor, atunci cînd le va veni vremea, iar părinții se vor bucura dacă ei vor fi mai fericiți. O privi încă o dată pe Iana la lumina veiozei și-l cuprinse teama să nu fi murit cumva. Îi luă mîna de pe pernă și Iana scoase o șoaptă îndurerată. Va trebui să se hrănească un pic mai ca lumea, iar din partea lui va avea ceea ce i se cuvine.

De cum stinse veioza îl cuprinse insomnia. Rămase, mohorît, cu privirile în tavan, gîndindu-se în cel fel să se răzbune pe Tanas Saveski. Nu va ierta pe nimeni și îndeosebi pe țapul ăsta care i se amesteca în viața personală. Își croi un plan, cum să-l invite la barul de la *Kontinental*, unde-i va propune să i-o lase pe totdeauna pe Maia Arsova. Manechinul va crede într-o minciună atît de străvezie, fiindcă, oricum, pentru el femeile erau ca niște obiecte. Barmanul cel chel le va aduce pe masă două pahare de *Sîngeroasa Mary* și el se va bucura ca un copil de jucăria lui. Neîndoios că va vrea să se însoare cu Maia.

Şi cînd o să-l îmbrăţişeze în semn de mulţumire, Alekso o să-l întrebe cîteva lucruri banale : cum va deveni iniţiativa personală fapt natural, cum vor prelua puterea cei mai capabili, cum stăm cu acea egalitate atît de trîmbiţată şi în fapt fără acoperire, ca de altfel şi cu politica egalităţii dintre stomacuri : şi toate acestea legate de cartea despre stabilizarea în industria poligrafică, tipărită nu demult. Iar Tanas se va umfla în pene, spunînd că, chipurile, ştia ce-ar fi scris în ea : ce gîndesc tipografii cu privire la acumulare, de ce prinsese anarhismul rădăcini la *Noua democraţie*, cine sînt sabotorii progresului! Şi astfel, în timp ce vor ciocni paharele, Alekso îl va întreba dacă nu se va declanşa o nouă luptă de clasă şi dacă nu va curge iarăşi sînge pe străzi. Iar Tamas iar va şti totul : că în activitatea tipografică se va dezvolta o democraţie originală, avînd ca rezultantă o înaltă productivitate ; apoi se va lăuda din nou că, vezi Doamne, din casele tipografilor sărăcia va pieri, iar problema şomajului va fi rezolvată la modul uman. Şi că, mai mult chiar, sindicatele nu vor mai declara greve, ci se vor lupta pentru ocrotirea mediului uman, lucrînd temporar şi pentru întrajutorarea celor năpăstuiţi. După aceea Alekso îl va întreba dacă se va declara război criminalităţii şi corupţiei. «Poporul e cu noi !» va spune Tanas cu emoţie în glas.

Şi, în timp ce va inhala mirosul de trandafiri exhalat de trupul îmbrăcat în mătăsuri şi stofe englezeşti al lui Tanas, în timp ce Tanas va arde de dorinţă după ochii Maiei, mîinile lui Alkso, singure, se vor apropia ca nişte cleşti. Privirile lui Tanas vor fi pline de batjocură şi vor luci la gîndul că tot ceea ce se vinde poate fi şi cumpărat, că bogaţii pot dobîndi frumuseţea iute şi lesnicios. Gîtul său se va afla puţin în umbra veiozei de masă, dar totuşi Alekso îl va apuca în menghină. N-are decît să se desfete el acum în aşternutul Maiei Arsova, dar, în barul de la *Kontinental*, îi va plăti el pentru tot. Îl cuprinse o furie oarbă, îi veni să ragă ca un bivol, o rece sudoare îi cotropi întreg trupul. O, numai să dea el ochii cu păduchele ăla, îşi zise, în vreme ce degetele i se încleştară. Ar trebui să asculte cum se va pune capăt exploatării — fapt

străin oricărei societăți, după teoria leatului său, Tanas. Se jură să-i frîngă lui Tanas gîtul înfășurat în eșarfa de mătase. Iar după aceea, cine l-ar învinui că nu luase această decizie în numele poporului și al adevărului? Scosese mari profituri cu terenurile din Mantovo și intrase în rîndurile unei noi clase, dar acum Alekso Ivanov îi va lua viața cum i-ai lua-o unei vrăbiuțe.

— Liniștește-te, Alekso! Ai înnebunit? țipă Iana, și lumina veiozei năvăli brusc în odaie.

— Poftim? sări ca ieșit din minți Alekso.

— Ce-i cu aceste războaie personale? Pe cine ai vrut să ucizi cu lăboaiele acelea? Știi sau nu că ai de hrănit patru copii? Sau îi lași în seama pensiei mele? Toată noaptea te-ai tot luptat cu cineva! zise Ivanova înfricoșată.

— Să ucid? Pe cine să ucid? se miră Alekso.

Sau nu mai știa ce se întîmpla cu el, sau se prefăcea că nu știe. Amuți ca o mumie în pat, iar Iana-l ajută să-și schimbe pijamaua udă toată de transpirație. Îl îmbie cu căldura îmbrățișării ei, se plînse de înțepături în stomac, apoi îl sărută cu duioșie. «Praful s-a ales de fericirea noastră, măiculiță, cu ce i-am greșit lui Dumnezeu?» oftă ea din rărunchi și începu să plîngă pe pernă.

Afară deja înmuguriseră zorile; cocoșii cîntau, mașinile alergau pe străzi, iar sirena vaporului se auzi dinspre lac. Iana încă plîngea de tremura cămașa pe ea. Acum lui Alekso i se făcuse somn; era frînt de oboseală de parcă săpase o întreagă costișă cu viță de vie. Apăru Solza, speriată, în cămașă de noapte, holbîndu-se prin odaie.

— Mamă, ce-i cu tine?

Ochii ei miopi căutau rugători.

— Diavolul are de gînd să se folosească de mîinile lui lungi! plîngea Iana aplecată peste trupul bărbatului ei.

— Care diavol, ce mîini? întrebă nerăbdătoare Solza și ridică din umeri nepricepînd nimic.

— Pesemne că am visat ceva! Nu știi cum e maică-ta? mîngîie Alekso părul Ianei, apoi o prinse de mînă pe Solza.

— Tati, Viktor a plecat! izbucni în plîns și Solza.

— Cum adică a plecat? se ridică speriată Iana. Cînd a plecat? Nici de la mine n-a vrut să-și ia rămas bun?

— Se va întoarce, se va răzgîndi ! își liniști Alekso fiica. Mai întîi vom sărbători ziua ta de naștere, apoi n-are decît să se ducă la armată ! încercă el să glumească.

— Cît de puțin îți cunoști propriii copii ! se smiorcăi Iana.

— N-o să se întoarcă ! izbucni Solza în lacrimi și îngenunche lîngă taică-său. N-a vrut să-și ia rămas bun nici de la tine, nici de la mama, nici de la mine ! A sărutat-o pe Anița, a îmbrățișat-o pe Vida și a plecat pe fugă.

— Of, de ce nu mă înghite pămîntul ! se jelui Iana Ivanova, ieșind ca beată din odaie.

— Du-te după maică-ta, o să aibă nevoie de ajutor ! o mîngîie Alekso pe Solza.

— Vom prînzi împreună astăzi ? întrebă Solza venindu-și iute în fire.

— O să și înotăm, dacă va fi cald ! făcu Alekso gura mare, cu toate că nu de veselie îi ardea.

— Viktor n-avea dreptul să procedeze așa ! zise Solza trăgînd ușa după ea. N-am să-i iert acest lucru !

Puțin mai tîrziu, după ce luară micul dejun în bucătărie, Alekso ieși pe terasă. Hotărîrea lui Viktor nu-l îngrijora ; fetele și Iana se obișnuiseră cu plecarea lui. Așa sînt cei tineri, clocotește sîngele în ei, își zise, iar în ultimele zile dăduseră peste el prea multe necazuri : moartea bunicului, despărțirea de iubita lui din Banat, beția aceea groaznică de la *Graizos*, otrăvirea maică-si, și, pesemne, mai auzise și discuția de-aseară cu Eto Paskov. Păi așa se va alege cu mai multă experiență de viață, conchise Alekso. E un băiat minunat, va cîntări ce-i de cîntărit și se va întoarce și-l vom conduce sărbătorește, în ziua fixată ca să plece la armată. Se îmbufnă fiindcă nu se trezise mai devreme, să-i comande lăptarului să aducă un sugar de la tîrlă. Dar mîine va face și acest lucru, își zise Alekso cu ochii la norii albi care împînzeau munții. Îi atrase luarea aminte zgomotul unei bărci care trecea pe lac prin dreptul său. Toată lumea se duce undeva, în timp ce lui îi era sortit să rămînă acasă cu nevasta-i îmbătrînită înainte de vreme, așteptînd nu știu ce, gătit la cuptor. Acum nici nu-și mai aducea aminte că doar ieri seară îi promisese că o va plimba pe riviera și că vor avea împreună o bătrînețe fericită. Uitase pînă și de încercarea ei

de a-şi lua viaţa cu ajutorul otrăvii. Sentimentele îl împingeau să ia drumul metropolei, să urce în blocul turn, la al nouălea cat. Inima îi plîngea după Maia Arsova. De vreme ce-i hotărîseră soarta, se îngrozi el, Maia o să-i întoarcă spatele. Un vierme nu-i mai dădea pace ; vroia să ştie dacă îl aştepta în pat sau dacă deja se afla în Mantovo, gustînd caviar şi alte mîncăruri scumpe, împreună cu văduva Sintia. Parcă uitase cu totul că o lăsase pe Maia în apartament, interzicîndu-i să iasă din casă. Prin cap îi trecu ideea să pună mîna pe pistolul pe care, tainic, şi-l vîrîse în sîn, scoţîndu-l din Podgorie şi ascunzîndu-l mai apoi printre bagaje. Nu plănuise nici să ucidă, nici să zacă la închisoare, cu toate că azi noapte, între vis şi trezie, strînsese pe cineva de gît. Doar aşa, e bine să aibă o armă la îndemînă, îşi zise, fiindcă Manechinul şi Demagogul se dovediseră a fi nişte lepădături.

— Vrei ca mîncarea să fie un pic ardeiată sau ca de obicei ? întrebă Iana prin fereastra deschisă, mulţumită că vor lua masa împreună şi că se vor plimba pe riviera.

— N-are decît să fie ardeiată ! răspunse Alekso cu mintea în altă parte.

— Salată verde sau ardei copţi ? întrebă din nou Iana prin geam.

— Păi, dacă se poate, amestecată ! îşi stăpîni el nervii.

— Vin sau bere ?

— Otravă ! ţipă Alekso cu arţag.

— De ce te superi din nou ? se îngrijoră Iana Ivanova.

— Păi nu mă supăr ! Mă apasă ceva în piept ! răspunse el mai potolit.

— De ce nu te duci să înoţi un pic ? Azi nu-i frig ca ieri, îl îndemnă Iana.

— Nu-mi arde de distracţii ! răspunse printre dinţi Alekso Ivanov şi coborî printre azaleele din grădină.

Dar nici aici nu-şi găsi locul. Îşi trosni degetele, se îmbufnă, îşi muşcă buzele.

Dădu fuga la garaj, se urcă la volan şi, apucînd pe şoseaua cea nouă, se îndreptă spre metropolă. Nesfîrşite coloane de maşini, astăzi e duminică, sărbătoare a sufletului, toată lumea se grăbeşte undeva. Trecu de vechiul cartier Karamela, cu case răzleţite pe coline ; se trezi în

fața noului cartier, de-a lungul rivierei, pe unde trecuse și-aseară. Privi, de o parte vilele și palatele minunate, iar de cealaltă streșinile sărăcăcioase. De cîte ori trecuse pe-aici ca printr-un cimitir. Dar acum era mîhnit și se gîndi că oamenii care trăiau sub acele acoperișuri n-o duceau prea ușor. Ar fi vrut să le dea cineva o mînă de ajutor, cu toate că soarta lor nu-l interesa. Alerga, tot înainte, ca ieșit din minți. Îl neliniști din nou fuga lui Viktor. Unde o fi hoinărind revoltatul ăla de băiat ? Apoi își închipui masa lui Saveski, în Mantovo : fiică-sa Natalia, ginerele său Iavor, fiul Aghis, văduva Sintia, apoi bătrînul Pita care, neîndoios, se întorsese de la spital, iar în capul mesei, Tanas și Maia. Pentru un astfel de prînz sărbătoresc poate că-i invitaseră și pe Tania împreună cu Niazi Osmanov. Merita oare Alekso ca să-l umilească într-atîta iubita lui cea ușuratecă, de la care aștepta un copil, și-n care se-ncredea orbește ? În același timp, în subconștient i se pîrguia dorința de a se întoarce în Santara, ca să ia parte la sărbătorirea zilei de naștere a preferatei sale și să-și odihnească trupu-i obosit în îmbrățișările Ianei Ivanova. Goale dorințe ; gîndul la Vida, la Aniţa și îndeosebi la Solza îl înnebunea de tristețe. Dar cum să se întoarcă din cale, cînd picioarele îi erau ca de plumb și o forță nevăzută îl chema spre blocul turn ?

Dogorea puternic soarele de august ; în jur stînci crăpate. Trupul i se cutremură ; îl cuprinse disperarea fiindcă nu avea cum să sări peste muncele precum spune legenda despre Krali Marko ! Rămînea să vadă cu ochii lui dacă Maia Arsova îl aștepta în apartament, așa cum îi promisese, și numai după aceea își va face planuri de viitor ; dacă apartamentul va fi gol, bucuria îi va fi pătată. Grăbea nebunește ; intrase deja în mahalalele metropolei. Cine să afle toate tainele unei femei, se întrebă Alekso Ivanov. Ele îți pot roade, pe dinăuntru, sufletul ; își aminti de visul în care se făcea că se afla la țărmul Mării Negre.

Străzile erau pline de mașini care claxonau ; grupuri de nuntași cu steaguri cu vulturul bicefal fluturînd, apoi autobuze care făceau legătura cu locurile pentru excursii. În cele din urmă Alekso Ivanov opri în fața blocului turn, parcă pe trotuar și o luă la fugă pe trepte. Nu avu răbdare

să mai aştepte liftul şi, abia respirînd, o luă în sus, ascultînd zgomotul maşinii de făcut gheaţă. Deschise cu băgare de seamă uşa cu cheia şi-l cuprinse un tremur ciudat. În antreu dădu peste scorţosul de Rafail Burov, primul iubit al Maiei Arsova. Gelozia îl inundă, întunecîndu-i privirile ; îl pocni cu mîna sa lungă în bărbie, apoi scoase pistolul de sub cămaşă. Nici nu întrebă nimic, nici nu şezu să cumpănească.

— Iar eu care te tot caut !... ţipă Rafail scuipînd sînge. Pe cuvînt de onoare că nu meritam una ca asta !

— Aici mă căutai ? Nu ştii unde trăiesc ? sări Alekso şi-i arse încă o lovitură.

— Şi apartamentul ăsta e trecut tot pe numele tău ! Te-am căutat pretutindeni ; pesemne că era mai cuminte să nu te fi întîlnit nicăieri ! Ce fel de om eşti ? Eu alerg după tine ca prieten, tu mă iei la bătaie !

— Te-ai hotărît să mă iei la mişto ? Crezi că nu te cunosc eu, bă, ciobanule ? îşi vîrî Alekso pistolul sub cămaşă, dar îşi strînse pumnii cu gîndul să-l lovească din nou. Mă căutai în aşternutul fetei ăsteia ?

— Cu adevărat te căuta pe tine, lupule ; voia să te ajute! se amestecă Maia Arsova. Rafail a venit fără gînduri ascunse ; e un om foarte cinstit ! Doamne, i-ai înveneţit gura !

— Să mă ajute ? clocotea în el Alekso, văzînd abia acum că Maia era îmbrăcată în rochia roşie care-i plăcea lui cel mai mult. Cum să poată el să m-ajute ?

— Nu pricepi nimic ! îi întinse Maia o batistă lui Rafail. Tu nu vezi cînd ţi se-ntinde o mînă prietenească.

— Marş afară ! urlă Alekso Ivanov ca un nebun ! Ce nevoie am eu de mîinile alea murdare !

— Dar mîine va fi prea tîrziu ! aruncă Rafail, speriat, batista şi apoi trînti uşa.

— Şi eu am să plec ! se pregăti Maia să iasă. Ţi-ai terminat treburile acasă ? îl întrebă sfidătoare, luîndu-şi poşeta.

— Mă iei drept un pălmaş plătit cu ziua ? răspunse Alekso supărat la culme.

— Doar n-oi fi floare ! l-ai lovit pe om degeaba.

— Cu adevărat pe mine mă căuta ?

Alekso se apropie de fereastră, își trosni degetele nervos și privi cu tristețe razele soarelui acelei amieze.

— Mă socotești drept un obiect din colecția ta ? nu se lăsă mai prejos Maia.

— Te-ai supărat fiindcă te-am găsit împreună cu un bărbat ?

Alekso părea rătăcit ; îl durea capul și se căia pentru felul cum se purtase.

— Asta nu-i apartament, ci închisoare ! Lupule, care femeie nu vrea să aibă în întregime bărbatul ei ? Fii cinstit și oricine te va înțelege ! Păi tu nu ai de gînd să te desparți de Iana ! se preumbla Maia prin odaie.

— Cine trebuie să se supere aici ? îi prinse împăciuitor Alekso mîinile. După ce vom depune coroana la mormînt, mă voi întoarce din nou ! O să mă aștepți ca să stăm de vorbă despre totul ?

— Dacă ai să mă găsești, înseamnă că te-am așteptat! Nu vreau să crezi că sînt fără minte ! Dar de ce-mi pierd eu vremea cu tine ? se așeză Maia nervoasă pe pat.

— Ești sigură că pe mine mă căuta ? își aruncă Alekso în fugă pantofii, își dezbrăcă pantalonii și, emoționat, o prinse pe Maia în brațe. Păi tu nu ai chiloți pe tine, la fel ca femeile din satul meu ! zise el uluit.

— Dar de ce l-ai bătut pentru a doua oară ? îl deplînse ea pe Rafail, străduindu-se să scape din strînsoare.

E atît de frumoasă, vrăjitoresc atrăgătoare, ca o smochină pîrguită, își zise Alekso Ivanov cu ochii la gîtul ei. Mirosea atît de atrăgător în rochia pe care i-o cumpărase doar cu două zile înainte de a fi decorat. Dacă Tanas Saveski nu reușise s-o dobîndească, însemna că era neprețuită și, de aceea ar fi ucis pe oricine i-ar fi trecut prin minte să se atingă de porumbița lui, se jură el strîngîndu-și degetele ca pe niște clești. «Să nu faci una ca asta, lupule !» susura Maia Arsova pomenind pruncul care-i lovea în pîntec. Cel mai tîrziu după ora trei, de cum va fi depusă coroana la mormîntul lui Avram, se va întoarce în acest cuib erotic și se va desfăta ca însetatul la izvor ! Acum era sigur că ea îi aparținea numai lui. Din pernă se ridică un miros puturos de transpirație, dar el nu simți nimic. Își apropie creștetul de sînii ei și se încredință că atipise. Așternutul era cald ; o acoperi cu o pătură și ieși.

15.

Pe la amiază pe Viktor Ivanov îl cuprinse părerea de rău că fugise din Santara şi se gîndi să se întoarcă. Privirile i se înceţoşaseră, iar creştetul îi ardea în vîlvori. Era sătul de atîtea evenimente ; se simţi pierdut ca într-un pustiu. Capul şedea gata să-i plesnească ; i se năzări că părul îi albise ca neaua. Ce să facă el în acest oraş care acum şi-l sărbătorea pe Avram, întemeietorul ? De dimineaţă intrase în unicul magazin universal ce lucra şi dumineca, şi cumpără un cadou pentru Solza, dar îl adusese, cu urări cu tot, în Podgorie. Apoi telefonă la ferma din Mantovo şi, de la Tanas Saveski, înţelese adevărul despre taică-său. Se decisese să fie schimbaţi din funcţie toţi directorii tipografiilor din oraş, iar cu ei să se procedeze omeneşte. Revendicările tipografilor de la *Noua democraţie* nu făcuseră altceva decît să grăbească lucrurile, explica Manechinul sigur de sine, şi, în afară de asta, situaţia economică era grea. Măsuri extraordinare vor fi puse în practică, şi asta cel mai tîrziu într-un an. Astfel, cu forţe noi şi adăugînd şi creditele de redresare, se vor strădui să iasă din criză. Viktor nu ştia că toate cele spuse de Tanas Saveski fuseseră deja tipărite în cartea despre stabilizarea industriei poligrafice. Îl dureau două lucruri : unu, faptul că taică-său, din pricina împrejurărilor, nu-i dorit să apară la mormîntul lui Avram şi, doi, că în funcţia de consilier la tipografie el va scîrţii poarta ca să iasă plata. Îi mulţumi lui Tanas şi coborî din nou în centrul oraşului. Gîndul de a se întoarce în cartierul brigăzilor de tineret nu i se păru îmbietor ; astăzi tinerii se aflau în excursie pe ţărmul Lacului cel Lung.

După ce-i trimise o vedere iubitei sale în Banat, cu toate că abia ieri se despărțiseră, Viktor se simți și mai singur. Ar fi vrut să-și ajute părinții și nu știa cum. Hoinări pe străzi scîrbit de murdăria de pe trotuare. Niște case arse îi amintiră de niște schelete. Gurile de canal și de apă erau deschise ; apa țîșnea, iar copiii se jucau pe lîngă acele arteziene. Niște țigani scotoceau prin pungile negre cu gunoaie, iar prin curți oamenii mîncau pepeni. Trecătorii i se părură murdari. trași la față, iar privirile lor niște săgeți ale urii. Astfel, deznădăjduit, Viktor bătu Bulevardul Soarelui și se trezi în zona Orașului Copiilor. Maică-sa îl trimetea adesea aici ca să le plimbe pe Solza și pe Anița, așa că putea să meargă și cu ochii închiși. Orășelul era împărțit în cinci secții principale : lumea de mîine, țara minunilor, frumusețile Makedoniei, cucerirea cosmosului și viața în apele mărilor. Bunădispoziția îi reveni imediat ce dădu cu ochii de copiii curioși și de părinții lor care se plimbau în calești, în trenulețe pe o singură șină, călătoreau prin satele strămutate. Aici totul era joacă ; nu existau nici divorțuri ale părinților, nici schimbări ale conducerilor, nici greutăți economice, nici crize ale moralității. Copiii se întîlneau cu haiducii și tîlharii, navigau pe mări, căutau orașe apuse, intrau și în miezul fagurilor, puteau vedea și împărăția animalelor de pe pămînt. Industria maselor plastice pentru distracții și odihnă, își zise Viktor vrăjit. Dar ce căuta el aici fără sora sa cea mică ?

După ce mîncă pe săturate, o luă din nou pe trotuare. În el se petreceau schimbări ciudate. Ar fi vrut să întoarcă fericirea în sînul familiei sale, dar nu știa cum. Inima îi sîngera, îl mustra conștiința din pricina tatălui său. Nu avea curajul să-i telefoneze și să-i spună că-l iubește așa cum e. De unde prăpastia aceea ivită între ei ? Taică-său nu mai era omul de altădată, își zise pe drum. În timpul vacanțelor de vară, cînd îl ducea în Posoki să bată colinele și să-i veselească pe bătrîni, el era energic și corect ; toată lumea îl stima. Iar acum nu se dusese nici la înmormîntare, așa că merita să fie disprețuit. Nu mai era același om, nu, nu, se revolta Viktor, știind prea bine că se amăgea ca să-și mai ușureze sufletul.

Intră în restaurantul *Kukuș*, așezindu-se la o măsuță, lîngă fereastră ; zări un vaporaș grăbind spre Lacul cel Lung. Îl servi o bătrînică guralivă : plăcintă cu spanac, două bucăți de asparagus, roșii cu maioneză, un bocal cu vin și două bucăți de pîine cu unt. Înainte de a pleca la armată se hotărîse să mănînce și el ceva mai exotic. Surise ; vinul îi plăcu imediat de cum îl gustă ; mai comandă încă un bocal, iar capul începu să i se încețoșeze. În fața lui, la o masă, ședea o femeie cu părul vopsit, urîtă și păroasă ; mai apoi nu mai fu sigur dacă ființa aceea era femeie sau, totuși, bărbat. Se serveau încolo și-ncoace biftecuri și pești de mare ; chelneriței bătrîne nu-i mai tăcea gura. Neatentă, răsturnă o cană cu lapte pe dușumea ; de undeva se arătă și stăpînul cîrciumii, îi trase o înjurătură și aici se sfîrși mult cunoscuta amabilitate makedoneană. Viktor își bău la repezeală vinul, plăti un preț destul de piperat pentru masă, apoi ceru voie să dea un telefon. Din bucătărie venea un miros de mîncare stricată ; prin fereastră zări niște bătrîni care leneveau pe cheiul fluviului. Undeva, în apropiere, cînta o orchestră : muzică de nuntă. Un curent răzbătu dinspre closete. În cele din urmă linia se eliberă și auzi în microfonul telefonului glasul maică-si.

— Ați prînzit ? întrebă scurt, mușcîndu-și buzele fiindcă se simțea vinovat.

— Mi-a rămas totul în tavă ! Solza n-a mîncat nimic, începu să se plîngă Iana Ivanova. Dar de ce-ai plecat așa ? Viktor, fiule, nu vrei să mai trăiesc măcar încă vreun an ? De ce te porți ca și taică-tău ?

— Pot să vorbesc și cu el ? o rugă Viktor.

— Străduiește-te mai bine să dai de el ! Și taică-tău a șters-o ca vîntul ! Vida, și ea ! Ce familie sîntem noi acum ? se enervă Iana, dar glasul ei nu era deloc plîngăreț.

— O să-l găsesc, și diseară o să fim acasă ! Știi, mamă, trebuie să stăm de vorbă despre toate ! Hai, curaj, îți promit că tati o să fie același om ca altădată ! începu să i se încurce lui Viktor limba în gură.

— Ajunge ! Nu mai cred pe nimeni ! Vrei să mă faci să plîng din nou ? țipă Iana în microfon.

— Pe cuvînt de onoare, mamă, știu unde se află tata ! Diseară o să fim acasă ! Așa-i că nu te-ai supărat acum pe mine ? întrebă Viktor Ivanov.

— Ești la fel ca taică-tău ! rîse Iana plină de durere.

Apoi Viktor ieși de la *Kukuș* și prinse să bată, fără nici un rost, lungul chei al fluviului. Pretutindeni fete frumoase ca din pozele colorate, îmbrăcate după ultimul strigăt al modei, afișau zîmbete atrăgătoare, dar nu mai puțin prefăcute. Niște stricate care îi înnebunesc pe bărbații însurați, își zise el. Cît mai golașe, ca să ia mințile bărbaților mai în vîrstă ! Aveau părul lucios și împodobit cu tot soiul de piepteni ; purtau fuste crăpate ca să atîțe poftele ; păi li se vedeau pînă și chiloții ! Și, de vreme ce li se vedea tot ce aveau pe ele, fără doar și poate, își zise Viktor, acest lucru era dovada ocupației lor. Oare și stricata aceea care pusese ochii pe tatăl lui se îmbrăca la fel ? Ce-o fi în capul ei ? O fi crezînd că e legal să desfaci căsătorii și să ruinezi casele altora ? Știa și el ce însemna blestemăția sentimentelor ; umblase pînă acum cu mai multe fete, dar să se lege de o femeie măritată, uite, n-ar fi îndrăznit ! Mai important decît orice pe lume e să asiguri fericirea copiilor, da, mai important decît să te desfeți în brațele femeii care nu-ți aparține, căuta să se convingă Viktor. Era beat deja ; bătea cheiul și se gîndea dacă se cuvenea sau nu să-i facă o vizită fetei care-i luase mințile unui ins ca taică-său. Știa deja unde trăia fata aceea ; Virgil Piseski îi arătase blocul turn de peste drum de *Kontinental*. Va intra în casa acelei fete de o vîrstă cu el și, mai întîi o va ruga să se lase de bărbații altora și, dacă nu va fi înțelegătoare, o va amenința. Căsnicia părinților săi trebuia neapărat salvată ! Va întoarce liniștea în familie și, înainte de a pleca la armată, vor merge cu toții la mormîntul lui Simon.

În timp ce bătea cheiul, supărat înainte de toate pe amanta tatălui său, întîlni cîțiva bărbați burduhănoși, îmbuibați și dehulați de osînza de pe ei. Un elicopter al miliției rotea deasupra fluviului ; țîncii alergau după el, strigau bucuroși. Niște pescari se întorceau cu ustensilele-n brațe și cu torbele goale. Se simțea deja bărbat în toată firea care, peste cîteva zile, va îmbrăca uniforma

plumburiu-măslinie : după un an, cînd se va întoarce, va transpira ca să-şi ia diploma la jurnalistică, apoi se va însura. Frumoasa lui bănăţeancă era de acord să trăiască în Podgorie. Pînă atunci îşi vor scrie ; ea îl va vizita la cazarmă. Se înţeleseseră să-şi înceapă căsnicia sărăcăcios, în vreun subsol sau la vreo mansardă. Ea îi va face doi copii. De ce numai doi ? tresări Viktor Ivanov.

În faţa cafenelei, *Abdula*, trei tineri cîntau la marimba ; din cînd în cînd, în cutia aşezată în faţa lor, scînteia cîte o monedă. Din restaurantul *Sindbad* răzbăteau pînă la urechile sale acordurile unei muzici orientale, plină de armonii minunate. Unii cumpărau sandvişuri ; doi ţigănuşi tîrau un cărucior cu gunoaie. Se consumau pateuri cu carne, zise *tamali* şi se bea bere de Skopje. Viktor hoinărea buimăcit, gîndindu-se la inima sa rănită. Nu-i putea da nimănui o mînă de ajutor ; lipsa de curaj se dovedi iarăşi mai puternică decît orice dorinţă. Pentru ce fel de chip femeiesc îşi jertfea oare tatăl său familia ? Totuşi e mai bine să nu se ducă în blocul turn ; dacă va da ochii cu ea nu putea deloc garanta că se va purta cum se cuvine. Pînă acum nu dăduse nici măcar o palmă unei femei şi, atunci, de ce să-şi murdărească mîinile ?

Ajunsese deja în cartierul vilelor. Grădini pline cu leandri, porţi de fier cu tăbliţe pe care şedea scris că oaspeţii nepoftiţi vor fi muşcaţi de ciini. Îşi aduse aminte de sfaturile date de bunică-său, Simon Ivanov, în Posoki. «Dacă eşti bogat, eşti respectat şi ai un nume ; dacă eşti sărac, te trezeşti cu o piatră după ceafă», zicea bunică-său cînd nu era în apele lui. Dar ce nevoie avea el acum să se gîndească dacă bogăţia intra în firea lucrurilor ? Într-adevăr, taică-său nu făcea parte din clasa celor avuţi, dar totuşi, toată lumea ştia că cheltuieşte multe parale ; păi nu era aşa ? Casă în Podgorie şi vilă pentru odihnă în Santara ; deja se întinsese cît nu-l ţinea plapuma, ca şi cînd ar fi fost putred de bogat. Iar Viktor nu profitase şi el de pe urma lui taică-său ? Cînd îşi va întemeia o familie, se jură el, nu se va sprijini pe nici un capital, ci va lua-o de la zero. Dar acum se văzu singur, prins în cursă ; nu se simţea nici nedreptăţit, nici urgisit, nici jignit. Un tînăr răzgîiat, crescut într-o casă ce se destrăma. Îşi strînse fălcile, scrîşni din dinţi, vrînd să iasă din pro-

pria-i piele. Ce i-o fi trebuit lui taică-său să fie prieten cu Tanas Saveski ăla, se întrebă făcînd pe prostul. Își cercetă conștiința pentru a vedea cît îi era de curată și-l cuprinse, încetul cu încetul, spaima. Se jurase să-și servească partidul, lucrase în organizația de tineret, dar trăise într-o casă cu o moralitate orășenească, asta pentru a nu spune burgheză.

Obosit de atîta hoinăreală, decise să se-ntoarcă la *Kukuș*. Comandă bătrînicii încă un bocal cu vin ; așteptînd, se tot întrebă, cîntărind nervos, ce-ar fi mai înțelept : să rămînă să doarmă în Podgorie sau să-i facă o vizită amantei lui taică-său. Poate că era vorba de o fată sedusă, șantajată și abandonată ! Își iubea tatăl, dar vedea prea bine că nu mai era același de altădată. Chelnerița îl întrebă dacă nu dorește, pe lîngă vin, și o gustărică. Viktor o privi încurcat ; citi meniul și zise :

— O *plantație !*

— Ce gustărică mai e și asta ? se miră bătrînica.

— Știe el stăpînul ! răspunse Viktor Ivanov.

— Dar el nu mai e aici !

— Întreabă la bucătărie, descurcă-te în vreun fel, își imită Viktor, fără să-și dea seama, tatăl.

Îi aduse o salată de fructe, rece și gustoasă ; păcat, își zise el, nu merge nicicum cu vinul. Cel mai mult îi plăcu mango ; banana i se topi în gură ; căpșunile erau mari, dar dulci, cu toate că erau scoase de la refrigerator. Mîncă și bău ; capul prinse să i se-nvîrtească, iar de la stomac îi veni să vomite. Comandă încă un bocal cu vin și încă o *plantație* mai mare. Bătrînica guralivă dădu din umeri mirată ; mai mult ca sigur, pînă acum nu mai întîlnise pe nimeni să ceară așa_ceva ca gustărică alături de vin. Dar stomacul îl supăra deja și-l cuprinse teama să nu i se-ntîmple ceea ce i se mai întîmplase nu demult la *Graizos*.

— Ce faci, numeri căpșunile ? strigă un glas prietenos în spatele său.

— Rafail, ce cauți aici ? făcu ochii mari Viktor Ivanov.

— Te-ai dat pe băutură ? se așeză Rafail Burov lîngă el. Dar știi cine m-a îndreptat încoace ? Maică-ta ! rîse inspectorul.

— Maică-mea ? Păi ea nu ştie nimic ! se mira Viktor.

— Eh, ea are miros pentru beţivi ! chicoti Rafail Burov. Ascultă, prietene ! Mai întîi vreau să-mi cer iertare pentru greşeala făcută cu mormîntul lui bunică-tău ! Nu da vina pe bătrîni ! Ei nu ştiau nimic despre dorinţa lui Simon de a fi înmormîntat lîngă nevastă-sa ! Crede-l pe cel mai bun prieten al tău din Posoki care-ţi strîngea ţurţuri din pîrîu şi te purta pe coclauri ca legat de brîu.

— Lasă asta, uită ! dădu din mînă Viktor. Dar de ce ai buzele vinete ? Cine te-a trăsnit peste mutră ? întrebă Viktor vesel, bătîndu-l pe umăr.

— Îţi voi povesti mai tîrziu ; acum aş bea ceva ! îşi fixă Rafail tînăru-i prieten.

— Vrei să bei şi tu un vin ca şi mine ? propuse Viktor Ivanov.

Bătrînica guralivă aduse încă un bocal cu vin şi încă o *plantaţie*, dar, îndoindu-se de cinstea lui Viktor, ceru să-i achite nota de plată. De vreme ce amesteca vinul cu fructele, sigur că era dubios, îşi zise Viktor plătindu-i. Simţindu-se jignit, prinse să-şi bată joc de ea şi-o întrebă dacă e conştientă de faptul că oraşul a căzut în mîna sodomiţilor. Chelneriţa, care era plină de duh, nu vedea nimic ciudat în toată povestea. Îi întoarse restul şi începu să strîngă tacîmurile de la masa vecină.

— Dar ei propun viaţa de-a-ndoaselea ! zise, beat, Viktor Ivanov.

— N-ai cum să-i opreşti ! De aceea întîmpină-i în pragul casei tale ! i-o întoarse bătrînica.

— La ce bun o asemenea viaţă ? ţipă Viktor turnînd vin în paharul lui Rafail, sigur că chelneriţa o să-i răspundă iarăşi.

— Dacă nu-ţi place, uite colea rîul ! Îneacă-te în valurile astea ! i-o tăie femeia.

— Ăsta da sfat ! Ce-o să te faci, dacă o să rămîi fără lucru ?

— Să mai lucrez ? se supără bătrînica.

— Bine, nu-i neapărat nevoie ! Dar eşti sigură că le-a sosit vremea ? se interesă Viktor.

— Ce tînăr eşti, şi cît de stricat ? Dar de unde te cunosc ? Mi-ajunge cît am trăncănit cu tine ; uite pe cine trebuie să slujesc ! zise chelneriţa ocupată pînă peste cap.

— Să-ţi plătesc un păhărel ? Hîc ! îi propuse Viktor.

— Nu am nevoie de aşa ceva ! se oţărî ea, întorcînd spatele. Ce clienţi ciudaţi ! În loc de carne, atunci cînd beau vin, mănîncă fructe ! se strîmbă chelneriţa.

— De ce o jigneşti ? Te porţi la fel ca taică-tău ! rise Rafail sorbindu-şi vinul.

— Ce ştii tu despre taică-meu ?

— Ştiu totul, prietene ! El se preface că nu mă cunoaşte, dar în fiecare vară, în Posoki, mă ruga să te păzesc de şerpi, de trăsnete şi de ciobanii răi ! Eh, memorie scurtă ! zise cu cinism bătosul Rafail.

— A trecut ceva vreme de-atunci ; acum a mai îmbătrînit ; poate că a uitat cum arăţi ! Păi nici tu nu mai arăţi ca altădată, Rafaile ; mai de mult nu purtai părul lins ca acum ! încercă Viktor să-şi apere tatăl.

— Greu să te cred, prietene ! începu să se destăinuie Rafail, sorbindu-şi pe îndelete vinul. De sute de ori am încercat să fiu primit de el la birou, la tipografie, să cîştig ceva cît să nu mor de foame ! N-a fost uşor pentru un ins sărac ca mine care, ştii şi singur, mă trag dintr-o familie de oieri ! Noaptea duceam lapte pe la uşi, munceam ce găseam. Cei de o vîrstă cu mine şi-au luat diploma în patru ani, pe cînd eu, prietene, am avut nevoie de încă pe-atît ! De sute de ori am stat la poarta lui taică-tău ca să mă primească ; vrei să-ţi spun de cîte ori l-a cuprins mila ? Niciodată ! Cînd am văzut că n-o să reuşesc, i-am trimis propria-mi iubită ! Şi ştii ce s-a întîmplat ? Imediat i-a găsit de lucru ! dădu Rafail peste cap paharul tremurînd.

— Ce tot născoceşti acolo prostii ? Hîc ! se strîmbă Viktor şi se aplecă spre masă.

— Te invidiez că eşti beat ; ai găsit un leac pentru griji, zise iritat Rafail, dînd din cap de parcă s-ar fi tînguit.

— Nu trebuie să mă invidiezi, hîc, nu dau doi bani pe viaţa asta ! îşi stăpîni el cu greu crampele de la stomac şi durerea din piept.

Rafail Burov începu să-i spună că-l înţelege pe deplin : există zile, cum e aceasta, cînd omul se simte neputincios ca un vreasc, fiindcă soarta lui se află în mîinile diavolului. Viktor, mort de beat, reuşi totuşi să priceapă ce-i

spunea prietenul din Posoki. Abia acum îi deveni clar cum își rezolvase Rafail problemele. Poate că e vorba despre aceeași fată care trăiește în blocul turn, peste drum de *Kontinental*. Își deplînse prietenul, roșind aidoma vinului pe care-l înghițea fără măsură. Ce tată desfrînat, își zise, a șantajat-o ca să profite de ea ! Oricum și ea e o poamă, de vreme ce și-a părăsit iubitul și s-a agățat de un om însurat, se rușină Viktor. Dar acum i se năzări că rezolvarea e clară ca bună ziua : vor urca în blocul turn și vor verifica totul. Indiferent de faptul că taică-său nu mai era același om ca altădată, dacă vor da acolo peste aceeași fată, Viktor va rezolva problemele mamei sale și va aduce liniștea în familie.

— Ai mașină ? întrebă el și se ridică șovăitor.

— De la fiare vechi ! răspunse Rafail Burov ajutîndu-l să se țină pe picioare.

Puțin mai apoi Viktor se văzu întins pe canapeaua din spatele mașinii ; îi veni să vomite. Își puse, neputincios, o mulțime de întrebări cețoase : taică-său, fetișcana, lipsa de credință, prietenia ; îl apucă moțăiala și prin fața ochilor îi trecură cîteva imagini, disparate, din cine știe ce întîmplare. Se făcea că se afla în biserica Sfîntul Iosif, răpit de cîntecele de orgă și de frumusețea altarului ; sus, pe plafonul oval, impozantă, Cina cea de taină. În biserică se aflau poate vreo mie de nuntași, iar el se căsătorea cu fata din Banat. Își căuta din priviri, pretutindeni, mireasa. Apoi se uită către altar, în fața căruia se aflau înmormîntați toți episcopii care slujiseră în această biserică. Se ivi și mireasa îmbrăcată în alb, dar atunci Viktor se trezi în mașina în care mirosea îngrozitor.

— Încotro mergem, pentru Dumnezeu ?

— Păi n-ai zis s-o luăm spre *Kontinental !* îi răspunse prietenul.

— Știi că orașului ăsta marele vizir i-a dat foc, hîc, iar desfrîul dăinuiește încă din vremea aceea ? întrebă Viktor gata-gata să vomite.

— Cum să nu ! Dar ăla n-a fost vizir ! răspunse Rafail.

— N-ai fost la Muzeul recordurilor ? Acolo poți afla toată povestea vizirului ca și a lui Avram ! Un pavilion îi este rezervat numai lui, hîc, documente, opere de artă cu chipul lui, mulajul capului său, luat a doua zi după

moarte, portrete ale tuturor femeilor din harem ! Nu crezi ? i se umplu lui Viktor gura de acreală.

— Tare mai amesteci istoria, prietene ! se revoltă Rafail Burov. Dar suportă încă un pic, să nu-mi umpli maşina de mizerii, că abia am cumpărat-o !

— De ce mă duci acolo ? întrebă Viktor de cum îşi dădu seama că ajunseseră pe o stradă scăldată în soare, care nu era alta decît Evreiska.

— Nu vrei să te uiţi un pic la aur ? rîse Rafail.

— Unde naiba am dat de tine ca să mă porţi ca pe un orb ! se supără Viktor.

— Vrei să mergem acasă la mine ? întrebă Rafail.

— Ce să facem acolo ? Hîc !

— Nimic ! Să-mi vezi odaia ; stau într-un beci. Te simţi mai bine acum ? întrebă, şi se întoarse ca să-l cerceteze.

— Mi-e scîrbă de toate ! zise Viktor Ivanov, înghiţindu-şi rîgîiala.

— Deci aşa, zici că toate fetele sînt necinstite ! îl luă peste picior Rafail Burov şi începu să fluiere.

— Nici florile nu mai au nici un miros ! rîgîi Viktor Ivanov.

— Parcă l-aş duce în maşină pe taică-tău ! Ha, ha, ha ! rîse Rafail Burov.

— Ştii tu cine eşti ? se supără Viktor. Păi tu eşti uns cu toate alifiile ! Nu poţi să vorbeşti mai altfel, hîc, decît cu ironie ? Cum eşti în stare să spui că taică-meu ţi-a suflat iubita ? oftă el, apăsîndu-şi stomacul cu palmele.

— Păi cine crezi că mi-a învineţit mie buzele ? se enervă Rafail şi trupul prinse să-i tremure. Nu ţi-a spus maică-ta că am avut probleme cu averea voastră ? Dacă aş fi vrut, puteam să vă îngrop ! L-am căutat pe taică-tău ca să-l ajut, iar el, Furnicarul, nu m-a crezut ! Direct în bot, ăsta e 'mnealui ! Şi pistolul şi l-a scos la mine ! strigă sugrumat Rafail Burov.

— Ce pistol ? sări Viktor. Cînd s-a întîmplat asta ?

— Azi, în blocul turn ! răspunse Rafail.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme, ciobane ? urlă Viktor înşfăcîndu-l de umeri pe Rafail. Ia-o acum, cît poţi mai iute, spre cimitir ! Of, de n-ar fi prea tîrziu, oftă apăsîndu-şi stomacul.

În vremea aceea Alekso Ivanov sună la uşa casei lui Paskov. Cu puţin înainte mîncase la *Steaua Europei* nişte răcuşori bine rumeniţi şi băuse un pic de vin. Soarele tocmai străpungea norii şi smogul adunat deasupra Pădurii Roşii, cînd Nevena îi deschise, surîzînd ca de obicei, îmbrăcată într-o rochie decoltată. Cu cele mai calde şi mai naturale vorbe ea îl pofti să bea o cafea, aşa că n-o putu refuza. O întrebă unde e taică-său, apoi se interesă şi despre ceilalţi.

— Care pe drumuri, care pe la biserică ! Bătrînul a tipărit necroloagele, ştii, pentru nevasta lui Virgil Piseski, oftă Nevena.

— Iar bărbatu-tău ? schimbă Aleksov vorba, neavînd chef să discute despre femeia care murise în spitalul de nebuni.

— Într-o colibă de-ai trăi, numai să fii fericit ! surîse Nevena.

— Am auzit că v-a mers rău ! Un ins sucit ! clătină Alekso Ivanov din cap.

— Mai rău cu greu mai găseşti ! încuviinţă Nevena.

— V-aţi despărţit ?

— Totul are un hotar ! se apără femeia dînd din mîini, dar nu părea deloc îngrijorată.

— Eşti încă tînără ; ai toată viaţa înainte ! o îmbărbătă Alekso Ivanov.

În cameră era zăpuşeală şi te făcea să transpiri. Sorbi din ceaşcă şi privi compătimitor spre Nevena ; o dori tot atît de puternic ca odinioară. Îşi aduse aminte de sărutu-rile buzelor ei mari, dar, uitîndu-se la ceas, îşi dădu seama că nu-i mai rămăsese timp să adulmece pielea acelei femei tinere. Dacă nu-i reuşise căsnicia, ştie ea cum să-l caute, îşi zise el şi se ridică. Parcă uitase de tot ceea ce făcuse în blocul turn, precum şi de pricina care-l mînase într-acolo.

— Să-i transmit ălui bătrîn ceva ? întrebă îndatoritoare Nevena, însoţindu-l spre uşă.

— O să mă-ntorc eu din nou ! Aş putea da un telefon ? îi trecu lui Alekso prin cap să sune în Santara.

— De ce ai ochii înlăcrimaţi ? Doar n-ai plîns cumva ? îi întinse Nevena telefonul.

— Probleme cu copiii ! minţi Alekso.

— Nu pune la inimă ! îl sfătui Nevena. Ţi-ajung grijile de la tipografie.

O forţă nevăzută îi trezi simţurile, o privi cu lăcomie cum îşi mîngîia trupul peste rochia-i de vară. Fu cuprins din nou de sentimente necinstite ; picioarele îi ardeau ; în gînd o dezbrăcase deja. O aşteptă în holişorul strîmt şi-i atinse cu gingăşie umerii goi. Tînără, pîrguită, femeie părăsită şi nemîngîiată, îşi zise. Dar trebuia să plece cît mai iute din casa aceasta a unicului său prieten adevărat, se trezi el la realitate, cu toate că presupunea că Nevena aştepta ceva mai mult. Atunci linia spre Santara se eliberă şi auzi în urechi glasul Solzei :

— Cu ce mi te lauzi ? ridică Alekso vocea, umflîndu-şi obrajii.

— Cu de toate, tăticule ! Numai miere şi unt ! răspuse în bătaie pe joc Solza.

— E vreme bună de înot ?

— E cald ; pînă şi azaleele s-au ofilit ! De-ar mai fi şi cine să-noate !... răspunse Solza în dodii.

— Păi maică-ta unde e ?

— La măcelar, după o pulpă !

— Dar le ai pe Vida şi pe Aniţa ! Duceţi-vă pe plajă, îmbăiaţi-vă, că vara se duce ! se strădui Alekso să-şi îmbuneze fiica preferată, dar simţi ceva înţepîndu-l în piept.

— Pe Aniţa au luat-o vecinii, cu barca, pe lac ! zise Solza.

— Dar cu Vida ce este ? întrebă nerăbdător Alekso.

— Păi s-a dus în Bit-Bazar, tăticule ! Soru-mea te urmează pas cu pas, veni jignitor, în şoaptă, glasul Solzei.

— Gura ! urlă ca ieşit din minţi Alekso.

— Bine, tăticule ! murmură Solza închizînd telefonul.

Nevena îl conduse pînă la poartă. Îl întrebă dacă-i adevărat că Viktor va pleca militar, apoi îl invită la cină. Nu pomeni nici o vorbă despre cele întîmplate la *Doi mai* ; Alekso îşi luă cu tristeţe rămas bun, de parcă ar fi plecat la cine ştie ce drum lung, apoi urcă în mustang. «De unde să ştiu ce-i astăzi cu tine ?» se miră Nevena urmărindu-l cum se pierde în Pădurea Roşie.

Fetele au moştenit de la Iana ceva de curvă în ele, îşi zise supărat Alekso, strîngînd cu putere volanul. Ce i-o fi venit Solzei, preferata lui, de l-a luat peste picior ? N-or

să se mai vadă multă vreme, ehei, mult o să mai plîngă ea după el ! Poate că e mai bine acum să umple rezervorul şi s-o ia pe urmele soarelui care se tot duce spre apus, înspre Santara. Acasă îi va găsi pe toţi, fără doar şi poate, iar şugubeaţa aceea o să moară de bucurie, în timp ce Iana Ivanova nu-şi va crede ochilor, ba o să mai şi plîngă un pic. Aşternutul căsniciei lor e rece ca gheaţa, dar va reuşi el cumva să-l încălzească, atît aducîndu-şi aminte de viaţa dusă-mpreună, pe vremea cînd li se născuseră copiii, cît şi datorită sentimentelor care ar putea să reînvie. Dar de ce îl luase Solza chiar aşa, peste picior, spunîndu-i că Iana s-a dus după carne pînă la hîdul ăla de măcelar, necioplit ca o stîncă ?

Dar Solza Ivanova nu rămase cu braţele încrucişate în casă. De cum termină discuţia cu taică-său, începu să alerge prin odăi : «Azi e ziua mea, tra-la-la, păi să fie sărbătoare !» cîntă. Doi paşi înainte, unul înapoi, dansa de parcă se afla la ansamblul *Hora*. Mai întîi făcu ordine prin bucătărie : spălă vasele murdare de la prînz, le şterse cu o cîrpă moale şi curată şi le rîndui pe rafturi. Deodată o cuprinse teama ; dădu fuga în balcon şi privi spre vîrful arborilor. «Nu există pieze rele !» se îmbărbătă ea cu glas tare. În pădure nişte păsări de pradă croncăneau de parcă le strîngea cineva de gît, dar aşa ceva Solza auzea în fiecare zi. Intră din nou în casă, spălă cele trei sticle în care fusese lapte ; apoi le duse, ţopăind, în grădină, lîngă cutia poştală. Se-ntoarse prin iarbă în pasul dansului numit *Ca pe Belasiţa*, al cărui ritm şi a cărui melodie o răpeau. Se opri în balon, sub braţul steagului, trase în piept aerul cald şi privi spre lac. Era o zi cu un soare de-ţi fierbeau creierii. Nici urmă de vînt ; doar iarba vibra de insecte ; lacul parcă-ar fi cîntat ; lotci şi bărci cu pînze albe grăbeau pe măruntele valuri. În depărtări urla un cîine, dar şi pe el îl auzea aproape în fiecare zi.

Şi de data aceasta se gîndi să-i dea mamei sale, care nu avea voie să se obosească, o mînă de ajutor. Pentru zilele următoare nu mai trebuia să gătească nimic, aşa că rămînea doar să facă lună în casă. Diseară oaspeţii vor avea destule gustări : friptură, păstrăvi, miel şi dovlecei umpluţi ; iar oaspeţii vor băga sigur de seamă cît de curată e casa. Făcu lună camera de zi, dădu roată obiecte-

lor sculptate, șterse praful de pe cei doi Isuși, apoi de pe racla care aparținuse odinioară vizirului din Țarigrad, lustrui toate figurinele de porțelan, curățâ cu aspiratorul tapiseriile de pe pereți, șterse vasele ce aparținuseră cîndva vestiților revoluționari, chiar și globul pămîntesc din vremea primelor cuceriri. În nici două ore casa era pahar ; împroșcă scările cu miresme de liliac. «Tulbure e fericirea și cețoasă e iubirea, tra-la-la !» cînta ea curățînd holurile.

În timp ce-și punea la punct propria-i odaie, o cuprinse o veselie neobișnuită. Alungă praful sutelor de cărți de pe rafturile de lîngă pat ; pe cele socotite mai interesante, le mai răsfoi încă o dată. Aranjâ cearceafurile, apoi se ocupă de balcoane și de curte și, în cele din urmă, dădu fuga în baie. Transpirase, astfel că se dezbrăcă destul de greu. Se băgă sub duș cîntînd ca să-și alunge frica, apoi se opri în fața oglinzii ; trupul ei avea mireasma de tînăr mesteacăn. «O fecioară isteață ca o cîntăreață tra-la-la» cîntă din nou, uitîndu-se în oglindă. Își privi, prin ochelarii pe care de obicei îi purta numai acasă, gîtul prelung și părul inelat care-i cădea pe umeri. I-o fi semănînd oare Izvorinkăi, mătușa care murise, de tînără, din pricina tuberculozei sau cu Temiana care acum trăia la ferma ei din Arkansas. Își puse rochia albă de bumbac, pe care voia s-o îmbrace la începutul acelui ultim an de școală medie, și iarăși se-ntoarse în fața oglinzii.

Ascunse ochelarii-n sertar, apoi își lipi lentilele de contact. Nu seamăn cu nimeni, se întristă ea, la gîndul că, din nou, va fi cea mai urîtă din clasă. Luă un creion, își alungi sprîncenele, se rujă, și iarăși își cercetă chipul în oglindă. Iubitul ei tată îi spusese că e frumoasă fiindcă el era beat în fiecare zi și ducea o viață dezordonată ; taicăsău mințea așadar.

Sună cineva la ușă. Solza deschise speriată. Lăptarul, cu torba pe umăr, ceru plata pentru serviciile sale ;sfîrșit de vară, oile înțărcaseră, se dezvinovăți el. Așteptînd banii, lăptarul se desfătă privind-o ; ce tînăr zăpăcit se va ferici cu ea ? Solza îi puse banii în palmă și hotărî să nu mai deschidă nimănui. Taică-său nu se va întoarce mai înainte de miezul nopții, Viktor poate mîine, Anița se va plimba cu caiacul pînă la apusul soarelui. Vida nu se va

mai întoarce niciodată, își făcu Solza socotelile, așezată lîngă cămin. Maică-sa plecase din nou, dumineca, să cumpere carne, cînd se știa că măcelăria e închisă. «Dar tata o să-mi cumpere inel cu două diamante, tra-la-la !» cînta ea, fiindcă simți cum o cuprinde spaima.

Luă ceaunul de aramă pe care-l adusese din Posoki și se chinui să-i scoată lanțul. Dar lanțul era răsucit și nu reuși decît să transpire. Căută un clește și-n timp ce desprinse, în sfîrșit, toarta, își aduse aminte de alergătura aceea, împreună cu tatăl ei, pe Evreiska, de tinerii care adunau donații pentru construirea unei școli în Noua Zeelandă. În seara aceea taică-său îi pomenise numele unui oarecare bancher, Niazi, apoi povestise cum fusese plimbat în caleașcă, cum ascultase clopote bătînd în depărtări, cum cîntau hogii și popii, cum văzuse fete plimbîndu-se prin parcuri în rochii albe ; ce tătic minunat, oftă Solza, agățînd lanțul ceaunului de lemnul căminului. Și ce frumos spînzurase ea lanțul ceaunului de aramă în care, odinioară, bunica Iaglika făcuse mămăligă !

Își aduse aminte de bunicii din Posoki. Ea împreună cu maică-sa mergeau rareori acolo, dar, oricînd ar fi mers erau primite cu brațele deschise. Solza intra în casa scundă, fără dușumea, acoperită cu paie. Două uși : una în față, pentru intrare, cealaltă, mai mică, în spate, pentru a fugi de tăietorii de capete. Cînd se tăiau capetele ? Ce-s acelea vremuri de robie ? se întreba ea lîngă lanț. De ce ferestrele aveau în loc de geamuri doar obloane ? Posoki e un sat unde cocoșii cîntă pe patru dealuri, aproape de calea romană, Via Egnatia. Între drumul acesta și largul cîmpiei se află moșiile turcești părăsite, deja copleșite de spini și tufișuri. De sub temeliile bisericii clipocește izvorul. Solza căuta un pretext ca să-și amîne gestul și, de aceea, continuă să-și aducă aminte cît mai multe lucruri despre casa bunicilor ei. Dar de ce n-o fi adus în Santara și lampa aceea de gaz a unchiului Iorgo din Vardaria ? Luase doar haina roșie, de șiac, fără mîneci, dar lăsase pantalonii și geamantanul. Atîtea lucruri minunate rămăseseră în casa pustie, se întristă Solza. În spatele casei războiul pe care-l rodeau carii, lîngă el hambarul deasupra căruia bunicul Simon și bunica Iaglika făceau dragoste. În curînd totul se va prăpădi ; vor rămîne doar

ziduri în ruină. Și vasele în care bunica făcea de mîncare și rogojina de pai și cergile și așternuturile, toate se vor prăpădi, își zise, cu amar, Solza.

Căută hîrtie și creion pentru a lăsa un mesaj. Își va ruga părinții s-o îngroape în micul cimitir al bisericii Arhanghelul Gavril, în zona industrială, biserica în care fusese botezată maică-sa. Îi va implora să aprindă în fața altarului, în stînga frescei arhanghelului, trei lumînări : una pentru cei morți, una pentru sănătatea rudelor, indiferent de continentele pe unde trăiau, iar pe a treia, care va fi și cea mai mare, pentru ca arhanghelul să-i țină în paza lui părinții. În mod special își va ruga tatăl ca, mai înainte de a ninge, să facă un drum în Posoki, să ridice mormîntul bunicilor ei.

Solza nu împlinise încă vîrsta maturității, dar era un copil mai iute de minte decît alții ; citea mult și înțelegea cum trebuie trăită viața. Dar renunță la toate aceste dorinți. «Vă iubesc atît de mult, dar nu mai pot să vă suport» ! le scrise ea părinților și se-ndreptă spre lanț. Muntele înzăpezit nu poate fi salvat prin jertfa unei vieți omenești, își zise în cele din urmă.

Tatăl ei intră în cimitir prin poarta dinspre răsărit. Drumul îl purta pe alei gazonate, pe lîngă busturile celebrităților și ale celor cu merite osebite. Aproape se lăsase răcoare cînd se opri în fața mormîntului lui Avram, întemeietorul orașului. Cîteva grupuri de oameni întristați așteptau lîngă coroane, în timp ce un tip din forțele de ordine pîndea mișcările care i se păreau mai dubioase prin preajmă. Pe zidul de marmură pe care era înscris numele Komnenei, soția lui Avram, și a celor doi fii ai lor, Moian și Doiran, fură așezate trei coroane de flori. Cele mai multe delegații oficiale însă nu sosiseră, așa că Alekso Ivanov o luă printre celelalte morminte din apropiere. Aici nici tu coroane, nici tu buchete de flori. Se gîndi că, de acolo, nu va fi luat în seamă. Omul din forțele de ordine, de fapt cheliosul de la *Graizos*, ședea cu ochii ațintiți spre parcaj, de unde trebuiau să apară delegațiile. Vreme de concedii, zi înăbușitoare ; cei mai mulți nici nu vor veni, se gîndi Alekso.

Un aparat filma în tăcere depunerile de coroane; deodată lîngă sicriul de marmură se ivi Tanas Saveski; lîngă el, Andrei Pagiov și Niazi Osmanov. Manechinul era îmbrăcat într-un costum închis la culoare. Marcat și căzut pe gînduri de importanța procesiunii, cu barba lui cu tot, părea un ins plin de prestanță. În spatele său se aflau și alți funcționari pe care Alekso nu-i cunoștea. Tanas deja depusese coroana de flori în trei culori, în formă de inimă, în numele industriei poligrafice. În fața mormîntului sosiră alte grupuri ce-și aduceau omagiile. Alekso se sperie cînd lumina ce bătea în ușa de la intrare îi fulgeră privirile. I se năzări că în spatele noului grup se afla și fiul său Viktor. Ce-o fi căutînd el în cimitir? Se uită încă o dată printre coroane și abia atunci se liniști; urma delegația companiilor pentru export, atît de criticate în ultima lună. Careva dintre delegați semăna într-adevăr cu fiul său. Tînăr, sfidător, cu fire rare de barbă, descheiat la nasturi, cu ochi mari ca ai lui Viktor. Alekso surîse în voie și gîndul îi zbură la Rafail Burov, pe care-l prinsese la Maia Arsova. Auzi, să mă chiorască el pe mine ziua în amiaza mare! își zise el, azi a scăpat el cu buzele învinețite, dar data viitoare...

Tanas mai făcu o plecăciune în fața casei de veci a lui Avram, apoi se retrase puțin într-o parte pentru a-i face loc primarului. Alekso îl privi pe bătrînul primar, alb ca bruma zorilor, care-și șterse ochii înlăcrimați cu o batistă albă, apoi depuse o coroană de garoafe proaspete. În fața monumentului se adunaseră deja în jur de o sută de oameni, delegații oficiale și cetățeni curioși. Alekso Ivanov tresări la gîndul că nu se afla printre ei, cu toate că fusese prevăzut să facă parte din delegație.

Adia un vînt blînd dinspre soare apune, trezind printre coroane un foșnet abia auzit; de undeva din cimitir se auziră plînsete și vaiete. Alekso își întoarse iarăși privirile spre monumentul lui Avram, măsurînd distanța pînă la mormîntul în spatele căruia se ascunsese. Ar putea sta în șoaptă de vorbă cu Tanas, atît de aproape se aflau unul de altul, își zise surîzînd. Deodată vîntul prinse putere și cerul se umplu de nori. Ceremonia îl enerva deja; vroia să se întoarcă în blocul turn, să vadă ce se mai putea salva. Își privi ceasul de mînă, apoi își scoase

pistolul din sîn. Dar acum într-adevăr îl zări pe Viktor, palid şi cu ochii lăcrimoşi. Ce-o fi căutînd el aici, se întrebă în timp ce prin cap îi trecură tot soiul de gînduri rele. Şi Viktor şedea puţin ascuns în spatele coroanelor, cu o torbă sportivă în mînă, parcă aşteptînd ceva nelămurit. Mai întîi Alekso îşi zise că puţin îi pasă de faptul că şi Viktor se afla în mulţime, dar apoi îl cuprinse frica. Dacă-l va nimeri, din greşeală, tocmai pe el ? Şi fiul său arăta destul de speriat şi de palid ; mîinile îi tremurau, iar chipul îi trăda o durere asemeni celei din closetul de la *Graizos*. Ce-o fi avînd în torba aceea măslinie : se întrebă Alekso Ivanov.

— Doar n-ai înebunit, tată ! sări Viktor spre mormîntul unde se afla Alekso.

— Ăla vrea să ucidă, fugiţi ! De mult e sărit de pe fix ! strică panicard Andrei Pagiov şi se trînti cel dintîi la pămînt.

Se auzi o împuşcătură care-i înspăimîntă pe toţi cei adunaţi la mormîntul lui Avram. Viktor reuşise să-şi prindă şi să-şi strîngă tatăl de gît ca între cleşti. Dădu fuga cheliosul din forţele de ordine ; vru să lovească şi el cu picioarele. Cînd cei de faţă îşi reveniră de pe urma şocului, îşi dădură seama că glontele secerase crucea de lemn a unui mormînt din apropiere. Niazi Osmanov adună bucăţile de lemn, înjurîndu-l pe cel ce trăsese.

— De ce m-ai împiedicat să-l omor ? întrebă furios Alekso, scuipînd ţărîna care-i intrase în gură. I-aş fi dat eu la fund şi lui corăbioara ! adăugă el, încordîndu-şi vinele gîtului şi scăpînd din mîinile butucănoase ale cheliosului.

— Vrei să crăpi la închisoare ? prinse Viktor curaj.

— Ce ins fără suflet ! Vroia să-şi ucidă cel mai bun prieten !

— Ce să fac cu el ? întrebă cheliosul din forţele de ordine.

— Dă-i drumul degeneratului ăsta ! Ce să caute la închisoare ? La nebuni e locul lui ! zise Tanas Saveski speriat şi galben la faţă ca un mort şi, apropiindu-se de Viktor îi mulţumi pentru curajul său. Ce-nseamnă şi

soarta asta ! Era gata să mor de mîna unui prieten ! se văicări el îmbrățișîndu-l.

— Dar legea spune să-l arestez ! se revoltă cheliosul, uitîndu-se la primar.

— Fă ce vrei ! zise primarul, făcîndu-i semn să-l aresteze. Îl cunosc pe nefericitul ăsta ; am făcut împreună armata ! Dar el arată ca un flăcău, pe cînd mie mi-a albit părul ca inul ! surîse urmărindu-i cum se-ndepărtau.

— Dă-i pîine și-o să dea cu pietre după tine ! În loc să-ți mulțumească, era gata să te ucidă ! îi scutura Niazi Osmanov sacoul lui Tanas Saveski.

— Haide, acuma doar n-oi fi crezînd în providență ! clătină Tanas din cap.

— Spune chestia aia de azi noapte, povestește-o ! insistă Andrei.

— Azi dimineață m-am întors cu avionul ! se răsuci Tanas spre primar. Zburam jos de tot, dar, deodată, cerurile au înnebunit. Eram ca o jucărie în mîinile vîntului ; crengile arborilor din jurul Lacului Lung se frîngeau ; o jumătate de oră ne-am tot răsucit, pierduți, printre nori negri, fulgere și bicele ploii, să-ți plesnească inima și mai multe nu. Ce ți-e și cu soarta asta, — n-am murit în avion și era gata-gata să mă secere un glonte în cimitir ! oftă el.

— Domnul te-a păzit ! zise Niazi Osmanov.

— Steaua lui, prietene ! El nu crede în Dumnezeu ! îl corectă primarul, uitîndu-se cu dispreț la Alekso Ivanov pe care-l urcau în mașina albastră.

— Ți-am spus că încălzești un șarpe la piept ! se vîrî Andrei între primar și Tanas Saveski.

— Acum ce ne mai rămîne de făcut ? întrebă primarul cu ochii după mașina albastră care pornise.

— Să luăm masa la *Armonia ;* bucătărie ca acasă ! propuse Tanas, deja binedispus, umplîndu-și luleaua cu tutun. Să ne dea un nebun planurile peste cap ?

Viktor își scoase batista din torbă și-și șterse sîngele de pe frunte. Rămase cu gura căscată, privind lumea plecînd din jurul monumentului lui Avram. Se ivi și Rafail Burov și prinse a urmări buimăcit mașinile ce

grăbeau spre oraș. «De-ar fi tras un pic mai jos !» rîse nervos inspectorul. «Dar de ce să-l judece, de ce să putrezească la închisoare ?» se întrebă Viktor. «Nu ești ca un diamant. Taică-tău se va mîndri cu tine !» zise Rafail, ajutîndu-l să se ridice. «Cum de-am putut să torn în mine atîta ?» se miră el, chinuindu-se să-și stăpînească revolta stomacului. Gura îi mirosea, mîinile îi erau murdare de bale. «Groaznic te-ai mai îmbătat ; ca taică-tău !» glumi Rafail Burov. «Cară-te, să nu te mai văd, ciobanule !» se supără Viktor Ivanov. În cimitir era o zăpușeală apăsătoare ca înaintea unei ploi ; departe, în Pădurea Roșie, se auziră sunete de clacsoane. Oamenii se întorceau, din concediu, pe la casele lor. Viktor își dori din toată inima să se afle în Santara, să-și îmbrățișeze surorile și să-și îmbărbăteze mama. Își veni iute în fire ; stomacul i se domolise. Deodată simți mîna prietenească a lui Virgil, care se întorcea de la înmormîntarea soției...